Staats- und
Universitätsbibliothek
Bremen

DFG

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Digitale Sammlungen

msb 0073 - Reportatio

Krefting, Johann

Frankreich, 1585

urn:nbn:de:gbv:46:1-16681

Visual Library

Institutionum Iuris Ciuilis illustria ac Iuris studiosis valde necessaria ~~Problemata~~ scholia, in librum quartum dictata et tradita sunt

A

M: Caspar Altenaick Co

lonien[si], Iuris prudentiae Professore et Collega in hac lito Gymnasio Bremensi, hono Auditorio publico, Anno a partu virginis et Natiui tate Dni nostri Saluatoris

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Труды 105/2 - 1958.

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Nro 73.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Institutionum Iuris Ciuilis illustria ac Iuris studiosis valde necessaria ~~Problemata~~ scholia, in librum quartum dictata et tradita sunt

A

M: Caspar Altenaick Co-
lonienſi, Iuriſprudentiæ Profeſſore
et Collega in hac ſito Gymnaſio
Bremenſi, hoc Auditorio
publico, Anno a partu vir-
ginis, et Natiui fatetur
Dn. noſtri Saluatoris

1 5 ~~8~~ 8 5

Conceptæ a Ioanne Graffingo
Bremenſi priuatis calamis [illegible] non
publicis.

Die 8.
Junij.

ANNOTATA
ELEGANTISS: IN LIBRVM QVARTVM
Justin. Institutionum Juris Civilis, a tit. de action. incepta, Ph: Mi: Casparo Asteneick dictata. ao. 85

Die 8. Junij.

Varia sunt, q Jus hoc Romanum ad vsum politicum proponit et exponit veluti de psonis: de rebus: de contractibus: de delictis: et de obligationibus: q p tractantur iuxta multor distinctionem autore p̄ser timet doctissimo viro Joanne Apelle.) prioribus libris tribus. Sed praecipue tractatus librorum Juris de actionibus. Et Pompo. nius scribit, per eos q Jura dicendo praest, affectum rei accipi: et parum ee Jus in civitate ee, nisi sint q Jura reddere possint l. 2. ff de orig: Juris. Ista a: fiunt actionibus: quae schema et de trina generalis p̄fectior proponitur saltem in Institutionib: Jd. a libro 4to. Actionis vocabulum multa admodum significat, q isto loco velle recensere putarem parum ee prudentis. Hic accipit (dicam magis ipsse.) pro p̄secutione Juris sui in Judicio. v apud Judicem (q nomen nunc quoq generaliter accipio.) Sed de actionis hoie et postea. Et definitur ijr actio hic, q sit Jus p̄sequendi in Judicio q sibi debet: Sed nunc tñ de his singulis verbis videndum. Et Imprimis vero occurrendum est Anabaptistis et Importoribus, q putant Christianos Judicio exiri ñ licere, vel et cum hoc ipsis ñ gerimus, alia inique nobis impingant.

Vltq illud falsum ee, firmiss: rombq et argutis mustis pote convinci, q tñ oia et singula evolvere ñ est visum utile.

transitione aggreditur hunc librum quartum ⁊

Jura omnia p̄sequuntur actiones.

Nouus iam sect notatio.

Actio est Jus p̄sequendi in Judicio, quod sibi debet.

Objectiones Anabaptistas, et christianos Judicio exiri oportere negat an accusationibus vel actionibus qui-

Refutatio qt contra Anabaptistas q actionem pro sua nulla & ne volunt p.

Segunt arg. amabtheos Anabaptistas contr actionē.

Occupatio inscitia Anabapti

Ratio

* Alia obiectio falsa, q ex Paulo incaute hauriunt p.

In accerrum conijciam et ~~in~~ere vobis priuata diligentia ~~~~ agant alij suo more; mihi placet illud Horatianum, qeqesci, pices esto breuis. Ecce igr certum est, nec vq reparierit qs. q, Deum spreta Lagem suam at Decalogum, vt v. cant, facere diserimen vere nalegs factorum: Facta mala odisse, aegs bo. mini velle; et nolle vt humana societas alijs iniuria, petu. lantia &c. violet. Deus a. in hoc seculo n statim et n semp punit sine supplicium sumit: negs et vult singulos priuatim vindicare se: id n. magis esset confusionis occasio: Sed ma. gistratum dedit et ordinauit. De quo dixit. Vos dij estis, v. Dei loco in terris apud hos igr et ab his positos Ju dices vult exponi et disceptari, si qd habebimus eius modi ~~rationem~~ ~~euertant~~ controuersiæ. Quæ tum vero asserunt ex scriptis vana ff. de qbus et nup dixi, cum est ordinem explicarem qbusdam l. 3tiam ff de Just: et Jure: de gra uissima et utili materia dejstimandæ defensionis. Nihil ve. ro eos et iuueritsq Apost: scribit 1. Corinth: 6. Negs. v. isti cum hoc agunt, vt iudicia oia euertant, manent in statu ea illius. Obiurget. n. Paulus, q. de re lani forte contendat Christiani, idgs apud impios exponentes se et Euangelium illum ludibrio. Et sane et Ethnici hoies prudentes dicebāt hoies bonos de suo Jure potius decedere paululum qm im portune litigare: vt Cic. 1do off: Imo graviter Jctus, in l. 4. ff de alien: Judicij ea &c. Atq idem et Paulq

ad Rom: Pacem, inquit, habete oes quantum in vobis est. Cum aliter n possis, nihil est salubrius hoc remedio divinitus ge-
cesso: Et nescio, an n n procul et absit ab Anabaptismo, q
apud Magistratum dubitant, quam agere cam: Quod tu
sapius et boies boni timidius faciunt, cum videant ipsos
quoq; Magistratum Socordiam: Sed sciant ipsi Mag: gra
viter se peccare, qui delegantem sunum officium, q ps dicit
bos bj estis; Sed de officio Judicis dicemus suo loco: mihi
iterum placet unumquodq; recto ordine agere. Quod
vero et adferunt: Odio habea frem ea peccatum, *
Atq litigantem odio incitari in fre
dtaq; n poe boiem vti et actionibus

Ideo qo n vident fallaciam se commictere, q dicitur acci-
dentis, qui accidens ac separabile: Hoc vero si nesciunt,
nq certe dicent se qui tos, qd faciat in jis spiritus
ubi. Is sane ubi est, sit ut homo bona conscientia
litiget, sine odio et invidia. Sed de his satis, de qbj
et alias. Nunc igr ad verba definitionis. Actio, inqt,
est Jus psequendi in Judicio q sibi debet, Est Jus,
inqt, Juris vocabulum in talibus accipimus p potate
et facultate Juris. Est Jus inqt psequendi. Hic multa, q
delectant gmentatorijs de verbo psecutionis de quo in 2. pecunia
178. ff. actionis filole verb: Sign: Sed mihi videtur ad hoc in
loco extra propositum: Et potuisse gmode dici: Si scriptum est,
actio est psecutio judicialis. Nunc ergo simpliciter dicit, Actio

Sequitur ratio-
natio ex eodem fon-
te sumpta.
ad Rom:

Sequit arg:
ab inhabitatione
Anabaptistaz
contra actionē.

Occupatio de
insitia eoz
Anabaptistz.

Refutatio

Ratio

* Ultima psuasio
Anabaptistaz

* Junij x

Actio repellit vindictam cupiditatem, sive sit actio ad hominem sive ad deum, iudicem optimum &c.

est ꝓsequendi, q sibi debetur, vbi qd sit ꝓsequi res plane ostendit. Sed qd, an licet vnicuiq; q. sibi debeat ꝓpria autoritate, ꝓpriaq; nam ꝓsequi? Id sane confusionis et seditionis occasio esset magis q legitimi iuris vo: Et recte dicitur, n est singulis agendum q ꝑ magistratum publice fieri potit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi, l. n est sing vbi 137 ff de reg. iuris: Et tn nunq id et licet: q ꝓtinet ad materiam legitimæ defensionis de qua alias diximus. Et vide in l. 13 § Si debitorem §. q in fraudem creditorum fiunt. Sed additur igr hic in iudicio n. vt dixi, apud iudicem. Hoc est igr q. dicimus, Sine lege n est actio: Sine actione nemo experitur. Sed qri potē, an n ꝓsequamur in iudicio et alias q nobis debetur. Et dicitur q. nrum n est, sed nobis ex ea aliqua obligationis debitum: Imo debet, et q tn efficaciter n potest peti. Quid igr an n et petimus iudicio nra nobis redoli? an n petimus vindicari malefacta? De his igr ad explicandam definitionem dicendum. Inprimis q dicit, intellige proprie. Debitor n. est a quo iure to potē exigi, l debitor 108 ff de verbor sign: Quod naturaliter tn debet, debi nunq et qdem dicit, sed minus ꝓprie. Inde et indebitum dicitur, ff tit: de condictione indebiti, de quo suo loco. Possumus tn et dicere verbum debet generaliori quodam modo hic accipi, vt et id q nrum ac repetimus comprehendat: quanq alij et addunt, vt legat, 2 Ius ꝓsequendi in iudicio q. sibi debetur, quæ sum 2.

Actio magis in personam. petit in rem solum: sed confunditur &c.

Propria tn et actio dicitur in ꝑsonam an rem petitio: Sicut ꝓsecutio de ꝓsecutione extraordinaria accipitur dicitur, dicta l. pe cunn. § actionis. Item q petit vindictam delicti et de eo, q sibi debet agitur: Si qdam pecuniariter agat q, si criminaliter, magis accusatio 2, de qua n hic dicitur qq et ea, ide, accusatio n nunq actio dicit. Et sic igr vides verbum actionis et in iure nro pluribus modis accipi. Imo dicitur adhuc actio,

ipsa quoq; agendi formula: q olim seculo ꝑ Ciceronis &c: magno artificio, ꝛ tm ad docendum; sed et ad vincendum orationis ꝓbabilitate at admonendum ꝓponebat: unde actione 5 et ꝓ omnibus ꝑt dictæ sot actio in Verrem &c. Et inde et illa forensis Rethorica, vt passim vocat ille doctrsi P. Ramus, in qstionibus ꝑ Brutinis: in distinctionibus Rhetoricis: in suo Ciceroniano, et alibi sæpe: Cui res postea mutata est, vt fiat magis libellus forma quædam Syllogistica. Et nescio satis, an ꝛ sit hoc tutius apud Judices nimis vitos et corruptos, q patiunt se abripi dicentis autoritate et grandiloquia: Alio, q ꝛ contemnenda, et si Judex sciat prudenter istas verborum Phalaras vel vt lenocinia, seiungere et rem, et jus et factum diligenter inspicere: Quod est dominorum. Itaq; ꝑ nobebant olim Athenienses in Judicijs vti moueri affectu. Et sic in vro textu paulo post ex visis ꝑ ponunt illa verba; Actio, inqt, si apparet dare oportere: x Actio qua concludimus, si apparet, Judex, dare oportere: Nam ita saltem ꝓponebant. Lucium Titium dico mutuo accepisse a me tot, q reddenda: Si apparet domine Judex oportere (id probationibus efficiendum erat.) condemna. Sed de hodierno modo libellandi ot vocant, suo loco Deo dante dicat. Eqdem q dixi hodie sine et ee ꝛ debere in Judicijs locum illi Rhetorica, q fucosis verbis &c: moueat, et q violenter rapit Judicem, sciamus ea tm arti honestis fine locum, ad q oi studio et conatu adhortandi adolescentes: sed de artibus his copiose et ot spero recte dixi lib. 1. tit. penult:, et cum veritati vis ꝛ fit, posse et ista rhetorica mediocriter adhiberi. Bene Quintilianus, Probationes efficiet, vt cum vron meliores ea Judices patent, affectus præstant vt

Vocabuli declaratio.

Exemplum ꝑclissionis in actione.

Transitio a definitione ad divisionem actionum.

et velint; et ab hoc Cic. de Oratore 2do ab hoc, ingt, illa, a ea. Satis de definitione hac: et occurrent alia multa cum eadem erit ad interdicta, ad publica Judicia &c. Sequunt nunc divisiones, quibus vota actionum, ex eaq, qr effecta &c cum exemplis peculiarib (Nam generalia suo semper loco indicant.) illustratur: ut sic post facile qs, q admodum Justin. ingt in Pandectis, ditissimq et maximus legum orator, Justiciæ satelles et Judicioz optimq tam ad lata, q gubnator, in oi loco falsi effici et inveniri.

Omnium autem actionum. &c.

Locos observandos monent artifices docendi et vias, q melius in rei cuiusq vitæ ac naturæ cognoscendam veniamus: Et Juprimis quærendum est rerum: Sicut dicit, scire a q eas cognoscere: Ea sunt cum seis et intelligis quis, quid effecerit, sive rei autor sit: Et quo rerum principio fecerit; cur fecerit; quo, et qua forma. Dialectici vocant eam efficientem, materialem, finalem, formalem: Et effectus: Ad qd unumq qq pertineat, sive qs efficiat. Hi sunt et loci in actionibus. Et hoc loco cum primis ostendum, actionem nra qr qua re, ut materia legitima petendi: Et retro respicit ad librum secundum et tertium: ostendit referri, ad qstionem, ut vocant, an sit, sive an fit, sive cui tibi potit actio &c. Regula d, id q unum est sive facto nro ad alium transferri n potd 1. id. q unum 12 ff de rgtis Ju.

Sit n potent ad alium transferri nisi ne volente, ergo repetendi est jus: Hinc igr actio est, de re, et in rem. Cur-a; et qo res mea sint et fiant dicit toto libro 2do. Sic rursus obligant nobis hoies, ad aliq dandum: solvendum,

Jun. 1b. f.

Sagt nuda ratio actionum q cas

Fon actionis re ab rs aut in rem.

faciendum at volentes et et inviti · volentes gtrahendo, vel q. g= trahendo: Inviti delinquendo · &c: (Etsi n. volentes fere delinquimus, inviti tñ obligamur hinc.) Et hinc igr agendi jus adversarium in judicium: Ettq cur obligemur alter alteri docet lib 3. Et ex his fontibus ois fere est actio, quarum igr actionum cæ sunt proxima et remotum est ut ian significatum est. Et dicitur igr Actio alia in rem, alia in personam: Hæc propria actio: illa petitio, ut ante dixi; utraq tñ actio: Hæc et condictio, illa vindicatio: Sed de hoc postea et nunc illæ definitione quadam Jure Civili comparata ab eruditis possunt: Et rursus utriusq cæ ac differentia &c. q. ffi derandæ: Sic n. innotescent. In rem actio est, ingt gatus, p q rem nram, q ab alio possidet, petimus et sem p adversus eum est, q rem possidet: In Personam vero actio est, qua cum eo agimus, q obligatus a nobis, ad faciendum aliqd vel dandum: Et sæpe adversus eundem locum ff. l. actionum genera 25. C de oblig: et actio: Sciendum tñ æ et actiones mixtas tam in rem, q in p so. nam q C de Auct utraq cæ participant, ut inf eodem C quædam actiones: Verum cum constat mixtarum nata (ut dicunt) nisi ex simplicibus; Expositis his, nihil fuit ista habitura difficultatis. Sed consideremus nunc ea q ff. t= posita a q cto. Quantum igr ad natam attinet. Sicn. placet vocare imitantes optimos autores rei dialecticæ, etsi subtiliter ad hæc artium vocabula n fiet ista gstin= genda.) quantum inq ad illam attinet, jam indicatum est actionem in rem in rem seu realem et dari æ et dari cais: Actionem a. personalem ex obligatione,

Divisio sequit et dichotomiam facta.

Consumit et interdum actiones inter se.

Materia actionum.

Subiectum actionum.

obligationum modis sive cuius: q ad subiectum. (Sic iterum loquor cum ijsdem, et intelligens materiam circa q, et, in qua: ñ ex qua.) id differt est: q et nos dicimus, videndum cui detur, et in q det: Et una igr parte actio in rem adversus eum est, sive dat, q rem possidet: Et rem igr sequit, pſonam ñ respicit: unde et id dici solet, in rem actionem nemo pati cogit, dicendo se ñ possidere. l. ult. ff. de verbor: rei: Si tñ convincitur mendacij, res officio Judicis aufert: ibidem: Et Gaius ait solit, ne qs frustra experiat arte eius explorandum an adversarius, cum quo acturus est, possideat. l. 35. ff. dicto tit: Ubi tñ et dolo possidere definentem pro possessore habet. Jn pſonam vero actio adversus pſonam est, at pſona inhæret, te. gs in personam obligatum est (de hærede suo loco dicendum.) Et iterum ex altera parte, actio in rem tm ei utilis est, sive dat, q dominus est, vel q.: Jn personam ei q alterum ht obligatum ex contractu, delicto, vel quasi. Rursus q ad finem sive positum. Actio in rem ad hoc dat ut res sua pronunciet ea, nobis restituat. Actio vero in pſonam ut aliq det, vel fiat abeo, veluti ut solvat, vel dat, q promisit, q debet ex contractu, delicto vel quasi. Postremo, q ad formam sive modum petendi, patitur igr illa in rem, rem reddi, restitui: Hæc in personam dari, fieri. Ca. a. additur: q dicimus ea duplicem proximam et remotiorem: Et in libello petitionis illa imprimis est ponenda ea, qi rectius concludet: Verbi gra, in Illa in pſonam male concluseris, obligatus est ergo solvat: Sed potius dicenda ea remotior: Mutuum accepit, sive mutuo contraxit: ergo iam Dn. Judex solvat.

Forma loco positum hoc vel infra ut in eadem pagina.

Actio in rem soli domino utilis est vel q. domino.

Finis actionum est p.

Forma iam est definitio mis postremo loco qua concludimus et q rem sua ut vendicet tractus petitio

Ja hac in rem ca proxima melius ponit: Res mea est, ergo mihi restituenda. Et de hac re ca proxima at remota disputat l. leg: 14 § actiones ff de exceptione rei ff dicetal L. 2 § circa primam Et ibi Glossam: ff de excep: doli mali: Et Glossam magnam in L. 1. ff de edendo. * Hic igr estrito loco actionum divisio, q vocat summam, a primam aspiciam, terte et Joanne Oldendorpio. Sedeam summa petit gr ca efficiente, q videt prima. Ex, a sens prima censeri potest, quatenus id gr quo fit ee videt iam. Et hic vero a est tn, cur prolixius disputem an actio sit ex Jure Civili an vero Jure gentium de quo Jasius. Ego quum videam a gr qualibet re velut gr quasi p missione sive pollicitatione cuius inter hæc distingui soleat, sicut nec gr lagato in incertam personam ut nuper audivimus actionem dari, gr Jure civili ee actionem affirmarem, cum Bartolo et Jasone, reluctante Jasio: Et si id a negarem, ubi sunt leges, ubi magistratus, ubi judicia, in genere actionem ee. Sed nunc dicamus sicut supra promissionis. Actionem in rem diximus dici vindicationem sive rei vindicationem in personam condictionem: ut hic de veteribus inditijs a dicam, illud saltem teneas, vindicare recte dici offerendo asserere ac repetere. Condicere. a. unde sit magnitur: Sed de eo scribit Imperator: Olim, inqt, fiebat omnibus ante ora solemnis quædam denunciatio, q e dictio; condictio. a. denunciatio est: Et f. a. illa cessat, manet tn nomen. Et est quidem condictio nomen generis: Adjici aut solet species ipsa: Et sic varia ff et leguntur judictiones: Ut itq dictio certi, incerti, condictio indebiti, Condictio furtiva Sicut in Paul: Sunt tituli. Et Sic itaq actio in personam est multiplex est, et habens multas species: Scias vero at actionem in rem multipliciter notari et distingui: 2dm rerum ipsarum qualitatem et dotem et differentiam. Est res corporalis, in cor-

* 12 Jurij.

* 2 Distinctio seu potius divisio condictionis a actionis personalis.

poralis: Est dominium directum, utile, q. dominium: Est et ius q. dam in rem speciale: Et ad hec accommodant actiones et, vt singula singulis respondeant; Sicut de incepto videbimus in §. nullis subsequentibus: Nam et multa pars tituli huius solennis accipi in iure hisce actionibus in rem occupat. Iam ante q. ab hoc § disce dam adiungenda ff. q. proponunt infra in § sicitaq; diserctis, cum sequenti. Et post q. de prima huius diuisionis exemplis satis, concludit demum de vtriusq; nomine et repetit de conclusione in libello dicit n. posse actorem in rem agentem sic concludere: Si apparet dare oportere, condemna: Sibi n. q. dicit, et talis petitio atq; libellus vt ineptus reiiceret: Nam q. dicit sibi dari oportere, negat suum ee, q. suum ee, negat sibi dari hoc. Dare n. est dominium transferre. Et ad id solet semper citari iste loc. Quod aut de fure ibi dicit q. poenam ipso loco. Post hec vero ibi concludit dicens de nota istarum actionum, scilicet alia q. alia vendicatio alia q. dictio dicat: et cur q. dicto. Et ait tu hodie nullam denunciationem fieri: Ait q. hic locus, q. generalis est actionum locus, q. ponendus e, et quas q. sit id denunciare, q. appellat vendicare, et cur n. etiu rem acturus ante denunciare debuerit: et an n. et hodie ipsa fieri debeat. Eyden nihil est rerum generi salubrius, q. iudicia recta constituti. Nihil tu difficilius rursus procedit, et multi lapsus en in re, q. humanitas, et iudicum negligentia. Huc igr et pinet, vt antequ adversarium in ius trahas, saltem moneas, vt satisfaciat &c. Et hoc tam in actionibus in personam q. in rem fieri decet: etsi in his magis interpellat et res ipsa: huc referri potest l. quam Tyberius 12 ff de Seruitutibus vbi Glosa. vbi Glosa.

Regressio q. dam.

Formula vendicandi

Denunciatio semper fiet ante actionem in personalem q. in realem.

13 Junij.

Tęxtus inqt, Cum Hybero loquaris ne rem illicitam faciat. Et Egregia Cic. pro Quintio. Sed qd igr de illo tęxtu nro infra? Scribit doctus interps in ijs actionibus in psonam diu post impetrationem, solennem alią denunciationem velati insinuationem fieri debuisse. Quod hodie cessat: Ergo vero manet humanitas vetusta qua dixi: Et petant in impensas illas primas condemnandum, q̄ non ante monuit et compellauit, de quo monet Varius ibi. Hæc satis de diuisione actionum prima iuxta hunc hunc §; ubi generalis rei huc pertinentis doctrina exposita, et indicati loci, ubi hoc fit, eos q̄ inspiciendo, q̄ in foro cas acturus, sive descripto, sive voce viua, actu; Tunc ut nihil desit diligentiæ, de nullis et ad verba tęxtus videndum: Nam solent ex his causis patrocinium sumere sedulij et industrij aduocati.

Ad tęxtum græcum.

Transitio ad tęxtum.

*

Apud Iudices arbitrosve, de qua,

13 Iunij.

cuius re q̄ritur summa diuisio in duo genera.

Dixit actionem ac ius persequendi in Iudicio: In iudicio, expono apud Iudicem. Hic Iurisp. distinguere videt inter Iudices et arbitros. Sane Iudices sunt variis minores et maiores: Ordinarij et delegati: Quod huius loci non est, Iudex variis appellationibus denotat ex officio suo, Disceptator, moderator; Sed et arbiter ab arbitrio. Scribit tamen Cuiacius hic, Iudices addi strictis actionibus, arbitros bona fidei et arbitrarijs. Dicitur tm et arbiter alio quoq̄ modo, in q̄ se partes conferunt: Sed de his in Rand: tit. de receptis arbitris.

F inter.

Gothice, qd Iudices, q̄d et arbitrer sint, nos Cuiacium docuit scribit sanis expresse. Sed in rand. titulo de receptis arbitris &c.

Perquas infendit.

De his verbis videndum, de quibus fuit interptum disceptationes et ex quibus agunt de legitimis formulis concludendis, sive petendi in Iudicio: de quibus suo tempore videbitis Noiarum

in Processum Camera: Misingerum cent: 4. obs: 5. Zasium in lit: de origine l. 2 Per quas, inqt, intendit. Intende est verbum forense et significat petere conclude. Itaq; de ipsa petitione in hoc bello hic legitur: Et, ut puto, de modo sive forma conclusionis: Ad q̄ precipue et respicimus. Dicit igr in actione in personam geritur, adversarium dare facere oportere. Dare facere solute ff p̄ scripturis, l. saepe, 5. 3. ff de verb: significationibus: Et facere est id facere, q̄ convenit vide in l. faciendi. 175. Et l. facere oportere 189. ff de verb: sign: Dare2 dominium transferre et rem facere accipientis ut supra dixi. Porro vero large continent et contraria, non facere, v. gr q̄ venit n̄ facere. Et de his igr petimus et geritur. Et alij, inqt, quibusdam modis: Neque enim tuere rei date oportere: Item ne quid fiat. Et hic imprimis tenendum quo illa salubrima lege differre cod. de ingenuis manumissis, cuius theoria pulchra, πραξις celebris et humanissima (etsi eam literas de ingenuitate satis loqt:) q̄d n. magis decet, q̄ ab innocentibus oi cura studioq; avertere iniurias et indignissima quitia. Notarias infamari n̄ est inutile l. cum quaerentem 18. ff de iniurijs, ubi viri boni et in eo nihil factu? dum faciunt, nisi natura circumspectionem. Sed pro defensione innocentium cum sint semp q̄ acide arripiant eiusmodi, et vere dictum est, licet tristissi: eventu, calumniari audacter semp aliquid haeret, p defensione inq̄ istorum salutariter constitutum est, ut licet infamarem in ius vocare, Hac interpone, ut fiq̄ habet, q̄ putet accusare se posse p̄ponat et probet: Aut sin id minus sub gravi comminatione faceat imponendum et desinat calumniari. Videas agi quoq; ne q̄d fiat, et haec est illa celebris praxis et dicta l. Diffamari. Utinam in hanc

De conclusione petitionis

rem magistratus cent aigisiores : Sed de his tu suo loco gracc=
tius. Et hoc est nom intendendi vo, ne qs dubijs sermonibg
diffamare contendat : Et regulae videt ee exceptio neqs a=
gere cogat, C. ut nemo invitus agere. &c.

Qui nullo jure ei obligatus est.

Respicit ad cas obligationum contractus inq et delicta
vel q. : Alias si nullo jure q tibi teneat, oculis iudicio age
re, cordatis et sapientiss Judicis est, in Judicio testi
tim re pellere ut leges docent

Possessor. a. domum eius se esse dicat.

Mira torsit hic loeg interpres, qe quo vidt docere, pos=
sessoris ee et, ut dicat et ostendat rem, suam ee : Sed
hoc legibus, qbus nunc utimur consentaneum n est : Sa=
tis qppe est possidte at negare, rem ee petitoris, ut
petitor scilicet sive actor probet id q intendit, ut in
l. 1. ff retinenda ff uti possidetis, et infra de interdictis.
Et hoc est qmodum possessionis : et id q dici solat qui=
dcat possidentes. Sed varius est, respici hoc loco ad
veterem illam vendicandi formam, qua et contra vendica=
bat de qua Cic. et Boetius in Topicis

Aeque si agat quis.

Dixit in rem ee actionem, si qs rem corporalem ee
suam intendat, dicat, et ita agat : nunc ostensurus est et
de re incorporali ita agi, ut rem ff petas. Res in=
corporalis est, (ut dictum 2 lib. 2.) uti, jura q=
dam et servitutes, veluti ee tibi jus piscandi vendi, ee
tibi eo in loco jurisdictionem : Et similia intelligito, q quo=

tidiè occurrunt, habere te in eo fundo ius itineris, viæ, aq̃ductus; habere ibi usumfructum: ee tibi ædificaturo ius tigni immittendi, stillicidij, aquæ ducendæ, ee ius habendi pspectu altius ædes tollendi: Et similia multa ut dictum ℣ lib. 2do. Et si hæc et eiusmodi debi tibi gtendis, deluti a vicina ab adversario, est illa actio in pſonam et paulo ante dicebatis: verum de eo n agit hic, sed hoc ius tibi ee contendis, et id tibi nunc deragari, auferri, et nullo iure te pliberi et repelli. Ita.n. in rem agis, rem tuam ee asserens, q adversarius tollit inbertit, negat. Et hæc eqt vendicatio similis ſpitori, cum dicis fundum ee tuum, q adversarius detinet te invito et possidet: Sed nunc tm dicito hoc noie et alias ee probandi tas actiones, gt quæ ingt, indicem ff quæ actiones, quas et post vocat negatiuas, et porro ait, in gt uersijs rebus corporalium eiusmodi n ee: Ibi.n. n negatiue sed affirmatiue agimus: At hic et negatiue: Et sunt actiones gſes soriæ et negatoriæ. Atq est iste locus ꝑticularis q difficilis. Ego oi conatu prodesse expedire et vos studebo. De confessorijs actionibus satis intellexistis, cum a is rem ee tuam, ee tibi hoc ius. Sed q sint negatoriæ et q earum definitio, q propria nota vehementer qritur. formulis certe rei tanta n differt: q. verbis data sit lex. Nam sive dicas, fundus meus liber est, sive fundus meus n seruit vel seruitutem n ꝺt, æqpollentia sunt: Non est et hoc verum, in negatorijs n actorem probare sed reum: q. id in confessorijs q fiat. Sed dicemus tandem in his.n. in rebus incorporalibus, id fieri, et n nodo recipiendo, et defendendo me adversus alterius petitionem negem fundum meum seruire, sive id ius debe: Imo et et ita agam, negande fundum meum seruire, ut ipse tm q seruitutē intendit,

probare debeat, quatenus ff credit eius qq ee libera res: Sed et ita, ut agam, vt probare ipse id debeam, q intendam, iempe fundum meum n̄ seruire adversario. Et hic est vera natura actionis, et oides actionem negatoriam: Cuiusmodi in rebus n̄ sunt. Et hoc d, q textus notat scribit. Ro. a. rei d spectanda: nempe res corporales se ita habent, vt quatenus ff res corporales, res sit una, vnum subiectum, q alius possidet, alius petit, vt ante et dixi ff qe 2. 1. ff vti possidetis; At q ad res eas incorporales, id est seruitutes, eae subiecto inhaerentis rebus & suis corporalibus, vt accidentia: Et sicut relatio et respectus q dam in agro. Itaqq et fieri potest, n̄ modo vt seruitutem in re, sive qe re aliena petas, et tua ee dicas, q adversarius negat, qd est sicuti dixi, vendicare et asserere: Sed et vt tum possidens fundum, ab aliena seruitute, q in eo petit et q ritur, vindices liberum, si fundum tuum ab ea seruitute liberum ee dicas, Et seruire neges, idqq et ita, vt probare id debeas: quum fieri potuerit, vt talem seruitutem in tuo habueris, q adversarius q rit adhuc, tu aut dicam eam iam nullam ee, at n̄ deberi: Ex qua praesumi haec potuit, eam subee. Oides iterum actionis naturam, eamqq actionem negatoriam. Ergo tandem negatoria sic definiri potest. Est actio, qua quis agit fundum suum eam seruitutem de qua agit, n̄ deberi, at ab ea liberum ee. Et vt plenissime rem capias, vide ipsam petitionem; et nihil tibi dee puto. Actio ergo confessoria erit; Dico Dr: Iudex me sive fundum meum talem vel talem, ex fundo vicini, Titij, rei, habuisse et habere eiusmodi ius, eundi, sive itineris, a Titij forte ano emptione olim comparatum, eoqq fere venditore patiente parere: et me deinceps inctarus usum ee, in quo nunc a reo iniquius turbor et impedior. Petito Sc: negatorie agat. Actio Dr: Iudex me ee Potius fundi talis Sc: in qui Titius reg licet illi vlla oio seruitute sit

obnoxius, fus venandi, sive aq ducendæ indebite etiniq sibi usurpat, vel in desinit; Peto igr declarari adversario id n licere, et fundum istum meum a servitute libum ee. Hæc igr est observatio reassumptæ, patendi ea in re. Et observare at nunc potes, q supra de eis dixi, cui actiones huiusmodi sint utiles, adversus q deest, ad qd et q fit in ijs officium Judicis. Et ne qd adhuc desit, in hac tu et succincta explicatione, scias q partes et clausulas ee actionum huiusmodi, maxime tunc cum q servorijs agis. Primam, ut habeat et ro q interd, at fructuum, nempe qa suo in jure impeditq sive turbatq fuit. Secundam, stipulationes et sive cautiones hic fieri q sueisse n. at reus conventus caveat, sive cautionem potest q in futurum nec ipse, nec hæredes impeditum, nec sive turbatum sint aut eorum in eius modi jure, sive servitute; at qs secutus n parueri t, et de impedio n caueri t, ut in liten et qt eum jurari possit ut condemnet qe arbitrio actoris. Et de his in l. 4. § in confessoria, et l. 7. ff si servitq vendicet. Ergo in libello sive petitione illa, de qua supra, sic porro dicet. Peto igr ut pronunciet, dictam servitutem mihi, meoqs pedio competere at reo adversario n licuisse neqs licere impedire q minus hanc servitutis, eundi &c. Simul et condemnari eum, in id qd mea interest, qa iniquis in hoc meo jure impeditus fui: Cauere at ipsum oportere &c. secundum iam dicta. Et sic igr feliciter absolverimus paragraphum unum qe difficilimus.

Sane uno casu, q possidet.

Quis ille casus sit, videndum visus est q se invenisse gloriet, nempe si in tolligis exceptionem ee a regula, q dicit negatoriam actionem n habere locum in rebus corporalibus. Asserebat igr illis q putant tqetus habere vitium,

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

ut legendum sit, Sane in hoc casu; et ut sane ī sit concipientis sed confirmantis: Et q scribit, sicut in latioribus pandectis, accipe ac si diceret sicut oportunius hac in ipsis latioribus pāndectis apparebunt.

Sed ista quidem actiones

Dixit de actionibus in rem corporalem et incorporalem q sunt aut legitimis, vel ex civilibus earū: Sunt et aliae in rem, quas Prator qui sua Jurisdictione comparatas ht. Ita igr aliam actionum nunc divisionem ostendit: nempe actiones eas alias Civiles; alias a Prtoribus: q divisio sumitur qe ea efficienti, ut illa superior, sicut dictum, a ea materiali. Potest tn qm ad artem qe trinsecus sumptam, id dici, hanc ptinere ad eam proximam vel 2dam, et illam ad eam remotiorem at primam: nempe credendum a, eam dio actionem ea qe ea aliqua Justa, tang qe aqua, bona gsti tutam vel ab ipso populo Rom, ut latis legibus, plebiscitis, senatusq sultis, principum qe constitutionibus (hae. n. sunt partes Juris Civilis ut in l. Jus Civile d. 1. ff de Just: et J: Et supra lib. tit. 2do.) vel a magistratu hoc Prtorio, propositis edictis. Hoc eam dicimus ostendimus simul vanum ea figmentum, (ut mihi dio videat.) de actionibus natiis et datiis. Civiles itaqz actiones ipso Jure, legibus &c: latis ff gparatae: Prtoriae ff a quas ptor dat, (solebat n. ipse semper actiones dare jsqz prdce.) sed quas deficientibus civilibus p sua Jurisdictione introduxit: Hoc n. est vera eas nota. Porro et hae ian actiones partim in rem ff partim in personam: Et igr iterum redit ad divisionem superiorem. Adfert a. harum actionum Prtoriarum qe exempla celebria, et maxime in foro negocijsqz civilibus frequentata, partim a cert o qdam prtore introducta, vide et denominationem ht: partim a fine et Prtate istius actionis. Si quas q etiam istius divisionis,

Utrum sit Civilis an Prætoria. Id seqlocc audies. Hut. n. ista sras
differas qr effectus Juris

Fecce ita plerung, ita per //

[mittit Prætor in rem agere qr]

Sagt Exemplum primum in actione maxime solemni et frequti, q dicta
est Publiciana, a Publicio Prætore eius autore, ut dicit, de qua
ff in tit. de publiciana in rem actione. Ea ab omnibus creditur tradit.
ad ipsius primæ in rem actionis, s. rei vendicationis, usum reddere
dum ptanior em. In rem cum agis, s. ipsa rei vendicatione: de
qua ff. tit. de rei verd:, dicis rem tuam ee: Et q dicis, reo negan
te q sua gaudet possessione probare debes; Est. a. id prime pbare,
nempe te dominu. ee longe difficillimum; Et in progressu judicialis
disceptationis occurrunt multa. Dixi n satis est dicere tuam esse,
negat id adversarius, accedis tu ad eas istius remotiores et
actiones. Dicas ab isto, bal isto donatam inter vivos, vel ptio
noie ps legati, te emisse: adversarius inter alia instat, dominum
rei cum n fuisse: Regula. a. est illa. nemo plus juris in alium
transferre potest, q ipse habere noscit leg. nemo plus juris 54.
ff de regg. juris. Itagz id videris te prope id demonstrare n
pōe te dominum rei ee. Destitutus igr probatione certa atgz
legitima spem obtinendi n habes. Et q d facies? Prætor qz
fidauit etsi rem a domino habe, pbare n possis, si tu rem bo
na fide accepisti, et ab eo, q fur q den, q tu dominum ee opina
baris iniquum ee te vinci ab eo, q forte minus juris ht vel et
posterius ius, saltem id q pter possidet. Ergo vere ut ergz do
minium id probare n pois probabis bona fidei possessionem tu
am, q dicit et q dominium: Quod est affine, cognatum, et vici

num dominio: Et talem possessorem usucapt et usus suum facere cogro-
minus lib. 22o. Sed tñ licet ita variare in jure, et in foro, cum
alterius vexatione, et dicas et proponas te dominum ee: ab
eo vero ejectus tum recurras ad hoc subsidium, eodem tñ judicio,
te tñ bona fide habuisse. Et ut hæc alia quis disciplina sua de-
creta, suasqz q. leges, Cur ñ sic et tuus ista disciplina ñ ottñ ve-
lit te tuam recte instituere statim petitionem. Et sic ergo ac
tionem hanc prodidit prator, q dicas: Dico Dñi Judge me fun-
dum istius dominum vel q. ee: petere. Et propendum igr videmus,
q ad locos iros actionum attinet, cui, sive qbus hæc actio det, vel
dari possit, adversus q, ad qt, qo et petendum concludendumq, et
q ad agentis sive petitoris probandum, q q debus vehementer gtendunt
doctores. Occasione er verbor q. ff. in textu. Ego scio et dico
certissimam ee viam ad veritatem textibus adhærere, sed tñ
et videndum ñ tam q dicat, q q sensñ: ut et textus cum
textibus. Locus cum loco. Materia cum materia conferat, et
tus verba sint, actorem dicere et gelata re q. usr capisse,
imo et, ut postea sqt, usucepisse. Atqz si usucepit iam
fore dominus æ. Et is usus profectum est modus, q nos red-
dit certos, ut suo loco animus. Nec hoc verum est, ob
torem invenisse eam actionem, ut eum, q usucepit defendat.
Sets ille fuit civili defensus æ. Quid an igr martiat. Dicam
se usucepisse, q, ñ usucepit. An at docebit usucapionem:
Actoris n. probare est, q, intercidit. Et solent alias de qorbi-
tantibus flavisqz in litibus id attendere, se nolle astringi ad p
bationem rerum forte sub flnarum; ut suo loco de dante ca
vemus. Si dicas docendum usucape se deinceps poe, semetipsum se
isse potens implicabit. qo. si usucapiat, cui iniecit ns est scru-
pulus rei alienæ iste: nisi affirmave velimus, sufficere bonæ
fidei possessi in initio: q, ti controversum est, inter Sa-

mile, et Canonicum, vt suo loco notabo. Verum Ex doctrina, hæc diu aliena
ee a re nec obstat textus hic: Non hoc ille vult, sundamentum
collocari in vsucapionem huius actionis: sed alia est vis verborum.
nempe contradicens et possessor agenti in rem objicit, Imo dominus ee
n poteris, nec quum is, a quo habes n fuerit; dicet sine replicabit
ille, et q̃ justo titulo ad transferendum dominium apto (converso vel in
rerative, ex contractu, vel ultima voluntate, aut vel vero titulo,
et ex justa ca putatiue.) nactus, bona fide hactenus possedi.
Hæc ꝑs sunt, q̃ ad legitimam vsucapionem requrunt. Et ita fit
nexus hic vsucapionis: Potestq; ea de actione regula capi. Is
solus qui vsucapere potuisset recte agat, et publiciana. Iaſius quidam item:
Conuertibilia sunt præscribere sive vsucapere poe et publiciana qua:
Sed videt. id tn dubie et obscure dici, pp fundamenta, q̃ q modo
assignari. Et oio tenenda ꝑs, q de vsucapione tradunt. q ego supra
suo loco bona fide cepisse. Ergo vero n dicimus dari actionem
hanc ei, q̃ dominus erit oio: q vsucepit: q vsucapere potest. Sed
bonæ fidei possessori: et ei q in conditione vsucapiendi fuit:
Et dat aduersus alium quemq; possessorem, q minus suis ut, aut
certe n plus suis in ea re sit, q̃ is q rem amisit. Dat. n. ad
id, vt res restituat, q̃ admodum ipsa et rei vendicatio. Quod addixi
n nos id affirmari dari ei q Dui oio est, nolumus intelligi, q.
oio n det (: at hoc sane et disputant, an oio ipso det. n
an ne ea actione oriq quæq; vsus recta oidari poit, et rursus
se multum fatigant interptes; Et tum de modo petendi, dispu
tantes n poe in libello gtinere gtraria, sive gtdictoria.) Et
deinde nos tot folia quot Iason item Iaſius occupat n dispu
tabimus; dicimus breuiter, oio recte dari, cum fere ea sola
actionem pp ancipiten rei incertum, in rem actui petamus
dum et dicimus gtraria esse hic ee. Et vt res intelligatur,

10. Junij.

Sic habeas, premissa ea narratione et cogitatione ad actionem in rem venire q. rei dominus n fit, sine habeas, ut ante dixi, Justinianum titulum cum bona fide ad usucapionem ff requirunt, aut doig ad rei suae repetitionem venit, sed nemo ff fit difficilis probatio veri dominij (qs. n. sciat sententiam sui actoris fuis) dominium videatur potè ita quotidie se petere, sine ulla alternatione, de dominio vel q. Itaq; dominus recte hac actione utit, sed requiramus solo domino dari. Et recepta eius modi formula. Dico Duarenus hi. brorum talium p in doctrina Juris, quos sempronius sume possidet me dominum, vel, q. dominium ea, sive eos libros meos ee, sine dominij, vel q. Et ideo eandem mihi vestra sententia, si calli idfus et ro postulat de iudicando pato, Atq sumpromium rerum, ut restituat indicialiter cogi. Et hinc igr petitionis sensus est ut sive possit probare in eodem illo judicio dominium, sive n, sed bona fide possessionem suam, et q. dominium, ut dixi, adversus rem ritum et possessionem obtineat. Hac in q formula usu recepta est, q et rebus it tradita in Jure Pontifi: in Capitulo abbate, de sententia et restitutione nego habere contraria: n. n. q. dominium, gtrarium ert dominio, sed affine et propinquum. Et n igr gtis gtdicit, q se dominium dicat, bal q. dominium, sicut in his plicè se fatigat interpres, sed satis iam de utilissima hac actione in rem. 10. Junij. Vide a. de jis q dicta sunt, suo loco et tempore l. i. l, 7. § marcellus, Et § si animora cum § finl l. g. § hac actio. l. xii. et 13. ff de publ: in rem actione.

Cursus ex diuerso

Ut vides, actionem propositurus est superiori contrariam: nempe ibi is q. usucaptum n est, q. usucaptum a nobis sit, ac proinde unum a

possessore verdicamus. Hic q. vsucaptum n fit in dominium nostrum
rapatimus. Et tale genus dicit rescissorium ab acto ff sno fine: rescindimus
n. sine patimus rescindi, q ante gestum sine actum e. Dico, ergo et
vsucapio rescindit? Imo: Et fi. n. vsucapio est legitimus acqrendi modus
et q. firmss. tr n convenit p eam et laedi prius innocios, pp suam
vel aliorum et absentiam, vel aliis modis. Et his pter succurrit re
stituens eos in integrum. Edictum pretoris ea de re gotat, qo pfitetur,
plusquam scientibus vel lapsis vel circumscriptis subvenire sive mate
sive calliditate sive aetate, sive absentia, p status mutationem, sive
et qua alia justa ca ea videbit ff tit. de restitut. in integrum l. 1. 2
Item tit ff. qe eis maiores leg. 1. Et eius igr rei exemplum hic po
nit in ea cepta actione pp vsucapionem factam ab absente. Et
fuse spes acqrendi. Sempronius quidam dum ad hue domi erat, re
quidam Titij, ab alio forte n dolo emit, atq accepit, et dum vsucapta
re reipub. ea abit peqre, et dum ipse abest vsucapionis tempus q
plet. Scimus vsucapione transferri. atq et acqri ipso fure doigm.
quaesitum eo redeunte, fit re litio in Sempronium Possessorem ac
tio. Causa dubitandi est magna: cert eum. n. q vere vsucepit
actionem adhuc ea parem videt gerere: Sed tali casu durum tr et
erit p alterius laedi absentiam: Praeterea atq eo bono suc
currit et rescissa vsucapione actionem in rem gcedit. Vi
deo igr ea actio rescissoria cur dicat, et cui det, adversus q.
et ad qd: qn et, qdiu eiusmodi petitio locum habe perit, quaeritur.
Et de eo scribit Tgetius, intra annum: Quod tr est fus verq
Hodie hac in integrum restitutio, intra quadriennium quo conti
nuum impetrari debet et agitari, de qo videbis C. de temporib.
in integrum restit. l. fin. Jam de formula q. agit, sive de nodo
libellando, vt vocant. Hta. a. fere proponit. Coram vobis Ac. p
ponit et dicit, actor Sempronium rem dam ab ea et ab actore

nullomodo conuenire poet rem eius modi p usucapisse: qa vero in
quam aet ita laedi immerentem patit actor vtin pristinum sta-
tum fere restituto p nunciet usucapiere illa rescissa rem actoris
ac eigs restitui oportere vel ita patit, vt adversus eius modi
lationem restituat, ac tum adversarius rescissa usu capione rem
restituere debeat. Alij hic at mentionem faciunt duplicis
iudicij rescindentis et tum actionis illius rescissoriae sed cum
hodie restitutio at apud iudicem petat gcchiss. actuarioi et
gpendio cum cumulari poe credendum e: Et de eo moret bene
Joannes Oldendorpius.

Item si qs in fraudem creditorum &c.

Alia item actio in rem p toria: q dicta e pauliana a paulo q dam
Praetore, vt aiunt, et dicit revocatoria ob eo fine et officio, q re-
vocatrem: sicut illa superiorius gcempli dicta e rescissoria a re
scindendo. Extat hac actio qe titulo p decretorum, q in fraude
creditop. Et C. tit. de revocandis jr q in fraudem. Sed
accipe hic ad intelligendum facti speciem. Titius est debitor
Seij. Is scions vires sui patrij, et q vix qr vt satisfacere
possit, res tn quasdam suas, veluti fundum, alienat, vendendo
ss, sive donando. Hinc Titium post compellat creditor et
ad forum eum convenit iudicio de re decernit, vt victo, dam-
nato, indicatogq debitori succedat Creditor in bona ipsius,
missus in bona eius, sicuti qe primo et 2do decreto fit.
Et deprehendit iam sibi ex his bonis q adhuc possedit debitor
Satisfieri poe. Quaritur nunc qd amplius speradum credito-
ri eius modi: An ne et illi sit ptas ab eo, cui ante hac
debitor res vendidit: avocandi hac, et repetendi hoc ut
mo facile putarit, in libera re, a sive obligatione tig reip

(de eo.n. nunc agimus.) nec iste possessor cum actore contrahit nec in eum proprie delict. Et revera at facta eiusmodi donatione, sive venditione translatum d dominium: Sed p tor tu ego aequo et bono actionem ea voluit qua dicat actor adversarium eas res ad bona debitoris sui restituere debere: Et id ergo sic favore creditorum introductum d, vide ff dicto tit: q in fraudem cred: l. 1. quem videamus l. 38 in fabiane. ff de usuris. Sed tu videbit illud n satis aequum cum ff q sine culpa sine dolo isti obstrictus sit victo potent rem liberam et nulli antea obligatam eq furto tit: q paravit, alteri restituere debe ista d fateor: Si ea sola spectes q adhuc dicta: Sed sunt alia at, q ad huius actionis exercitium requirit (q requisita dicimus.) nempe ita demum hac actio locum tu ht, cum et is in q res alienata d fraudis sit particeps: Ergo utrique frag ff spectat, et n tu favore creditorum, sed at odio fraudator introducta d actio, vide dicta in l. 1. leg: 6. § hoc edictum at § antepenult: l. 10 § 3 et 4 ff dicto tit: l. 5. Cod dicto tit: Et haec fere sunt generalia, ex quibus locos actionis colligas: cui inq sit utilis, cui det, adversus quem, ad quid rquando at: nempe.n. n ante aut illa locum habitura d, q ex causis iam omnibus bonis debitoris, actu ffm Boz, de rebus auto: ind: poss: Et l 5. C eodem, Et q ad fraudem attinet, exactius adhuc tenenda, ita demum locum fore eiusmodi actionis revocatoriae, si et fraudator sit creditor, si debitor fraudem fecit, at revera fraudandi n necessum sufficit fraudasse, si n fraude fecit; tum et si accipiens, ut dixi, fraudis fuerit particeps: Si qd fisilla rem ht et sine onere ex causa lucrativa. Hinc tenetur melius sive rectius ea, damno fraudatorum creditor gsulere

quam alterius commodo et lucro. Adhuc igr reddere debet. d. l. ff. C. Sed rursus nec iste q̄ fecit restituat semper, q̄ reliquos ante reliquos creditores accepit. Quid. n. si et ipse creditor est et ut suum acciperet curauit? Recte sibi sapera ita licuit; vigil Et sic dicitur, vigilantibus iura sunt scripta, Vide in ff. l. 6ta. § apud Labeonem, et §. Seiendum, vide et in l. 13. l 24. ff dicto Titulo. Negq̄ rursus bonis iam a creditoribus possessis, potē debitor suo arbitrio, cui vult creditori gratificari. vide in d. l. 6. § Seiendum. Et l 5. ff de rebus auct. iud. poss. Hāc igr de actione hac reuocatoria, q̄ sic instituenda: Dicimus n enim ea, q̄ percipi, ut Ciceloq̄t, fine autore et in turpe possunt Proponit ac dicit actor Titium cum deberet 1000, q̄ pleraq̄ satis haberet sui patrimonij vires, in fraudem tn alienasse et vendidisse fundum talem. Caio reo participi eiusmodi fraudis. Esse bero eundem iam et Titium legitime condemnatum in q̄dictam illam summam, et cum non solueret, se actorem in bonorum possessionem legitime missum, q̄bus ꝛdm forma bonis distractis nondum apparere tamen inde posse integre satisfieri. Quoniam q̄ tāq̄ ꝛ opēteat fraudare creditorem, et Caio reo illam suam fraudem et allusionem prodēe, petit actor nostra sententia rēm q̄ ius et ratio postulat declarari, alienationem eam in fraudem ce factam, eaq̄ rescissa fundum esse restituendum, vt perinde actori et patitori possidere atq̄ habere liceat, vt possidet, si in bonis debitoris sui fundus mansisset.

§ Item Seruiana ꝛ.

Aliud exm actionum pcipuarum et ingenia insignium ptoriarum: itide in rem. Et vt illa prior ge ffure dominij, et altera publicana ge q. dominio 2: Sic hæc ge ffura quodam alio in re, veluti in pignore. Et et hæc pfens actio pfupponit, vt vulgo loqmur, vniuersum ius pignoris etiam locationibus et conductionibus, sicut ista ante, vniuersum id ffus de vsucapione et pscripa. Etiam mirum igr in his et huiusmodi interceptam toto et anno occupari: (vt de eo et tradit Johannes Apelli) in suo apparatu, apud auditores, q temporis iactura non parum faciunt, recte ordine et discere satagant. Ignoro tamen multa ea, q pertineant ad puriam, vt vocat theophin specionem: Et alia et q sit actoren, sciri et reum oporteat, ille in apponendo ad quod ego, hic in recipiendo q: Sed nos media via ingrediemur. Et scimus et illud Pindaricum, vt putat. Docere difficile ignoranti, sed facile scienti. Actio igr ora Serviana 2 (sic dicta a Servio Ptore) cui succesit, q eodem fere pertinet, q. Seruiana q et dicta a Hypotecaria, (cuius nuperime facta 2 mentio lib. 2. delegatis.) ad pertinet ad defendendum ius sui pignoris sive hypotecæ sua (Et q inter hæc, pignus ffing et hypotecam interest relectante ffe balla, post ad textum indicabimus) in q bus securitas est creditoris, et suo etiam tempore et modo ab eo distrahi possunt, vt sum inde consequat, ffdelit, quod debitori datum et creditum est, vt etiam libro secundo audiuimus satis prolixe et expresse. Sic est igitur istarum actionum (Nam alia est actio, multum ab his distans, pignoratitia videlicet in personam, de quo et suo dicetur loco et tempore.) Sed nunc maxima videnda et perscrutanda seu potius enucleanda ff, vt ita dicam q ad harum actionum exercitum sunt necessaria et ea possit.

Sciendum itaq; pignora alia ee expssa, de qbg quemt inter alligos beluti debitorem et creditorem
alia tacita de qbg qdem n convenit, aequum tn est pignori rem ee. Iterum ff
hypotheca alia generales, cum in genere rei pignori ff, veluti univ
samen bona: alia speciales, cum res certa hac vel illa pignoris ee dat et
constituit: de quibus videlicet ff tit: in quibus cais tacite pig
nus contrahit, ita n in l. 1. etc ff de pignoribus. l unica § in urbis C
de rei ux: act: Hic vero sciendum fieri trunq; ex generali speciale
alio, veluti cum mercibus qbusdam creditor manum iniecit, unde
et manus iniectio dicta: Ex qua et origo credit ee Graeci ut
hodie dicit, videff olim. titulo in qbus cais tacite pigny l. 2
diffra g. Iam videamus et de locatione et conductione premittere oport
tet: Et ad hanc rem maxi q attinet animus de locatione et conduc=
tione praediorum q, ut dictum a lib. 2. ff rustica et suburbana.
Et colonum q dicimus cum q coluerit praedium rusticum: Item ff
hinum q urbanum. Hic ergo scias conductoris res locatori pro
mercede, et ratio q ff in ea obligi ut pro deterioratione, pig
noris loco obligati. Haec cum diffra hoc observari oportet quae
rendum verba. Sciendum res coloni ees q inducta et illata ff
ie cum fundum dorio locatori obligari qdem: sed ita si, sive ee
invecerit: Expssa igr conventione generali licet pacto: Et
specialiter et ea q n ff inducta in obligatione esset: Et ita con
ciliabunt leges: Lex, ea Iure 4ta ff in qbs cais taci pig: Item
§ interdictum infra de interdictis. Et l. si n inducta g. Cui
quibus cais taci pig: Ergo q inducta illata n sunt, nec specia
liter pacta forte significata, ea obligata n erunt. Ubi tn
nata recte dicunt pro mercede debe ee obligari l. si ser
vus 63. § locari ff de furtis. Et haec duobus colonis.

Res ingferri ver invecta et illata in domum fine alia questione tacite
ipsi domui et juris autoritate obligant Do. locatori: l. 4. ff de
pactis. 2. certi juris f. C. locati l. in pdijs 7. Et ita et l. 4ta
ff in quibus tacite pig. Sed addit tu Jetus in dicta leg 7.
hanc ego exceptionē fine declaratio nem; q, ingta, ut ibi fint illata fuerint:
q ficintelligunt post Accursium, si illata fint eo animo, ut ibi habe
antur ad temporarium alicui vsum fint et manent: Cetera ingta
funt in obligatione hac tacita. Atq hic scias ee et alia q inge
nerat hypothecam C. qualis et plenus q illa tacita.) ī veniunt
q humanitatis aliqua ro vel vilitas publica facit, de qbg late inter
ptes. Et ptinent huc vectes quotidiane hois, lectuli et Supellex vilis
qualiqualis qs quodē vinere ī potest vide C. q res pignori obligari
ni point vel ī l. 1. item ff de pignoribus 2 leg 6. cum segnti (sic
lasimus in Legge Ongsai ca, ne qs notary, inferiorem nolam cum
Saperio in pugnus antera a primo Dati 24.) Huc ptinent
rune et aratra et alia ad agricolturam necessaria vide C. dicto
tit. l. 4 fin &. Sic dicunt de armis militum et q consequ ad libris
scholarium. Sefor hic et Glossa in ver pos Procul. ff 125. ff de verb.
significatibus. Haec ai cum sale prudentia et intelligendi.
Sicut nos alibi et loco ipsi diximus de impensis studiorum an be
niant in dotem: Et Cic. alibi contra eam opinionem dixit de libris. Pri
mum de jis q obligari non soleant ut sic imprimis et teneas ten oio
alienandum ī venire in obligationē. Sic et de illa oppignorari ī pote
et rem diversam an sertem pignoris loco et crimen comitis videri
2. q filiae. C. q res pignori l. alienā res 20. ff de pignora
titia actione. His p missis ad q bus ex mutuatoris firmum erit
et rei itidem defensiones et exceptiones dari magis ad rē pertinent:

Et in primis occurrat dari q̃dem ad securitatem rei pignus: sed n̄ trans
ferri eo ipso et dominium et ut in 2 rescripto Imp. Ant. de
pignoratitia act. Sit igit in re tradi facti species talis. Sem-
pronius quidam quidquid a me finduum erga me
et pro mercede dari singulos in annos certum: in ipsa
ipsum pactum intulit ad arandum ne cessaret. Equus ho
ras et alia. Cum hac quoq; gravatione et ea res fuit nos
pertinens et datur ratione loco pignoris. Accidit ut ea
noxam n̄ solvat. Et tunq; quam res et pecuniae q̃ sunt in ductu
ab eo distrahant et in alterius manum perveniant: queritur
ipse actio et sit locus actioni adversus rerum istarum quas eius
rem. Et quam illa. Videtur id iniquum fraudatori imponi
in fraudem pignoris ipsius et actionem dari adversus eum
qui alienis titi obligatas n̄ cognoscere tenemur cum magnam
partem rerum cum bona fide emptoribus q̃ bona q̃ actoris n̄ fuerint videri
alienum. Atq; ita, etsi creditor pignoratitia actor
dominus rei esse desierit transferendi aliquid in re. Spectamus hoc
pretor: et utrumq; res tueatur, et bona, tranquillitatem
eam oportere cum suo onere et ea ut in l. fidei-
tor 12. C. de pignoratitia actione, succurrendum putavit
datq; actionem: haec est Serviana a Servio dicta. Quae igitur
perinde ac si fundus domini vel q. domini habeat, eam rem a possessore aut
cari patitur. Et haec ita si modo earum sit earum rerum in pignore fuis-
se. Et haec captiunt q̃ sunt ante dictam, etiam de eo, an
res oppignorari potuerint. Et sic agit igitur illa Serviana: Contra quam
si res obligata n̄ ea, agerem Publiana. Sed illa, ut audistis,
fraus possessoris et ostendenda, hic abest de et iam agitur. videatur.

Et cui igr hec ē et prope intelligis, illā minimum, q locauit prēdium. De discrimine vero Seruiana vel q. Ser: paulo post. Methodus n. abig qro, in ac oium magna ex fere gsusa: Aduersus q. det qrendum: Et dicemus dari aduersus q cung possessorem: q tria ht capita. Aut n. possidet ad huc ipse debitor aut alius habens ab eo, aut et tertius q dam ab alio et nactus, et n a debitore, Et sic a longa manu. Et oi modo aduersus possessorem ex actio. Aduersus ipsum debitorem tali casu, si forte ura interea ceperit, pignus gstitutum ad maiorem securitatem nobis ceāte: De qbus vide in l. si tibi 17. § de pignore. ff de pactis. l paulg 12. § 2. ff qbus modis pigng soluat. l. adhuc 2. C si unus ex plurib hered debitoris. C de pig: l. si debitor 12. C de distractione pignorum. Aduersus alios vero n debitorem ipsum, cum agit, id saltem ius nouo receptum ē, ut prius q is conueniat, ipsemet debitor conueniat et excutiat, adeoq et fideiussor, si qs est, de quo in nouis 4. cap. 2do: Quod tū rursus eo nouo posteriori 112 capite 1. ad hypothecam saltem generalem restringit: ut maneat vetus ius et libertas in hypoteca Speciali. Nunc ad qd oia fit actio. Dat in q illa ad id, ut possessor is pignoris vel pecuniam debitam creditori agenti soluat, vel cedat ei rem possessā sive pignus, ut in l sifundus 16. § in vendicatione. ff de pignoribus. Istaq tandem in hoc exemplo, q est de rebus coloni, cui dat hanc actio, aduersus q, a d qd, et qr, p capitis. In rebus singulis idem fit tertiadecimi nisi q ibi nec tacita et obligata sicut dictum: idq in narratione observari potest et libello. Qualis tū rebus et, qot matam locationes et ductionis, actioni locus est, ut si tibi creditori pignus aliquod fi gstitutum, q postea distractum: q oia observanda sunt in libelli propōsitione, sive narratione: ss ut dicas eo contum mutua dedis

Sempronio, q tibi mutuo pignoris loco ascripsit p. Sicuti et in alijs multis est tractum pignus et ad illa casus subitaneam applicant insignes et celebres ictae actiones. Felix igr q fit recte disicit. Sed nunc igr de Serviana et q Servi: quamus: tractemq de Serviana in rebus Coloni: q. Serviana q stat ad eius exemplu introductam, qe eadem aequitate et ratione, qe Sertia praetoris scriptoris, et hanc q dam retulerunt, ad res inglini: q. primum ptor proposuerit actionem illam suam de rebus coloni. Alij tn tam ad res coloni q inglini respexisse ptorem in actione illa sua Serviana putant: ut sit q. Serviana de rebus oibq alijs qet illam matam locationis et conductionis, pignoris loco datis et obligatis. Et haec et dicta de actio hypothecaria, q dicas de hypothecis et pignoribus: q quam videlicet ad utramq referri potest. Et sufficiant istae duae actiones, ad quas sua pignora vendicanda. Et hactenus ad explicationem textus: q vix potuissem ego et brevioribus adhuc meo in tarptationis officio defungi, si non nunc in eo, ut id ageram q dicit. Bonus institutista et bonus Jurista. Sed q hic nunc in Jus torensi nro, et in Exercitio actionis qe oriri ingenia de loco probationis, ut q id oio probare oporteat eum, q hac actione vincere studuit. Agit ut res a possessore sedat, eo quoniam sibi ea de loco pignoris, ut tradit cum ovide. Locus et Possessor qe citit eam rem obligatam non fuisse, sua in obligatione hanc pignoris non fuisse: Obligari et non potuisse, q fit aliena. Quid nunc actor? In hoc loco mira doctor contentio et in re implicata plurium. Gloriat ad modum Dri Jasius qt alios et qt graves opiniones, probatam quoq a Bartolo de suo stigerio. Sed his oibq non obstantibq

grauda exit veritas. Accursius ibi scripsit, actorem probare oportere debitorem eius rei dum oppignoraret, dominum esse vel fuisse: Sed id merito explosum. Ita in vi verum obtineret actor: Et id sane rectius docet. Sed dicamus nos primum quidem stare debere rem obligatam fuisse loco pignoris; Et tunc in bonis debitoris sui fuisse oportuit; fuit. a. in bonis, cuius legitimus possessor, bona fide dei fuit: ita in l. ante oia 23. ff de probationibus. l si subactus §: Et l et q. idem 15. § 2. ff de pignoribus: Tam, inquit, in bonis fuisse. Et sic igitur actor ostendit, Et illum suum debitorem oppignorasse, bona fide oppignorasse, Et se bona fide in pignus accessisse, et eadem in alium quovis cum sua causa transtulisse. Et se plus iuris, sine vtroque loquuntur Et meliorem in causa habere, quam alium quis post se possessore, videri debere finitimi actor. Et fuit igitur precipua aduersarij obiectio rem quam tu vendicas q. tibi pignore obligatam oppignorari tibi ab eo nequeam patuit, cuius non fuit dequo sup cit: legib. et C. tit. Si res aliena pignori data sit l. 6. et fin: Et hoc vulgo vocant (sunt. n. ut tamen ei iusmodi iuris indicandi, quae occurrunt passim legenti:) referre questionem dominij. Et hanc quidem ita: nisi tu aureis adhuc disputant interpretes, quo sine qua conscientia possessor questionem dominij dicat posse referre. Dicendo. n. rem non fuisse illius potest semet ipsum et merito replicabit actor quo iure igitur tuam defendis quo iure tu eam tenebis, si scis, si aliena nosti: et vincam ego te hoc ius tui pignoris saltem. Itaque apparet questionem dominij referri non posse. Distingue tu cum primis casus in possessore rei quae assignatae triplicem, ut supra. Aut ipse debitor aut alius immediate ab eo: Aut non ab eo sed ex longiori ut ita dicam manu. Primo casu certo certius indigne referri questionem dominij, in pignore rei certae et specialis. Simi dicat res non fuit mea, auferat, sceleratae de capisti me, puniat te frugi, et teneat talis crimine stellionatus. Vltimo casu, recte dicere potest, qui rem possidet,

Ego bona fide emi tuum. debitoris ea res non fuit, itaq; tibi obligari non potuit. Hoc non casum: Ex debitoris mei bonis mihi obligatis quam distraxerunt, ex his non quidem abisse debitore, sed ab alio ad quem ex istam illam, vel istam maxime res postea venit sempronius quidam comparavit: Cui iste Sempronius actionem dari, de qua dicimus, adversario in rem pignoratam agenti objicere non potest, cum id post iste fecerit. Refert Casus ille, quis fuit medius. Putavit Bartolus, etsi varij sint, et hunc posse actionem possessoram referre dari: sed dicere: Quia ea tibi oppignorari non potuit quae est aliena. Et istam dicunt esse communem opinionem, et angelus servari in practica tenuit: Et ita advocatus rem facit. Sed Casus istam conat evellere, contendens actionem dari possessore eiusmodi non posse referre: quia nullam potest ostendere suam bonam fidem: Et idcirco magis obtinebit petens rem, quam jure sui pignoris. Sed videamus rem dignam quaestione. Petit Titius a Caio rem quae indebitoris bonis sibi obligatam: Cajus quae a debitore tuo, recepit, ea res non fuit debitoris tui, Et proinde tibi obligari non potuit: Replicabit actor, sit ita: Ergo nec tibi est dominium tradi, quamvis vendi potuit, et perdis tu tuam, ipsius malam fidem. Dicit Dn: Casius, hoc argumentum quam diu solvit non recipitur habam: Sed tu potes duplicare, rursus objicere possessori, Dico eius non fuisse tum, cum tibi oppignoravit, sed cum mihi vendidit, rei veritatem effectus erat, Hic vero, idem Casius non satisfactum deplenum est, utrisque, qui dicit, amicus: Triplicabit enim actor: Dicat quae bona, si factus est Dns ex tunc pignus meum factum confirmatum est, juxta vel. 41. ff. de pignoraticia actione. Hoc, inquit Casius, servate, quidem visum de rationem intellectum actionem. Eversum igitur hoc. Putat ille non posse actorem rei alienae oppignorationem ab isto objici

nisi simul et malam suam fidem possessor probat: Et sic fieri non potest, ut plus ille juris quam actor habeat: Hic 2 status esse. Videamus num possit id refelli data instantia. Et quidem, si possessor excipiat sic ego jure rem eam bona fide emi putans ipsum esse dominum et sic possedi, ut adhuc possideo. Sed postea saltem intelligi dominum non fuisse, Et hoc neque ex testium dicto constat, rem alienam oppignorari posse non patet ex l. 6. et ult. C. si alienam res pig. dic. Ut sic dicio non gignat id pignus: Et emptionem tum rei alienae cum bona fide (quae existit usucapiendi ditio.) leges non impedant vid. l. non alienum 28. ff de rei vendic. emptione, et vide ibi Glossam. Hic quod annue iste casu plus juris deplendat habe possessor, cum non possit ergo ostendere actor, eam tum in bonis fuisse, cum oppignoraret, debitoris. Hanc igitur rationem refutationem expendant alii; et sic satis de probationis huius loco, et de disceptatione inter actorem, et reum possessorem. Restat nunc saltem, ut formulae agendi alicuius ex empla indicemus. Finge data mutua sexcenta, posito pignoris loco sive hypothecae fundo. Dicit actor. Coram vobis dico me a nemine accepisse titium civem vestrum ante mensem hoc tempore mihi pignori constituisse fundum istum qui ipsius in bonis fuit: Hanc vero pecuniam debitam antequam solveret, fundum hunc alienasse et vendidisse sempronio itidem vero. Itaque cum non possem ego a titio rem meam rem amovere consequi, et vero mea interesse rei et pignoris incumbere potius; Et sit aequum me non decipi, constatque rem ex pignoratam, etiamsi alienet transire ad possessorem quamvis, cum secum onere suae rei, juste ergo peto judicari ac pronunciari mihi jus esse, et competere a possessore rem eiusmodi oppignoratam

ad̄ocandi, et ut iubeatis pdictum reum Sempronium pignoris possessore vel totum debitum mihi reddere, vel re mihi oppignorata cedere. Et hoc at interdictum Salvianum, sed de eo suo loco porte aff ff de interdictis.

Inter pignora autem.

Quia dixerat pignora hypothecasue, obiter annectit, sicd 2. in his vocibus sine rebus differentiæ. In vocibus sane nō ee dixit Martianus in l. 5. infine, ff de pignoribus. ut potuerit sibi temperare hic Raphaelis Valla. Verum in alijs tāñ nullis placuit optimis autoribus factis inter pignus et hypothecam tamq̄ distinguere, de quo in l. plebs 293. §. ff de verb: sig. Item l. si remediarum §. proprie pignus. ff de pignorat. actio res hypothecæ 5. § inter pignus. ff de pignorib.

An personam quoq;

Exposuit hactenus celeberrimas nullas actiones in rem ptorias: Nunc subjicit eius quoq; generis in psonam actiones: Earq; primum re ptorias tum at poenales de qua actionum differa post suo loco.

De constituta pecunia

Affectio hæc est de constituta pecunia, de qua ff tit: de cōstituta pecun: et C. Pecuniæ appellatio generalis 2, ut contineat res quasuis, q̄rum substantia sunt, et pcio æstimant maximē mobiles vide l. 2. C. de cōstituta pecun: l. 4. §. 178. 222. ff de verb: sig: Constituta pecunia dicit q̄dicta at promissa 2: Constituere n. promittere et 2 singulari verbo furis, sicut et recepi promittere 2.

Sed videndum de hac actione. Q. den. sine Civili traditum & sine stipulatione precedente q. nudo pacto n. statim ex actionem. Non q. n. deceat pacta conventa p.stare: Sed noluerunt de quamis re studiosis litibus disputari: Et relinquitur alias et n. nullis spontaneis at humanitatis quibusdam officijs: de qua disputat. Seneca in lib. de beneficijs. Siqs tn. q.stituerit se soluturum sive daturum, Prator. n. voluit p.stare, Constituere igr est, id quod ante debitum quis facturum ve pollicitus est, iterum promittere ipse debeat, vel alius: quo casu q. q.dam spacium & intercessionis, quale & fideiusso. Et sufficit, vel naturaliter debitum fuisse: quo sensu vulgo dicimus, ea sese satisfacturum et obligationem ad constituendum. Et sic igr dicit textus de Pretore: Natu aequitati favens p.tor constituta q. q. sensa facta, custodit: quoniam grave sit fidem fallere; l. 1. ff. de constituta pecun: ubi Glossa. Cum textus dicit, grave & fidem fallere, addit vir, ff. grave. Et hoc & quod recte et pulchre dicit Rex Englingr mum sibi in wounds y. Et haec igr & actio de const: pecun: Sive actio constitutoria. Fuit et recepticia actio q. dabat singulariter ex constituto argentarij: Sed ea sublata sufficit nunc illa constitutoria, ut in textu hoc nro. Finge igr (q. ad usum actionis) centum tibi debebat ab annis aliquot 50, ea pro ipso tandem promisisse et constituisse Sempronium: Is nunc quoq. cessante et tergiversante, narrabis factum hoc, Et quoniam iste pro illo apud te constituit peteretq. ut fideiuberet, Sempronium, id q. promisit ex constituto p.stare oportere. Et hic facile cognoscis ad quo p.tea actio: cui det; et adversus q. In persona n. est, et igr q. alterius is cum; q. alterum obligatum h.t, in eum et q. ex p.mis:

sione nobis obligatus; adversus eundem quante debuit ita utilis ꝙ, si ante
forte debuit saltem vratitar, bel si qr dic: cum ḍditione, qat nunc
pure constituit. Actiones aut de peculio)
ideo adversus patrem, dominve gparauit ptorso.

De his gnodius ad Tit: Seqntem ———— .

Item si quis postulante aduersario

Actio Pretoria alia in pſonam qr Jure jurando. qr eo ꝙ et excep-
tio. Et ff hec valde notabilia insignia et quotidiana Juris jura-
ndi multiplex aut vsus, vsus vig Civilis et politicus; ꝙ de na-
lo usu in hoc seculo, vbi lamite r Jurat, loquor.) Jeam Jura-
mus proxime sine cum quo agit id patenter ad gfirmationem
fidei: quo refero et quod Jurat testis dicturus testimonium: Jurat
Judex et alius suscepturus officium: Juramus rursus ad Judicio
processum stabiliendum, q̃ ptinet Jus de calumnia iurandum.
Juramus item in litem, nempe cum lex sine legislatore pmit-
tit eam de qua agimus in Judicio, q̃ dolo, et contumacia adver-
sarii præstat ero Juramento estimete: sed de his paciebus
in agimus: Jurat sane et q̃ de re aliqua suspecta se purgat
nec vero de hoc proprie nunc equidem Juramus at in ea dubia
et litem et controversiam finiamus (Et hoc ꝙ q̃ vulgo vocant
Juramentum voluntarium iurandum litis decisorium.) Et hanc sum
indicat Apost. ad Hebreos 5. Et Jethro. magnum, inqt matre
medium expediendarum litium in Jus venit a fer is Juramenti
religio l. 1. ff de Jure jurando. Quares quomodo hoc.
Nempe sape deficiunt probationibus, vt dic ꝙ potest q̃
sit in re dubia Sequendum: ibi Juramentum recurritur.

Hinc nunc gtio q trienam tradit et novet. Et q igr fusiumdum.
Pulchre Cic: 3 offi. Est affirmatio religiosa, qua q3 deo tacte q
affirmat, i dicit. Non dicimus in dicimus ~~dicimus~~ ? in reiurando Deum
ut testem modo, sed ut ~~h~~ judicem, imo et vindicem advocari
sed quit, q3 id de Romanos ortos, q iurabant p ignotam Deum
aut et alia falso et malo more. Qx, n oio male dictum ea
a Cic, si recte intelligat: Quod ge animi sortia furant,
id n facere periurium 2: Dico igr, cum iurarent p id numen cui
ipsi sese apud sese numen fingebant et verum Deum conscien
tiam ipsorum assimilantem, id p jovium vendicasse: Et ~~h~~ q3
et se verum Deum se nosse dicat, aut putat, aut tm p aliud
numen iurat, bis illa peccanit, aut Deum vindicem p ~~h~~ jurig.
habebit. Ergo eo ptinet hujusmodum hoc, ut cum Iuratum
2, stetur eius q id ppstitit juri iurando: Et sequat ~~h~~ de ge
iurante n. V cum q iuravit: nam pacta ~~h~~ ita enim pronunciat:
et si actor iuramento rem g demat: si rei, ipsum absolvit.
Et hactenus, ut ea et deinceps retractari n debeat, aut n possit.
Sin. docet celebris illa lex L. adnovendi 31. ff de
jurejur: que ptinet L in bona fidei 3. C. de rebus cred:
et jurejurando. In summa, a igr ~~h~~ jusjurandum lococ
probationis? Sed cur id? aut hoies et juramenti mentiunt?
Et q mi? Quo m refares illud vulgare adagium, huic ne
Iurato quidem credidisti: Sicut dicimus cont de hoie fido
et bono. ~~h~~ huic vel iniurato credidisti: Erasm in Adagio
Dignus q cum in tenebris mices: Imo q sunt 2q magis fal-
sunt 2q qui faciles sunt ad jurejurandum. Sicut et ge Basilio

citari solet, unde et in fure nro suspecta solent ee fides eorum q
se ad Jusjurandum ita facile offerunt; Facit textus in l. ait ptor
3. § 1. ff eodem de Jurejur. Et Christian: scribit, in phunca
offerre sum Jusjurandum: et qd multis Praeclare dictum,
Faulas ff, inqt, nulli horas ad jurandum dd q tempta religionis
l. q subditione 8. ff de constitutionib. instit: Sed ff tu
q putant hanc eam justitiae rem poe elucere Christianis judicem,
si qs eis noxiam dederit: ut dicunt, nemo possit immensor
aeternae salutis: ut in l fin: C. ad legem Jul. repetunda;
sed et illud ee ore firmum ad faciendam fidem, alij inter
ptes ut Baldus scripsere recte vidit. Atq coactus sit oportet,
q n animadvertit, qo hic titulus Christiani sui ep ad Dominos,
n nisi q vanus ptextus et integumentum animum fraudum. Ad
Ditag cur sic credulus argumentaris: Christianus 2, qo
is falsum praestare audebit Jusjurandum; Eq dem q spretata
lege Divina audet hoc vel illud ffractes, q satis ostendit
se n credere vel Deum ee et vel alias ee certam remunera-
tionem: q inqt hoc audet, qo et n ff periurabit. Et bene Cic:
pro Rosc. Quam ego ingt, ut mentiar inducere possum,
ut periurem facile optare facile potero: Est igr ludicrum
ad modum is locus de Jurejur: et Circumspecte a Judice
tractandus: A Judice usurpandus: Ut mirer de nostrorum ac
nostris tractatibus, in quibus proponunt in ea controversia deficiente pro-
batione confugiendum ad Jusjurandum: ut si actor n probet, putent
reum debere jurare. n Sic fecit Sabinus Jacobi lib. 14. cap. 2.
de quo forte postea Cui faciam de loco Jobi cap. 31. Et quem-
cumque, actore n probante reus absolvit, etsi nihil fatebatur l q acce-
pare 4. § actorem. C. de edendo. quo et Christianus facit lib. 5. cap 5.

ergo magis erat, ut si p reo, pro actore, vel et g̃tra eos, sint suspitio-
nes sive coniecturæ et ꝓsumptiones q̃s q̃ iudicem moueant, si forte se-
mi plena videat p̃batum ita recurrit ad subsidium hoc iurisiurandi. Et a
ꝓtor eca in re, quoq̃ qđ fraudibus occurrendum sit, ꝓnisum d. X.a
primo cum, ficti, iam dixi, facile sint suspecta, q̃ ultro offerunt iu-
rare acta, ait, ius iurandum nomine deferentis datum sa̅ tueri,
l. ait ꝓtor 3. ff. eod. de iureiur. Et rursus vult ec et nō offerri
ri quod est delatum: de quo plenius in Pandectis. l. t. in fine. l. 5.
ff. et 33. ff. eod. titulo. nempe ne sit effugii facile locus. Et sic
igr et. Obserua et de hoc nrō iurisiurando, dici id ita deferri, re-
ferri, remitti. Defert, q̃ ab aduersario, siue a iudice offertur:
Defert, q̃ ab eo, cui delatum est aduersario potius auferto, et dat:
Remittit, q̃ parato iurare aduersarius condonat. Et si q̃s igr et delā
to iureiurando motu religionis et conscientiæ integritati con-
sulturus, iurare se quōde p̃a̅ putabit, patit ꝓtor iusiurandum
delatum referri: Et rursus quoq̃ quo magis vitent mos diuini ma-
nifesta profanationes, remissum iusiurandum pro posito tt ꝓtor:
nempe si is paratus iurare aduersarius vero dicat, scio ita ee si
cut dico, iurisiurandi istius tibi gratiam facio, proinde iam erit ac si
iurasses, ut inl. g. ff. supe dicto tt:. Et putarunt et veteres,
isto ꝓmio totam obstringi ciuitatem, carere igr ꝓiculum
voluerunt: Et sic et alia ꝓmia q̃ noluerunt, ut infra de ꝓcep-
tionebg § aiq̃ sed: quo et nr hic §: illud, inqt, quitur, n̄ andebat
ei pecunia, an furauerit? Sed dices ergo ꝓmiū n̄ erit poena.
Hæc ad alium referunt locum. Sed tu scias q̃ Imꝑator scripsit:
Iurisiurandi contemptū religio solus Deum tt autorem. l. 2. C. de
iureiur: Et Cic. in legibus dixit: Periurij poena diuina: Humana dedecus: Vere dixit diuina. Nam

videbis finium n facile impunitum vnq; exisse. sed de his alibi: ad
actionem properamus. Actionem ingr̃ur iurando. Hic est qui
iurando litis decisorio vocamus: Et de eo d titi ille
de iure iurando; cuius inscriptio sic habet. De iureiurando, siue
voluntario, siue necessario, siue iudiciali. Hic igr tria ad
hoc iusiurandi genera attingunt: Et quoniam hic locus ad
titi istum, et ad ius iurandum litis decisorium refert, ḡt
vero de eo iureiurando dicimus cum iuratum d, lite nita eē
iam decisam ac definitam vt aplius qui n possit, q̃ritur igr non
immerito: quorsum igr actio, qua fit n vt te defendas ḡt
petentem quia iurasti, sed potius agas te iuratum a
te eē, petere igr vt aduersarius, qui de re agit, et
iuratum d, dare cogat. Ideo inq; adhuc q̃ritur de qua spe-
cie iusiurandi sit iste locus et actio hec. Hec itaq; dū
uoluunt, necesse est hasce species declarare: Sed id arbitror
omnium maxime et difficillimum eē: nec. n. inter doctos et
eo in re consensus est vllus: Et vere dixeris: Doctores va
riant nec in vna sede morant. Ego opiniones varias re
citare n possum. Dicam in eo q̃ res desiderat, et tum fin-
tricissime, q̃ mihi rectissimum videt. Et de vocibus ipsis
videamus, q̃nos in rem inducant. Voluntarium vocat, necessariū
et iudiciale: Ergo a voluntate, a necessitate, a iudicio
siue iudice et appellatio: Quid hec sint nominis. Et ita
est, defert iusiurandum a parte parti, siue ab aduersario
suo, aduersario: Defert et est iudicium vel in iudicio.
Defert a iudice parti, vt ego litigantibus vnis. Cum pars par-
ti defert, valuti iuravisne ita eē sicuti dicis, nempe

n debeat, sine ne debere. Juro vid voluntatis, potd n. jurare vel
n: Dicere sive respondere n jurabo p bare possum. sive tu. Meri
to itaq vocamus voluntarium, q n oportet recipi, sed licet et
recusare: Et id n nodo est judicium, verum et in judicio: n. n. cogat, sic
nec cogere judex potd, id recipe; et vel jurare vel causam amittere. Et vide
in leg: iusiur: 17. §. ff saped. tt. Et pulchram Glossam in cap. fin:
qui de jure iur:. Jam 2da est species, cum judex defert vel ac
tori vel reo. Jd aut putant dici necessarium: q d igr judiciale.
Dicunt q pars parti defert in judicio de quo iam nos antedximus. Sed
si ita ponius et titulus habet hoc modo: De jureiurando, sive
voluntario, sive judiciali, sive necessario. Atq n ita, sed hoc
modo legit: De jure iurando, sive voluntario, sive necessario,
sive judiciali. Et sic vtcunq ostendit aliud q dam ee ibi jus.
juris necessarium. Sed p terid videamus tu de ea necessitate.
Aiunt q judex defert de necessario: ergo n habebit id bllo
modo recusare. Si probatio requirit, forte citabunt l. 3tiam, C.
eod tt. l. 31. ff eodem. Sed an id ego docear, nescio. Et fecit
locus ut q dam dicam de judica ghidatione digna, q velim vos
ipsos et si qn Deus ad administrationem vel civilem, vel
Ecclesiasticam vocaverit, diligenter observare. Scio igr mag
nam ee et arduum judicantis munus: Et magnam in eo requiri,
et prudentiam et integritatem ut nihil faciat in alterius par
tis amorem, gratiam, favoram: n sinat se corrumpi pecunia,
muneribus, blandilogntia, n multitudine et potentia alioru
seu: p patiat et se n abrumpi, respectu p sonarum, sicut
cum in alio damnat, q, in alio p mittit, manifeste ostendit
se integrum et incorruptum judicem n ee. Et hoc
respicientis in p sonam aliquoties graviter culpat Sapiens,

ut cap. 18 vers: 5. cap. 24. ℣ Oportet ut sit circumspectus, nec facile pronunciet, donec rei sive controversie bene statum cognoverit, q̄a nihil aq̄ vitatum dolosis, q̄ inverecundum statum, et ita, ꝓut narraverint impetrare sententiam, ut sic adversarium gravent, q̄ tñ si audiret dicerat de eo se rectiꝰ disceptare, aliud et aliys circumstantijs, in controversiam venire. Et tum parvo videndum est iudici, et sit coōdatus, sapiens, vir bonus. Dices angelum describi. Sed ñ frustra dictum ā, bos dij aptis: Et monat suo exemplo Salomon orandum ee Deum ꝰut studeantes, sine iudicaturos talibus instruat necessarijs doctrinis et fortitudine ℣ 1. reg: 3. Et iudices ab integerrimos nobis et exempla ethnicos gestibent ut Catonem, Aristidem. Eiusmodi igr et studeo ñ movebit autoritate eorum, q̄ sibi aliq̄d ee putāt; q̄ cum aliys adversus innocentem sese copulanto de quo Esaias cap. 5: ñ finat ut justus illico sit q̄ prior ā in causa sua, ut versus ā in proverbijs. Stat et ꝓpendet (ut de vaq̄ ꝓsenti agamus nunc propius.) lubricum ee illum locum de jurejurando: ut et illum de q̄stionibus (ut id ꝰse obiter annectam) ne a patiat statim vate argutum, verum ā qa ille in toi martis dixit, moriturus dixit, de quo apud Ciceronem. Itaq̄ si talis sit studeo, tam circumspectus, tam providus ℣ potest dici, cum, cui jusjurandum detulit, studeo, irrare debe. Et cuius jurejurando credi magis poet suo exlo docet Apostolus? Testis ā, inqt. mihi Deus, cui servio Spiritu Deo meo: Nec ā cur ut hic minimum tarde at homm hypocrisi: Dabit n. Deus et timenti spiritum discretionis, ut ex fructibus discat q. observare ut bonum.

at cum q dicit domine domine, sed n facit voluntatem ut Matth. 7. Alias cum sint, sine inveniunt varius circumstantias, merito accipimus, q d si dicat, cui ffidgr iusiurand: detulit, aut cuius adversario detulit, se de re q̃n oio liqt, iurare n̄ poe, ffadversarium probare debere: Et q d si sit q petit, homo alioqr improbus maxime, ille a quo petit, homo bonus et iustq, an ne iudgr arbitrabit se religioni sue ffactisfeciss, si cogat iurare, q iurare de eo quode se poe negat: Vel iubeat iurare, q nullo prope matu numinis Divini tangit. Ita sic optimus Gellius. Et sic igr cum res habeat de ffidice diligenter observo legem potius nram ita dicere. Iusiurandum a ffidice delatum a ffidice suscipiendum nisi iusta sit recusandi caa. vt in l. generaliter 12. cap. sin aut. C. eod. ff: et in cap. fin ext de furtis: Dicam igr pro conclusione huius ꝗuersie: Cum ffidgr iusiurandum de furt, iurare eum debe cui detulit, nisi tñ recusandi causam habeat, cum pars parti detulit qꝛt iudicium, id de nihilo da, nisi consensiant in eo. cum aut pars parti defert in ffudicio, potest q dem ille cui delatum d recusare, sed tñ vrgente adversario tat recipiendum d aut referendum. l. manifesta turpitud: 38. ff de furtis et dicto cap. fin. Atq q ita refert recipiendum d, ni velit cadere causam: neq. n. debet displicere suis iurecondicio ei q detulit, l. iusiur: 34: q ait ꝓtor ff eod. illo tit:. Quod igr si hoc dicas potius necessarium, qꝛs refert? ita puto: Atq habeo et sententiam alibi Cuiacium. Sed liberum sit lectori ea pensitare: Et sufficiat igitur qꝛt,

ta Judicio vel Judice, q, Judex defert in Judicium. Sic satis nunc de prolegomenis: Et qo diligenter caverint leges ne qs et Juramento deciperet: Et referendum et illud, voluisse, et q juramentum defert adversario, juret ipsa prius de calumnia, ut in l. 34. ff ollo tt: Et ali⁹ q et p̄clare dixit Cabarig apud Sellium, Jusiurandum Emplastrum ē aeris alieni: eius in volucro tegit veritas. Et habemus nunc et, q. sit Jusiurandum hoc voluntarium necessarium et Judiciale. Et de quo igr accipiemus hanc q ff paragraphi nri? Eqdem si delato Juramento delatum sit, docet textus ita decisam iam litem, ut parata sit exsecutio: nagg et retractari res potit, nonis forte reptis instrumentis: nempe si dicat actor, invenit ille ch̄ debere, Ecce nunc repi instrumentum, ut puta Chirographum, quo quinam et ondam debe, n̄ est inq audiendus: sta in supra citata l. admonendi, 31 ff eod. Sed in eadem tn et q. traium docet: nempe retractari rempō ē veltis nonis instrumentis: verum distinctione ea lis sopit: Cum pars parti Jusiurandum detulit, n in iuramento voluntario, verum ē retractari ram n̄ pōe, At cum Judex parti defert, ttag in Jure iur: retractari pōe tradit: veritati in locum subēe, q ideo in iureiurando illo voluntario n̄ obtinet, qualicpactis et quanto ipsorum interc̄sit: Et vero oēs lites aia Judicia, de rebus sane privatis, habent hanc gditionem, si n̄ inter se pacti sint sive transegerint, ut sic n̄ immento, quod voluntate partium et Jureiur: decisum ē, retractari n̄ deb eat. Et hāc igr de dicta l. admonendi. Sed reis p̄ sent. adhuc obstat Jusiurandum natum: nempe si in negocio ancipiti Judex actori Jusiurandum detulit, isq sibi debi iuraverit, dici n̄ pōte aliud restare, q ut statim reum condemnet: Et si q⁹

negauerit idem est si pars parti iurauerit imminente Iudice: Vnde
ego Iurisiur: sine fus huius actionis. Placet Sextia ottoman,
mi q̄ video et in casibus Vibulani, ut accipiamus haec de Iurauit:
q̄ ext Iudicium erat delatum a parte parti de quo in l. 17. l
28 § fin: ff illo ff:. Verbi gra fit casus meus mihi Tutor litem
dicens me debe triginta: id ago nego: Sed cum instaret ipse
vehementius, nec cessaret et me iamiam in fus duceret
Iusiurandum ipsi deferri, num ꝑ Iurare velit me nihil sese habe,
magis ista debere: Iurat ipse: Hoc casu respondet, si in fim deinde
satisfacere paratus actionem in me ac; in qua vt Iustin: hic
scribit, q̄rit, an Iurauerit n̄ an debeat pecunia q. dicat, si de
eo saltem constet nihil restare nisi condemnationem et gese
cutionem: Et id solum in Iudicio verti, an Iurauerit: ut et id
saltem sit dis docendum, n̄ aliud: nec ꝑdent velle ex eis e, se
nara tm̄ n̄ debi, peremisse ipsum: de hoc n. vide p. mio q̄stio
nunc n̄ 2: Et scribit Theodorus Balsamon hoc casu primum
humanitus n̄ [illegible] si mi; sed ad me existit n̄ modica diffi
cultas, dicat homo cordatus, q̄s est iste modus decidendi,
q̄s modg agendi, q̄s borg et Sapiens Iudex (de quo supra
aliqua n̄ poenitenda dixi: vtinam quos Oēvs ꝓposuit attendant,
minus eet fraudum, minus borgerent calumniæ maior par et be
nedictio in rebus:) q̄s in eiusmodi Iudge sine indignatione
audiat hac: Iurari ergo debet: Quis et, vt ad dam id, tam
impudens
audax et audeat coram Iudice ita constitere, et si nunc nulla
impudentia satis. Sed satis ista de hac petitione, et de hoc
libello tradat fatos et Pragmaticos: Praecede ord. alium

debendi causa et tandem ad finem ventum? sic eo tunc consisti fine lite; adeoq; irreiurando priorem actionem informari; ut fit & fine dicat, actio mutui ex iureiurando. Et vides quotis ibq; satis, unde fit haec actio cui dat, adversus q; ad qd. Et agat hoc vel simili modo. Dico Titio, cum a Sempronio exegissem 30, q illi mutuo dedram, quae id forte undere statim (: amisso & Chirographo :) possit, eo devenitum ac ut iureiurando ea dare ab ipso mihi delato decreverim: ipse tu refractarius solutionem adhuc detractat. Itaq; vrum ego implorans officium pcto, ut dictum Sempronium rerum quemadmodum, ad soluendum hanc pecuniam compellatis, licet vide in classibus Ioan. Oldendorpio actionum, ff. act. q. Chilianum Sotzingen parte 2. pag: 192. Et de libellis forte nos alibi generatim.

[ff. Poenales.]

Sunt aliquae in personam actiones poenales indicatur est. Ea sunt albi corrupti, item vocantis in ius sine venia, personas quibus debet honor et reverentia. Et tum vi eximentis in ius vocatum: q pertinent ad iudicij confirmationem et processum eiusdem legitimum conservandum: neq; ita difficiles sit itaq; breviter agi possunt. Albi corrupti actio est in eum, q quid eorum q ptor, sive magistratq, pro sua iurisdictione pro posito habet (: proponebant n. edicta publice, vidq; in albis, a tabula quadam dealbata: unde & nomen albi corrupti. Dolo malo rupisset sive corrupisset, in poenam ob eius audaciae et petulantiae: Est q ea actio in quadringentos, (alij tu legunt ibi quinquaginta) aureos. Popularis est actio

q̄ dat curiæ a populo: Atq; ex ea dimidia pars accusatori altera dimidio fisco defert. vide in l. sigs ōd 7. ff de iurisdictio. Et hæc prima. Coctera duæ, quo ſtineant, iam indicatum ē. Scimus aut principium oīs iudicij ab invocatione in ius. Ius vocare, iuris explendi ca vocare, i. euocare adducere ad iudicem, ut ca ſs cognitu dia ius dicat actori et reo vide ff. ti. de in ius vocando. Erat aut veteribus id moris, ut ni ſequeret ille duci et rapi et in ius ab adversario poſit, q̄ res ſæpe n̄ carebat iniurijs aliqbus: q̄ legenti Plautum obuiam eſt et Terentium et. Ita q̄q; q̄onicbant alia n̄ nulla, ad q̄ ita in ius vocatum scribæ astiterent. Sed Ptor is intererat ſciam q̄ ſeruare iurisdictioni et maiestatem. Et patiebat itaq; illum, cui in ius vocatum vi q̄ meret, in q̄cunq; tem actionem p̄ponere, de ea quam rei erit ea, de qua controuersia est, da quo ff. ti. ne q̄s in ius vocetur vi q̄ meat. Et sic vides, aet hæc actio cui sit finis dat, ad versus q̄, da quo, et ad q̄d: Et petitio ipsa et ſc gestare pōt. Sed dixi: Si vīto diligentiam et gratitudinem me in pluribus et gratificari ne velle. Porro in ius vocare n̄ est iniuriam facere: Sed, ut dixi, est iuris explendi ca vocare: Ergo in ius vocare ad magistratum ſs, et ſuā rionem (compatronum tu, ut vocant) nemem n̄ licet, (ex quo tu iure Papa, at q̄ ipsum imitari q̄rimi volunt: Sed de hoc alibi.) Ergo licet et parentem (intellige de emancipato filio: nam alias inter patrē et filium his nulla est, ut in l. his nulla ff de iudicijs.) licet patronum in ius vocare; sed tu id n̄ nisi reuerenter facere debet ut sciat et cogitet, q̄d huiusmodi ſsonis debeat. Itaq; varia de eo petenda a

Praetore. Et q igr id irrevocabiliter et sine venia fecerit, in eum ptor actionem dat poenalem in 50 aureos. vt ff et C. d. tt: de in ius vocando. Atq in talibus et id locum hr, vt q tt in are luat in corpore vt eod. tt:. Porro qd dicimus de parente et patrono recte interpres accommodant et ad procaptores: Sunt. n. alteri parentes et animi magistratui: Et notum d illud Aristi Dic parentibus et patronis 2dm Deum satis magna pene referri gratia

De Praeiudiciales actiones.

Actias proponit actiones plurimas fere et in rem ipsam, pertinentes ad ius personarum de quo libro 1. vt cum agit de gestione hois: 4 filius sit illius, an n sit: Servus an liber: libertus an ingenuus: Et fere p iudicio sic agitur: Ne pe puto ego de persona sine iure personarum agi pte vt tn sit id iudiciale: Quid si directo contendam hunc Servum meum ee, libertum ee, filium ee, q ille neget: Sic puto et de eo pte agi: operas dari, obsequia deberi &c: vt sit actio in personam sine iudicio. Sed qd si putat alius operas, aut obsequia stare a liberto: Quid si alius putat qs et tractari ut filius, filium aut ee neget in aquo petit, sine libertum ee se neget, a quo opera petunt, Iudiciales dicunt generi actiones. Alii igr dicunt a praeiudicio. Iudicij vox varie dicit: et maxime et p gesto et re iudicata, et negocio q prius iudicatum adfert occupationem. Et in raro et in vitio 2: vt cum iudicas, cum magistratus delatorem, et q prior 2 in ea sua ipsius autoritate et noua pulsi

ita audiunt, ut quodammodo apud sese delatum et accusatum damnent re tandem cognita et inspecta iudicium &. Sic cum viri alicuius eois et docti locum aliq pro sua autoritate sic vel sic exponunt obt q. et nefas sit ab eorum autoritate decedere, iudicium &. Sed ista et talia in varitati obsunt: Et saneè damnant p SSanctam in Scripturis vt Exodi 23. Levit 19. Deuter: 16. 17. et 19. Ecclesiastici 11. et multis alijs in locis. Hic accipit maxima p se negocio, q, ita incipit vt id ipsum prius sit definiendum sive iudicandum, aduersus istum enim et in subsequti quandam veluti definitionem sive iudicationem at sentiam: Et id sane, fieri, in negocijs dictatis hominum. Verbi itaq; gra: Factitium postulare a Dano q. litto suo operas et obsequia sipta ff: Pandectaq; de operis libtor. Dang se liberum ait, q d fiat. Cogat sane Ptor Titium sponsionem facere si suus sit libertus (sic n. hic procedit) eiq; actionem dabit, q at valde iudicat futura esse: Non si iudicatus sit libertus eius esse, in sequti q̃stione sive loco, probationis et loco opponere licet hanc sentiam. Sic eodem modo disputat de partu agnoscendo: nempe vt agnoscat et alat partum, pater: Et q̃stio est an sit filius eius et filiafamilias, q, sane non erit, nisi illa sit uxor: Et iudicium &. Et vides porro, ad res declarandas adeoq; in iudicio probandas redire ad libros institutionis q quoq; docens, etiam factum &. Porro doctores sive interpretes ad alia et accommodant similia multa, ac Juris analogia, ubi iudicium tale reperiat. Quarebat a. vel maxime in his actionibus qs sit actor, de que in l. quotiens 12. ff de except: Dicemus eum actorem reperiri et intelligi eum cuius intentionem, dicta sive facta

est actio: ut si daret sic, si apparet Lucium Titium dominum esse, quemadmodum intelligimus actoris partes esse ipsius. Si vero ita, si apparet Caium libertum esse, ~~vel non esse~~ hic agere desiderat. Et quod dubio afficiebat, quis sit in contraria possessione, ut dicamus eum qui petit qui istum qui in contraria est possessione, actorem desiderari, ut sit is alter in possessione libertatis, alter vero servum esse petat sive dicat. Animadvertis igitur cui sit actio talis, adversus quem, et ad quid: et videbit sic proponendum. Coram vobis Dn: Iudice quare Titius postulat proponit ac dicit Damonem, ut servum sive libertum suum, operas sibi debere. Petit ut ea sententia pronunciari ut suum hunc libertum praestare debeat. Videbis in classibus Oldend: et Melchiore Clyngium

Sic itaque discretis actionibus

certum est in quae actorem rem suam ita petere.

Hucusque principia exposuit Summam illam divisionem, qua actiones in rem sunt et in personam: Tam interim civiles quam et praetoriae. Et quoniam hoc in loco, sive de eo occurrunt actiones, quaque et eo et capita ea his alibi instituti libris non proponunt, magna inde fere pars tituli huius, in legitima interpretatione, in his ipsis, ut videmus iam, occupat: ut quis non modo illa actionum qualitas sit explicanda fuerit: sed ipsae et actiones quae memoravit, ea quoque exercitium: cum in sequentibus iam aliquot tum eius actionis nobis veniat indicandum. ~~Ea ea actionum et fontes~~ et Actiones quae memoravit. Ea enim actionum et fontes, suo loco magis appositae tractantur, ut in loco de quibus libro tertio. Et hoc quod non observat, non quae recte explicabit institutionum auditoribus hunc titulum. Age igitur sequamur

rectam methodem. Et ad rem iam. Dixi, expositum fuisse: hucusq; ista nunc ad principium istius rei radicem discernit has ipsas actiones in rem, & in personam, suis notibq; et proprietatibus, agendi atq; petendi. Sed de his omnibus ante a nobis dictum est. Quod de furto scribit, suo loco nos explicemus.

Sequens illa diuisio, quod quædam actiones rei persequendæ gratia comparatæ sunt

Alia est, atq; adeo sicut opinor, tertia actionum conditio et diuisio, spectans, ne eo iudicio ad causam, ut vocant, finalem, siue ad finem, nempe ut scias atq; intelligas ad quem proprie actio detur, siue quis sit eius exitus, quod ea ipsa petere, quod exspectare debeas, seu petis. Quædam enim, ut rei persecutoriæ, quædam poenales, quædam et mixtæ. Et nunc eas definitiones dicendi siue descriptiones, quæ ex præcedentibus fere libris. Et scias igitur rem et poenam hic opponi. Sed hoc tum ita, ut non quicquid poenæ nomine venit, hoc et loco sit poenalis actio. Verbi gratia, qui ita tecum pecunit, mihi solues ad istum diem dabis pœnæ nomine et quidem eo quod interest tuum decem, poenam continet, nec tum ea illa poenalis actio: sicut indepositi quæ fallit infamia simul notat, quæ poenam continet fidei, nec tum poenalis ea actio nunc: Sic Poenæ illi publicorum criminum in corpus. Atq; id huc non pertinet, eo tandem pœna esto. cum ea actione, in rem saltem quæ ab ea persequimur sed aliquid amplius, quæ in poenam: quemadmodum quæ duplum, triplum dare cogit: vel qui ita expresse dicat actor in duplum, vel alias ut in actione legis aquiliæ qua agit aduersus eum qui damnum culpa sua dedit, de quibus ante hunc titulum tractat. Eo actio rei persecutoria est, cum rem persequimur, 16. Julij.

v. id saltem ex peti mus, q nobis, q patrio nro abē: ut pcto rem meā mihi restitui: Pcto mihi q godato dedam, reddi: Sed poenalis ē, cum n id modo venit in actionem, sed at poena: ut furem restituere furto oblatum oportere, et cum eo poenam dupli &c. Sed ia videndum, ut intelligatis artificio sē quam actiones sint dicendæ rei pſecutoriæ, q poenales (nec ēs bonī doctoris et interpretis facere sicut imperitus ffortunianus solet, q cupientem cognoscere arbores discipulum in longam sylvam circumducit, atq indicat singulas forte q̄ruas: Ecce hæc ē q̄rcus, hæc item, et sic in infinitum: Sed ostensa una sic describere decebat, a cortice, ramis, foliis, ut de alijs oibꝫ simile habeat indicium; ffhæc similitudine vtit (Joan: Apellas.) Dicimus igr actiones rei persecutorias ff actiones plerasq ōes in rem, rem. n. petimus: ffta actiones ex contractu et q. contractu: de q̄bus lib. 3, tit ē emptio, venditio, locatio, conductio &c. Poenales a. ff actiones ex delicto, vel maleficio, vel q.: Poenam soluere q̄uenit delinquentem, vt ex fūto, ex damno iniuria dato: et hanc illi, cui nocitum ē; Hinde crimina publico et poena publica illa n agimus. Ēo q furtum mihi fecit, actione furti n tm reddet furto ablatum, sed eig duplum, quadruplum. Sunt q̄ putarunt id hodie christianis n licere exigere: Notat Zasius ex Barthol. et alijs: Sed error ē in eo n simplex: Recte ibi dixerimus, Euangelium n tollit politias: Et vera ē in istis ignoratio adhuc, q d sit vera Ecclia: Et possumus ibi quoq id dicere, q Ch̄s Matth: 23. parcolare n nunq ecclesiæ, cum camelum deglutiant. Et inuenitur hæc et poenalis et expsse in l. Mosaica Exod. 22. 2do Samuelis 10. Et hæc q̄dam hactenus. Porro q dicimus in paucis at fallit: Nam et actio ex contractu ē q ē ex contractu, et poenalis inuenit,

Doctiss:

16. Julij.

quem crasit ꝑfidia ex rei circumstantijs : vt in deposito ꝓtuor casibus, nempe si q̄ d incendij, ruina, tumultus, aut naufragij ca. depositum ꝛ, in eos ḡitur fraudatio : Tunc enim est actio illa depositi in duplum : Sic et actio legatoꝝ de qua audiuimus lib. 2, in nunq̄ poenalis ꝛ. Et sic igr habes, q̄ sint fere actiones poenales q rei ꝑsecutoriæ. Sunt et mixtæ, ꝑs quibus et rem et poenam ꝑsequimur et tñ plerunq̄ q rei ꝑsecutoriæ n dicit poenalis est dicit, sive sit mera, sive cum poena, vel in poena res sit ipsa. Illud adhuc saltem subjiciendum : Petitionem et in ēe dissimilem in his actionibus poenalibus : Sic enim gerimus, aduersarium dare facere oportere : dare, in q̄, veluti poenam, dupli, tripli, quadrupli : veluti narrato facto g missio, vt furto, rapina cum circumstantijs rei q̄ patere oportebit, vt reus legitimè damnet ad soluendam poenam dupli siue quadrupli : vel vt una cum re restituta soluat eam poenam legibus constitutam. Porro ad has actiones poenales q̄ attinet, eæ sunt actio furti aduersus furem, manifesti in quadruplum n manifesti in duplum. Actio vi bonoꝝ raptoꝝ aduersꝰ raptorem in quadruplum ; sed cum re, vt sit mixta, et poena tripli. Actio legis aq̄liæ in eum q̄ damnum iniuria, ꝛ. dolo vel culpa dat : Sed ea tñ n semp poenam ht : ht tñ ex inficiatione, vt si neget se damnum dedisse q̄ dat in duplum ꝛ condemnatio : Cum hac ggregat et actio legatoꝝ, licet alias rei ꝑsecutoria : Sed illa et ob moram soluentis est dupli ex q̄ distulit soluere legatum, vsqꝫ dum conueniat : Et hoc in legato ad pias eas dat. Eo actio furti nec manifesti dupli est simpliciter, id qꝫ mera poena ꝛ : Actio legis aq̄liæ dupli tm est ob inficiationem : Poenam tm et ht aliquatenus,

qatū solvere cogit damnam dans, quti rei fuerit reti intra tempus, de quo aditum fumus ad illum titm. Actio legatoz dupli & in ea legati pij, et ob inficiationem et ob moram nō solventis. Restat nunc saltem vt de actione furti videamus obligantes.

Actione furti

Aduersus furem rei vindicationem, sicut ante dictum, actione furti, in quadruplum, vel in duplum, actione ff poenali: Agimus et in rem rei vindicatione ad rei nrae reptitionem: Sed hoc amplius est vt in eum actio in personam & poenalis sed rei persecutoria, qua dicimus eum dare facere oportere: vt supra dicebat § sicut ag. Et haec est condictio furtiua, qua igr dns rei agit, rem dare oportere. Sed qō id? Dicebat supra odio furum hoc fieri, quo magis pluribus et actionibus (Nam de criminali iudicio postea dicemus suo loco.) teneant. Et differunt tn ea actiones vsu et effectu. Ecce actione furti agis ad poenam: rei vindicatione de re tua, vt in possessorem: Condictione haec in personam, ad id qdem vt rem recipias vel eius estimationem: Sed tn vt in furem. Itag haec actione etsi poenam furti n petas, tn furem quodammodo notas, vt sit sic aliqd hic et poenale. Et hoc & illud mistarium de quo supra.

Quædam actiones mistam

Actione actionis mixtæ ff de re et poenam, in quam venit ea et alias actiones mixtas, partim in rem ff partim, in personam: qualis est actio familiæ Erciscendæ et communi dividundo: Ista actio finium regundoz. Ista duæ ff ge q. contractu: Haec posterior magis ad aliquod declinat delictum. Et priori agit actor

in cohæredem, de hæreditate, q ipse solus hactenus tenuit, secu dividenda. Familiæ n. nota hæreditas venit. Ercisco verbum vetus dividendi: Et dicimus Ercisco-ere, q dividendo aut dividendo. Actio communi dividendo dat eodem modo in socium q alia forte qr ea res nobis cum communem possidet. Et agit his actionibus, n modo ut res ipsa veniat in divisionem, sed ut de petitionibus p sonalibus. Si forte is q hæc vsqz p indiviso possedit, fructus, quos alius, solus percepit possedit, si dolo vel culpa damnum rebus communibus factum: et ipse possessor de eo agit, si quid in rem communem de suo impendit &c. Et sic ejr mixta 2 actio, n partim in rem, partim in p sonam, n partim ex ea qr re nra, partim obligatio aliqua ex q. contractu. Et ejus his singulariter sese accommodare officio judicandi: Judex: Nempe ut æqualitas servet in divisione, ut in his petitionibus p sonalibus: Et cum accidit, ut res æqualiter dividi nequit, n potest alterum alteri in certam pecuniam p stando pro rei forte pacto damnabit; Sors solet et in talibus ea. Et ex his intelligi pt, quod ut quo sit petendum p rei circumstantia. Similis 2 fere actio finium regundorum: hæc permittit alter alterius fines n. terminos, vel agros tenere vel occupasse; distinguunt n., iterum constituunt, collocant et discernunt fines ipsi et termini de communi mensa: Et veniant p stationes p sonales fere qr dicto vel q. De his igr ff tit. Pand: Familiæ Erciscundæ; comuni divid: Finium regundor

Omnes autem actiones vel in Simplum, vel in duplum, vel in triplum, vel &c.

Sqt alia actionum divisio, 4ta. Actiones, inqt, vel in simplum ff concepta vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum, ulterius aut nulla actio porrexit. Hæc quid sibi velint, difficilius

tū est dicere q̄ prima fronte apparet. Et primo quorsum referemus eam diuisionem, s. ad q̄ locum artis? Putant nulli ea explicationem diuisionis sufficere, et sic erit definitio: q̄ est dicas, actionibus alijs rem p̄sequimur sextam, q̄ ab, alijs poenam, aeriq; vel dupli aestimationem, vel tripli aestimationem, vel quadrupli aestimationem: Et nihil vltra: Sed id falsum ea manifesto ostendit lex Aquilia (ut taceam de alijs) in qua sæpe multo plus exigit, q̄ quadruplum eius q̄ damni a reo datum est. Finge aequum dolo, vel culpa occisum, q̄ hodie decem retro in annum 60 valere potuit. Commodius tū alij loquuntur. Sunt vel rei p̄secutoriæ actiones, s. in simplum, vel poenales, aeriq; vel dupli vel tripli, vel quadrupli: Sed adhuc dubitari pt, anne poenales quadrupli: q̄cadat? Eo tandem sic ego potius dicam: Alia ea singularem actionum diuisionem, formam nrā actionem aliquam conseruantem: nempe q̄ fiunt q̄ceptæ in simplum duplum, triplum, quadruplum, vltarius nulla, nempe in quintuplum aut Sextuplum. In simplum q̄dam sunt: illæ rei p̄secutoriæ fere: Alia poenales; Et in duplum sunt q̄ceptæ actio furti nec manifesti: actio depositi certis casibus: actio legatorū: Item legis Aquiliæ certis ibidem casibus, de q̄bus supra dictum: Actio de Seruicorrupti. Tripli q̄morat actionem vnam: quadruplum est actio furti manifesti: vi bonorū raptorum: actio q̄dam calumniæ: Et actio q̄ metus causa.

Item serui corrupti

Hæc actio in eum d̄ q̄ seruum alienum sollicitando instigando p̄suadendo corrupit, in duplum eius q̄ruit res ea erit. Corrumpit seruus,

cuius mores corrumpant, q̄ q̄ frugi erat luxuriosus ea incipiat, q̄ contumax dño, q̄ furax, vt hic et ff. ff. de seruo corrupto. Nec vero et excusatio à se velit q̄ dicere ipsum ad modum horiam frugi fuisse, n. n; inq̄t Iulianus, oportet laudando augere malitiam, l. 1. ff. dicto tit. itaq̄ potius retrahendus erat, q̄ vt alterius p̄suasione redderet deterior insignis actio et bene notanda. Porro utilis et datur ex hoc edicto actio in eum, q̄ filij nri mores corrupit vt in l. 14. ff eod. tit. scribit

Tripli vero agimus cum quidam

Ad hanc actionem et sequentem itidem in ꝯ item ex lege, tenendū cum prioris multiplicem semp̄ quotiesq̄ calumniam in iudicijs finiendis iudicialem; et q̄ igr huius rei ita h̄t. Dicebant at salaria q̄dam, q̄ dicebantur quoq; sportulæ p̄ metonymiam q̄dam, ministris iudicij et magistratuum q̄ dicunt apparitores, ab apparendo coram magistratu, et victores a via, q̄a vocabant inuitos Senatores ab agris Romæ, exsecutores quoq; dicebant, quoniam exsequerent mandata et. Atq̄ vere hæc salaria dant victigdon et ab ipsis litigantibus, idq; pro modo summæ, q̄ petitur libello (cum tū huiusmodi expensas litis victor a victo repetit) alias at ipsimet his ministri exigunt suam mercedem exactionis alicuius. Si igr actor dolo malo et malitiosè occasionem dedisset quo ꝯd amplius a reo apparitor exegisset q̄ oportebat in triplum erat q̄ cum actio. Et hoc primo. Quod si alibi ipsius apparitoris audacia et malitia, plus ꝯ exigentis, augeatur, in quadruplum q̄ cum dat actio. Et hæc ex lege. Et de eo igr contrariæ actio. Et de eo tractus in ꝯ item ex lege vbi observa lectionis emendationem: addamus nunc et illud, de qua

Iuniter et actionem de calumnia, aduersus eum q pecuniam accepisse dicit, ut alicui negotium faceret vel n faceret: q dico, pecuniam accepit ut vexaret iudicio, vel ut n vexaret id intelligo si ab alio quis accepit ut diuexaret: vel cum ipse sua sponte hoc impiè tentaret, accepit ne faceret: Ipse enim. n. a malo abstinere debuit, n pecuniam accipiendo ne sit malus. Et haec actio in quadruplum est. Iud tu in his actionibus et res ipsa, ut fiat manifesta: Et de hac post nema ex ff. Paul: de calumniatoribus. Restat actio, q. metus ca: Sed de ea paulo post quo dicendi loco. q subiecimus in hoc textu de diuisa quadam actionum in duplum, in quadruplum cetera a nobis ante dicta et exposita ff.

Actionum aliquam bonae fidei sunt, aliquam stricti Iuris. Bonae fidei sunt 20.

Haec actionum diuisio sta; quas ff. diuidunt in actiones bonae fidei et stricti Iuris. Ad q locum illa referenda sunt variant interpretes, nec res est ardua in facili. Oldendorpius ad officium iudicium refert: Alij dicunt ea actiones formam quandam actionum certiorem, q ff. facit ratione: q licebit et ad finem forte ire, negat n. unius rei unus saltus in d finis. Dicendum ergo, actio qua sit vel bonae fidei, vel stricti Iuris, unumquemque admoneri sui in actionis exercitio, et tum et consequutione officij: effectorem, inquit, et rerum: et iudicium ipsum, cui plenior potestas est in actione bonae fidei q stricti iuris. Porro ut rei ordo aperiatur diligentius de vocabulis et dicendum est. Stricti Iuris inquit, et bonae fidei: Nonnigr bonam fidem opponimus hic malae fidei, sicut alibi inquit Cicero: et q. ff. aliae et actiones malae fidei, sed opponunt hic actiones bonae fidei et stricti iuris. Bona fides et stricta Ius. Et q dicit Strictum ius: Nempe id est hic q dicimus Ius iniquum,

fus durum, Et q̄ comicer, Jus summum: Sed Jus strictum ē in eo, q̄ hic n̄ attenditur ad summam bonitatem et fidem optimam: sed strictas conventiones et stipulationes. Et ē igitz hic quoq; ēgt bona fides optima fides et sincerissima. Eo actiones n̄ ff ocs et bonæ fidei. Ergo et n̄ in oib̄g age ꝓcm ē bona optima et sincerissima fide: Negz tum unquam agitz cum mala fide. Et hæc res erat olim in formulis, ita ut cum aliq̄s ꝓtor dare solet actiones hoc modo: Si apparet Titium Mævio dare, Judex condemna. Jn his tū addere solet clausulam ex bona fide (vel et ut bonos bona agi ex oportet vel versum q̄ æquius melius.) Sic si apparet ex vendito deber ex bona fide judica et condemna, vt in l. 54. ff locati, cum gitz, ex igitur ita ꝓtor. An pro sua saltem lubitu et arbitrio. Respondent idem ijs actionib̄g id potissm factum q̄ sunt ex contractu vel quasi, ex quo invicem alter alteri obligatz, ut sic conveniret utriusq; ꝓstari, q̄ ex æquo et bono ē, quod optima fide ꝓstari res docet deberi. Id sane videtur convincere q̄ extat in l. 25. § conductor. ff locati. qui translatus ē in § antepenult. ad ipsa ff. lib. 3. Conductor, inqt, sem lagan conductionis facere ff. Et si q̄d in lege ꝓtermissum fuerit, id ex æquo et bono ꝓstari. Et Cicero in Offic. lib. 3. indicat id ingenue fieri vbi sunt contraria judicia, id est, Actiones, ut huc locum Othomanus accepit in suo ff. de actionib̄g. Sed video tamen maiori Consensu id reprobari. Quæ alij

actfarunt, bt ostendant cur hae potissimum vel illas actiones
prae caeteris bonae fidei et debere creditum fuit, Omitto.
Video. n. oia de satis incerta. Dicent pp frequentiam ta
lium negociorum, Sed refutari id potest gr verborum sti
pulatione, qua nihil in Vita hoium frequentius et magis
receptum: Maneat igitz potius quod adme diximus.
Creditum aut esse quasi gr sufficienti enarratione respon
dendum, cum gratiz q sint oio actiones fidei bonae, ut
respondeat ea, q in instit. ille titulo de actionib enume
rantz. Videas ergo hic enumerari actiones, Primu, gr gtractu
emptionis et venditionis. 2, ex contractu locationis et con
ductionis. 3tio, gr negociis gestis: 4to mandati, 5to,
depositi. 6to, pro Rescio: 7. Tutelae: 8, commodati. 9, actio
ob pignus, pignoratitia. 10 familiae Erciscundae. 11. Coi di
videndo, q ff partim in rem, ptim in psonam; 12. Actio qda
pscriptis verbis ff. 13. et de permutatione. Agebat 14 loco, petitio
hereditatis in rem actio: et tum 15 loco, actio rei uxoriae.
Quod singulos distinctius et dicere, et noies separatim actiones
gr empto, gr venito, locato, gducto, etiunt decem et septem.
Si et gtrias cum suis directis, habebis in summa 23. nempe 2
actio negocioz gestoz, directa et gtria (et sic duae sine du
plex gr negociorz gestione) Mandati directa et gtria: gdepositi
directa et gtria (Actio psocio utriusq; et datz, sed una eademq;
Tutelae directa et gtria: gdepositi directa et gtria. Pignorati
tia directa et contraria. Sed iam latius excurramq.

de aestimato F

Satis dictum de ea: nempe q fere sint qe negotio utrinq obligatorio vbi invicem alter alteri obstringit et n̄ tam pri dici potit, hoc vel illud alterū alteri debe, sed utrinq oia agere, oia fieri qe optima fide decent. De ea io, in dicauimal, vel si qua et ē alia. videndū erat at do effectū: sed id qd fit modo affegi, et ante in initio et specialiter p partes iudicare velle prope posībile n̄ est. In summa vero q cunq igr veniunt petitiones p veluti de pactis oppositis, de pactionibus de usuris, de mora &c. In his oibq in actionibq bonae fid. ipsi litigantes optima fide res iudicari magis patient, et in dicij plenior erit ptas: q in hs actionibus dicit arbiter sicut supra in initio tituli dictum. Et in l. qa tantundem 7. ff. de negotijs gestis scriptum ē, tantundem valet in bonae fidei officium iudicis: quantum in stipulationibq nociatim mentio eius rei facta. Et pulchre Dn. Cuiacij lib. obs. 17. c. 37. vbi ait, Plerunq ubi qd obtinere dicit q in Judicijs bonae fidei, id existimandum ē, hoc obtinere in in strictis. Verum addiamus de ea re tota grauissimam disserentem Ciceronem. Sic ille 3tio off: Quintus Scaevola pontifex maximus summam vim ee dicebat in his oibq Judicijs in qbus ageret ex fide bona: fidei q bonae nomen existimabat manare latissime: idq versari in tutelis, societatibus, fiduciis, mandatis, reb. emptis, venditis, conductis, locatis, qbq vitae societas gtinet (: observa id.) Et in his magnam ee iudicis statuere (: presertim cum in plerisq; sint iudicia gtria:) qd q q cuiq; prstare oporteret. Et in topicis. In jis, ait, iudicijs, in qbus ex bona fide ē additum plurimum ē caq; locus; ubi vero et, ut inter bonos bene agier oportet simplicius q in stricto rei vxoriae, in quo est q, aequus melius, parati ee dut (: q facti:) illi n. dolum malum, illi fidem bonam, illi aequum bonum, illi qd socium socio, qd cum q alicui negotia curasset, eius cuius negotia ea fuissent, q cum q mandasset, cuius mandatu est,

alterum alteri ſtare oporteret, q̃d virum uxori, q̃d uxorem viro tradidiſſent. Hactenus Cicero. Vide q̃tus vir et cuiq̃modi ſctus ad has res vocat. Porro in Ep. 34. et lib. 7. ad Trebatium ondit, eum, q̃ qe illa formula, ut inter bonos bene agier oportet, agere debebit, n̄ ſua ſaltem q̃rere. Hactenus igr illa. Nunc vero monendum ſcripſiſſe quosdam hodie oēs actiones ee, ſive ee debere bonæ fidei: q̃ adducit Weſenbecius qr ſafone, ſed qō id p̄babit. Nunc oēs contractus erunt bonæ fidei (putem ego verum) qr q̃tractibus bonæ fidei ee eiusdem generis actiones, ut quālis ſit ea talis ſit et affectus. Nunc verum q̃ q̃ Seneca ſcripſit n̄ ee minium tribuendum bonæ fidei fidiæ. Et proinde et ſcribit, melior ee videt q̃titio ea bona, q̃ ad fidem (italiqe minus ſinceram) q̃ ad arbitrum admittat, q̃a illum formula includit, et certos quos n̄ excedat, terminos ponit. (Fruier libera et nullis adſtricta religio ē vinculis.) An in oibq̃ reperies tales ut poſit illud obtinere aureum dictum, ut inter bonos bene agier oportet. Et licet ſane cum vulpis vulpinari, v. cauere ſibi q̃ dicit hoi bono et fidei ab impunis et minime rectis, vel horib̄ n̄ bonæ fidei, ut loqt Suet. quorum inſidias ut Sorqr ſæpe prodit. illud Scio oēs q̃tractus, diaq̃s iudicia ſeam et habere q̃dam bonam fidem oportere: de quo Cuiatig in obſerv. lib. 8 c. 20. et dixi ante ab oibq̃ oio malam fidem ab ee debe. Et hæc igr de diviſione hac ſta, Actionum in q̃ bonæ fidei et ſtricti iuris. Actiones quas refert ſere ff qr q̃tractibus ijs, de q̃bus lib. 3. Hæreditatis tn̄ illa petitio in rem ē, q̃ q̃ magis iuncta, in rem et in p̄ſonam, q̃ major venit et p̄tationes p̄ſonales coctaro qr ē illa universalis q̃dam ver-

dicatio, sine bendicatio amiv̄sitatis: q̄ nascit ex loco lib. 2di,
et 3tij ff, de hēditatibg. nempe hēditas q̄ tua ā fuerit, vel ex
testato, vel ab intestato, q̄ a te immiscendo, sine adeundo
tibi acq̄sita ā: Ea si ab alio teneat, q̄ eam n̄ ſure possidet: vel
p̄ bona, cum rem̄a tas ipsa n̄ sit: vel alias pro possessore:
Ea inq̄ a te ita vendicat, ut dicas tuam ea tibiq̄ reddendam.
Hanc igr ā illa hēditatis petitio de qua ff. ff: de petitione hēd
De actionibus p̄scriptis verbis q̄ dicit ita ē; Sunt aūt actiones
ex certo quōdam actionum genere: Et inter eas ē alia ex p̄-
mutatione rei cum fermento: Alia et dat cum res estimata
alicui vendendā data est, ut is ipse eam rem, vel eius estima-
tionem incorruptam reſerat. Et hanc igr duae actiones
p̄scriptis verbis; nempe q̄ dat ut p̄mutatio illa seruat recte:
ut res aut incorrupte reddat aut p̄tium illud, inter bonae fidei
itidem actiones reputent. Rei vxoriae actio qualis sit seq̄t.

Fuerat ante et rei vxoriae actio ꝑ.

Nunc qualis sit actionum istas bonae fidei cum strictis col-
latarum conditio et natā ex emplum hoc actionis rei vxoriae
et locus itidem de compensatione ondet. Venit ista actio
ex tractatu de nuptijs: de quo integre alias lib. 1. dixi-
mus. Ex isto igr loco ff et actionas. Actio ex sponsu, et de
gt actis nuptijs et sponsalibus conficiendis, actio morum ſi-
ue de moribg, de ijsdem infectis iterum dissoluendis:
Et p̄sens itidem haec ura rei vxoriae actio, siue et sti-
pulata, q̄ eius loco: q̄ et aūt, tum de dote: Et sane tum danda
q̄ constituta est, tum potest de ea reddenda. Soluto matrimonio:
q̄ solvit tum morte, tum divortio, de quo nos lib. 1. dixim̄us.

Est igr iudicium hoc rei uxoriæ, cum post diuortium gtestio
nam et est de dote, ut ait Theopholus: ff hæc, inqt, actio
soluto matrimonio uxori aduersus maritum dabat, ad repete=
das res dotales. Et fiebat id, id2, ut dos repeteret?,
nisi forte aliter gbe misset alicui pp liberos nquime: uel ut
pp alias quasdam eas: nisi et sua culpa et moribus suis cum
diuortij gs dedisset, de quo ff. ff. soluto matrimonio quantum dos
petat. Et sic igr ea actione maritus de dote tunc red=
denda grauiebat: Sed in ea gdemnatione saq oio debebat
iudex, q æquius, nobis erat, et oia qe fide bona: diligē=
ter æstimare rei eas et circumstantias utriusq. Et hoc ait
continuat, ut n precise damnet maritus de restitutione solidi:
Sed in qtum gode facere pt, ne prorsus qe hoc ait ipse agent
et habenda re rancuntia gingratis: Imprimis ei habenda ra
gpensationis impensarum, si quas in res iacte facit, de
quibus ff. C. de rei uxi actione l. unica. Porro e=
rat et hoc notie et stipulatu actio, si stipulatio de dote
reddenda interuenisset, sed illa stricti iuris est, sicut ff
stipulationes. Verum Iustinianus pro sua autoritate, sub
lata illa utari rei uxoriæ actione, actionem qe stipu
latu reseruans, si tñ stipulatio ē interuenisset, ea
transformauit, nempe ut hoc in casu repetenda dotis bo=
næ fidei habeat: ut in d. l. unica C. de rei ux. actio.
et hic. Et hac igr de actione ista bonæ fidei. Pergit
aut Iustinianus et dicit, se huic et actioni tacitam dedisse
hypothecam, minimum de dote reddenda q agit siue mulier
siue quis alius, pro tacitum ut in bonis eius mariti sus pignoris.

Est igr privilegio hoc pignoris instructa hæc actio. Sed addit adhuc aliud privilegium quoq; id tñ soli mulieri agenti accedit. Nimirum cum eadem regula sit in pignoribus, q̃ prior ꝛ tempore potior est iure, vt C. q̃ potiores in pignore habeant, mulier tñ agens de sua dote pferet oibus alijs alijs creditoribus hypotecarijs ꝛ antigoren et hypotecam habentibus: Et hoc sane verum in his q̃ tacitam tñt, sicut mulier, hypotecam (velut tacita ꝛ hypoteca duo locatori in rebus inglini, sicut sup addimus.) Sed q̃rebat; q̃ si alij, q̃ pceduntꝫ expssam habẽt hypotecam, nempe vxor impetrando nullo dos ꝛ. gerber vorschriben sein Zum unterpfand. hic variatum ꝛ, et q̃ rõ cum bona q̃rãte videtꝫ: ñ oportuit ita de, cipi heres q̃ bendo: Sed tñ multum at interꝛ miserã mulierem ꝛ viduæ dotem suam manere. Comẽmorfere opinio fuit eoꝝ, q̃ dant dari privilegium id q̃ expssam hypothecam. Martinus tñ vetus Glossographus expssam ẽ ñ excipit: Et id Dñs Cuiatius magis probat; sed certum tñ sit, q̃ de dote adducit mulier videtꝫ tutum assidui 12. C. q̃ potiore in pig. Et hæc igr ꝛ illa actio bonæ fidei ptsens. Dixi a. de dote tam stituenda agis q̃ repetenda. Dotem dat sine pmittat pse mulier, dant et sine pmittant pẽ eri alij; vt parentes, vid in l. 19. ff de rit nup. sic et repetit dotem mulier: repetit, et q̃ dotauerat, parens. Et petit q̃dam dos ex actione vt in l. 41. ff de iur. dot. et sic: Peto iudicari socerum dotem pamissam debẽ, et vt dat gpelli. Repetitꝫ sic: quoniam filia sine liberis mortua estꝫ quo casu dotem restitui stipulati sumus, peto vt Titium generum damnetis vt dotẽ acceptam restituat pẽ. Et id verum est rei exemplum. Nam, vt diximus, petit negrime et mulier soluto matrimõio. Id hodie ñ aliter fieri põe putant Theologi, q̃ ob adulterium: Sed de his suo loco disputabimus.

Inbonæ fidei iudicijs

Nunc ostendit effectum bonae fidei iudicioꝝ in loco, sive circa locum de gpensatione. Compensatio ē debiti et crediti inter se contributio vt in l. 1. ff de gpensationibꝫ. Eius vis ē haec, q̄niam nra fama interē, potius nō solvatur q̄ solutū repetatur l. 3. C. de gpens. ; Atq; adeo q̄s negaverit aq̄ tibi haec ea et bonae fidei, vt si vis ma tibi solvere, solvas et tu q̄ mihi alia ex ea a debes, vide in capl. dolo facit de rēg. fur. in 6. Et l. dolo 8. ff de accept. doli mali. Sed et hoc officium iudicis defit at, vt qm̄ pt minuat lites: nō q̄dem litigantes a se rejiciendo, sed caas, q̄m licet, q̄ calumniae decidendo. Sed q̄rebatꝫ iam ubi gpensationi da poēt locꝫ. Atq; id res ipsa facile indicabit ita demum eam admitti debere et poē, si res sit liqda nec satis constet invicem sive vicissim deberi: ceterogꝫ cum̄ oportabit prius litem premi rem definire, vt deinceps cognoscat de alterius petitione vid. in l. vlt. C. de gpen. l. 46. § q̄ gpensationem. ff de fur. fisci l. 7. ff. de gpens. Atq; haec ēgo licet ita sint, tu si Titius petat a Caio centum, Caius a. dicat et ondat Titium ipsi quoq; ex alia caa debere viginti, vtrum gpensationem iudex admittere poēt, et in id tm̄ q̄ restat gdemnare q̄rebatꝫ. Cum id in iudicio āptore nō sit additum. Distinguebatꝫ a. vtrum de quo ā negotium sit bonae fidei actio an vero strictiꝫ iuris. in bonae fidei iudicijs cum libera ptas iudici gcedatꝫ, neq; cogatꝫ is petita tanti vel tanti damnare, pt statim, at q̄s ipso iure, damnare in 80. vt gpensatio minuat petitionem: In strictis vero, in quibꝫ iudex formulae astringebatꝫ, id nō erat gcessum, vides opline qua de re nunc agitꝫ. Verum nō ff haec et paulatim mutata in gpensationis loco. et gcedebatꝫ q̄ de posten.

in his quoq; strictis opposita exceptione doli se defendere nemo de-
cet, dolo facit, q petit q tn statim restituturus ē. Sed pbant
Iustinianus et ut obiq; ipso Iure ligda gpensatio locum ha-
beat, de quo l. ult. C. de gpensat. Eo regulare nunc ē
ut in cibq actionibus admitti poit gpensatio, at in rem: sed ad-
dimus tn si saltem ligda sit, et sine do et q eam objicere
tentat rem habeat honeste, nō violenter ut in d. l. fin. C. Atq
in ea ipsa l. unum adhuc specialiter excipitq, nempe depositum,
q sine oi gpensatione reddendum ē. Ecce n. bona fides
efficit, ut ligd invicem debeatq eo gpensato fiat solutio:
Et tn alia at bona fides suadet, ut depositum statim reddat.
vide in d. l. ult. et in d. l. ult. C. Dixi gpensatio mi locum
ee in bo, at in rem actione: Sed quitq an re at igr in corpo-
ribq, in jis nigra q mutuam n habent functionem: At q tale
invito n poc aliō p alio edari: Eo sane corporis cum corpo-
re iniqua erit gpensatio vide in l. si quenerit, ēd, ff de
pignoratitia actione. Verum traditum tn ē tali casu
gpensationis vice admitti retentionem, ut ticeat retinere
donec alter solvat. Observa retentio affine ē gpensati-
oni. Hactenus igr de gpensatione. Dubitabat an Iure Sacro
num ea at admittatq, putant n admitti qr actio ex lo 12 lib. 3.
Cur id a.? Sane constitutiones Sacrae nunq admittitu-
dent.

Præterea quasdam actio: arb:

Sequitur aliud actionum genus, arbitrariarum: Sed quitur quoniam
hoc membrum: Sane respicere ad divisionem precedentem ōes maxime
arbitrant. Ergo omnes pter actiones fidei et stricti Iuris alia et

arbitraria. Imo actiones aut sunt fidei bonæ aut Stricti Juris; sed
inter strictas non omnes æque sunt strictæ vt s. et distinguitur
in actionibus bonæ fidei. Verum ex iis ipsis alia sunt et quidem in
rem actiones fere mitiorem admittunt damnationem
dum: Ex arbitrio sine arbitratu Judicis: Itaq; sunt dictæ arbitra
riæ: quanq; id in his fere obtinet vt sunt in iis ff dua clausulæ
judicantis, quas priori f: satisfaciat actor, vt arbitrio, a vera
condemnatione subsecutura absolvatur. Ergo et istæ actiones suam
habebant singularem clausulam: Veluti in arbitrio tuo ffactissiat
condemnatio: Et sic satis de re ista. Dixi. a. actiones arbitra
rias ac in rem fere actiones ac, et in his igr numeratur rei vin
dicatio, actio publiciana, actio seruiana, vel q. de ybgante d.
Jnhis. n. officio et arbitrio judicis quisq; restituat.
Et jubet quidem rem restituere, at tum in eius arbitrio resti
tuatur, sequitur altera sntia, vere damnatoria ob gtumaciam. Vide in l. q restituere 68. ff. de rei vendic. l. sed etsi 7.
§. 4. Et l. inpubliciana. ff. de publ. in rem act. l. fi fundg 16. ff.
de pignoribg. Talis l. et actio ad exhibendum, actio inq; pparatoria
ad rei vendicationem, qua petit actor rem, de qua forte actung
de exhibi sibi: Et Judex jubet exhibi, aut fiat alia damnatio,
ff. ff. ad exhibendum. Huc et pertinet genus illud actionis, de eo
certo hic vbi certo se. loco solvere ptor et Judex jubet.
Item actio negatiua, qua jubet servum ex negati ea dede. Sed de
his alig erit dicendi locus. Sunt a. et alia eius modi actiones
negg. n. ea hic certo num erant. Sunt a. precipuæ hæ duæ actio
nes adhuc nqvinc in personam: De eo q. metg ca: et de dolo malo: hæ
vero quotidianæ et de his videndum.

Quod vi aut metus ca

Actio datur de eo q vi metue gestu 2: sicut et exceptio: Sed paulo altius haec sunt exequenda ab initio. Vim et metum Pretor simul posuere: Et vi metue gesta pretor non ait rata. ff de eo q vi metusve ca. Et recte dictum 2 nihil iure tam utrium ee q vim: Et vim ut bonos mores ea approbavit Cic: pro Cecin. Actor in 2 nihil consensui 116. ff de Reg. Jur. Et idem Cic. in offic. Vim leonis ait ee, fraudem vulpecule, nempe non iure q agunt; q procedant potentes, sua fret potentia, et auctoritate, vi contendunt. Sed praestare pretor ratum id ea debe negat: Sed ordiendum adhuc altius, ut q sit hae vis, & & de qua accipiang hunc locum videamur. Vim et metum simul posuisse Veos dixi, Sed postea distraxerunt id quod metu ea: metui n. vim inee putant; Et si videantur ti differre ut ea et effectus, ut q et vi sequat metu ut alibi de Cic. ondi pt (Ego. a puto metum et poe deprehendi sine vi: quod si q metu imminentis mali veluti belli tradat donum, set n ut et vim sine metu.) Sed videamus Pedi verba ea de re; sic ait: Vis mentio fit pp neca sitam impositam utria voluntati: Metu n 2 instantis periculi vel futuri ea trepidatio; Et quodcunq vi atroci fit id metu quo fieri videtur: Vis aut a rei maioris impetu, q rapelli n pt. Haec Pedus sub. ff. Et ut sane multa iudicia et privata et publica ad coercendam vim. Sed nunc privatis a negocii q sequamur. Et pericu dum vim et q dam simplicem in se habere actionem, q ps infert prorsus oiog invitis, et cum vi aliq rapitur, de quo actio illa vi bonorum raptorum, alia vero vis a q aliquo ysq accedit ad conventione n inter aliquos utrii pit, q sene quoe nit id ratum ee oportere Ex 2. 1. ff de pactis. Et dicimus eo, ut q voluntas coegi n pt; si voluisti coactus, voluisti tn. Fit ergo si metu q tradidisti q transtuleris interim dominium in accipientem, q voluerus traditis et q metu q postulatus 2 finis ratione obligatus 2, valebitq actio, qua ut eum darefacere oportere. Et hac igr ut q pretor rata n ut actione data.

Disputant Philosophi paule aliter, n oportere q̄ p̄ miseris facere, re tractare, at p̄rimum circūvenire; et negant metum cadere in virum fortem ac gstantem, multa in vtranq̄ parte n̄ disputari posse: et nollem ego ullo modo horum leuitatem et vanitatem q̄ excusare. Et scimus q̄ et qualia nro tempore accidunt. Illud gcedo, q. alibi fœtus, graue ē hoi grauiq̄ falleve fidem: nec ēt q̄s temere p̄mittere q̄ sit, vel et statuit se n̄ facturum: nec de eo iurare. Sed tū vana ē illa stoicoꝝ gfidentia, se fortiter poe at velle ferre q̄libet, p̄ ipsi tale q̄d de se promittant q̄ facturi n̄ sint: ire videlicet moribus indignam et illiberalem. Et cum itaq̄ tale q̄d p̄missum erit, satius ē n̄ facere q̄ etsi de eo iuraris, q̄ facere: quod dixi intellige si de eo iuraueris, q̄ habeat in se malum culpe, n̄ malum poene ut loquunt. Et hoc expendi oportebat in q̄stione an latroni seruāda sit fides. De his Cic. in off. lib. 3: Phil. Mel. p̄ceptor nr̄ S. m. in Ethicis et in Iure canonum ca 22. et in l. sacramēta puberum, C. si aduersus venditionem, et insistitis alijs in locis, q̄ si ex professu tractemus, prolixe deducere possemq̄. Sed ad nra; Stoici Phi; et b̄fibus ipsis et in vite negotijs ex umbra hac illam et eo ctr; agnoscunt in hominem quoq̄ cordatum poe magni alicuius malum affici, et p̄moueri. Et Stoyes sua imo pūblicè interea putant, ne vis eiusmodi q̄ p̄betur.

Et de ea itaq; peracta actione et acceptione venalenda cogitarunt. Et si iratum et sit de scientia tua cogitare permittunt, ipsi interim publicae rei curam suscipiunt, ne malitiam vim exercentium et latrocinantium firmentur. Et sic vides in praesentia actionem ea de eo q; ea metus: Haec et arbitraria 2 et de eo nunc tandem videndum. Nolui ea. locum gravissimi illius, q; et apud Phil. in Rhetoricis, in tractatu de iuramentis, proponit, instituendum esse os de futuris vitae hum. multis, praeterire. Si fingit iste metus adactus aliqd dedisti sine traditionis, id praetor rescindit, data tibi actione q. metus causa: Ea aut et poenalis in quadruplum est, de quo et sup habuisti verum tamen est arbitraria est et in statim quadrupli est actio furti. Et sic igr de dolus in l. si cum quidem. 4. ff. de eo q. metu ea. Satis elementaris iuris, cum reus praetor agit ut det ei restituendi facultatem, si velit poenam evitare, sic in d. l. 14. §. 2. in fin. Et tum §. 4 et 5. Haec a. actio cum arbitraria sit ut reus licentiam usq; ad sententiam ab arbitro datam restituendi, quam q. dicimus, rei facere: q. si non fecerit iure meritoq; quadrupli damnationem patiatur, q. dicat habere eum facultatem sive praetorem offerendi restitutionem usq; ad sententiam, ut paratus solvere evitet condemnationem et poenam: Sin vero non faciat condemnetur in quadruplum. Observa. a. et id intra annum saltem ea quadrupli, post annum simpli, vel post annum simpli. vide l. 14. Et sic iam

gdidum vides qº in ea actione arbitrio iudicis satisfieri deceat, qr aequo et bono, (sic in litt textq) qr in actionibus bonae fidei fauit ipsa met actionum nra et qº itidem sequat satisfaciente absolutio, aut si id minus faciat altera grauatio, ut sint q. duae cautelae. Et haec et sit gratis applicatio ad ostendendam nram actionum arbitrariarum: nunc quoqs cui sit finis det haec actio, q motq caa, adductus q, ad q d, et spicis. Sublecto narras vt et saepe audi. Sed deo et re qr bona occasione data de hac aliqa separatim agere posumus.

Aut dolo malo factum é:

Vis, qr quo est metus, ut ego supra proposui sunt et vitia: nunc et dolus. De doli definitione certatum a multis: Seruius Sulpitius, Gallus Aelius: et nros fetos et imprimis ad Labeonem: et putarunt et ea dolum bonum. Ego igr de definitione litigare nolo: relinq modo id vis, q postq cum suo Lacrantio valent: fetorum industriam saepe cauillant, nobis, ut ostantius: qs dialectici felices definitiones pollicebant b oia. Ego in praesentia satis mihi dicam, q ille, q si dolus facilius sciri, q definiri: saltem qr oppositis id disci cognoscere. Cic. hoi dolosi opponit aptum, simplicem ingenuum, iustum, bonum: et illum vero vocat (versutum obscurum) cautum, fallacem, malitiosum, callidum, veteratorum, vafrum, perfidum, insidiosum, simulatorem vide qr vitia sint ea in re. Et vero patiamini me vos iger-

manig furis ut idem Cic. logt) ingfitorem paulatim et phisophari. Cum igr hodie simplices, boni, recti spernant et gtemnant. Eg ustiti illi simulatores et foueant et sapientes et habeant, vides quntp e dogene rauerit mundus. Cum et in ipsa gtingunt eius medi Ecclia, ut iferi q ip sunt, quos vollnit Paulus bonorum amantes, probitatem q dam publice in loco laudant, sed algere eam nihil curant, (unde qnta Ecclia mala ne angelica q dem lingua gsprimi satis qoct.) videt q fiat ut in medio sin Ecclie hereant tam miserabiles poene. Deus sanat graviss. vulnera Ecclie, miseriat suorum electorum, quos facit gformes imagini filij sui et Cruce et studio sanctitatis. Sed ab hoc dolore meo ad rem. Affir igr q iste dolg de q tam multa infitiamur in scriptuis: Viri dolosi ingt Psal. n dimidiabunt dies suos. Et Nathaniel laudat, q sit vere Israelita, in quo n e dolus. De dolo aliqn n fuit actio, teste Cic: Postea tn prodita e formula, quius Cic. facit autorem Aq lium: et vocat enervicalum oium malitiarum 3. de nat deor. Credo, si de oi malitia fit ee actio. Si semp dolus iste et malitia gspici poet. Sed q quos et dolus in quonis propemodum e delicte ut in furto, rapina, homicidio. Puto alia id dici vocis significatione. Et in his sunt actiones n tam de dolo q de ipso delicto q; gmittitur: ut furto, homicidio p. Quis a fit iste, de quo hic maxime loquimur dolus, optime nobis Cic. cessu, ut vocant nri, q; ponit. Caius Cannius, ingt, eques Rom. dicebat se hortulos emere velle, quo invisitare amicos, et ibi se oblectare sine interpellatorib q poet: q cum peregrinatus esset, Pythius ei q dam dixit venales q dam se hortos n habere, sed hic are ubi Camio si vellet ut fuus, et simul ad coenam hoiem in hortos vitanit in posterum diem

cum ille promisisset, tum Pythius piscatores ad se evocavit et ab his petuit ut ante suos hortulos postridie piscarent, dixitq; quid eos facere vellet; ad coenam tempore venit Crannius cum apparatum quivium erat, cymbarum ante hortulos multitudo erat, pro se quisq; quod coeperat ante pedes afferebat, ante pedes Pythij pisces abjiciebant. tum Crannius, quso, inqt, q hoc à Pythi tanine piscium. Et ille, qd mirum, inqt; ubi loco à quod hic piscium à, ubi hic Aquatio, haec villa ichthyocimis carere non possunt. Incensus Crannius cupiditate grandit a Pythio ut vocatet; gravate ille primo. qd multa impetrat, emit home cupidus tui, quti Pythius volvit: Nomina facit, negocium gficit. Invitat Crannius postridie familiares suos, venit ipse maturè, Scalmen nullum videt quit q proximo viano, q nundum aeria qdem piscatorecent q nullos eo; vidaret: nulla q sciam, inqt ille: sed hic pisci nulli solent, itaq; mirabar q heri accidisset. Stomachari Crannius (coepit.) Sed qd facerent, nondum in. Aglius at collega et familiaris meus protulerat formulas de dolo malo, vi actionem. Videndum hic qd sit dolus: q sit iste Crannius miserè at ubi de decretus, q procul à a fide bona, procul ab eo, ut inter bonos bene agier oportet; in tm ille Pythius q, q facit ei at rapina in fundo ut agi in eum posit. Ubi origo à singularis de dolo malo, q tum prodita fi fuisset, petere potuisset ut rescissa cavere et emptione, in integrum restitueret, ad id in. hac actione agatur,

vt in l. 18. ff de dolo malo. Et oio dolimali fit in ~~petit~~ narrationet et petitione mentio, vt id vide licet apud formularios. Et vides, qm̃ ea in re sit facinus, oio a viro bono alienum: Nam qd turpius, q̃ audire ita te dolose cum proximo egisse. Quamobrem mirum, qõ doctores disputare coeperint, an dolus sit delictum (vide in l. 16. ff. de d. mal.) Et si actio illa ex delicto p̃ prie ee n̄ dr. Et hae cumita sint, videt et melius licet, qd id sit, q̃ de ea huius actionis proponunt Jcti. Et de eo nunc, post q̃ vidimus cui dari petit actio haec, aduersus q̃; ad qd; dicendum. Primo de extraordinariam ea hanc actionem q̃ cessabit si qua alia ee sine dari petit: Et oio famosa ẽ actio, ex qua q̃ damnabitur fit infamis, vt ideo temere sine eam p̃tor dare voluerit, nec quam de re, nec in quem. Et scribitur, si summa sit minor sit, de qua agit, duobus aureis, huic actioni locum n ee: nec dari eam in parentes, in patronos. Verum eius tum loco in factum potius actionem porrigi, vt simpliciter factum narret sine atrocitate verborum, et sine mentione doli et fraudis. Et de his vide ff de malo dolo. l. 1. § ait prtor. l. 9. l. 10. l. 11. et 12. Item in l. ding 7. ff de rectit. in integ. Sic et si ff sit iudicium bonae fidei, veluti ex empto, potius nunc inest de dolo qstio, q̃ vt de dolo agat; Jnstrictis doli agit. d. l. 9. ff. de dolo malo. Quod a tempus dabat illa actio olim saltem intra annum sed vtilem: nunc intra biennium gtinuum l. vlt. C. de dolo malo. Arbitraria est ea actio, at de eo Jctus fic scribit in l. 18. ff de dolo malo. Arbitrio Judicis in hac quoq; actione restitutio gplaudit, et nisi fiat restitutio sequit gdemnatio, quanti ea res est, quo nõie et in litem iurat. Haec igr de actione ex metu, et ex dolo.

Item cum id quod certo loco.

De hoc aliqd ante monui, sed videtur egactius; Saepe fiebat ut qs dare promitteret loco quodam, veluti Francofurti ad nundinas, ut solent. Sed eo tp non veniret, grebat an alibi at peti poet. Sana si bonae fidei est iudicium poe putabat, cum eiusmodi inest ipsa bonae fidei noe. Quod si stricti iuris. Videndum qd sit actum: et plus pt videri petere, q loci qmoditate non auferat ut paulo post. Qtor. n. edictum qcepit, de eo q certo loco ff eo tt: qde eo q certo loco. Et permittit alio et loco agi, sed ut relinquat iudici arbitrium et facultas aestimandae utilitatis utriusqs tam actoris q rei: Et aequitatis totius eae qe ea oportunitate et qmoditate: ut haec sit formula. Dico iudex: Iudex aestimato quanti mea mutua eo patiis se et acceptisse certum, q promiserat se daturum sine solaturum Lucio Titio Francofortiis. Si vero ab eo factum non sit, qe quo minus parum et mihi iqmodi: Puto iudicari eodem q aequum et bonum erit satisfieri oportere. Ita Pragmatici

Ad exhibendum quoque ao.

Et de hoc aliqd planius. Dixi Pp aetorium eo actionem ad vendicandum. Edictum ei eiusmodi. Ait eum q rem q libet possidebit atqs eius exhibendi facultatem habebit iis q eam rem vendicare volent, quoque interee

apparebit ad exhibendum actio dto. Exhibere est in publico statem videndi facere. Eo dat haec actio ei cuig interd exhiberi, qa forte vendicaturus d: Et dat in eum q possidet, velut si dolo possidere desinit. Et d ea quoq actio arbitraria: Jubet ns fidex rem cum de ea exhibere, at qui aceu p in litem ad rem jurandum damnat, de qbus vide ff. de actu ff: ad exhibendum.

Curare autem debet Judex,

ut eis qm possibile ei sit, certa pecunia vel rei p.

Dehuius loci genuino sensu quritur: Neq. n. pt dici simpliciter tenere ad officium iudicis instruendum: Sed ad p, positum ei, accommodari dt. Eo vero Judicis officium d sententia et pronunciatione sua finire litem et qtroversiam: q sane haud facile faciat, dicens sententiam incertam sine de re incerta. (sicut ille olim derisus d cum pronunciaret ita solue q debes ut extat apud Suetonium.) Et certum quidem qd dicere pt si certum petit: verum hoc est in actionibus arbitrarijs totum rei arbitrium Judici permissum d; Judex tu, qm eius fidei pt, certum qd dicat, velut hoc vel illud facito, dato, solvito: q modo n. alias litem finiret. Et eo d vere magni Judicis, in his arbitrarijs et bonae fidei iudicijs statuere, hic sit hujus libri legitimus d sensus.

Si quis agens intentione sua,

tt hic agit quousq ista subjuncta titulo de actionibus: Ac ne generalis hic sit aliqua doctrina: an vero adjectione restringat.

Et id puto ibi cōsequi in his oibus effectus aliquis diuisionum sup̄iorum: Actionum in q̄ fōdei bonæ stricti iuris et arbitrariarum. Atq̄ fane scum in actionibg saltem strictis certum petat, facilius id accidit, ut plus petysse dicamur. Et sic eo onda iam venit q̄ sit pœna plus petentium, cum ita iniuriam faciat actor reo. Et quotcūq̄ modis plus petat, simul ge opportunitate annectit. Suo occasione huius q̄stionis et de eo movet si q̄s ring petijt, si aliud pro alio, et ita in libello petitionis abberrauerit: Vbi dubitari vid̄ potuerit, an vid̄ quoq̄ q̄ minus petijsset, amisisset, an statim ide hinc petere et emendare posit. Et occurrit sic et locus de cadentibus ca pb petitionem impetrantes. Sed nunc videamus de plus petentibus. Eo discē primum plus peti quor modis, re, tempore, loco, et caa. Re, veluti cum certum petit, cui debeant 50. Tempore cum ante tempg, veluti si debeat q̄s post duos vel 3. menses et petatur hodie; loco, cum alio loco pure, v. sine adiectione loci, veluti dico Solvere oportere Francofurti vel hic de quo supra quæstis: Caa plus petit, cum alio modo plus petit, veluti, cum simpliciter vel in specie petit, q̄ debeat in genere vel sub alterna tione: vt Si Titius debeat equum, tu petas et ei q̄ras de dando Bucephalo: cum ille equum vel 20 pollicitus sit, tu eq̄ssa equum dari tibi velis; cum tu in his jure, et idem leges nras electio sit debitoris, vt in l. 32. ff de q̄dictione indebiti l. 4. ff de bmo et alio legato. Et sic igr plus petit. Nunc videamq̄ de pœna. Plus, ingt textus, petens cā a cui debat, rē litem amittebat. Additur tn et exceptio, nisi forte ob ætatis imbecillitate

vel alias iusta caa, ut errore lapsus restitui deceat eum in integrum. Sed id fus & actg. q. mutatum. Et hoc fere nunc obtinuit, ut q. loco reper caa plus petijsse probabit de damnum ex ea re datum in triplum p̄stet ei q. lesit. v. diversario, qe getit. quidam Justiniani, vt hic scribitur: Nam gstitutio ea n̄ extat. Qui vero tempore plus petierit de eo scribit ipsum qe gstitutione quadā Zoeziniana n̄ q̄dem caam amittere, sed instantiam, ut vocant: Cogetq; ad necessario inducias quas ponere fuit adauſq; duplicare: Et tum q. cogs iterum actorus refundat prius nec eas sumptus priores litis sine in prima instantia factas. Vid ff. Cod. de plus petitionibus. Item ext eod. th. Huc cīgr de loco plus petitionis.

Si minus in intentione sua

contigerus fuerit actor, quam adesse oporteat

Innectit vt supra monui de his et q. minus forte fecerint, qui et aliud p. alio, vel alia qe caa, ita parata et instituta fuere Judicia, vt sicut et alia n̄ nulla artes suas habent traditas: nec n̄ negligendas) ita et hic fierent ōia et suis solemnibus et singularibus formulis; et ad hēc et formularum ita obtinebat, et nihil istorum de q. ibq. iam agimus, sine periculo a qd̄ ex n̄ licuit plus petere, sic nec minus, nec aliud pro alio sine periculo, nam q. simul minus petierit, reliquum amittebat, et alias, q. aliter q. oportebat caa cadebat. v. litem amittebat: de qua re sapius Cic. Sed hac istor nro § mitiora reddunt: Et sane multa ad modum qe vetera fere emendat iste §: ideo et maiori observatione digq., cum et alij in libris nris talia n̄ reperiant. Ex summa eo sic tradit de actionibus et petitionibus nris, cum q. minus petijsset, q.

aliud p. alio sine alia q. caa poe in eod. nunc et iudicio v. eadem instantia et apud eundem iudicem Errorem iuris suum emendare: ut et ita Iudex ei iudicet. Atq adhoc adferunt nunc inter ptes l. 3. C. de ædend. cuius verba ff. hæc. Edita actio speciem facit a litis denuntiat, q. emendari vel mutari liceat, prout dicti petitui monet autoritas, vel Iudex certis decernit aq tas. Disputat igr his de mutatione petitionis sive libelli semel oblati: An ne is mutare de inde cessi liceat et quo, q. modis: Nam et q. agere volunt, secum deliberare debent, et q. possunt, et ne temere cum alterius damno lite, vid. in l. 42. §. 2. ff. de Reg. Iuris. Eadem multa horum nr hic tegotus eiusq verba si quis pendant, perpendient. Observa in eod. in q. iudicio: si Errorem suum. Sed amplius quo et quamdiu de his liceat, vide C. de plus petit: Ih. x eod. Et in Iure Saxonum. lib. 3. art. 14. Et Lehnrechts. art. 40. Et in Constitut: Elect: Sax: nouis. par. 1. const. 11. Et in summa ante litis gtestationem, wenn der gerichtet sicht appellat Saxo, mutari adhuc et emendari libellu pt.

Sunt præterea quædam actiones, quæ in solidum, q. nobis debetur, persequimur:

Alia et ultima hæc actionum divisio. Alia in q. in solidum dant sive petunt, alia minus solide dant sive tribuunt: Et quæ ad locum de cas, ad finem, meo iudicio, spectant: Et alias et perceptionem q. dam quæ ætate gtinere videtur. Sed videamus id quid sit. Sunt, inq., q. dam actiones, q. bus in solidum q. datur nobis persequimur: sed modo solidum persequimur, modo minus. Persequi solidum q. datur, persequi id est. Et persequimur id q. nobis datur. Est ius persequendi q. dtr.

Sed tñ agitur in quibusdam suadet, ut agamus et remissius. Utq in nonnullis solidum quidem ꝑsequi. i. petere ñ est ꝯcessum. Sed tñ solidum ñ ꝙsequimur. Et hac putarem distinguenda. Ano. miscet et Justin. alia, q faciunt ut solidum ñ ꝙsequaris: velut ob ꝙpensationem, ob retentionem q minuunt petitionem. Ecce igr actio de peculio adversus prem non est actio solidi, sed ni id detur q est in peculio, ut ff de peculio. l. 1. §. 1. l. 47. §. Si servet. Actio de dote in maritum datur ita, ut solvat quatenus ꝙde ꝑt sicut alibi dicimus: sic si imparem in patronum, eiusq liberos agas in qm facere ꝙde ꝑt ꝙdemnantur, ne ipsi adducantur in egestatem, in dubitatem et ñ est solidi actio: cum. ob suam quemq liberalitatem, ñ est equum ipsi ea ita damnosum. vid in l. 16. cum aliis seqq. ff de re iud. l. 173. §. 1. ff de 12. g. l. 125. ff. d. V. S. Annectit et de debitore, q servet bonis cessit, q si post quam acquirit, iterum tñ conveniri ꝑt de q. mox. Eo aequitatem summam respicit. Hac actenus divisio.

Cum eo quoq, qui credi-
toribus suis bonis cesserit.

Cedunt bonis debitores. i. bona sua fine fraude ultro relinquunt creditoribus suis, cum videntur se alias solvendos ñ esse. Id sane longe miserrimum est. Sed ita tñ liberant se a carcere et servitute: sicut alibi pluribus dixi. Neq tñ cedendo bonis satisfit creditoribus: Hoc est Justicia, ut q ꝙq suum accipiat, seu habet: Et proinde cedens bonis eo ipso ñ solvit: Debitor adhuc manet manet ñ ne si duo et gravia et ꝑt, sed id tñ cum exceptione sive declaratione duplici. Sicut hic; nempe si id enarum aliq ꝙsecutq sit iterum

emolumentum: et tum et in qm facere pt, ne ipse oio egeat; de id dte humanitati, de q oide licet ff de cessio. bon. Et C q bon. ced. pos. Porro bonis nunc ceditur sine scrupulosa observatione iudo professione: imo fit vt exeant e domo relictis in ianua domus clavibus vel similiaq modo. Porro q anq quer 2 natus impetrant indutias interim et ab hoc liberantur, cum eadem gesto hac bonor 1 post non aliquo habere infamiam: quata dicit lex eos liberari, cum bona istorum vendant a creditoribus ipsis invitis. Imp: vocat flebile beneficium inl. vt et pan. C. d. tho. Hac igr in ultima divisione de jis q minus solide dant, vt parentes, patroni, socius, donator, ma ritus. Absolvimus igr hm solennem de actionibus, una parte iudiciorum in qua dimidium tu fere 2 totig libri 4ti. Saltem ad hc restant alia actionum differe et qualitates tho. seqq. ff 8. et g. ff. et 12. Exceptis et jis q et nos breuiss ad istum locum monere volebamus. Pt tu et ff q 15. aggre gari de interdictis. Tum vero instituendus 2 et reus. Et dicendum de jis q alieno nomine ff in iudicio; et q de ante oia, quo rata sint iudicia, pire oporteat. Segtr fine postremo officium iudicis: Sed hec oia breuiore p itis. Et sic igr absolute iudicium sive res iudicata, nisi quod et iudicia capitalia Vorlesungsnotiz.

finita vi. huig tli lectione
privata, accedamus ad sequtia, q
publice tractata et dictata sf.

lit: vii. Quod cum eo, qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dr.

Justiniano dixerat de actione de peculio, q̃ est gẽtu filij vel servi, et q̃a existor gẽtibꝫ, in ptate nostra st, in nos ff aha et actiones, eas nunc singulari titulo giungere placuit, et ff ut ideo et in nos, q̃ nos ipsimꝫ, et sic q̃ mandato uro cum ijs gẽtum e, q̃ et in rem uram versum e x. Porro Justiniano placuit ea methodꝫ, ut de seruo loquatr, idem intellecturꝫ de filiofamilias. Nos (si placet) inverso ordine de filijs loquamur idem intellecturi de seruis: Actiones a q̃ ponunt ff hanc, Fusius de in rem verso: de peculio, tributoria: institoria: Exercitoria. non ff ꝓpria fere actionum nomina insese, sed q̃ pris jussu factum e, veluti mutuum datum, q̃ in rem pris versum, ideo sic dicunt x cum ista determinoe. Sic et de peculio actio dr. Quod ex gẽtu (veluti deposito ap Filium) in prem de peculio agit. institor dr, q̃ instat, ad emendum, vendendum, Exercitor, q̃ exercet nauem, & magister nauis. Tributoria dr actio a tribuendo, q̃ in ea fiat cum alijs tributio. v distributio. sit a. ut ex uno negocio plures ha sint, sive exorianꝫ actiones: q̃bꝫ tñ oibꝫ agere non gceditꝫ: ibi iger manetꝫ, ut videas q̃ tibi gmodior sit futura actio: q̃ ad rem ptinet, ut singularum naturam ꝑspectam has. Nunc ad rem psentem: Ex gẽtu iger filij veluti mutuo, godato, administrata futela o, non modo cum ipso est actio, sed & in nos v Parentem, de Peculio, q̃ jussu o. Peculium

q̃ sit

filio

qd sit, alio loco plene diximg, nempe pecuniola ē, q̄ pater familias, qui alias q̄cqd acqrit, pri acqrit, ex indulgentia q̄edit, cuius tamen penes prem ipsum administratio ēt videt. Ex filij igr ḡctibg pater q̄emit. Sed n̄ est solidi hec actio, verum quateng in Peculio ē. & id ꝫ tit. p̄cedenti habuisti: Et vide ff. tit. de pecul. Quod si pater et jussit cum filio ḡhere, actio q̄ jussū ēst cum pre; q̄ itidem solidi non ē, sed in id q̄ juss̄ing. vide ff. tit. Quod jussu. Et vt et non jusserit pater, si q̄ filig accepit, veluti ex mutuo, in rem pris versum ē: id ē hēre versum actio de in rem verso dat. vide ff. tit. de in rem verso. Porro peculium quateng estimat et q̄situm ē: et scribit in peculio id estimari, q̄ supē deducto prig ere alieno, etsi q̄d pri debet filig, nati ꝫ debito, cum civiliter filig patri debitor n̄ dicat. Et q̄ si filio ēt pater in speciem marcem q̄ecesserit peculiarem, in qua sinat eum negociari, actio et Tributoria ē, in hoc, vt Patri ꝫsumā. q̄ ipsi debet in solidum deducere n̄ concedat, sed veniat in tributum r fiat distributio p rata ptē equalis, vt ff. tit. de tribut. act. Et hac hactenꝰ de actione q̄ jussū; de in rem verso; de peculio, Tributoria. Nunc videamg de institoria et exercitoria. Ittq̄ hēq̄dem ad similitudinem q̄dam dant, et in nos ex aliorum quos pfecimg rebg, et negocijs urīs ḡctibg. Verbi igr gra filium, vt servum, rez tuar administratorem vt dispensatorem proposuisti, negocio Tabernā alienig, alterigve negociationis, vel et nauī, & cum eo huig rei eq̄ ab alio negocium

gestum ē,

gestum ē, mutuando, emendo &c. Cui rei noīe tecum agere ne
Prætor patit. Actione ꝫ institoria, Exercitoria. Sed istud ad
rem pfinet, ut cui rei noīe datum sit, sive negocium gestum sit
cui ppositū ē: veluti vt magisterium in nauigiis exerceat, vt
vinum, frumentum, emat, ac vendat &c. Et sic ⁊ in summa
Pater dominusve, noīe filij, vt seruus quemlz, actione q̄ jussus
item Exercitoria, institoria. Potest et directo queniri sub
ipsius noīe, q̄ ipsorum fidem secuti fuerimus, & de eo in ꝫ. fin.

Licet enim vna sit actio

Hoc etiā ſt de peculio cum agitur dispicere pt̄ judex, an in
rem dñi versum sit, et quatenus; sin id minus, peculiotenus dem-
nare, vt sit istud ideo q̄ adiectio actionis de peculio, & inst
actio de in rem ꝑso actioni de peculio vid̄ ff. l. g. de in rem ꝑso.

Illud proprie seruatz

Audimus ex gestu serui vt filij fam. et Prem ac Dnum obli-
gari, peculiotenus: et nunq̄ at in solidum. Aſt fallit hoc in
mutuo, quo dato, acceptoq̄, sine ꝙsensu pris nec filij nec ipse-
met et parens obligatur: Obligatur dico similiter: idq̄ pp
Senatusconsultum Macedonianum, q̄ factum ē, vt Suetonius
scribit Autore Vespasiano: Tacitus ad Diuum Claudiū refert:
et factum ē odio Macedonis fenoratorisq̄, q̄ fenerabat
incertis noīb⁹, v nulla ea mutationis assumpta filiisfam. cre-
dte pcam, ex quo deinde, vt soluerent fenoratori, poterāt varie

ãt sese gcipe adversg parentes. Hac itagꝫ occasione ventum
e in id Senatgconsultum, quo ibt dixi, filiofam. n recte cre-
ditur pca, aliꝫ qd aliud in fraudem Senatg consulti, ot ex
re alia pca fieri poit. De alijs gctibg, emptione, venditione
locatione, Item ex incertis alijs nullis, do, ot facias, non
e id Senatgconsultum. Nec ꝑbe odiosa eiusmodi in gse. qutiam
(ut vocant) adducuntꝫ: ot q. fraudationibg oibg fenestra
apiatꝫ; et hoibg qbgdam q. commercio ꝑpria interdicatꝫ.
Sunt aliæ leges in fraudatores, et juventutis eiusmodi
corruptelas: Sicut supra et actio tradita e, de seruo cor-
rupto. Ergo (ut vsum propig videamus) si qs filiofamil
as pegro versanti, et ex bonum parentum pcam mutuo de-
derit inscio parente (nam in eo id plurimum gtingit:) de
eo in pram non e actio: Si tn ita mandasset, qn agere
liceat actione q Iussu n est dubitandum. de q in l. 5. §. si jussu,
C. illo tit. ad S. C. macedon. Et hic plerungꝫ ꝓscribi solet
modg. scribunt et mandant parentes, quousqꝫ, siue ad qtam
summam credendum sit: Nec e qcqꝫ stultig et castigoe le
gum magis dignum, qꝫ in infinitum velle credere filiofamil.
Quod et acceptum e, ut in rem pris verteretꝫ, si idem in
rem versum est, de in rem ipso actio n denegatꝫ, de quo
ff. d. tit. de in rem verso. Atq sane in rem versum e, q.
necessarijs sumptibg utiliter impensum, necessarijs sumptibus
dico: ubi textg ad modum et gsuetudinem pris respicit:
Veluti qd patet ate, qd pr vestire solebat: et nuper diximus,

luxum in re eiusmodi imp̄ bari legibꝫ. Pulcher admodum ē textꝰ et
Glossa in l. 3. ff. de in rem verso. De alijs casibꝫ, ide, si filiꝰf. institor
sit, si exercitor, et in hoc aliqd sit datum, de eo inq supra dixi.
Et sic ergo intelligis, q̄ vis, qḡ rō sit hūig Senatꝰ consulti, in pa-
trem, inqt, actio n̄ est; nempe si n̄ insit ipse mutuum dare: Si in
rem ꝑsum nou ē, actio n̄ ē, etsi peculium sit filiꝰfam. Sed nec
in filium, sive adhuc in ꝑtate sit, sive iam et emancipatꝰ, ac-
tio est: Et in hoc maxime exstitit odium istud, adversus teme-
re credentes juvenibꝫ annis. de qꝫ Horat. Prodigus, inqt,
aris. Aliter tū obligari filium fam. sunt, q̄ notarunt: Egdem
et Seneca de beneficijs lib. 6. cap. 4. huc forte respiciens,
dixit p̄ quasdam deberi, sed non exigi. Hæc igr oia de
ḡctibꝫ eoꝝ, q̄ st in ꝑtate: Sequuntꝫ de ijsdem alia.

Tit: VIII. De noxalibꝫ Actionibꝫ.

Dictum ē de ḡctibꝫ et q. Contractibꝫ filioꝝfam atqꝫ Servorum,
nunc et de ipsoꝝ delictis dicitꝫ, an ex his actio sit in eos, exactis in quoꝝ
ff ꝑtate. De delicto dico, veluti furto, rapina, damno iniuria datax
ex qbꝫ peculiares ff poenæ. Et traditum ē, et hoc noīa in eos
quoꝝ in ꝑtate st agi p̄ōt. Sed tū id noxaliter, sive noxæ de
actionem. Ea ē actio, ut is q̄ in ꝑtate ff litis æstimōem solvat,
et damnum datum sarciat, vel si manuſt, eum, q̄ damnum dat p
noxa dedat. i. ei dedat, cui nocitum ē. Est n. dedere, totum in ius
et ꝑtatem alterius trade: sicut et dicimꝰ, dedere Civitatem. Et qd
id sit §. fin. te ꝑpemodum docebit. Et ait ibi Imperator, ut

pena p filij corpus pater magis, q̃s filiꝰ p̃iclitet. Ita q̃ dnum a
hoc in boia: durig in hoiem liberum, sine libos nros. Eo cum
q̃dem iam antea, p legum ḡrtatores .v. interpres, fiarum
psertim dedicio immanior visa e, pp sexg secundiam, Placuit
tandem, at totum hoc in libris nris emendari: Vt ipsimet petia
ex suis gbemantz delictis: damnatis tñ his, in prem judicati
actio in peculium ee pt. de q̃ in l. 33. cum aliq̃t seqq. ff. de eod.
at hoc in §. fin. asscribitz. Eo manet saltem hoc jus in ser=
uili psona: Et pt tñ seruꝰ, pca q̃sita, at oblata se redime
re. Facta e. a. hmig rei mentio, s ad locum de arbitrarijs
actionibꝰ: q; tñ alij aliter explicant: alias. v. q sint arbi=
trariæ actiones, sine q eaz definitio ibi ex posuimꝰ: Aut
soluat (ingt tibi.) aut ex noxali causa dedat, nempe de
ditio hæc pro solutione esto. Et judex ñ pcise in noxali isto
judicio, sine cum noxaliter agitz, damnat: sed electionem hanc
relinqre cogitz, vt reus de litis æstimoiem soluat, vel seruum
p, noxa, si dedat, cum absoluat: Sicut hæc oia in tit. ff. de
noxalib. act. plenig. Porro dedere noxæ est, dedere ea noxa. sine
ob noxam. Justiniang distinguit hic inter noxam et noxiam
Sed hanc differam tñ sicte q̃ fundit. Cum Valla. a. ñ litigabo, qa
ad aliam id ptinet pfessionem. Elegantes. a. nunc qritz, q ro
sit hmig gstitutionis, qua sane occasione, Regulæ aliquot ju=
ris extitere insignes, quaz sensꝰ apiang, ut magnum in his
vsum Ciuilem p̃cipias. Sic eo Impator. Summa. a. voe p mis.
sum est Noxæ deditione fungi. Erat. n. iniquum, neq̃am

eorum vltra ipsor corpora dominis, damnosam ee: Damnosa igr
e tñ dñis, et cũt non diligentig curant, vt disciplina seruiori in
officio gtineant suos: Sed tñ non erit damnosa vltra corpus
ipsig serui: Et merito in seruo petulantia punit: ipse n. sciens
volens peccat, dño a ignorante. Quid a si dño sciente fiat
Tam ñ noxaliter sed in solidum dñg tenet. Si ingt Vlpian
serug sciente dño occidit in solidum dominum obligat: ipse n.
dng vz occidisse l. 2. ff. eod. Quid a sit sciente dño, sine q in
ea re dicat scientia facti disputat: Hinc qs dicat hoiem ex
nuda sciantia obligari? Veluti si sciam te male agere, an ppea
putabis me culpa debere implicari? Scientia ingt facti ei
intelligit, q plñbe pt l. 3. et 4. ff. eod. q n. scit et plñbe pt, ne
tñ pbibet, is merito reus ee et culpari poe dici pt. l. culpa
caret. 50. ff. de R. jur. Hinc a grio: Et Seneca ingt, Qui non
vetat peccat cum potit, jubet. Magna vi ingenio petulantia,
ista ad Dijam summi Dei gubnacn aute accommodare studeam
ingenij et dixero alias hic grave solennes solutiones (quas et
mihi excogitare ñ ett difficile, saltem si satisfacerem humanae
pvicacie) quam qua vsus est p cateris vtig in rebg dijs pspi-
cax et exercitatg est. Paulg. O homo, ingt, Tu qs es, q ex
adverso respondas Deo. Sed ad catera. Dixim de seruo, qui
domino sciente et non plibente delingt, nempe in solidum eum
dnum teneri: tum n. ipse et dñg vevig poenam meretr, nec
tñ ob id serug est innocens: Sed in seruum actio ñ est, vt
in tto nro ff. Quod si a dño juberte serug faciat, in dnum

et tunc in solidum agi, gstat recte: Sed in eo casu, serug delinquis ex culpam ei, cum parere debuerit. Et sic rursg dicit alia furis rgla, js damnat dat, q iubet dare, cig vero nulla est culpa, cum parere necesse est l. is damnum dat. l. 69. ff. de R. jur. Sed id hac in re, & ubi damnum iniuria datum locum tn non habet, in ijs tm hnt atrocitatem facinoris: ut in adulterio &. Et sic in alia rgla q.p. l. ad ea q. 157. d. tit. de R. jur. vid. et l. seruus n oibg. 20. ff. de oblig. et pulchre Gellig lib. 2. cap. 7. et indicani s ex criminibg criminaligs judicio cum teneri, q facit r. authoram. vid ff. de accus. l. 12. §. vlt. Videas igr ubi huic noxali actioni sit locg. Vbi et detractata noxa deditione directe agatr, idgs agatr in solidum.

Sunt a. constituta.

Noxalium actionum r. q noxaliter instituuntr, dimissionem q dam ppomit. Quod et ea ps partim cimilis sint juris, ptim proprij. Verum illud grebatr, adversg qm oio hac actio, exercerj potit. De hoc rglam tradit. Noxa segtr caput, eum, cuig juri subiectg est serug. Serug ipse caput habet n dr. Caput eius dug agit. Eo in eum datr actio, gs nngs inveniatr dominus. Quod si manumissg sit antegs agatr, in ipsum met iam agitr directo; Si in ptatem illig venerit, cui nocuit, cessat actio noxalis, negs n. dno in seruum est actio. Hac suma est oium

Titulg ix. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatr

Ratio ordinis pt ea hac: Dixit de noxalibg actionibg; idq; etiam occasione ea, de qua s: Ser occurrebat et alio modo agi noxaliter, qz damno dato nobis ab alterig pecude: Et de eo igr et monere voluit. Summa igr hæc: Si pecus alterig et aial Brutum intulerit, Veluti Bos cornū, Equus calce: in dnum pecudis ē actio: vel ut litis æstimoem soluat, vt vt mal p noxa dedat, sicut et s. jniquum n ē vltra corpg aialis damnosum id ea dno. Et sic igr hoc, et ff. eod. tit: Dz itaq; et hæc noxalis actio, vel et actio de pauprie p quadrupedis, vel et actio q drupedaria. Qui hisce studijs delectatr animus generosq; (vt bene alibi Cic:) veri istig aliqm rem dicam ~~est~~ culpam ea pares cum q pecud s suas n diligentig incūdit, q vitia, veluti qa calcitrosq; sit Equus Cornu petere solitq; Bos non observat. Et obiis modis ~~mi~~ vigilandum, ne boi nocēt tua culpa. Hoc si nata, si leges volunt et agunt, quanto grauig ē, hominem homini studiose nocere et lupum ea, vt dz in proverbio. Vides æqtatem, Si qs ista decreta gtamnit adhuc nasutulq, oppono ei iam diuinam sapientiam, q et hoc et pecnam et in ipsum gstituit Brutum, vt ap Moysen in Exodo. Discenda tn distinctio legum, ne Impitor more, cum saltem q p traiss ernam ista gspexing, de rebg his judicare tenteng. De titlo primum. Si quadrupes, ingt, pauperem fecisse dicatr; Pauperiem dixit magis quam damnum, q, damnum dare videatr quodammodo ea judicij aliemq: Pauperies a damnum ē, absq; iniuria dantis datum, id ē, a quadrupe, q sensu carent Sic ulp. in ff. tit. eod. Quod a ingt, si quadrupes, n notiosum est

Oppositio

distinguitz n. ea in re inter Bruta: Et quadrupes opponitz bestiæ: Bestia e fera bestia, cui et canis annumeratz. Sed nunc ad textum etc. Fera igr bestia si nocuit cessat actio. pp natem, inqt, feritatem. Vulcane igr ea in re potit peccari qris. Dicam pa. Adhuc st textg noster exceptionem: Si, inqt, aial g naam gotum nocuit: Et qd hoc? irritatum, gcitatum sequire potz et nocere, sed segtz magis nam. Et doio igr culpa dari n pt: sed magis e ut sit actio, actio inqs legis Aqliæ in eum q irritauit; si alij, qs ei, q irritauit, nocuit: si ei, q fecit, sibi imputet. Et sic igr Paulg in suis lib. 1. tit. 16. Ex hoc loco oritz et alia qstio: qd si nocuit aial (q n est infreqns) pascendo, siue de pascendo in nro? ie. n non facit g naam sed zam eam. Hic gcurrunt plura remedia: et p ut ea res siue casg erit, vel sac actione noxali, vel actione legis Aqliæ, vel et singulari alia, de pastu pecoris, agitz. De qua re Paulg dicto loco: item in l. 14. §. vlt. ff. de pscript. Xbis. Porro isto casu fit et inclusio pecudis (unde vrum et groppam) item ejectio. de quo et textg juris Saxonici lib. 2. art. 40. Sed durum jus hoim sexies q, p milsit et agitando graviter lacte. q tn in Schola chi versantz, discant humanitatem nostri Juris cois: Ita agitent, ut sibi fieri velint Sicut dz in l. 3g. ff. ad l. Aql.

ex hoc poter oppone re.

Cæterum sciendum est.

Alia ps tti, q agit de ædilitio edicto, de feris bestijs.

Hoc vulgo fit in aedis. deo gelude.

Actio supior ex l. 12. tabul. fuit: Factum a-v. at adictum adititium, q° phibebat qs ferā bestiam et canem mordacē, aliudve animal ferum, q nocere posit, eo loco habe, p qm vulgo iter fit. Si q̄ fiat, et boi hīo p hoc nocitū sit, poena arit p qualitate facti ex arbitrio judicis: Alias et dupli, quti damnum datum, ot hic, est eo ff. tit. de aedil. edict. l. 40. cum duabg seqq. item l. 3. ff. uro tit. Sed haec ita ꝛa st, si tua in ptate ad hūc sit bestia dim nocaret: Nam si tuam ptatem quasit, actio n̄ e g̃te. Tua-a. in ptate cum est, et gcurrit cum illa actione adititia, actio q̄drupedaria vtilis. Concurrit cum dico, intelligo ut ex uno facto duę sint actiones. Et id in delictis, ubi poenales ff actiones, n̄ e rarum: Et ita q̄d gcurrunt, ut utragę expiri seceat, q̄tang poena vnig alteram supat: Ut sic q in altera amplig e, id adhuc ex actione tta q̄ sequare: jdq; Impator hic vult. ex l. n̄q; 130. ff. de R. jur. Haec igr hactenq de noxali actione ex delictis seruor, et actione itidem noxali quadrupedaria: Atq; de damno dato ab aliena pecude ac bestia

Tit: X: De his, per quos agere possumus.

Si recte rem aestimare lubet, Atq; dicit Imp. Alium dicq locum: Neque lib. 4. de judicijs et actionibg dixit, ouctens futuro facto et advocato, sine judicio; Ablata, ut ipse vocat, eas actionum qualitates et circumstantias, ex qbg intelligit,

sine intelligere pote, q quagz de re sit actio, et cuiusmodi.
Nunc de processu ipso in judicijs qdam monet: Nimirum incipit
res ea ab in jus vocatione. de quo infra tit. antepenult. In
jus autem abeunt ad judicem actor et reus, ut supra dixi-
imus: Sed fere aut imperiti p se gsistere n possunt in jure,
aut et occupati distrahuntz, et ideo p alios ista agunt.
Ff Jureconsultis discunt jus suum; Advocati etiam ad-
sunt gsilio scriptis et libellis: Sed imprimis causas ipsas
agendas procuratores suscipiunt, voce sua agunt, defen-
dunt. De his igitur proponit: De his (inquit) per quos
agere possumg, nempe qsitum e, an concedendum sit,
ut per alium et causam nostram agamg; tum si id liceat
q sint illi, quomodo constituantur, et quales ad hoc q-
stitui debeant qrebatur: Et tum quod eorum offi-
cium. Atq oes hi juris ministerio sese dedunt, et varia
igitur sunt horum gnra eorum, qui in Jure sine juris
disciplina versantz: Et tamen pauci Jurisconsulti, sine
pauci, qui hoc celebre nomen habere debeant. Sunt
Notarij et Scribae, sunt procuratores, sunt advocati,
sunt demigz Jcti: Atq istorum priorum nomen fuisse
vile constat. vocem .a. non ingram diligentig.
Non sane scola, in qua versantur causa de potuit: Sed
an officium ipsum, nescio. Committam id alijs, qui di-
ligentig omnium rerum historias p̄scrutari poterunt.

Tu vide infra de exceptionibg. §. final. Redeamg ad
superiora. Quærebatur, an p alium causam suam agere
g cedendum. Olim, inquit, id in usu non fuit: q causa
rursus in obscuro ē. Hoc certissimum est procurato-
res ēxjudiciales Vita humana perquam necessarios:
de q supra lib. 3. tit. de mandat. Et Cic. egregie ad-
modum in oroe p Roscio Amerino. Sed et in judicijs,
ut suscipiantr ratio fuit magna: de quo impator pau-
lo post. Hu autem q, et id verum sit, imperitos pro-
catores, quos fi imprimis insciti facit audaces, cas
implicaret, ot partibg et judicio ipso plurimum ad-
feratur, tum damni tm etiam Vituperij. Ethic accu-
satione sane dignum est, q cum professiones quæ-
dam aio omnino certig distinguendæ putentur, Et sint,
qui studia hæc nostra sibi colenda non putent,
omnes tamen fere causis alienis sese miscere et
judicijs civilibg adesse non reformident: Istene
igitur sit causa an potig alia, dubitari pt. Et vide
licet in Cic. qutiana, Item p Cecinna, et 2do de Orat.
vel sane dici pt, q, putarint ipsam rei veritatem ex ipsis
reis rectig cognosci poe. Vide in hoc eundem Cic. 1. de
Orat. et 2. de Orat. et rursg 3. de orat. Item etiam
Quintilianum lib. 2. cap. 16. Fuerunt igr Foti, fus.

ferunt et in cais advocatis non a. procuratores semp. v
Dixi cur forsassis visum fuerit, ne p alios a. p curatores
litigeñ. In q Impator hñ excipit, pro populo, inqt, pro
tutela, tam et absentium noie ex furto. Quod inqt, p ppto
is fuit Sindicus Vel actor: p libertate recepta est
assertio et assertor: pro tutela agit Tutor. Verro sape
nos diximus, paulatim jura crescere. hodie igr non
modo p procuratores agere licet, sed qbdam in cais,
istam nullis in judicijs non nisi p procuratorem agare
q cessum e. Dicamq primum de psonis qbq id sane
pro honore creditur ee tributum, ea roe, ne sit
necessum ipsos in lite versari, in q rursq et id spectandum
est, q procuratoris e stare. judex sedet. Sic legimus
de Plinio, cum in Magistratu eet, inqt, a caussis age-
dis abstinui, q deforme arbitrabar, cui loco cedere
oes oportebat, hunc oibq ñsedentibq stare. Persone igr
illustres et honorata causas suas p procuratores vt
agant constitutum e: et metuendum et erat ne infa-
mia in eiusmodi psonam redundaret, q fieret si infamo
sa actione p se et suo noie damnaretq: n si procura-
rio noie: sta. n. gstitutum e: pide in l. 35. Cod. de
procurat. Et id ita in cais cimlib. De Criminalibq ppsita.
Sunt. v. et alias qz psone, q p se in judicio stare n pos-
sunt, vt impubes et minores 25 annis, qz noie tutor

et Curator agit, et de eo monet Imperator hic in fine. Mulier et, pserfim de jure Saxonum in judicio sine curatore n erit. Sed de hoc alibi. Jam q, ad locum judiciorum attinet scribi, fz in judicio Camerae Imperialis tm p procuratores posse litigari. Et sane ibi Viri doctissimi huic rei pficiuntur: Sed id pa. Et rursum differentia causarum, siquidem Criminalia judicia p procuratorem n pagnntur, tum sane, cum agitz ad poenam aligs maiorem relegatione: q, fortasse is fecit ratio supior: q a possit vitas ab ipsis reis magis cognosci. Sed hic tm excipiuntz personae illustres, q etiam in Criminalibg per se in judicio consistere possunt: Excepta tm causa iniuriarum. Vide de his Cod. tit. Ubi Senatores vel clarissimi quamantz in l. vlt. item l. vlt. C. tit. de injurijs: l. vlt. ff. de publicis judicijs et nouella 21. Quod tm ante diximus de criminali judicio id p procuratorem non suscipi hoc forsitan olim aliter se habuit: Equidem Wesaberig n semel annotauit, jure Saxonum in Criminali et judicio admitti procuratorem, de q et Autor diffrat. Sane advocum coiter admitti vz. Habes igr q sit procurator, et tum, post priman illam principalem qstionem, an recipiatz eig Usus, vbi et quaz caz qstituatz. Etiam id ppomitz, qs qstituat, nempe dng cae: jam si qrat qo qstituatz, et id paucis attingit Imperator, nda s voluntate et mandato. Et quidem sola voluntate mandantis qstituitz, sic et eo iterum volente revocatur.

de quo dicte licat 5 de mandato. Item ff. de pcurat. l. 16. cum aliqt seqq. Officium. et. eige mandatum recte exeq et mandati fines nō egredi: et arbitratū boni viri defende. Vide s. pen. et tit. ff. de pcurat. illud. a. scias, alios dici pcuratores alios et defensores. Defensoris noem gerate ē, sed ea in re propria defensor ē reqr. Sic ff. de pcur. et def. Porro ad officium illud sum recte exeqndum ptinet et vt satisdet. Sed de eo tit. seq. Restat q pcuratores ēe point, ait hic qmcunq constituaris, sed id tn accipe de psona habili et nō prohibita: sicut furiosq, mente captq, surdq, mutq minor 25 annis pcurator ee negtiū ē et officium hoc muliebre. Et hinc solent ēe exceptiones illæ dilatoriæ et pcuratoriæ, vt post suo loco. vid ff. et. C. tit. de pcurat. Hic igr grebatr de eo, si objiciabatr famosam ēe psonam. Scribitr infra tit. de excepti. eiusmodi exceptionem nō ēe admittendam. Concluditur eo infamem hoc mūnere defungi poē q sane facit, vt sit vile nomen hoc, de q 5. Velim istum locum mihi ab interpte aliquo docto explicari. Nam ego sine autore peunte nihil audeo. Imo q si dicerem et infamem hic nō acnpi de turpi officio psona, sed opponi saltem viro honorato q. dicat: essi non sit psona honorata pcuratorem tn ēe poē. Sane advocatum oi infamia carere debe scribit. Notant in iudicio Camerę oem pcuratorem et advocatum ēe, sed nō e q. Et in hunc pcuratorum numerum neminem recipi, nisi sit doctor et licentiatq, vt vocant. Ita Gexs. in obs. suis.

Tit: XI. De satisdationib.

Pertinet iterum iste qs loeg ad hoc, ut godig exerceri point judicia et actiones, absintq; ludificoes et frustroes: praesertim agentibq et excipientibq aljs p nobis, qd-n. si post rem judicatam dnq dicat ratum se habere et sic judicatum facere detrectet: sise, deprehenso eo q inclinet sentia, amplig n sistat, subterfugiat, et in lite n pmaneat. Hoc igr ne fiant in initio litis satisdoes et st receptae. Satisdare a datis fideiussoribq de se gittere, ut inl. de satisdoe appellioe ff. de b. sign. Et tn ubi sufficit nuda promissio: Et juratoria cautio. v ut jurejurando pstito pmittat: Aliis et pignoribq datis id expedit: vel et deposita pecu. Et veteres ea in re vocarunt serutum; Quod si qs et rebq et pdijs domicilioq eo in loco locuples videat talibq cautionibq et satisdoibq n facile onerabat: Et vid de his ff. tit. q satisdare cogant l. is. §. 1. et §. possessor. Hinc hic prius sit loeg ubi nunc videamq q sint igr hae satisdoes, sine de quibq oio rebq satisdatum sit. Praecipue ff hae: Judicatum solui: Rem ratam habi: judicio sisti: Ita eo judicatum solui, pmittit et satisdat judicatum fieri: in quo gtinet rem recte defensum iri, id q judicatum erit ipstatum iri, et dolum malum ab ea re abfuturum, vid ff. tit. judicatum solui: Secunda a de eo, ut amplig nemo sit petiturq: sed ratum habiturum q agit et judicabit, cum cuiq noia agit. ff. tit. rem rata hab.

ßtia e in qua promittitur, q̃ vocatꝰ venit ſese judicio ſistere ff. tit. in jus vocati ut eant, aut ſatisdent, sine cautum dent: Et rursꝰ titio, q̃ satisdar. cogi. Porro satisdare et solent, q̃ velint judicio adee, vsq̃ ad ſentiam, ſine finem litem; de q̃ hic in text. Solent et de hoc satisdare, q̃ velint litem ĩtestari intra duos menſes. Et rursꝰ q̃ velint, si victi fuerintꝰ q. iniuſte mouiſſent litem, decimam ptem dare vel ſoluere ad impensas et de his variis in Conſtitutionibꝰ Nouellaꝝ. Videas q̃ ſedulo egerint, vt judicia legitime procedant. Verum ex his tñ quedam iam abolerunt: Alia et ſuccreſſerunt ut et Accurſius notat. Eqdem et jusjurandum de Calumnia, q̃ initio litis pſtandum ē, rei pſenti ꝫ inſeruit. jam. b. tertio Videndum phi, et qñ ñnaq̃ harum ſatisdoñ locum hat. id imꝑator plixiꝰ pſequꝰ in text: nro, t um ex jure peteri, tum et cum dato et nouo. Sed nos breuiter de rebꝰ pſentib. Distinguimꝰ igr, vt litigant hoies ꝑ ſe, vel ꝑ alios, vt procuratores, vt ꝫ. Item met actor et reꝰ, cum sint d̃i litis hodie non coguntꝰ ſatisdare ꝫ. sed hodie infra eod. Sed tñ cauere tñ Reus, q̃ velit judicio adee vsq̃ ad exitum litis, et id q̃ pro qualitate pſone. Jurat. n. illustris

l. 17. C. de dignit. cap. 12. Item q possid et immobilia
l. 15. ff. q satisd. cog. Et vide in Jure Saxon.
libro 2do. artic. 5. Repromissit Clerico l. 31. C.
de Epis. et Clerie. Cateri satisdant. Et hae de
reo. De actore ampliq nihil monendum: Nisi q tra-
dit, de jure Saxon. satisdare et ipsum oportere
de expensis et reguentione vid lib. 2. art. g. Sic
igr ipsi Rai. Per procuratores cum litigant, ita a,
Actoris procurator cumprimis satisdat, dominu
ren ratam habiturum d. §. sed hodie. ff. §. in. a.
Sed hoc tn cum hac distinctione, nisi vel absentis
dni mandatum, vel psentis autoritatem et ap
phoem ondat. Sic eo cum de mandato gstat,
n satisdat ille, jure tn Saxon. Sicutipsemet
actor, Sic et ille de expensis satisdat. De
procuratore rei dz, nemo idoneq est defensor
rei alienae sine satisdoe, ut hic in textu: Et
satisdat ille judicatum solvi, infra eod. §.
Sin. b. Et vide C. de satisdando. Aut saltem
ipsemet reus psens satisdoe hac interposita,
procuratorem suum firmabit, coqs ad noie
hypothecam suor bonor gstituet. ex q tum et
ipse et eig bona obligant, ut in d. §. Sin. b.
De rato et satisdare oportebit cum n gstat
de mandato, ut in l. 40. §. 2. ff. de procurator. ib.
Textq hic ait, et satisdare debe, q tempore

dicendæ sententiæ in judicium vem et dng, et cum id
n fiet, ut tñ oia det, q̃ sit in tuto res judicata.
Addit hic textg, nisi sit provocatum: Nam ita mñ:
tõe instantiæ prior res erit irrita. Sic igr
de his satisdoibg textg noster jam tñ fere et
obtinet, ut in reis ipsis saltem ritear, an dom
cilium hant, et sint possessores bonoz eo in loco.
ſn procuratore an mandatum hant: Caterogn. v
si actor ipse, reggz n sint eigmodi possesores. Si
de mandato procuratoz n gstat, n facile remit=
fit, vel nuda rapmissio cum stipulõe, vel ju=
ratoria cautio, vel denigz satisdatio fac.
ſn Criminalibg Carcer e, nisi fiat Satisdatio.
de q̃ videbis ff. tit. de custod. et exhibit. reoz l. 1.
et l. 3. et C. tit. de exhibend. et transmittend.
reis l. 2. Quam formam v.]

Hic observa Legem de legendam n gsuetudinem. v. gsue=
tudinem q̃ est g̃ legem: Et

Est adhuc aliud hic: nempe lite gtestata at transit actio in hedem, q aliâs transitura n alt (sicut et litis gtestatio facit ppetuari actionem, q aliâs suo tpre exspirare ret vt ff. de R. jur. l. 139.) et huc ptinet l. 164. ff. de Reg. jur: Et multo magis gdemnoe secuta transit in hedem actio. l. 20. de accusat: Imo sic, n. gdemnoe secuta et poena publico, transjudicio transeunt in hedes: q. n. hic dicunt, de privatis delictis accipienda ff.) poena ing pcaria. Vide eo quateng hes ex delicto defuncti, filig ex delicto pris teneat, negs e ppea hoc in loco, q obijcias illud, n portabit filig iniqtatem pris. de q tn alio loco nobis dicendum, cum ondamg ex crimine lesa maiestatis et liberoi in poenam incidit: Et vide in d. l. 20. ff. de accus. aliâs igr q p coronide observa) in hedem, q lucrum n capit, doli n est pticeps, nec poenalem ex delicto, nec et ex crimine, nec famosam ea actionem verum est: q. n. poenam: q. infamiam sustinebit ex defuncti facto hes innocens. hfacbreuiter: Esset alia in hoc argto sed breuitatis ca omitto

Superē, vt admoneamg.

Quorsum id, nemo e q facile mihi dixerit, misi tn forte credendum sit, post finem tractatg de actionibg, antegs transeat ad defensiones rei, nouare voluisse rem pertim, vt si in ea ca vt gdamnari se poe videat (cum qdam gdamnatum nnung sequanth

ingoda magna, q bonam aliog fidem agnoscens evitare potuisset, vt, q sequatur ꝺdemnoem illam infamia.) vt ings in ea si sit ca, et paratg iam sit, gravis judicio pulsatg, soluere, adhuc tñ absoluendg veniat potig gs ꝺdemnandg: Et adducit igr proverbiale q. sermone illud, judicia oia ee absolutoria, v. reo semp potig fauendum est: q, tñ non ē accipiendum q. judex reum dimittere potit: id. v. negat l. respiciendum. ff. de poenis. Et textg Biblicg Exod. 23: Sed in dubijs reo magis fauendum gs actori: Et promptiores erimus ad absoluendum: jta text. in l. fauorabiliores. 125. ff. de R. jur. ob jd gs et facit multiplex illud, q in hoim gre versatr, calumniandi studium: Et ppea dr, rerum ignorantia ee non tenere credit. Hinc et judicibz obtinuit vsu, vt reum soleamus ad dextram accusatorem ad sinistram collocare, vt Arte in pblemat.

Tit: xiii. De Exceptionibg.

Actionum dra papne instituitur Actor, iusius que advocatg: Nunc reum instruit, adversg qm instā erat forte patitio et actio, q fit excipiendo; Et hinc vsg ꝺmisquirem deinceps explis declarat, et tum exceptionum quasdam diuisiones adducit. Sqd tñ oio n debet locum tam insignem et pulchrum ito pterire, in q et dra rethorum spectatr. Et de definitione exceptionis dicendum erat. Excipe grammaticum, vbum inter

aliaꝫ ſignificat ut dꝛ eximerꝫ regula: ad cuiꝰ ꝯpm et
pene hꝫ dixerit; qꝫ qꝺ liber ꝓmiſit, at ſui juris, dꝫ
redꝺt, ſꝺ excipitꝫ ſi metu, ſi dolo adductꝰ ſit
ad ꝓmittendum, unde et vbiq formula, cꝰ qꝫ ſi do
lo adductꝰ ꝓ promiſit. itaqꝫ at exceptio dꝛ exclu-
ſio dꝛ actionis ꝓpoſita. Et ſic Ꝙtꝰ ait; Excep-
tio dicta ẽ, q. qꝺam excluſio; q interponi (ſine
ut alij opponi) actioni cuiuſq rei ſolet, ad exclu
dendum id, q in intentionem qꝺamnoꝝ qꝫ ꝺeꝺu
tum ẽ ſ. 2. ff. eod. tit. Et rurſq in l. 22: Excep-
tio ẽ ꝯꝺictio (alij ꝯꝺitio) q modo eximit reũ
damnoꝝ, modo minuit ꝺamnoꝝ. Et ita qꝺam
ſeſe hꝫ exceptio vera: Nrum. a. ẽ, de reo de
plura cognoſcere: cuiꝰq ꝓpriuꝫ fugere, ut di
ci ſolet. Actꝫ vel ille fatetꝫ: vel negat: vel de
riꝫ excipit at ꝺiſtinguit. Et hinc at nri face-
runt exceptionem ꝺuplicem illam; facti, et juris:
Quod ſic accipio, ut exceptio facti ſit, cum factuꝫ
negatꝫ: Et ſit illa in infitioe: ex q ap. veteres
ſtatꝰ qiecturalis: veluti promiſiſti, n promiſi:
feciſti, non feci: Et videntꝫ et dicere de-
pulſionem intentionis: Autor ad Herennium lib. 1.
Et in Rethoricis Cic. lib. 1. Jupator alibi vocat
negotꝫ intentionis l. 9. C. eod. tit. Juris iqr
exceptio ſit cum factum datꝫ, ſꝺ alia vtiꝫ
defenſione reꝰ, Et, ſicut dixi, ſeruare excipit
a regla: unde ſtatꝰ alij; veluti jure ciuilis; et

definitiue (cast. n. multiplex exceptio.) feci hoc, sed n
sacrilegium e: Feci sed jure feci: sed mecum gpulsg.
Et nunc, req si fatet, partes sunt judicis gdemna-
re, ut alibi audiuistis: Et tit. e ff. de gfarsis. Si
negat, actore instante: vel at distinguit at excu
pit, nascit gparsia: Et fit litis gtestatio: Et qrit
de jure exceptionis. n an recte accipiat, an va-
leat exceptio. Friuola. n. exceptio n e admit-
tenda: sicut dr de metu, et alibi, vani timoris
n est justa exceptio vt in l. vani timoris ff. de
R. jur. Idem de multis aliis similib. hic, cum ea
friola obtendit hoc val illud, vt fec sed nesci
mi prohibitum, cum ff qrit, q. est juris natu.
Sicut de eo q in jus vocat sine pena parente
vt in l. 2. C. de in jg voc. Sic, vt id obiter addam, fri
uola e excusatio Adami post lapsum, Eua me, dece-
pit. Ceterog tn judicis e audire oio rei excep-
tiones: et n damnare, gn diu iste q opponat, nec.
Porro si req inficiat, rgtatiter actoris e pbare:
sin. v. excipiat, eig q intendit. q excipiendo fit
dicit ipsi probatio incubit. Et ita dicim req
excipiendo fit q. actor: vt si dicat ejusdo me-
tu gpulsg ad hoc summum, idq actor se fecisse
negat, req q excipit, unde hoc dr: Et de
his ff l. 4. C. de ed ed. l. 23. C. de epbat. l. 2.
et 19. ff. de probat. hic pmissis nunc videa-
mus dimissiones.

Quæri pt, ex q jure sit exceptio; Eqdem exceptio defensio est, vt in d. l. g. C. tho defensio a juris ini= tio; qd n. eqs, q3 se defendere adversꝰ alterꝰ iniqtatem licere. Judex igr defensionem rei legitimam n admittens merito litem fauit sua= am. Cic: in top. methaphorica vocat, aviatem, q subjicit actionibꝰ. Eo ois exceptio sua mitis equitate: Et pcipue ptorio jure ex aquo bo= no obtinuit. Sed ff tn et ex jure ciuili: vt hic, in text: §. quarum qdam - Sed de alijs vide amꝰ diuisionibꝰ. Et pcipua e illa (q forte et respicit superior definitio.) exceptio alia e ppe= tua et peremptoria, alia temporalis et dilatoria: de qua infra §. appellantꝰ. a. ex l. 2. at 3. ff. eod. tit. Est et 3tia diuisio, q proponit in tit: seq.: nãpe exceptiones alie pfonæ cohærent, alie non ita. Observandum vrsum, vt actiones alie sunt ordinarie, et suum et habẽtes nomen: alie q pscriptis verbis dicunt, et in factum: Sic ex= ceptiones plurꝰ q3 suis correspondẽt actionibꝰ: Sicuti est actio q metꝰ causa, sic et exceptio, q metꝰ causa: Et sic de similibꝰ: alias tn et in factum dari, et dici: et sic oio exceptionum plures species p ut ff facta. Et pulchre e dictum, cui damꝰ actionem, multo magis et exceptionem. l. 156. §. damus. ff. de R. jur. Porro occurrit iam et in exceptionibꝰ, alia pulchra inspectio, quam pterire in schola pclare discentium non quæuit, ex Rgla juris 43. ibid.

Et quæbat, —

Et q̃rebat, anne excipiens oĩo fateri videatur. Et it text. in d. reg. jũris. nemo plusq̃ exceptionibꝫ uti phibet. Dicim igr non male posse dici, non faci. et si faci, iure faci. Sicut de eo ẽ et apũd Cic. pro Cluent. Dicer. sed bene fateri et sibi ꝯ dicara. Rndeo pt homo errare, et sic in eo mihi ẽ faciendum, vt si tu dicas, non debeo, etsi debui. illud a pgraph corollario addam. Exceptionem q̃t jure data. Sed tñ contestandam oĩo ãe a reo, sibi aliãs imputat, si damnabitur: ut si quentus sine pulsatq̃ actione taceas, nec de tua exceptione coram jũdice contesteris, quid mirum si judex condemnat, qm potuisset absoluere, Et sic igr q̃situm et ẽ, de tempore q̃standa sine ꝓponenda exceptionis. Qua tñ in rẽdiscrimen ẽ. inter exceptiones ꝑpetuas et pemptorias, et rursq̃ temporales atq̃ dilatorias. Et nunc de his vtriq̃ diuisionibꝫ videndum: Et de variis speciebꝫ in q̃ inveniunt iterum exceptiones ꝓcuratoriæ: Exceptiones fori declinatoriæ ꝯ. Et vocarunt Rethores ẽ transsoas de q̃ ap. Cic. Quinctil. ꝯ. Porro ꝑpetuæ et pemptoriæ, temporales et dilatoriæ dicunt ab ipsa re: nempe aliæ perpetuo gratũnt id ẽ nunquam non oppositæ in tempe nocent, Et appositæ pimunt oĩo actionem, et negocium: aliæ ad tempꝫ nocent: et tñ differũnt non pimunt: ut altercationes illæ ꝓcuratoriæ: q̃ tam judicis recusati, fori declinatio ꝯ: Non .n. si dicas, non coram hoc judice, tñ cum eo ꝓcuratore ꝯ: Litigare posse id circo actio actio in vniversum sublata ẽ. Sed transfertur, differtq̃. tumpator. a. pcipue meminit hic exceptionis pacti grenti, q̃q̃ temporalis: nempe si objicias, non hoc tempore agi poc. ꝑmature agi factum, q̃ de pactum de tñ petendo

inter tot

inter tot menses. Exceptiones. a. ꝑpatuꝰ et ꝑemptorie
ſt, ut in hoc textu, Exceptio doli, metꝰ Erroris: non numerare
ꝑcā: Juris iurandi: rei judicate, pacti de non petendo impſu.
jam igr qſitum e, qñ exceptiones opponenda ſint, ne ſemper
ex hoc ptelare liceat. Et traditum e exceptiones illas ꝑ.
petuas in initio litis statim opponendas, ſiue contestandas,
probandas exinde ante ſentiam: post ſentiam admiſſi amplig n
ſolere. Temporales. p. et dilatorias non niſi ante judici
um acceptum, ſiue ante litem contestatam plerung op=
poni; minimum cum qs agere magis velle qꝫ agere adhuc
dicat: nam ordinato iam judicio, et lite gtestata, videbit
q. tacita hic exceptiambg renunciatum de qb. vid l. 8. pen.
abuſt. C. hoc tit. l. 1. C. de juris et facti ignorantia l. 13.
C. de procuratoribꝫ l. 20. C. ſentiam reſcindi n poſſ. l. 15. ff.
ram ratam habere.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

zd. 30. junij

De interdictis. Tit. xv.

Dicturus a nunc impator de interdictis qr lib. xl. 43. et lib. C. 8. et vt intelligas, qua re cōueant ista lib. hoc 4to, scias interdicta ptinere at ad actionum oratam: Nam actionis barbo at interdicta gtinent. l actionis barb. 37. ff. de obl. et act: Et tū ita hf. Sunt aliq at gtroversiæ valde piculosæ, vt de hīs celeriter dici queniat: veluti de possessione: Scis ea piculosis admodum temporibg gsulibg mandatum fuisse, videnā ne quid detrimenti resp. capiat; ita sa[illegible]gabito hic fere occurrendum at erat. Et ad hoc ipsum seruiebant interdicta: Qnt ardicere a edicere, e. dicendoqs phibe: at inhibe. Decreta sunt magistratuum, vt at edicta: et sic interdicta. Sed (vt dixi) fere erant de turbā, de possessione at q. de possessione: Effi at de quibg actiones ff, at interdicta plerung dabant, quibg qui agit facilerig eam expedire vult; at ming a difficultatis in agendo: et de possessione maxime gtendere solent hoies: Nam possidentis st magna goda: vnde at id dici solet, gaudeant possidentes: vnde at de possessione hoc ipso tto agit, at disputat: quid sit vi tfodia in ēē ordinarijs judicijs. interdicta sive negocia hæc interdicto sublata

impatōe ap. ptoram, et cum maxima interdicta instituunt, hodie inq̄t actiones proponunt, vt libellis petitorijs: Et hoc a q̄ hic scribit, seu actiombg, q̄ p his et in ℔. fin. Sed vsum facile cognosces ex seqq. Interim observa, aliquotiens q̄ de re actio fuit, fuit interdicta proposuisse ptoram, nempe petitio a tradita tis, de qua suo loco audiuistis hoc nōie agebat, et interdicto, quor Bonorum: Est actio Serviana etq̄. Serviana: hoc nōie dabat, et interdictum Salvianum. Et sic de alijs. Porro de nōie interdictor et agit justiniang: de qua tñ re magna a gtentio: vt facile fit inter eos, q̄ certant de vocabulis. Ego ñ. indicam q̄d sagnificat ℣bum interdicere: Et justiniang inq̄t interdicere e denunciare et phibere: Et post interdicta appellant, q̄a inter dños dicunt: Alij vōlunt, q̄a interim dicunt: Et sic et isto loco legūt ibi sint ℔ q̄. interlocuoes: Et sic etiam prudicia q̄dam, in summa prohibitiones sūt: Et hi et ℣bum interdicere pro interdicto agere accipit. Sic a nunc de definitionis loco impator. Erant interdicta, inq̄t, formae et qeptiones ℣borq̄bg ptor aut jubebat aliq̄d fieri aut fieri prohibebat. Et maxime cum de possessione, aut q̄. possessione inter aliquos gtendebat. Et hec hactenq̄ dein caps. b. impator interdictor divisiones proponit: Et principe fres. tn ff. tn paulo altiq̄ et repetitur

res: ab ipsa materia interdicta ſit tam de rob. diuis
vt sacris, q̃ humanis, publicis ac priuatis. Cauſam
poſſeſſionis attingentibꝫ atq; et proprietates, ſta
de rebꝫ mobilibꝫ at im mobilibꝫ, vt ff. eod. tit. l. 1.
p. Iuſtator hic ſummam diuiſionem facit hanc: in:
terdictorum alia ſt prohibitoria, quibꝫ ff̃s ptor ve:
tat aliquid fieri: veluti vim fieri poſſidenti p.
vt in text: Et de ſingulis ſinguli fere in ff. ſt ff.
Reſtitutoria, quibꝫ iubet rem reſtituere: veluti
bi poſſeſſum p: item bonoꝝ poſſeſſionem tradi: de
quo, ſicut dixi, et tlg eſt de traditatis patitione.
Exhibitoria, cum jubet exhiberi: vt parenti liberum
ff. tit. de liberis exhibendis et ducend: Et ſuo loco
de actione ad exhibendum dictum ē. Et hæc pri:
ma diuiſio, ſeqns eſt de poſſeſſione: nampe alia
ptinent ad poſſeſſionem adipiſcendam, alia ad
retinendam alia ad recuperandam: ſt tum ztia ē,
q̃ ſint alia ſimplicia, alia et duplicia. Accedamus
ad 1am et arg exprſſa. Et q̃ alia de poſſeſ:
ſione agitꝫ, de ea nobis dicendum cum §. nro poſ
ſita infra; eod: Quid ſit ff̃ poſſeſſio: q̃o acquiratꝫ
retineatꝫ. interdicta, inqt, q̃dam adipiſcendæ
poſſeſſionis cā gparata ſunt, q̃dam retinendæ:
q̃dam recuperandæ. Et paulo (ſicuti dixi) poſſeſ
ſionis cā gparata ſunt interdicta: vt vtram poſ:

sessionem tueamur, vt amissam vt recuperemus, de proprietate ming adhuc solicti: Nam q̄ possidet hoc ipso tuet̄ē, donec adversarij ondat̄ rem suam ee doceat: Et sic vide aliud ee possidere: aliud dnum ee: Pt n. possidere, qui dñ non ē, sicut et dñs ē, q̄ tñ non possidet. Age nunc igr de possessione: cuiꝰ qrāmꝰ vel definitionem vel descriptionem. Dixi possessionem a proprietate et dominio differre, Et plus qdem ē dnum ee, q̄ possessorem: Sed tñ et fit, vt possessor vice dni interim sit: Et hr res multa ḡoda. Facilig et acquirit̄ possessio q̄ dnium: Sed tñ facilig et vice ꝑsa amittit: Possessio igr vsq ē: Et curiatig paucissimis sic definit: Possessio ē usus rei, Putant possessionem dici a pedibꝰ q. pedum positio: Alij malunt a sedibꝰ: Et Cic: alibi alludens inquit, pedem posuit; Er hat sich ader ersetzt oder gesetzt, et ponere pedem pro cacinna. Et sic .v. possidere plurib. et dr̄ noibꝰ q. exinōymia, existere in rei, inhærere, incubare, ee in possessione: tenere. Ista fur q̄ dum rem meam abstulit, tenet, possidet. Hæc ista sic simplicissimē et Grammatice dicunt: interim et in qstione tñ juris et aq̄ oboriunt̄ non modica difficultatis, ex quo et id demonstrabit̄, q̄ affigi, possessionem ee rem fragilem: facile acquiri: Facilē amitti. Multum laborandum mihi vt rem involutam multiplicitꝰ breuibꝰ explanem. Ecce dies, et qres,

Φ 1. Julij.

nonqꝫ igr rei mee incubare semp necesse erit; aut dicendum me non possidere. Illud nobis obstabit facile q. stat possidere alium juste, alium iniuste, ut furem ipsum. Verum alie et grunt distinctiones: Et dicunt possessionem aliam ee civilem, aliam nãlem: sive possidere alium civiliter, alium naturaliter: q. nãliter possideat qui solum possidet: Civiliter qui et idm jus Civile, et civili modo. Et hoc fit et solo animo v. animo dni, sive opinione dni, vel ut dicam pro dno: iste. v. pt alium et possidere: ut hic qui intere et insistere rei nãliter dicatur: ille v. possidere verig et civiliter. Et sic tunc ambo possident: Alter, qui in possessione saltem; et alter qui vere est possessor et ẽ in opinione dni. De his singulis Leges vobis n adduco: videte ipsum tit. ff. de acqr. possꝫ. Et sic igr tandem de aliqua definitione vere possessionis quitur. Probant fere definitionem Theophili v. Paraphrastes qui: Possessio est corporalis rei detentio: Sed addendum putant alij et p dno. v. opinione dni, vel animo dni vid. Theoph. lib. 2. tit. p quas psonas cuiq acq. §. idem placet, et hoc tit. ante in initio. Et Franc. Duar. lib. anniversr. disput. cap. 18. Videbitur tu et ea definitio de toto genere non ee: Et saltem convenire, si qs nãliter possidet: quid fit sic tentes definire. Possessio

est rei

est rei detentio, siue ꝑ se siue ꝑ alium, cum opinione dñi, aut sibi habendi ꝓ cogitabitur. Videmꝰ qꝰ breuissime dici potit, q; tam anxie disputatꝫ de jure possessionis: nunc anna et amꝰ de ea acqrenda. Acquiritꝫ igr possessio, si qs corporaliter ꝙphē dat aio dñi vel sibi habendi: Et sic dicunt acqri aio solo et corpore: non dicas, ita acqri et dñium, quia hic ꝙ spectabitꝫ iusta acqrendi a dño ca, ot ꝙ lib. 2. Et sic igr acquiritꝫ: quidm ar acqritꝫ, ita et amittitꝫ solo aio, et corpore; imo facilꝫ et amittitꝫ solo animo: vt si quis gstit se amplꝫ non possidere, et alij ita possessionem cedant: vt infra eod. ꝙ. possidet, ibi quin et, ibi, tn si non relinquendi animo ex arguto textꝰ. Sane non amittitur solo corpore, cum solo animo retinea fur: Quoad tn alius subiectit, sibiꝫ rem tenere coepit: Nam tunc de amissa, vt Elegantꝫ doming Cuiatiꝰ. Hebes eo, qꝰ possessio dicatꝫ acqri: retineri: et amitti: Locū oio subtilem. Quæri et pt per quas personas dicamur possessionem acqrere. Sed de hoc dlo loco dictum e: q tn infra repetit. Et hæc de possessione: Nunc godig progdiemur in interdictis his possessorijs. Agitꝫ ing de possessione acqrenda: Nampe eiꝰ rei, quam ad te ptinere, tuam ee, gfidis: Et de possessione et retinenda: de recuperanda. v. iñ amissa,

Q. 4. ſuſ.

qcunq; tandem possederis: Nam in eo vim Prætor vetuit.
Et sane (cum ad speciem magis adhuc descendimus dicis
mq et cumprimis id agis, ut vis ois, vis inq, qua nil
pt ee atrocius, sistatis. Vim. a. (inquit pulcherrime et si
mul gravissime imperator.) tu ee putas solum si hoies
vulnerent, & ut interips, si ferrum, si arma adhibeant.)
imo Vis a et hanc qtias q s id, q debi sibi putat, n p
judicem (.v. ut iterum interps, non ordine juris.) rapoit,
Et sic sine vllo judice tenere possidet l. extat. 13. ff. de
ao, q metq ca. Vide q gravia sint hæc: Et q promi
de ubiq legum latores nri. Et sic igr finis ois loco de
possessione: q ptinet et declaratio ira superior. Ad
vsucapionem requirit possessio, sed civilis: [illegible] usta;
nempe ut p dno et aio dni possideas, sive pte, sive
p alium. Ad interdicendum sufficit nuda q nalis poss.
essio, v. ut saltem possedeis et tenearis, sive iuste
te sive injuste. Sed hæc nunc patebunt. Videamq
igr de interdicto uti possidetis; Et meminerimus inter
ap. Festos n raro appellari a primis initijs dicti:
ut interdictum, uti possidetis, dicimq, sic n ptor
edixerat: uti possidetis &c. Sic igr e. jus rem actio
cum instituit, necesse e alium agere et petere, a
lium possidere: Et textq ait, civilis et nalis vo fa
cit, ut alig possideat, et alig possidente putat.
Atq is q agit pbare dt rem suam ee: interea q
possessor obtinet, sive res eig sit, sive n sit: id n
te godum possessionis: de qb. elegantur in l. 35. ff. de
acqr. poss. l. 24 ff. de rei vindic. l. 62. ff. de judicijs.

l. 1. ff. vti possidetis. l. 3. C. de rei vendic. l. 3. C. de interdict.
l. 2. C. de pbat. l. 3. C. finium regundor. l. 9. C. de except.
Quisq; igr in eiusmodi disceptoe id qrit, vt videatur
ipse possessor ee, siue possidere, q adversarium ad pte
petitoris adigat; et in d. l. 3. C. de interdict. scribit,
cum orta erit proprietatis et possessionis lis, prig pos-
sessionis decidi oportere qstionem. Et fstq et in d. l.
24. ff. de rei vendic. js, inqt, q destinavit in rē age-
re animadvertere dt, an aliquo interdicto, poit nan-
cisci possessionem: quia longe gōdig sit possidere, q
petere: interim igr natura occurrere turbulentis mo-
tibq oportuit: Et sic ptor faciebat hoc edicto,
atq [illegible]dicto: Cuius verba st hæc. Vti eas ædes
(intellige igr de re quamis immobili.) de qbq agit.
Nec vi, nec clam, nec pcario alter ab altero pos-
sidetis, q mihi ita possideatis vim fieri veto ff. tit.
vti possidetis. Est aliud simile, de re et quamis
mobili: Et id dictum a interdictum, utrobi pbsidetis:
Quod in q differat, dicam post: nunc verba inter-
dicti vri videamus. Vti, inqt, possidetis, ita pos-
sideatis: possidentem igr vult possidē, Donec qm
petitorium pponet, probet. Et dixit, qm possessio-
rem statuat: Nempe qui possidet, tenet, ff iam:
Sed addit triplicem exceptionem: qui tenet, q
ff; non tn vi, clam, vel pcario: Sed hoc quo
ad illum, cum q contendit: Nam quoad alium, nihil attinet: Et hoc ipso vincit q pos-
sessor est: Cuī ad illum igr oportuit saltem, nec vi
nec clam, nec pcario possidere: Si-n. possidet

sed vi, vel clam, vel precario, ab illo cum q̃ g̃tendit, jubet
ptor restituere: vt adversarij sit possessor: ipse pe-
titor fiat. Porro vi possidere q̃d sit, noti. Clam possi
dat, qui clam ingressg̃ tenet, hf: Precario, q̃ petg̃
ab eo impetrauit. Videas hoc interdictum, cuig̃ ac-
tio, cui utilis sit, siue cui dari potst, aduersg̃ quem sit:
Ad quid sit.

Ꝑ 6. Iustij. Z.

De possessione, cuig acgrendæ, retinendæ et recuperandæ eam
quæ in ꝑposita et data st interdicta, ꝙ diximus: nempe pos-
sessionem nihil ea aliud (cum ff de possessione saltem, et nuda
possessione loqmur) quam rei detentionem: a pediby, vt
a sedibg dictam: Addit Theoph. corporalis, vt significet
rei incorporeæ ꝓprie n ea possessionem: Et sive igr iuste
id fiat, sive iniuste, detinens, sive tenens ita possidet:
Et si ad vsum iuris q; attinet aliqn differentia' e, aliqn
et non e. Et rursg ad vsum et exercitium iuris q; attinet,
et iste non semp vere possidere dr, q rem tenet et
rei insistit, vt si rei incumbat vt depositatig, usufruc-
tuarig vt ductor: Vnde vere possidere magis putant,
qui aliquid possidet: quod tñ semp in re tenere cum o-
portear, cum ꝑ alium fiam pse dicant: Et sic tradunt
de possessione nãli tñ, atg et civili: Et q̃runt, qo
possessio acgrat retineat amittat, de q hoc tit. Et
hs lucis causa brevem recapitulam sup ioris trac-
tatg, cum sit difficilis et obscurg: non culpa inter-
ꝓtis, sed re ipsa.

Tertia diuisio, v.)

Sequit 3tia interdictor diuisio: q quidam dicunt
duplicia, q̃dam Simplicia. Simplicia hn qb. usitato
more alius actor, alig reg deprehendit: Duplicia, quor
usus e talis, vt istud pcise non satis gstare pos-
sit, q; s oiõ actor, qs reg; cum vterg postulat, et
vterg agere videatr: sicut accidit in interdicto
Vti possidetis: Vbi et Ꝓtor n vnum alloqr, inbendo:
veluti restituas, exhibeas, sed utrumg: Vti, inquit,

Possidetis sita possideatis. in ordinoa tñ judicij pro Actore ea dicing eum, q prior provocat, sine agit, ac petit l. 3. at. 19. ff. de judic.

Habetis post actiones et Exceptiones, insignem et juris illum tractatum de interdictis ptorijs. Et ibi de jure possessionis: Et de possessorio judicio: Et qo distent petitorium et posfido Et tum de arcenda vi in repub. Ut jure potius et legitime dirimant lites et gbarfie, sicut scribat ille et dicebat. in act. Apost. cap. 9

TITVLVS XVI.

De poena temere litigantium.

Imperator in his pceptis institutionis sua de jure actori q ois jura, et qo miti posit gonstra: uit: Tum et reo suas stimas defensiones: et qo jis utidat, tradidit. Nunc utrumg monet ne temere tñ ad pditem pcedant. Et qd hinc ips: sos ingodi et damni immaneat, ondit. Hoquin gs perniciose sint crebre et temerarie, an: da casg lites reipubl. res ipsa satis docet. Et pluribg modis atg et sancte vsurpabit illud: qui pt fugare ne litiget. Et ding Paulg iubet, ut qm in nobis e, pacem cum oibg colamg. Scio et Ego et teste Plauto, in litibg messem ac advocatos et procuratos. Sicut impij milites bel sum semp exoptant, sed viri boni e exercitu lites. Et q hodie, cum sese inter pcipuos p:

fitentq Euangelicos, volunt tm Juris studiosum, (cum
uis loquutq sic et vocarunt Jctos.) Exercendi
suo godo studere, in praxi generaq imperatorq dicit
onduntq. Professio et desiderium tuum inter se dis
crepant. l. de profess. 6. C. de mutuis studiosq. Et
ipse Vlpianq de advocatis loqus, iubet pconsulem vigi-
lare, ne sint, et tollerentq grassatores sine redemptio
res. l. g. ff. de officio pconsulis. Et de ipsis litigan-
tib. agens, scribit: Veracundam cogitoem aig, q lites
exsecratq, non te vituperandam. l. 4. §. 2. ff. de alienat.
N. judic. mut. ca facta. Quis tb. oia comoda frequenter
Q. 8. July. in republ. enarrauerit: magistratq erat eas pcidere.
Et tum remedijs cogitare, in quo et non postmum
fuerit (sicut Eruditi et Pij Jcti sepe monuerunt.) ca-
uere, ne sint semp litigiosa scientiæ: Sicut Cic. et loqtq
in libris de legib. de Litigiosa scientia juris. Ubi et gra-
uiter monetq ignoroam facere litigiosam. v. cum hanc
scientiam, n dico n plene satis, sed tm non solide, in ex
legitimis: tum (quoad fieri pt.) nata, tum et civilium
Edictoq ac gestituum fontibq discimq cognoscere. Ut
teneamq semp illud, q dicit: Eruscimq sine lege log.
Cum nos nunc ab his coibq malis qe litigandi libidi
ne ad poenas has privatas temere litigantium des-
cendamq. Et sciamq tm et in initijs, temeritatem q
istam duplicem habe eam: Nam vel qe malitia est,
eoq, q scientes volentes calumniantq, sive sine ca
calumniose litem moueant, sive sint agentes, sive
litem suscipientes: vt et qe negligentia et in scitia.

q, non prius secum ea ppendunt satis, q et qualis ipsor sit, item exceptiõs. Et an res satis magna, de qua litiget: Tum et, si qd sibi juris ac videat, an satis sint instructi pbois. Et hæc ea nos docemur in pcedentibs. Verum videamus nunc pœnas has juxta titulum. Et in summa poena jis, et piculum incumbit pjurij, infamiæ: bonor: Sæpe et corporis. Et qa ista colligat jusjator cognoscere studeamq.

Ecce n. jusjurandum y.)

Prima poena temerè litigantium venit primum, ex jurajurando, q. pstant. Ecce pceptum a sit litigantes tam actor, qb reg in initio litis at ea statim post litis gtestoem jurent de calumnia. Sequitr. Si igr calumniantr, v temerè litigabunt, arunt pñs. Quo qud qso tristiq ea pt. Hæc a inductio justiniani. Qua et fateor, (q sæpe iam dico, inter tot magistros de modo docendi) contenti ea potarent, q aliud discere n dñt (quanqm i rego at hoc multum ea in primis saltem initijs et rudi adhuc juventute) quam cum vocabulis, cum terminis ut vocant, juris, aliquam in methodo summam sinegol, titulor, et drag, sive paragraphor. Sed cur mihi non liceat illud usurpare Ciceronis, ut malim aliquid ac reliqa, qs usitatior discere, q ad has tam magnificas epulas accedunt. Et ad alias

et juris matas, ad ff. ad C. vos informatos disce-
dere cupio: Scio tu modum seruare, et affamare
me ingenijs. Ac, et nunc quam alia et ampliora
videtmus: Quæ statim occurrunt bonis ingenijs.
Et primum, q paulo sumb. et addit (qui sane non sa-
tis quamcunq; vr & uros diuulsisse. Non solum ac-
tor et reus jurat de calumnia, sed et ipsos advocati
sic Cod. Gotrigg. de qb. in tit. Cod. de jurejur. pp
calum. dando. Et C. de judic. l. ram n nouam 12.
Sed quid, dices, juranti, nqd necesse e, vt alter sit
et efficiat periurus, cum jurat vterq; in grium.
jurat, se non calumniose et p mendacium acturq,
et actor qd se non calumniandi animo litem in-
tendat. Resp, non calumniose, siue animo calumniandi
ita ad instantias; sed juris sui opinione et fidu-
cia fretum. Advocati, se n sucipe, siue suscepturos
improbam eam, imo talem statim desarturos: jta
dictis et citatis locis. Eo juramentum a credulu
tatis. Videt tu periculosum, lubricumq; ee locum: ita-
q; cauent sibi diligenter, quos piaq; adhuc gsaien-
tia stimulat: nam alijs oib; frustra hæc.

Adversus instantes.

Alia poenas q eos jacth, q temere ad liti-
gandum accessere; qe fit in nullis actionib q

ut reg. q. qfidens ſua negoi. pa. quictg fuerit, cogat duplum dare et ſoluere: q. potuiſſet euitare agnoſcens bo. nam fidem: Est igr poena in damno pcaria. Porro de illis actionibg suo loco audiuiſtis. Quorſum ſ. ſegns non ſatis video. Porro ad damnum et pcarium refert, q. tam erarig litigator, non ſolum frustra fecit impenſas c. et ſcimus magnas plerungs litis impenſas ee: in ſcribas, in aduocatos et pcuratores. Sed et in impenſas fere et ipſe damnatg: unde dictum betus: victg victori tenetr in expenſas: Et non immerito ſoluit expenſas, q. alteri damni et impendij ſuſcepti sua malitia fuit ea: quae videng fid et in bello fiari: de q. et ap. Xenophontem. Porro calumniatorem st et alia plurima iudicia et actiones: de q. et ad tit: de actionibg. Et in criminalib nunqs et in corpg poena e, p qualitate facti: ubi et poena Talionis, ut inf. vlt. C. de accuſ. l. vlt. C. de calumniatorib.

Vetustas bſa a ſponſionibg, qb. ſs litigator litigatorem pvocabat, ut niſi pbaſſet q. intendebat pter eam ſs amiſſet et pcam in decimam litis ptem amitteret, et ea q. dan qa deponi ſolebat ad saras aedes, dicebatr ſacramentum: Coepit v. tum alias et agi in calumniatorem, ut de cimam litis ptis q. aluceret, 11. Julij.

ut hic imp. scribit, q in deuchtudinem venisse ait; et vide
ta in nouel. 112. cap. 2. Sed huig loco successit de q
dixim calumniae jus iurandum. Et q at de impensis a
git in calumniatore m, otiu l. 3 g. ff. de judic. De
quo ē cum aliis monui. Et hs igr de poena pinij et
damni pauperis.

Sagth poena tertia infamiae. v. laesae dignitatis et ex
istimationis: Quod imp. sic indicit: Quaedam actiones
st, ge qbg gdemnatg fit infamis; sagth igr si in
tentionem actoris faciat, nec se committat du
bia lis ... gseruat exceptionem suam, hinc q temere
litem suscipiens gdemnabit, factg erit infamis. Hic
tu jam observa actionum aliam diuisionem: nampe ac
tiones alias infamantes; alias non. Et hinc adhuc
ad finem tituli de actionibg. Itaq proponit in
dicamg: Quod obscurum est declaramus: q desit ali
quid addimg. Ut eum omnino venias instructg ad
actionem, sive exceptionem juris. Porro in ignomi
niosam reddi eum qs dubitat de q vide in l. 3. ff. de
publ. judic. Sed et damnatg ex privatis delictis his
quatuor: Furtum: vi bonorum raptorum: injuria: fit eum de
dolo: Sicut ille in crimine publico et fit infamis.
Jam vero et qctibg actiones st ha quatuor famosae:
depositi: Tutelae: mandati: et actio pro socio.
Sed id maxime in directis actionibg. quin ijs

de pt̃ dicta agit, in qua e dio tupitudo. De directis, et
ḡrijs actionib. ꝛ de hoc discrimina et d. loco. ad ac-
tiones, et alib̃ manifi. Et hãc igr quatuor sit pcl-
pua ꝙ thesin nostram declarat, q̃m jis ḡdamna-
tq reddit infamis: Alias ex delictis n̄ nisi
ḡdamnatus: sed et pactis erit infamis. Qui n. pacis-
citr cum adversario eo fatari vl delictum suum. sed
placuit tm id jaltem ita ee, si dat pecunia pa-
ciscitr: non et si gratis, et sine pecunia: Nam singu-
lctq; sit varia locus q̃ eet inhumanum. Et de his
igr in tit. ff. de his q̃ notant, infamia l. 4. ad
fin. l. 5. 6. et 7. Et in l. 18. C. de his, q̃ not. infam.

De hoc ꝙ alibi dixim̃ erit, q̃ proponunt. Est n. et
is temerarius, q̃ in jus vocat irrenuenter.

Omitto igr hanc pfam: Et ad ura. jmpator de officio judicis p-
pomit. Verum hoc minis grsecgte tamen: Uno tm pcepto: in q
tu fatear multa latent. Sciang. v. de judice accipi hac po-
pularit, ut n subtilit sit nunc, qualis sit gsq judex ing-
rendum. judex igr sit, q de gressia inter hoies, inter
actorem et reum, ex jure cognoscit, et decernit. Quum prin-
cipe et maior magistratus, Senatq, cognoscit, pt aliud n-
nunq probari: Ap. qm valere pt agtes p jure scripto: th
depcatio: ut e ap. Eminti"cianum lib. 5. cap. 13. th. lib. 9. cap
15. th ap. Cic. Et de Principibq legibq solutq e: q, tu
et suo loco exposuis. Nunq. v. hoc illi gcedit, ut justifi-
cet impium, et damnet innocentem. Cui dicit hoc olim
Sapientissimq Salomon ne, ut pverb. 17. Sed qd igr Ius-
tiniang. Dicit, judicis ee ot judicat, Edn legas, i. ut
leges de singulis reb. et singulis actionibq. q ptim et
cet nostis, Est bonae fidei, ptim stricta, at tum et arbi-
traria. Pscribunt: q jmpator tum exemplis illustrat in ac-
tionibq plerisq: Veluti in noxali judicio, in actione in
rem: in actione ad exhibendum: in duplicibq judiciis,
sive actionibq mixtis: Petitione hereditatis: Actione
famil. herciscundae, coi dividundo, finium regundorum.
Sed de his oibq ex suis this suo loco haec eadem satis
exposuimq: Proinde regulam sattem officij judicis vide
amq, imprimis, inquit, observanda ut judex, una cli-
ter judicet, q. legib. aut gstitutionibq, aut moribq
proditum e. Admonitio satis severa: Et vidit procul
dubio Sapiens Princeps (Atq ipsius pit.) quam
sit periculosum a lege discedere permissum ee hoi; Et

" sive ap. quos

nota a disputatio illa ap. Arist. Legemne melius
ꝑeat sit an hoiem: Et id sane pp affectg humanos, ut
his q. caeallis includantꝫ: Vide Arist. 3tio politicor
cap. 7. 11. at 12: Et bene dictum a, non et jus-
dex sapientior videri valla lege, cit c. naviga-
taris, ex de gstitutionibg. Sed simul tn illud at
sciendum a, q. egregie ffctus scribit fit. de ffbg:
Scire, ingt, ll. non a verba eaꝝ tenere, sed vim
ac ptatem l. scire ll. 11. ff. de ffbg. Et cum quan
point ita scribi ll, ut oibg semꝑ casibg occuriat:
vt oibg locis ac regionibg sint accommodata. Nu-
ra at tenere dt judex: Et non putet eqtate m ea
iemꝑ sine juris scientia ffbi probandam, nec justa q-
vat sine aequitate, in vtroq; valeat, in vtrung;
ꝑ octis hat: jubet Deus Regem judicem oibg diebg
vitꝫ librum legis in manibg habere: et cognoscere,
Deut. 17. Quanto magis et alij. Et pt et id ob-
seruari in qstione an oporteat hoiem judicem ee a
ꝓfessum literatum. in summa judex optimg erit vir bo-
nus, et simul prudens atqꝫ doctg: Felix q hunc
acceperit in caussa judicem. Sed ad jurisꝓfessorem jte-
rum: Quam legibg ingt, aut constitutionibg, aut
moribg prodictum a: Et scimg q sint ptes legis
5 lib. 1. tit. 2. §. constat-a. jus nrum, et tum
seq. Eo judicabit zdm ll. atꝫ id eo ordine q ꝑ
scribitꝫ in l. de qb. 32. ff. de llbg: Et teneat
illud: Generi ꝑ speciem derogari, ut in l. in toto jure.

de Reg. juris. Quod de moribg dz sæpe mihi bilem mo-
uit, dum video pperam abutj hoies vulgo tali loco.
Non hoc dicendum vnq; fuerit, q eqd moribg invaluit,
obtinuit et receptum e, id p lege ee debere. Sed si
qd Sapientum Vsu et autoritate primum invaluit, et
id deinceps gsuetudine firmatum e, p lege vt sit, cu
deficit alias lex, juxta d. l. 32. Et id aliqn (deo dante)
solidè demonstraturum me confido. Atq ita ju-
dex in qstione, q verth juris. illud .v. et comprimis te-
nendum, ap. judicem duplicem qstionem q̄ verth facti: Et
juris. Et de facto gstare oportet, vt de jure qras: Et
jus ex facto nasci dz vt in l. 52. ff. p socio. Eo et faci-
lem [illegible]beat oportet judex, ut hoium ḡversias n mo-
rose ginng cognoscat, de q̄ vid l. 19. ff. de offic. psidis:
Et tum id agere, ut de facto liqdè sibi probetr. Et
hic ex oriebatr illa vexata satis in scholis Factor qstio
nempe si de facto judici qdam nam constat, at tn non
satis ap. ipsum probet q debuit, vel et q̄ pbabitur,
nempe falsis testibg instrumentis, an judex debat seq
in judicando suam scientiam et qscientiam, an v. judi-
candum sit ipsi ztm allegata et appbata: q qstio
orta inter glossographos primos, Martinum et Jo-
annem. Atq; tn mirq comodè adducebatr lex 6.
§. Fitas. ff de officio p̄sid. Sed vetq a illa qstio: Et
ut dixi, din vexata: de q̄ et ap. Gellium lib. 14.
cap. 2. Et in jure pontific: sed ibi et satis insulsè
de rebg amplis. in cap. pastoralis. de offic. judicis
delegati, et cap. 1. de offic. jud. ordinarij. cap. 1.
de sentia et rejudicat. et ibi in gloss. Et

putant igr sequnda magis approbata. Et cum arguitur
gscientie respondi pot dicit illud psalmi, Trepidaverunt timore ubi non erat timor. Item cogitare dnt,
q. Diabolg fecit sibi illam gscientiam. Sed his ego
semp oppono hec, va q justificat impium et dē
unt innocentem ppb. 17. Et Rom. 14. Quod fit
g gscientiam peccatum sit. q plixig tractari possent,
Sed nos ad qstionem hanc nram. Dicarem si
leias non nisi viros bonos habe pōes ois judican
dum zdm scientiam et gscientiam. Sed nunc vaie
in vtramgz ptem disputari ram poa: q a neutrum
hanc sine rari pticule judicandaz affirmare pōis
poteris. Si accedas hoc judici, ut suam scientiam gsci-
entiam, q. aliud facies, gz cum maxima semper
pars sit nequior. q judici fenestram apias ad
versitatem. Et ptatem facias processum legitimum
juris inverfandi. Ut sit et judex, a'st actor, tes-
tisgz. Sin neges id et alteram partem simplr af-
firmas, ut acta sēntie et pbata, ex judice facies
diabolum, et gscientiam hoi adimes. Quod tu adu-
cis ex loco joan. 8. Ad id respondi oportet. Chs
cinqunt. q. scivit adulteram see, et tu n damnasti.
Non sciebat (aiunt ipsi.) ut judex: imo non erat, n
sedebat judex. Atq non damnavit et accusatores.
ut calumniatores, q non indicavit g gscientiam.
Et oppoi illis joan. 19. & 11. Maius cingt Chs
ad Pilatum, q judicabat zdm allegata. q pctm sint
gz tu: audit igr peccare eum. Affit itaque
gz

Ut dicamus iudicem judicare debe[re] [ad]m allegata, [et] [non] gscientiam. Verum geluding potig judicem tali [ex]actate gstrictum, neq hoc, nec illud facere poe aut debe: sed videbit, an alia q[uo]dam roe se expedire valeat, vt id q iustum a iuste judicet: Et si non aliam inveniat viam, usurpavit illud oatg, Sese judicandi necessitata ut soluat, at dicat, sibi non liquere: sicut fecit Gallig. Potest interim si innocens iste iterum alio judicio grauatr accedere ut testis [ve]ra justa, quale q[uo]d legimus ap. Liuium lib. 3. Hoc iger in hic officium judicis: de quo ut g[e]ludam, re[ti]net[ur], q dixi, arduum hoc [ne]ce et magnum officium. incor[rup]tg si t judex: Et non inclinare in alteram partem, ut hinc vel illi pter jus et æquum faueat, q germanice dicit[ur] Vnwarterssy. O q hodie rarum est id: neq tn ego fingo idaam. Scio horum q[uo]d dei timore tangit[ur], hoc pstare poe, q Ethnicos quosdam pulchre fecisse legimus. Sed tn hodie fere videmus in cais et q[uo]arsijs et gravissimis alijs hoies sicuti amant, judicare ita: Et pene de ap. Cæsarem: q credimg volumg libenter. Quod justiniang nunc pfectr de actionibg nullis, id (sicut dixi) suo loco indicatum a: Et nos istud officium judicis in singulis actionibg attingimus, quum de fine actionis est, ad quem dectr.

19 julij

TITVLVS VLTIMVS, DE Publicis judicijs.

titulg nong, et vlpiang: Sicut ferè at in ff. Et in vsitatis lib. g. codicis. Et repato nunc rem paulo altig. Concipi endi juris altg artem ad docendum discendumq, alia aliis capita q methodo sua pfagrent, visa st comoda: sicut vite id licet ap. Platonem, et alios. Quo magis hoc visum e gōdisfimen in qbg papie jus istud oc cupat, at pfonas jura exponerent: tum eas ipsas, at de qbg hoium gtroversia solent ee (q est maxime in vsio at dnij gtromib: Et tandem in obligoibg. variis, ex gctibg: Et delictis.) enuclearent: Et tandem ipsa judicia qbg dalis, te rebg, et negocijs sui buiscis hoies, actor, et reg agendo defendendoq ap. judicem gtenduntur: vt sic vnus sit juris vra vniuersa q n breui rōe docendi exponendi, sine exponendi viderer discenti juuentuti, juris et justicie studiosie. Et iō oc justiniang affecit, at pfecit. Restat aut tu post judicia et publica judicia de criminibg, quor gustum tape te vult. In quo vult pos scire, qo ex delictis (de qb. et s.) et tum maxima ex alijs et adhuc cri minibg publica sint judicia et criminalia, at q eor poena gstituta: capitales: bel at non capitales: qgs ha, et q illa: Hc q autore, at q qgs crimen lege sanctum. Et referf ex L. julia crimen lesa maiestatis: Crimen adulterij et stupri: ijten cri men vis ac violentie publice ac private: crimen peculatg: de repetundis: item de Ambitu: De repetundis: De Annona: De Residuis: Ex lege Cor nelia. Crimen homicidij de Sycarijs. et veneficijs.

Et crimen falsi, sive de falsis, qe L. pompeia crimen Parricidij. Et lege Fabia sive fabia crimen Plagij, sive de plagiarijs. Et de alijs singulis, singuli fere tit. sunt in Codice. et in ff. lib. 48. tit. de publ. judicijs. Constitutoes addiderunt et crimen theses et Apostasie, de hereticis l. 4. q oia, si ea et methodice visa attingenda, decalogi ondent tibi — qecuoem politicam. jn prima tabula igr crimen Veniet Hasios jn 2da aiggp pcepto primo crimen parricidij, q tame referam et crimen lesæ maiest: Et alia nulla: ot p parte et vis publicas. Jn 2do pcepto invenias peculiariter crimen qe L. Cornel. de Sycar. et venefic. Jn 3tio crimen Adulterij et stupri. jn 4to est peculatg: igten de residuis: de Plagiarijs: Et p parte de falsis: et de vi. In 5to tum alia et dicta legis de falsis. In 6to et id de annona: Cum et ad 4tum pertineat. Et de his igr te admonere voluit, cum aliogn et his judicijs sit actor, q accusator dr; reg: judex: Et regrant pboes sint exceptiones, et defensiones: Et ad instar judicij de q nos iam dixing: nisi q in his cum multis alijs, pcessg et in aligbg vateat; Et crimina n oia tutm accusoibg detegunt: Ubi accusator sese inscribit cu poena talionis. ff. de accusationib. Sed et pp magnum ex facinorosis in rempub: incomodum et malum, denunciatio at fit act, q deferunt; Et magistrg gs ingrit; et qtiones et adhibent, vt ff. de qtion. Et Reg fatg fere qe carcere respondet et coecutio in publicis at fere sub diu, psenti liffera sive carnifice: jd gs cum poena capitali, vltimi supplicij; vti

Crux, furca, Crematio, Gladij: Et tum et aq et ignis in-
tendictione atq deportõe: in his .n. caput q. de ciuitate
tollit. Et poena itidem n capitali, vel ego, poena pe-
cuniaria, et amissionis bonor: Et infamiæ, Et hæc publica
st judicia: Publicè enim exercent sub Dio fere sut .v. sub coelo
dixi. Et quis deferre et accusare pt. Et publica etiã
sunt, q in ijs reipublicæ animadversio. Et dicunt pub-
lica delicta, respectu priuator, cum ps læsa agit.
de re sua; vt s" lib 4. Et ff. lib. 47. a tit. de privat. | M. 7. 19. julij |
delict. Habetis ea, q imp hr ppoñit de hac mãta. Et
hoc tit. in §. 1. ss publica judicia q referunt: q dif-
ferant ab alijs judicijs delictis: qõ dividunt in capi-
talia: Et n capitalia: et q sint illa, q hæc ex poena,
et poena differa. Et jam ipsas ~~poen~~ ff. publicor judicij
or ipsaq publica judicia recensent; q nos adduximus:
Et distinxim ex edm Decalogum. Scio quoddam
hunc tit: in institutõe prima inuentum n apposuisse
q. capita, q Justinianq sibi initio ppositi, sint or-
dine satis declarata: de quo s" et a me indicatum.
Sed ego tm adsta, q summam habêt rei in hoc li-
bello volui: sive velis id Paratitlor cum Justiniano
uoie appellare, sive q alio uoie. Jtaq (Deo quo
Oco opti et maximo sit Laus et gratia actio.)
ordines nos has institutiones juris docendo et de-
narrando; et ad usum privatum morum (sicut imp.
jubet; ll oportet, inq, et aias et linguas fieri eru-
ditas.) Et ad publicum et civilem accomodando,
absoluimq. Interiori vero explicitæ, psertim ap-
confirmationis judicij auditores restabat et, ot

jam singula hæc delicta et 2dm locos suos, definoe
aliquat, vel q sit eig vice. Et adversq qm unumqq
istox iudicox sit: et q in singulis: Et vbi oio l:
cum hant p̃ explicatu in spem. Negs id et sine fructu
fiat, cum p̃sertim execution̄em decalogi hant ista:
Et fontes aperire, indeqs riuulos, vtiles sit: Ex vitijs
et tandem nascent̄ crimina, Et pulchre Satyricq dixit,
Nemo repente fuit turpissq: Et ante foedigq, aliqd
quodqs audebis: Et alig ille, Principijs obsta sero
medicina paratur, cum mala p̃longas gualuere moras.
Gramisse Seneca: Dea remedio locq, cum vitia
transeunt in moras. Dicam aliud hic. Scing quam
piculose disputet id, principem legibq ee solutum.
Et aliam de ea re sluoem, in diuersq et aliq tenq
lege Acursig, aliam Budag qo Aristotele, et a:
liq at nulli adferunt: Sicut et id dicunt, Princi:
pem p̃ce (qua de re s agebat:) iudicare 2dm
gscientiam: Sed nihil tu in tāto rez piculo melius
fieri poterit, qs si in prima in iuuentute ad veram
virtutem et ai rectitudinem ac modoem instituant
viri principes: imo rectig, si ad veram pietatem et:
Sed non ocs statim Dei spiritu regenerois illustrat:
quos tu alioqn coion gra, in sancta disciplina spiri:
tu prudentie, et justicie huius vita exornat. Dum
tu affingimus ista phisig.

Nunc videamꝰ de poena; et de singulaꝝ bꝰ qbꝰdam hoc in tꝫ
to hoc crimine, granig in rem, at fontem statuera quid
potuere pꝰ ꝗꝫ mortem? Sed inter curas ti et supplicij plu
rimum interat; olim at potius ꝗꝫ vitam adimerent,
usi st loco maximæ poenæ, pſertim in libaros, aq et iq=
mis interdictione; ut nunc habemus pſcriptionem: ſte
damnõe in metallum, ꝰbt ibi vitam laborando ꝗsumeret
seruiliter: Et scribit Julig Paulꝰ in ſentijs, poenam
huig criminis fuisse aq et iqmis interdictionem: ſu
humilioras ti ut capite puneranꝫ: Sic ille in sent.
lib. 5. tit. 25. Sed tñ ex illa et spẽ, q dictaꝫ crimen pduellionis legimꝰ pplum in campum martium
vocatum cognouisse: Et damnatum in Crucem
sustulisse: da q Cic: p Rabirio. Poenam Crucis scri=
bitꝫ Constantinum in honorem Chi sustulisse, pro
qua tunc a, ut in ll. iuris. Hodiè ex l. 5. C. hoc tit. poe=
na gladij est: Sanè in pſonas dignitate aminentes
alias ꝰsuetudine obtinet, ut in partes secentꝫ, vulgo
quartandas. Notat et Damhaudarig in Praxi cri
minali: Et hæc qdem de supplicio ipso. ut ai dixi.
q pt amplig, ꝗꝫ vita adimi Reo, q et iam mortuꝰ,
effugitꝫ iudicium: Nisi q ti et bona auferri possunt:
et infamia sequatꝫ Reum: q pt redundare in liberos,
et heredes. Sed hic tñ specialiter id ita sanctum
ca, ti, ut ex q qs id crimen ꝗxit, plibeatꝫ iam stu=
tim qd ꝗꝫ alienare l. 20. ff. de accusation. l. ult. C.
hoc. tit. Tum v. ut mortuo at Reo hoc iudicium
et
institui, peragi poſit: ut hæredibꝰ adhuc bona ad=
ferantꝫ d. l. 5: Atq et infamia ipsa notentꝫ he
redes; et excludantꝫ ab oi successione. Excepto

eo, q filiabg, ut misero et magis et innocenti serui, tm
Faladia, ..r pars illa bonq concedatq in bonis Mater-
nis.) d. l. s. In summa sic scribit: Filijs reor ex inf
atoris lamfate vitam gerdi, sedita, ut sit ijs mors
solatium, et vita supplicium d. l. s. Sic igr vere hic
cauet pco: Discite justiciam moniti, et n temnere divos.
Sed qo tam dure, q d peccauit filig. Dicam pa
de eo, prius addam o, q st hic q. singularia.
Nampe accusare in hac re possunt, q alias ad ac-
cusoan n solent admitti, adeoq; ff pt quilibet
accusari, imo et tradit, accusare debe, q scit
l. 7. cum l. seq. ff. eod. l. pen. C. q accus. non
poss. Rursum torqri hic et ad arcendam vin-
tam possunt, q alias ad qstionem trahi n solet.
l. 4. l. per. C. hoc tit. Quod extra accusare debe,
q scit observabis iam et hoc, conatum qs in hoc
crimina puniri; hoc e, si qs attentauerit, etsi
n pfecerit: Sed n a tu id usq; adeo singulare,
quin et in n alijs atrocibg obtinuerit delictis, n re laño
ribg: Et alias sicut dz, cogitois poena n est
l. cogitois ff. de poen. Verum c q, magis e hic
Singulare .) q scij et tenenq. Sed it in difficili est:
Et legimq de certamine ea in re Br. et Bl.
Ego sane cum Baldo dicam, q satis intelligi n fa
late, et rigide, vt si forte vario vagoq aliquo
sermone quid audieris, et ex simplici ignorantia,
non satis pbabili, vt nulla videri possit fraudis par
ticipatio. Verum si scierit ita, vt pbare et

possit: ex quo videre potest commissio. de quasit text. in
l. 8. de calumniator. l. 6. ff. de Parricidio. in c. 2. in
clementina de hereticis. Sed nunc ad questionem supio-
rem. Quærebatur, qd ita plectendum censeatur filium
cum pre. Dicam duo potissim: Arbitrari licet filium
fere (præsertim iam ætate confirmata) gsecum ea, ut
ideo in eum et in eadem pœna et descendat, et
si nec ipse, suspicari licet, inter terrore ea scripsit:
Et, sicut Cic. scribit, ut charitas liberorum amiciores
reddat parentes reipublicæ. Sic Cic. in Epist. ad
Brutum. Ego v. bene tm prædicant principes, et
præcipue justi responsuri sint, ne ob in occasoem prin-
cipalis maiestatis venerem id crimen hauriat,
ut testis legitur in l. 3. hui tit. Et meminerint
ipsi principes se homines esse, nec facile sevientes
cum interim tm non debeat, nec decet ea im-
pune si qs vere maiestatem audacter lædat: Et
ne et ea res noceat exsto. Satis de primo hoc
crimine.

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

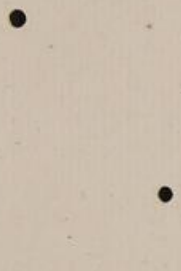
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

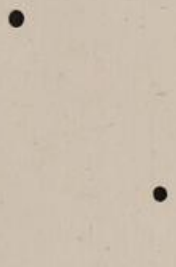
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

De obligationibus quæ ex delicto nascuntur.

TITVLVS. I.

Titulus ipse, et principium tituli est
quasi: nempe de qua sit re dicturus, de delictis in qua, ex quibus sunt obligones ciuiles: eaq; delicta q sint, recenset. Enumeratio locorum huius tituli
Sed post de primo delicto dicturus e: q; est furtum. Et nunc q hæc primum discunt, teneant de hoc delicto in nro ff agi primo ꝓponitur, qd sit illud furtum vt in §. furtum 2: tum 2do vnde hoc nomen a furuo (i: nigro.) vel a fraude vt sit in §. furtum aut. Tertio, qtuplex sit hoc furtum, q; distinguit in manifestum et non manifestum, easq; singulas spes suis notis describit in §. furtorum aut. tum adiungit his quarto loco ex veteri obseruoe, furtu conceptum et oblatum in §. conceptum. Et sto, qd. in inquisitione tali rei furtiuæ ap. alios, sit innouatu sine mutatum in §. vel ps. Sed hæc actiones. Post hoc Sexto de poenis furti btrinsq; manifesti, et nec manifesti, agit in §. poena. Exinde audit furtum fieri in re aliena varie: in re sc ap. te deposita: fibina commodata §. furtum aut. in quo tn distinguit octauo loco, vt furtum sine affectu et animo furandi non fieri intelligat in §. placuit. Et id tam loco nouo extendit, ondens furtum, at non fieri, si qs credat se inuito dño facere, q tn non ipso agre ferente fiat: in §. sed etsi credat. Ex quo tunc singularem

Furtum ducunt a furo: nigro.

Recognitio rei furtiuæ quomodo fiat.

Furtum inde positis.

De seruo corrupto postea nono.

De Plagiario.

De ope et consilio furti ab altero tī commisso.

De actione furti agetur et

proponit spem, sine casum ex l. 20. C. de furtis, de seruo a liena sollicitato ad maleficium, q tñ frugi, ñ parsit: ex quo quæstio oritur, ex tit. de seruo corrupto, quo nomine accusoem ee leges non immerito censuere, ex q Pandecta non de Seruo corrupto: et proponitur salutaris constitutio. Tum vero decimo loco docet, quarum oiū rerum furtum fieri possit, vbi de eo an hoim, vt pote liberorum nostrorum fiat furtum; q quidem ita ee docet, et 2 plagium (plagiarius nim dicit) de quo in §. interdum. Sed et undecimo loco quomodo quis rei suæ furtum faciat ex fraude, in pla re q̄ alteri loco pignoris posuit, docet in §. aliqn aut. Tum adhuc loco 12 scribit, q̄modo et furtū fiat n propria attractatione, sed consilio: vbi de ve teri formula, qua dixerunt ope consilio, et quæ tinne an disiunctim accipiatur, in §. interdum q̄ Porro cap. 13. proponit, et, an furtum dicant facere nobis q sunt in pstate nra quales liberi, q q̄ em concedit, sed tñ ita, vt actio in eum non sit, in q̄m non statuere possumus, de q̄ in § hi q in pu rantum. Tum capite sive loco 14 proponit, de actione ex furto, q actio furti poenalis sed priuata, cui oio dari potest. Et cum quidem ostendisset dari ei cuius interest rem salvam ee &c. vtpote si quidem re surrepta & surus e et roem daturus, si cre ti creditor in re pignori posita esset sicut suo ore

audimus) de quo in §. furti aut: cum inq̃rid monstrasset, q̃rit tum de eo cui ex fit. locati et conducti res curada comissa ẽ, et sic distinguit, ut ad superiora tñ accomodet: vt scilicet ipsi teneantur de ea re dolo q̃uenti ipsos opasse, actionem hanc habeant. de q̃ in §. ḡten si furtho. hoc tam ~~similiter~~ simili ratione accommodat et ad eum, cui res commodato data est. de quo singularem refert constitutionem q̃ l. fi. C de furtis. Idq; in §. q̃ de fullone. Et tum rursus accommodat ad id ipsum ad eum, apud quem res deposita erat in sedis. jam vero in cap. 15. et penultimo proponit de ætate peccantis, an furti teneatur et impubes q̃ ad annos pubertatis ñdum accessit, q̃ tñ negat in §. fin. summa. Postremo furti actionem repetit q̃ poenalis est et docet eam ita ad poenam dari, vt tamen adversus furem sint et actiones de re ipsa p̃sequenda, et id in §. finali.

Hic igr̃ titulus ille noster primus. Et habes veram viam docendi et explicandi. Quod si parum se instituendi offerant tyrones (q̃ tñ nemo fortunatus nisi qui didicit, facit, vt recte dicit solet.) a quibus repetatur. Summa dra memoria exercenda ea, totidem fieri poterunt q̃stiones et Exotemata in titulo, ubi q̃rit de qua re est hic tit. De delictis et obligationibus ex his. quot sunt ea delicta? R. 4. Qua sunt? furtum rapina. q̃. quod est primum? R furtum. Quid de furtum? Et sic deinceps. Et tum de vocabulis ipsis furis cum

ætas peccantis quanta ee dat.

impubes an teneat actione furti.

Quæstiones q̃dam in hunc titulum.

ys agere. Jam vero alia rursus via observa et artificium
methodica et dialecticum. de definõe, divisione, causis et effectu. De
zatu dialectica explicatio furti.
finitio est in §. furtum e: Et tum de nõie §. furtum qrt.
Divisio varia §. furtorum aut et §. conceptum. Causa
efficiens, fraus, dolus, animus fraudandi, p §. furtum. a
cum seq. Causa q. materialis in §. interdum, cum alio
alijs. ubi et de forma eius committendi et faciendi.
finis actionis et effectus rei in §. poena. Affinia et
in finali. Et contria qdam in §. si qui. Erit et is modus
explicois. p quo ad brevem definiõem explicandam ac com-
modari et adduci possunt pleraq subsequntia. Sed et fi-
18 Janu. ♂. et ita aut ondas ex quo fontes loco pandectar et Cod.
sit desumptum, et conferas textum cum textibus. ubi
et occurrat, q prima facie speciem pugnare viden-
tur, et q secunda vitas, in qua valent et ingenia in-
terptum; ubi fr minimum sapere, unum est desipere,
et certum incertius reddere. Sed quatenus opinionibus his
insistendum sit, diximus lib. 1. diligentius. Sed erit alius
modus ut conferas pleraq illa cum jure div, et lege
nat atq populor. Atq haec fere dicta et possunt artifi-
ciose cohiungi. Tam varie vgr de his dici pt. Et haec om
suo l. et tempore facere mihi datum fuit. Et inpri-
mis et cum modum brevem pseq, cum dati fuere ado
lescentes ingenui ac nobiles, quos primo statim anno
summa capita juri nostri aui his cognoscere voluere:
ut post certiori fructu ad altiora citius gtenderet:

et suo q̃q̃ loco reip. seruire possent: vel et reb̃ ꝑpijs et suorum ꝫ ꝑce scirent; vel saltem qe hoc scirent et oĩs honestatis atq̃ aqtatis ac moderois erga alios ee studiosiores. Et dicit̃ vulgo, studia abiunt in mores. Id hac in re fet scitu et bo luit Iust. noster in proemio sua ad ff. Quod aut videmur sape aliter fi ri, venia culpa et est docentium: de qua re vere monet Fcto prastans; Ioan. Ferreni Montanus in lib. suis de rep. Iam et illud pdare Cic3. de orat. Artes oas, inqt, aliter ab ijs extractantur q eas ad vsum trans= ferunt, aliter ab ijs, q nihil aliud sunt acturi. Et ij igr q hac paulo post ad vsum sunt accomodaturi (quibq̃ q= primis et nos seruimus) plenius aliqd cupient, q̃s ci= et commodi brevia: Et in singulos titulos q: paratla Et moneri hic aliqd exactius et de hoc furto ciui li volunt: Et de poena eigdem: et de alijs q hic se offerũt, socis communibus. Et qdam cum malefi cia et hac dupliter considerent: primo vt ijs pri= mus saltem laditur, tum vero et vt publice veniant vindicanda. de hoc primo isto loco saltem agitur, de altero lib. 4. tit. finali; Sed tñ sunt qdam hq rei talia vt diuelli oio ista ñ possint, si cum fructu docari debeant: et dixi nup in his nostris si nihil aliud q̃s brevia hac q in textu sunt agamus vi= deri hoc mimis puerile. Ergo aliud aḡamus: et tamen cum modo. Et nunc ad rem: Et incipiemq

a loco continuationis. Membrum tertium superioris divisionis ex tit. lib. 3. 14. § seqns. Est hoc. Et absolutis dnis obg, restat ois dicere de hoc tertio, q hic incipit. Obligatio ergo ex iuris vinculum est ex delicto alterius: id dicit statim vnus ee gris, cum aliog ex gtractibg sint propositi diuersi modi: Nempe oes iste obligationes ex re sunt, vel ex maleficio ipso, non exbis ex literis. Sed relinquamus ista minus, qt apparet necessaria. Ex delicto igr sive maleficio, sunt hae obligationes. Quid sit delictum sive maleficium nemo nescit: Etsi fuere hoies impij, q prope negarent ee delictum: Sed manifesta mendacia refutatione opus non habent: nos scimus illud Syracidis, tm q deg prohibet, ne feceris. Delicta huiqmodi sunt 4 haec, furtum, Rapina, damnum datum, Et injuria, Et hoc titulo statim de furto, a cuius definitione incipit.

Furtum est &c.

Furtum, inqt, e rei contrectatio fraudulosa lucrifaciendi ea, vel ipsius rei, vel et usus eius possessionisve, q lege nali prohibitum e, admittere. Extat definitio ap. Paullum Ictum in l. 1. ff. de furt: popularis illa quidem in se complectitur. Inqt primum, e gtrectatio sive attrectatio: ex quo colligit Ictus sine contrectoe furtum non fieri: et id rursum alibi declarat, solo inqt animo i. sola voluntate sine attrectatione furtum non fit. Haec in d. l. 1. et l. 21.

§. q furti ff. eoden. Et hinc rursus efficitur, rerum incorporalium furtum non fieri: contrectari. n. illa et amoueri non possunt: qua roe nec rerum immobilium sit furtum. Hac in l. 27. ff. eod. Et proponebat, id supra de vsucapionibg vbi id argtm est. Res furtiua et vi possessa vsucapi n pt. Res immobilis pt mala fide teneri sine furto et sine vi. Eo vsucapi pt. Sed nunc qras cur dixit Petrus magis est contractio siue affrectatio, q amotio seu oblatio: Est. n. aliqn furari, rem alienam auferre et amouere. Primum tu et discentibg amoueadus est alius scrupulus. Cum dicit Lex decalogi Non furtum facies, an non ad eam potissm respicit, an n et rerum oium erit eius modi furtus: Sed hoc est quod supra dicebam, non ee cordato lectori siue auditori satis ordare locum definitionis. Sed de furto hoc diligentius dicendum. Et nunc satis tu habeo id indicare, in lege decalogi, multo patere latius furtum, qs nos nunc de eo dicimus. Et vocabimus igr furtum ciuile. Et ht vero ea res in negotijs fori nostri: vt si tu furti agere velis cum furtum jure hoc non est, male agis se dicit pois. Ergo vero ciuilr furtum n fit sine eiusmodi affrectu de qua dixi. Et nunc ad alteram obiectionem: cur, inqts, dixit affrectatio et non amotio? nempe qa magis grate est hoc verbum: gtrat. n. etiam,

Io. Ian: K.

q non auferat sine amoueat, Vt in § Furtum .n. infra.
Neq; tñ et dicendum oēm ꝯtrectationem fürtum ee: Et
quide si putet sibi ꝯtractare licere, ueluti credens re
suam: Et q3 si et putet Dñum non agreferre talem
ꝯtractationem, ut rei sibi ḡdata extra uel supra
usum concessum: Sane furtum non erit, additum
igr definitioni contrectatio est rei fraudulosa.
Cum fraude coniuncta h. e. dolo: Et sine fraude
et dolo n fit furtum: Et sic applicat ad § gatn,
Et §. placuit tñ. Porro in eo q dicit, fraudulo
sa. plura at latent, nimirum at fraudatio ꝯtingat.
Et qro: q3 juris, si quis ꝯtrectat rem alienam,
dño tñ id ad animū (ut dr) non reuocante, Et
n ferente animo iniquo, q ipse tñ nesciat, fur-
tum ne erit factum, ut furti n teneat. Et eo
non: Non ni hoc casu doig fraudatq, et est ꝟo
furtum fraudatio: Et ita intelligat hic frag
cum rei effectu, ut in l. fraudis appellatio 8.
ff. de ꝟb. sgnat. Et hac de ꝟbis, Est contrec-
tatio fraudulosa; Sunt q definitionem culpa-
rint q. oborteat adhuc addi, rei alieno, ftem
inuito dño, sed uos ipsi uidebitis, an non uerbo, fraū-
dulosa, ista satis indicantur, quanq de re aliena
mox et dicam. Pergimus nunc ad alia, et addit
in definitione lucrifaciendi cāa: Causa igr

q̄ distingūt delicta. Et sic dē in l. 55. ff. de furtis. Voluntas et propositum distinguunt delicta. Ecce rāpsit q̄s, sine coactavit meretricem alienam; gritur q̄ actio. Sane cum non lucrifaciendi caussa, sed saltem libidinis cā fecit, furtum n̄ cā vide sicc: et ita in d. l. 55. et ante l. 40. ff. de furt. Segtz in definōe vel ip̄ius rei vel bōus p. Attq̄ his nunc ꝓbis testatur, non modo furtum fieri si quis rem alienam invito dōio contrectat surripiendo auferendōe, sed et si eo inscio et inbito cupiat usum eius rei vel possessionem lucrifacere: Et ita ägr in re mihi commodata q. quæ datur ad certum usum. in re ~~mihi~~ deposita ap̄ me, item et pignoris cā data (quarum rerum usus non conce-ditur.) furtum committitz abotendo, de qua ägr in ℔. furtum .a. infra eod. Et sic vero iam et habe, rei propriæ quidem furtum n̄ fieri, (c.g.n. in ea pt esse fraus.) Sed tn si quis in re mea ius alīq habeat, ve-luti pignoris jus, ꝫ aterni posse fieri subtrahendo ab eo rem eam v. pignus auertendo, de q̄ in ℔ a-liquando .a. Et sic ad definitionem, ut vides, declarandam, cætera fere accommodantz; quod ℔ de varia tractatione erudiendi cā dixi. Sequuntz ꝓba definitionis ultima. Ait ägr deinceps, q̄ jure urati prohibitum est admittere. Et huc referemus commode l. 42. de ꝓb. Sign. Probra, inf.

qdam ntra turpia ſt, qdam ciuiliter: Et q. more ciuitatis: vtputa furtum, adulterium ntra turpe est x. Alitiatq; hō homo ingenio et dra eximig furtum eximit, an si ntra turpe non ſit: Et id ondere ſe poē putat ex d. l. 42. aliter distingudo; Sic. n. legit, qdam ciuiliter, et q. more ciuitatis vt furtum, (ibi distinguit, vt ſequatur, Adulterium turpe est.) ſed conuincitur vir doctiſſimus manifeſto hoc exemplo text, et ex π. Ex Paulo. Monetur. q. ille, quoniam ap quoſdam gentes ſandibilia erant, et n̄ puniebantur furta ſolerter facta: vt ap Egyptios et Lacedæmonios: de quo ille Gellius lib. 11. cap. 18. Rndeo. a., ſi eo efficeretur, furtum ntra turpe non ēē et non prohibi ſecrete facile nec adulterium turpe ēē. Videmus. n. ap quoſdam neq; id puniri: Et fortaſſis multo et minus, quam ap iſtos furtum. Et hic vero obiter id dicam. Dici conſueuit in ſola vera Eccliā retineri integrum decalogum: Cæteros populos aliquam eius partem ſem̄ (me) abolewiſſe; quod tū in Romanis his legibq; qō oſtendatur, non ſatis (me) vide poēpato. Et vero pudeat ſic eos qui de Eccliā cenſeri volunt: Et licet diſerte vobis non aboleant, bitatē et coiuſu idfaciūt; q tum non pudet conſuetudine et more excuſare. Sed id (vē) dixi obiter. Ergo. v. recte ad mouit Imper. cum facto furtum ntra turpe et n̄ ciuiliter

fm (sic. n. accipi debere certum ꝛ.) Impij sunt alij, qui scelerato ore abstentes loco de prouidentia, negant furtum ee pctm, sed eos ne attingere decorum est. Hactenus igr de definitione accipe. Segtr nomen.

Furtum vel a furuo.

In Etymologijs varius ꝛ oio q̃d certum Et ꝑpetuum, sic et in furto. Alij aliud sequuntr. Ecce alij a furuo ducunt, q̃ nigrum sigcat, adducentes eam et rationem q̃ fiat id clam et obscure. In quo saltem vr differre a rapina. Nam q̃ et in definitione ondi discrimen putatur in ꝟbo (fraudulosa.) Nescio an satis firmu sit, cum id ꝟbum ambigue exposuerimus, et non tm vt sgcet fraudem clandestinam: Et alias negz rapina fit sine fraude ꝙ dolo. Atq̃ certum ꝛ, et rapinam furtum ee, sed atrocius: ꝟbum de eo tit. seq. Et hac igr derivandi ratio placuit Varroni, Nonio, Sermio grammatico, et Labioni Jcto. Alij a fraude deducunt, vt frag accipitur propria et sicut ante dixi: Et id probauit Sabinus Jctus: Et et a ferendo dicunt. Alij a gco deducunt saltem, Et id visum ꝛ alijs multis antiquioribq̃. Et Gellio lib. 1. cap. 18.

Furtorum autem

Sequitur nunc divisio. Furtum Jmpator hic distinguit in manifestum et nec manifestum: Item et in ꝯceptum

oblatum, prohibitum, et ñ exhibitum. Sed fuere istæ magis fere furtorum qdam actiones diuersæ ꝙ̃ ſpecies: Etiam at ſine dolo malo et aïo furandi, Ex furto famę faneri placuit, at furti conbeniri poſſ ſuo modo, rem ap qm concipereſtur, ſine reperiretur: Et rurſus eum q ap ſe concipere non pateretur: ~~Et rurſus eum q~~ Sed istæ actiones, concepti, inq̃, oblati, prohibiti, et non exhibiti abolitæ ſunt, nag̃ tñ oia ista q̃ ſalũtariter inducta ſunt oblata; etſi modus non placuit. Et furti tñ nunc nemo tenet̃ ſine dolo. in rem a. actio ꝺ̃ nunquam negatur, Et. v. g ſciens rem furtiuam accepit, emerit, celarit, furti ex tenet̃. Sed et ſi q̃s rem furtiuam emiſſe dicatur, in ſuſpicionem frandis facile cadit ex circumſtantijs: veluti ſi clam emit, ſi vili ꝺ̃mo, dum p̃cio, de qbꝫ inſ. 2. et 14. C. de furtis. Alias tñ hodie ingrauꝺi furti ea (: qua de re Gellig lib. II. cap. 18. de furto p̃ lancem et licium.) ædes alienas ſuo arbitratu p̃ſcrutari non licet. Sed q̃ꝺ eam rem at finet, notant tñ noſtri jure receptam in ædibꝫ tñ aliamꝭ ſatis ſuſpectis, adhibitis p̃ſonis ~~p̃ſonis~~ publicis moderatam inq̃ſitionem, vide Dn. Weſenbec. Et hæc de furto concepto, oblato, prohibito, et non exhibito: de qbꝫ tñ plura dicit text. Videamus nunc alias duas ſpecies furtuas. Furtum eſt aliud manifeſtum, aliud nec manifeſtum, hæc pluribꝫ et p̃ſectis ſimpr. Rem ꝛ vide utrum bramiter rem comp̃hendere

licaat. Dicamꝰ igr sic furem manifestum significantes dicebant gcē ἐπὶ αὐτῷ φόνου q. dicas in ipsa re. furto in ipso deprehensus, sine manifesto deprehensus, vt ottomanus explicat. Et est fur manifestus, q in ipso furto deprhensus est, imo at is qui cum re furtiua deprehenditꝰ antequam eo pfugit, quo isto die ferre destinauit. ſs eo manifestus, at hoc furtum manifestum est, ex q sponte nunc intelligis quis sit nec manifestus, at ꝰ deprhensus. de q in ſ. g. cum aliquot seq. ff. eod. Et Paulg in sentent. lib. 2. ff. 31. Gellig. d. lib. 11. capit. 18.

in ipso furto ꝛc. In der gantzhat ligen. darumb. vt in iure Saxon.

Poena manifesti furtꝰ.

Exposita definitione et diuisione, in qb. at eā gtinet, nunc de poena et effectu furti agit. Et oio delicta poenam moerentꝰ. Poena. a. furti recitatꝰ pēa miaria q et priuata est: et ꝰ et alia sic. Sed hae ꝰ parum indagationis, q cum laude non facile recitabitur, sine varia legum obseruōe, memoratur et criminalis accusatio, vt in l. vlt. ff. de furt. Ea. a. hodie vltimi supplicij est ct, Sed id ex legibꝫ non facile ꝯditꝰ. Res igr non caret qstione: Doctores fere hanc nostram poenam pēa miariam tanquam iniquam accusant. Sed quomodo id probabunt q manifestam appboēm iniquā accusant. vetustissimā legis Mosaicē. Videamus igr de re paucis, Etsi locus valde copiosus. Poena furti, inqt, tam ex psona furis q libi, quadrupli est, ex furto ꝰ manifesto. Dupli ex furto ꝰ manifesto. Quod inqt,

(ex persona serui) intelliges, si cum dño agatur ob furtum a
seruo ipsius factum: aliosqui ex furto serui nostri actio
non est, in eum, qm in ptate habemus, et in qm statuere
possumus, vt infra et in l. 17. ff. eod. Seruum. a. ipsum
furem dño et pro noxa dede licet vt infra de noxal.
actionib. Quo casu is cui debitus est in eum statuit,
qui quidem q. soluat non ff. de quo notatur ad librum
βασιλικῶν. Eo furti actio poenalis pcaria e, poena
illi soluenda cui furtum factum e: Et siquidem furtum
erit manifestum quadruplum soluet. Sin nec manifes-
tum, duplum: q. qdem totum poena est, vt ff. pter
eam ablatam det adhuc rei duplum, vel quadruplum. Sin
Exod. 22. id accusant q. sit ꝙ Iusticiam: plus exigeris, quam amiseris,
obtinentur e. mosaica, q idem habuit, vt et Graci. Et non
dubium e qn ab ff. abeas ad alios haec defluxerint. Dicunt
et has pcaria sublatas, Sed vbinam? Et negat id aliquo-
tiens Dn. Cuiatius. Et nesciunt isti n sequi, etsi ap suos
q. intus non sit, ecce tn apud alios et inofitatum. Sed mit-
tamus ista et pgamus modo ad alia. Sunt. v. et alia
iure tradita, et concessa in furem ei, cui furtum fac-
tum est. nempe nocturnum sine noctu deprehensum domi
licebat et impune occide, quum talis eruptio infestior
sit, nec facile poct is fur a latrone discerni. Imo de-
prehensum et sic diurnum, si cum telo resistat et de-
fendat, occide pmissum est, vbi tn parcere aliter n
potuisti. Sed id pertinet ad aliam doctrinam, nempe

legis Cornel. de Sycarijs. Atq; hac et prope lege Mosaica
valuerunt; Sunt q; ista inducta s. antiqua nra. 12. fabulas
sumpta a gcis. Sed q̃situm est sitne sine fuerit in fu-
res poena publica ultimi supplicij. De quo cum primus illud et
imprimis scias varia et ee furtor gra. loquor. a ego de
jis q̃ ciuiliter, sine in foro ciuili sunt furta. Id quod de
in tpetuis illis fabulis dixi, non concupisces, ad utra
nostra depravationem interdum pertinet: Alia et sunt
innumerabilia, qb. petr̃ graviter cont̃ precptum eius duas
tabularum non furabis, qbg in q̃ id peccatr̃ enormiter;
Sed q tñ ut legibg nris sunt impunita, ut ad alium l.
referuntr̃: Vtputa q peccantr̃ ab hoibg variis, iniquis,
avaris, ingratis, bsurarijs &: Et nosg a illo loco Digo
nis Scimci, de quo Gaertius. Item id q̃ dicebat
olim Cato, bt extat ap Gell. d. lib. 11. cap. 18. De his, ego
ego nunc non dico: Sunt alia adhuc, q̃ legibg notantr̃
genera multa. Ecce et publicum crimen est ordinarium,
de peculatu: Plagio: de Residuis: Repetundis: Ex
et sacrilegium. Est extraordinarium crimen et furti: Et
membranr̃ abigei: Fures Balnearij: Effractores,
expilatores, Sacculary, Diarij: Est crimen con-
cussionis. Tum privatum et id furtum ut dimunctum
rapinam: Et rursus id suis et distinguntr̃ speciebg,
et actionibg: ut adversus nautas, cauponer etc.
Et si familia fecisse furtum dicatr̃: Et si tibi aut
est, arbor furtim cesarum; de qb. oibg lib. ff. 47. Et hac quidem, et totidem genera furti. Sed

nunc de privato furto quæramus isto, sitne in eum furem, qui ex casus recitatos versabitur, in furto non sit atrocis poena publica ultimi supplicij. L. Mosaica et veteri nihil agendum, quod sciamus inhumanitus. Gellig citat l. 12 tabularum, ex qua colligere licet, fuisse in furem poenam publ. in corpus: Sed ea in re non unus secuti decemviri Solonem magis tum et durissimum jus Draconis placuit. Quidquid sit, pistores ab eo jure 12 tab. discesserunt: Nec fuit eis alia poena, quam haec pecunia: Et in furibus nec manifesti poenam dupli retinuerunt: In manifestis v. quadrupli hanc poenam induxerunt: Eoque jure usi sunt. Itaque ob furtum factum in corpus poena nulla fuit: Sicut nec in l. mosaica: ubi dupli et quadrupli poena etc. Exod. 22. Videtur tum aliqua fuisse alia ante l. 12 tab. ut Genes. 44: Sed non tum ultimi supplicij: Nam quæ attinet ad pistorem Gen. 40. quæ suspendit, considerandum fuerat, ob furtum id factum. Scribit tum ex Ulpiano in l. fi. ff. de furt. his verbis. Meminisse oportet nunc (observanda id, nunc,) furti plerunque criminaliter agi, (non tum, ait, quia publicum sit judicium) et non ideo tum si quis velit poterit civiliter agere. Quod dixit, (civiliter) ante in l. fin. ff. de privat. delic. dicit pœnaliter, quod sic intelligi. Et hæc quidem ille: Sed de ipsa tum poena criminalis judicij nihil, arbitraria fuisse pro rei circumstantijs, vel ex arbitrio ejus, cui jus statuendi fuit, probabile videtur. Et sic tum rursus Jctus in l. 3. ff. de bonis eorum qui sibi consciverunt, ita, ordinarij rei modica furtum publica aut

criminaliter consuevisse vindicari; et in l. respiciendum ff. de poen. scribit. Domestica furta si leviora sint, publice non sint vindicanda. Sed quidq sit, Justinianꝰ in N. sua 134. de pfidibg. §. fi. sic scribit. Pro furto cessq; sit clam et occulte, sine vi, nolumus ei membrum alicui abscidi, aut hoiem mori: sed aliter eum castigari. Et videtur probare Iherum, sine virgaꝝ. Glossographus ibi notanter, suspendi solere p l. capitalium. §. famosis. ff. de poenis. Sed vehementer ille aberrat negs. n. is locus de furibg loqtr his. Extat tn in Jure Feudali constitutio Friderici primi, pbi scribit in hac verba. Si quis quinq solidos valeas aut plus furatus fuerit furatus sagō suspendatr. Sin minus scopis et forcipe excoriatr et exfundatur, lib. feudoꝝ 2. tit. de pace tenenda et eiq violatoribus. §. si quis quinq. De hoc textu varie interpretes juris eruditi. Primo. n. q. sit solidus ambiguum: et vere scribe vnz solidos intelligi varnacutos argentei, et textq 2 de pace tenenda Veneti, quid Domaldi. Sed et creditr idipsum post revocatum, n. talis poena, ut iterum redeatr ad poenas ordinarias, ut in alio tit. eiusdem Friderici lib. 2. de pace inter subditos: Furtum, inqt, legitima puniatr. Ergo. v. non recte ex isto textu sumetr hodierna poena: et id quod dicunt de quinq unigaricis. Saxo tn videtur inde suam constitutionem de sumptisse: quo itaq jure ex ipse scribitur, de furo

suspendendo vt lib. 2. Spec. Saxon. tit. 13. Et de qua vngariis aureis accipiendum scripsit gstitutio illustris. Princ. Saxonici Augst. vt in constitutionibg nouis par. 4. const. 32. Et hoc jure ibi vtuntr. Alias tñ & Jmpium habemus longe egregiam constitutionem Caroli quinti, de Veneficijs Falsgrauiatus c. vam die Straf. vbi specialiter quantitas rei et ff Sapius iterum factum. Et sic respicitur procul dubio, ad 2. quod facta. 16. §. penult. et vlt. x. Vidimus constitutiones. Nullam equalitatem si graue quis, arbitrari licet dum oio ea obtineat non atrox furtum hoi, qm sepe misera paupertas adijt vitam adimere, quum sciamus et furta famelica excusari, vt in cap. const. Caroli quinti. Et est id sane ex jure vtro: Saltem ne gs abutatr salutari constitutione ad fouendam suam impiam ignauiam: Caueant et alij audientes hoc jus vtro, ne deserant indigentes. Scio fuisse factum celebrem q hanc poenam vlti Supplicij furem vnq gstituere volunt. Hunc metum putauit vir opt. eximi debe, quod vnum q pctm sine delictum dignum sit morte. id nisi accipias ex regionis sit talis lex, vt de maledictum vl: sit. Et sic nescio an oio probandum. Est. n. prorsus discrimen inter delicta. Et pulchre Horat. in lib. Serm. 3. Adsit

Regula peccatis q poenas irroget equas.

Et satis id constituit ipsa text. scriptura dicti traditi Exod. 21. 22. Deuter. 25. cum alijs multis. Et pclare facit ind. l. respiciendum. 11. ff. de poenis. Respician-

tum est judicanti, ne qd severius aut et remissius f
qd ut ea deposcit. Sed dices, tunc igr oio negabis, fu
rem ultimo supplicij affici poe. Non e meum leges dare
sive pscribes, sed qz legibg traditum sit explico. Et scio
quanta rei seminarium sit schola haec jures. videant
a. diligenter judices, ut in cais tam gravibg, ubi de bonis
vita agitur, sint cauti. Alioqn cum zgr de eo fure atrocem
ultimo supplicio puniri posse, non negabo. Atrocitas
illa est ex circumstantijs, de qbg dixi et qz tat pulchre
in l. ant. facta. 10. ff. de poenis. Quoniam a. digressus
sum in explicoem paulo diligentiorem (etsi sunt
multa oio alia, qd ad hunc locum, etsi n segnier ap
paratum doctos dici poent.) addam adhuc duo, qua
video usurpata satis duriter. Primo scribit, de furto,
sine actione furti, eam poenitentia n tolli, l. qui
ea mente. 67. ff. de furtis: vidi a. ego depsum
furtum in furto n ita atrocis, et qi illico rem duo
restituerat, ultimo supplicio affici puto eam legem
non tam facile trahendam fuisse ad ultimum sup
plicium. Sane ego ita consulere non audem. Mon
bus et quorundam rr. furtive ap furem n deprehensum
a magistratu fisco applicatz. id qua lege n fit
(Legem. n. nor audiz de eo.) non possunt probari.
nec qz facit consuetudo minus recta. Et
improbat id expsse constitutio Caroli quinti.
Imo et in jure Sax. art. 25. lib. 2di. Et amplio
quoniam de eo Lex non est, recta hoc arg tabor sic

hodie damnator bona non proscribuntur. i. non sunt fisci
vt in N. 134. Ergo multo minus Fiscus sibi ascribet
bona innocentium. Sed nunc progredior futura breviora
et ea q satis arte declarata sola breui argumentorum
centiloquio aperiam

Furtum aut fit &c.

Enthymema tale est, Furtum et facio in re aliena
deposita: item mihi gratuito data, etsi non cupiam rem
ipsam domino auferre, saltem abstrectando. Ergo fit furtum
et sine rei alienae amotione sine ablatione, sola contrectatione non concessa, vt inst. si pignore. 56. ff.
de furt. •

Placuit tamen &c.

Correctio superioris thematis ex parte. Syllogismus
talis est. Furtum non fit sine dolo malo et animo
perverso. Qui rebus commodatis vtitur aliter, quam
vtendas accepit, si putat id domino non inuito se fa-
cere, dolo caret. Ergo iste non furtum non facit per
l. inter omnes. §. recte. ff de furtis.

Sed etsi credat &c.

Aliud iterum. Furtum non fit sine fraude. Et
is q putat dominum se inuito facere, quod fit illo con-
sentiente, dominum nequaquam fraudat. Ergo furtum
non facit per d. l. inter omnes. §. recte.

Unde illud quaesitum est &c.

instantia tabis furtum ingis, non fit duo consentiendo eam in rem. Ergo si Titius Seruum Naevi sollicitauerit, ut res quasdam a suo domino ablatas ad ipsum deferret, idque Naevio Seruo suo concesserit; postea ut facinus sollicitatoris sit notatum, furtum non erit. Atque erit ea res persimi exempli. Et sic ratiocinatus quo dissemmate homo improbus. Tantas bis animum Serui horis dimittis. Si ipsa seris seruo, rem oibus clam habebis et lucraberis, si uero id minus et domino patefaciat, erit tu impunitum: neque in furti tecum agere poterit, qui consentit in id. Si uiciniteris actionem Serui corrupti, dicet ad Seruus suus corruptus non est, qui magis et probus et frugi reptus est. Atque hic scire iure hoc nouo actione ex data in eum, qui serui nri mores sollicitando et persuadendo reddidit deteriores: in duplum eius qui uera interest: quia actio datur et utiliter in eum, qui liberorum animum corrupit; de qua ff. ff. de seruo corrupto. Sed ad superiorem casum uerum. Sic ergo, ut dixi, si cum statuet homo puersus: quia impune tu ut sit, et valde periculosum: Verumtamen in eum casum salutariter statutum est, non modo nullam in istum ex actione: sed ad utrumque hunc uti is teneatur tam seruo corrupto (nihil non tentauit) quam furti: Atque hic qui l. 20. C. de furtis. Notant punire igitur affectum sine effectu sed non est unus hic affectus. Nobis habit igitur iudicium Romani iuris Sanctimoniam, qui et de moribus nrorum aliorum peruersitate et persuasione corruptor actio datur.

Dupli datur actio in corruptentem seruum alienum seruum et etiam liberos aios

Tumturne affectus sine effectu

Interdum etiam liberorum ꝛ.

Plagium, crimen ille sub furti poena mortis habuit.

ffonm et furtum fit, q̄ faciunt Plagiarij, q̄ filijs alterius ad q̄stum abutunt & vendendo ꝛ. Et de hoc crimine publicum & et et judicium: de Plagio, jdq̄ crimen poenam mortis habuit l. Mosaica. Exod. 21. ꝛ.

Aliquando aut etiam ꝛ.

Furtum rei propriæ.

Oportet nunc q̄atenus q̄s rei suæ faciat furtum ex l. 19. §. vlt. ff. de furtis.

Interdum quoque

Furtum ope et consilio coactans qua actione teneatur, furtine.

Nunc de novo genere actionis furti, qua dr, ope consilio furtum ea aio, vt at Cic. 3. de nata deor. nempe si Titius furtum fecerit; Noverit a. ipsum ope consilio instruxerit, cum ipse tu non attrectarit res alienas, adhuc strictam definitionem furtum fecisse n̄ pt. Non oportet tu rursus id impune ea ope consilio ad delictum alium instigare. Et sic et dr, faciens et consentiens, sive confulens pariter tenentur: de q̄ elegantissime q̄rit. post alios in cap. sicut dignum ff. de homicidijs. Diligenter. n. hoc circumstantia est in his probandis. Ergo saltem ea actione tenebitur is, cum furtum ipse non videatur fecisse. Observa. a. legendum hic ope consilio, sive coniunctione. Quæritur. 2 de his his (ope consilio) q̄o sint accipienda, vtrum ex sentia giungentium, an vero separantium: de quo in l. 53. ff. de Reb. Sign. Et videtur res ambigua stare: Consilium accipiens et

Furtum ejusdem ambo tenentur actione

Furti sicut est illius scientis circumstantiæ diligenter sunt exprimendæ

professione; vt sup de mandat. Et pro aio doloso ac fraudis ptiape: Ergo si hoc posteriori modo accipias, aio accipiemus ex sententia coniunctum: Neq; enim sufficit ope adfuisse ideluti ferramenta, scalas accommodasse: nisi consilium adfuerit; qa ts scias ad furtum faciendum te id facere ac fraudis pticeps: Sin consilium altero modo accipias dicemus sufficere consilium malum, sine ope tua: Et opem sine consilio. Et ita vide hic text. in Abbis: Sciens, cuius gra. Sed occurrit hic perficuus et textq ꝑquam subtilis, et quo homo leuiter instructus facile in errorem induci, et patronq ea ab aduersario supari poet. An alium ad flagitiam suo consilio instigans non erit reus criminis? Hic m. inqt. Certe q nullam opem ad furtum faciendum adhibuit, sed tm consilium det, non tenetur furti. Diximus supra ope aliqua ad rem q subsecuta 2, adfuisse non sufficit, nisi adsit consilium. v. fraus, sed hic consilium n ita accipi vas ordit: consilium, inqt, dedisti et hortatq 2. video qd dicatur, qd probem n facile video. Non tenetur, inquit cum Accursio, si aliter ille et facturus eet. v. et sine eo consilio: Sed quid, An impune erit, laudando et incitando augere malitiam: q et Jctus n concedit in loco de seruo corrupto, vbi inl.). Et cum diversitatis non video (illud scio, ironice dicta n dicta imputari.) Hoc cum Accursio facile probauero, si ex longo

Consilium accipe pro affectu animi doloso at fraudis participis, tum sufficit solum ad ad actionem, et sine ope. Si aut accipias pro vera scientia alicuius furti, debet addi adiumentum.

Opem sine consilio ee posse, at bicissim, constat: ts in ~~diuersis~~ circumstantijs furti.

Quæstio de instigante aliqm ad furtum.

Furti Adiumentum Fraudi debet ee coniunctum

Dubitationis ratio.

Furta ironice investigata non debent imputari

Ratio dubitandi.

Damni occasionem dans tenetur de damno.

Affectus sive voluntas, ap̃ ꝓtos nūda a fine effectū non punit de theologis nihil nos judicamus

Ratio est.

Furtum a liberis adversus parentes commissum &c.

Furta leviora domestica publica non puniuntur

Furti actio nū inter maritum et uxorem sit vel admittatur.

interuallo sequitur talis euentus, ñ poꝑ statim impetrari ei q̃ consilium dedit: Nec hic obstabit, q̃ dz, q̃ dat occasionem damni tenetur de damno. Neg. n. tam remota occasio grauda. Sed ūdum ꝑ Dissoluto nodus. Quid. v. si dicamus illud nocere, in patrem q̃ tm̃ consilium dedit, re non subsecuta, ñ tenetur? sed tunc obstitit illa dubitatio, q̃ agitata est ap̃ doctos philosophos, et legumlatores: vtrum puniri et debeat voluntas sine affectus sine effectu. Theologos hic excipio, quorum alia est ratio in explicanda lege: Et iniuria et nro cogitatis nulla est poena: Sed aliud est iste affectus sive voluntas. Quam q̃s ōia breuiter percurrit. Adhuc tm̃ dicam de tactu sic, furti ñ tenetur, furto non secuto, tunc licet vide in l. 36. et l. 53. § neq; verbo ff. de furtis.

Si qui in parentum vel v.

Etiam libi parentibus, in quorum sunt ꝑstate, furtum facere dicunt. Quod credit eos vino ꝑre sic cū dnos, vt tm̃ eorum bonos non habet plenam ꝑstatem, et potius quam re, vt sic dicam. Sed tm̃ actio non est in eum, cuius rei rem antea audiuimus. Porro eadem ro et alibi dicit furta domestica publice ñ ee vindicanda, si leuiora sint: Cōsequatur atrociora furta ꝑ accusante publice vindicari poꝑ. Sed q̃ poena publice accusationis supra disputatum ꝑ. Et habem hic alia q̃ monerem: Sed propo. Dicam tm̃ vnum adhuc. Inter maritum et uxorem furti actio ñ sit conuenit. l. si q̃s uxori. 53. ff. de furtis. Et quomodo furtum fiat,

vbi sunt bona coiq. Et quod Pithagoreor est, amicor sunt oia coia, id hic pcipue valeat decet: nempe tali argto.

Amicorum decet ee oia coia

Vir et vxor in pcipuo sunt amicti gradu ut Syracide et dicitur.

Eo inter eos decet oia ee communia.

Nescio tn qo id vigere potit vbi ij sunt mores, vt quod veteres habuere de comptione; id ipse ratiora fiat; vt invicem sponsg et sponsa sese emant. Atq in diuortio tn actio inter maritum et vx. hoc noie est, sed minus atrox 15 ed rerv amotar ff. tit. de actione rer. amot. Adiungamus his § penult. post acceßuri ad sequntia

In summa sciendum est.

Quarit̃ de impube (vnde locis dialecticis alias Sit, supra indicauj; nempe distinctio est qr psona. aurem alienam amouendo furtum faciat. Sic disputat: Furtum fit qr affectu furandi: impubes affectu tali dolo caret; Ergo furtum n facit. Porro impubes est, qui nondum natus annos 14: vel si foemina 12. Sed qs credat hoc seculo decrescente (et de ille, Terra malos hoiesq nunc educat atq pusillos, vt hoc referas ad etatem.) qr inq credat natum iam forte annos 10 vel amplius, et finem venerit ad 14, ee sine dolo et malitia. Dicere igr licet, id q hic in fine scribitur, qr plicandi ca poe accipi: Nec si dicatur, ita adhuc intelligi impubem, si non intelligat se delinquere; et hanc dicitur alias: Malitia supplet etatem, vt C. tit. Si minor se maiorem dixerit. l. 3. Semper tn est et poena attemperanda.

Diuortium dat inter Virum et peccatum admittit actionem furti.

sed hoc non simpliciter verum est

malitia supplet etatem.

Poena est minor delicti est attemperanda.

ut in l. fere in fi. ff. de Regulis Iuris.

Furti ⁊ actio ei competit ⁊.

Actio furti cui nam competat.

Dictum ē supra de actione furti, in duplum, et quadruplū: ⁊ ad pœnam ptinet, ⁊ ad emolumentum et aliquod: ⁊ q situm itaq; et est cui oīo hæc actio detur siue competat. ⁊ duo quidem et rei oblatæ datq, sed nō tam ob id q; dung est, quam q; eius interē, rem nō ablatam: ideo ut si non eius, sed alterius potiꝰ interfit, illi magis detur hæc actio. Quod videbitur in re pignori data, in re ex conducto accepta: in re bona fide possessa: in re commodata, in depositā: ⁊ hæc nunc plumbg exsequtē dumtaxat, qm ff et C. Nos iterum breui angustois specie aptemus ista.

Dni si non fuerit, et non habet actionem in futurum.

Creditori, conductori, si hoc fum fecit furtum, competit actio, q; eius magis interē

Res bona fide possessa.

Unde constat ⁊.

Actionis competentis declaratio p Syllogismum.

Syllogismus ē talis. Ei cuiq magis interē, rem non ablatam ēe, datq actio ista furti. Surrepta re pignoris loco data. Creditoris magis interest, rem et pignus sibi saluum mansisse. Ergo ipsi creditori datur, q; rei dno actio furti competit. Minor probatur, sine assumptio, hic eo modo; Quia creditori ptinet pignoris incrementū, q; in psonam agere, ⁊ in debitorem, etsi sit idoneus: ergo ipsius interē rem nō amitti.

Res pignori data

Creditori ptinet pignoris incrementū quam in psonam agere.

Item si polienda ⁊.

Furtum si fit balneatori vel alio operario, cui habitorem alium ad me sibi dandam ad tractandi gratia deposuerim, actionem.

Iterum Syllogismus talis. Ei cuius interē ꝑ sup. fullonis et sarcinatoris, q; mercede sibi constituta

Res ex conducto accepta.

rem tenent alienam, re amissa magis interest rem non amisse et non dno. Ergo Sarcinatori ejusmodi, actio hac competit non dno. Probo minoris. Eom re amissa dno in ipsum Sarcinatorem est actio ex contractu ff locoe et ductione. Culpam non pstat, cui annumerata fale furtum. **Sed et bonæ fidei x.**

Dno & actio in sarcinatorem, illi nunquam furem competit.

Bonæ fidei emptori recte datur ea actio: et si dng non. **Fulloni vero of x.**

Emptori datur: ff subreptæ, quam emerit, re.

Dixit Fulloni dari x: in eo distinguit, si tm sit solvendo: Si non solvendo non sit, meinto dng in furem non transfert, cum ab isto q nihil habet suum consequi non potest **Quia de fullone**

Quia cui semel soluta amplius contemni non debet.

Et hic Syllogismum accipe similem. Si datur hæc actio cuius magis interest. re commodato data et accepta commodatario magis quam interest, rem non amisse. Ergo illi est actio: et non dno, cuius non interest. Minor probatur: Supponam. dno actio ex commodati in commodatarium: q pstat hanc culpam. Sed hic tm singulariter inspector Electionem concessit dno: Utrum in furem furti, an in commodatarium commodati agere velit: q tm diligenter et distinguit ut in text. ad l. fin. C. de furt.

Res commodata, eandem habet tertium cum re bona fide possessa.

commodato datur actio eris electio.

Sed is apud quem x.

Sic nunc disputat de depositario. Cui in depositario non interest. cum id periculum ad ipsum non pertineat: non pstat culpam: Ergo in hoc casu actio dno datur

De depositi rei actione

Hic actio datur duo ff. in depositum non depositario. Et sic ger videtis cui fit haec actio furti in pedentibus non item.

in duplum. vel quadruplum.

Furti actio x

Furti remedium est actio poenalis.

Repetit actionem furti sut ordet alia, de ea re, et plicito afimia remedia: Et imprimis ipsig furti actionis vim ondit, nempe tm poenalem ee: sed de ea re supra diximus. Verum cum primis et notandum actionem furti n obstare, quominus dng de re sua et in rem agat, eam vindicando, et repetendo. Sed et in odium furti placuit plures et ee in furem actiones; ttag est adhuc actio in psonam n poenalis q dr condictio furtiua. ff. tit. de cond. furt. de his. n. ad tit. de act.

Conductio furtiua.

tit: 2. de vi bonorum raptoru x.

Segnitur rapina xdm delictum et quidem proximum furto. Et est id judicium et in ese, xdm q est actio haec vi bonor raptorum, privati judicij: Sed poenalis actio 2: Sicut sup de furto declaramimus: q non repetimus brevitatis gra. a bsurpandae caa. videndum igr saltem qd sit rapina: in quo differat a furto, q, et qualis sit haec actio: Et agitur in § nro primo. Tum in §. fi. docet, cui dio ista actio detur sine gpatat, Sed id satis est explicasse superiori tit: Sunt. n. ~~ea~~ haec fere eadem: nisi quod ci: lijs et ~~interest~~ otitur obis juris bt ibi videbimg paucis. in §. 2. alig proponitur casg, aliag qstio singularis, vt ibi. Nunc igr ad ran psentem. ~~Hunc~~ a difficilem et obscurum recedite interptes: Et revera accidit hic q Cic. scribit de legibg: Ignorationem eorum, q jus civile tradunt, potig litigiosam ee q scientiam:

collectio illor de quibg pos tea dicturg.

et alibi ipse consqnitur, jus tradeinnung q n dicecerunt. Non mirum igr, si ita aberrant. Sed nos modo intellectas ista interptum iniuria dificultates omittimus et rem plane ad eudentiorem bsum conapiemus. Ergo rapina furtum ẽ: Sed q fit n ita clam, sed cum vi. Et furtum itaq atrocius: Et vocat fast. improbum furem, bt hic, et in l. 2. ff. eod. fit. Et paulo post audit jmpator, oportere poenam raptoris et ee duriorem: Sane n leniorem: Sed in quo durior? Jd. n. imprimis n satis apparet hic, vnde extitere interptum commenta, q certa haec reddiderunt incerta: dicentes, raptorem minus peccare. Sed mittamus istos, q suis se acuminibus, vt Cic. de stoicoꝝ disputoe, gpungunt. Nos textu et autoritatem jmpatoris n violamus, sed relinq̃mus. Et dicimus igr grauius delictum grauiur punirj. Sed iam de actione. Furtum supra descripsimus et colligimus rapinam furtum ee: Ergo et raptor furti tenetur in quadruplum. Sed est et in eum scripta siue data propria actio a ptore q dr actio bi bonor. rapt., in quadruplum: Siquem agatur intra annum; nam post annum simpli est: sicut sunt actiones ptoriae, de quo suo loco. Sed hoc tn quadruplum n totum poena ẽ, sed in quadruplo inẽ res ipsa, bt sit actio mixta. Et poena est sextem tripli: in fure a. manifesto quadrupli. Dices, ubi igr durior conditio raptoris? Respondeo jmpator, Fur n semp solvit poenam quadrupli, sed et dupli, si sit fur nec manifestus.

Rapina furtum ẽ n clam sed vi: missum

Qstio

Raptor semper teneatur in poenam tripli; sive comprehendat in delicto sive non: Dices qđ non deprehendit q violenter rapit. Respondet Jacty fieri, vt et altercater in gradiatur in edes, sin qbg tñ nemo sit q̃ qđ prehendatur vt in l. 53 sive 54. ff. de furt. Dices, adhuc tñ non q furem manifestum durius obligari, sed plg solvere, in eo q quadrupli q poena. Respondeo sicut dictum q, raptorem furti teneri: Et concurrunt hę actiones in eum ita, vt aliam non primat; quatenus in ea plus est: Ubi qđ, si in raptorem egisti mihi bonorum rapt. actione, q poenam tñ tripli, potens iterum agere furti actione, vt q amplius q consequaris: Nam abest tibi adhuc una pars poenę: sin tñ egisti prius in quadruplum, cum hąc iam et triplum, q est in actione vi bonorum raptorum hanc actionem, vi inquam bonorum raptorum amplius non protones. Sunt præterea et actiones, illa in raptorem de qbg supra dictum est. Præcedunt rei in q̃ vendicationis tñ memoratis in quadruplo actionis vi bonorum in ęę et re ipsam. Vides vt non sit senioris conditionis raptor. in eum ex est criminale judicium: Et id ex judicio publico, de vi, de q ff. sit. ad l. jul. de vi. Et sic in l. 2. §. 1. ff. hoc tit. Poena vero rapturis hodie solet ęa poena gladij (loquor de raptore non simul tñ homicida) vt in gstuoe Carolina carolis. Et in jure Saxon. lib. 2. art. 13. Et sic qdem fateor revera tñ nunc noxibus miserabiliorem dę poenam miseri finis. Maxime ni infamia esto, laqueo suspendi.

Unde et in jure scriptum est, ne qs lago vitam finiat. l. an tam num 8. ff. de poen. et supplicium eium leuissimam ee amputationem capitis, uri scribit; ut alibi Balduin. Imo testatr id Xenoph. de suo et tempore honestissimum genus supplicij id ee habitum vt lib. 2. expeditionis ciuium. Ego si qs in ista re tentandu, sumerem gloss. quam precedenti tit. diligenter exposui. Et dolendum sane in re tam ardua et magna nos ita constringi. Xe Jctg dixit, res est sanctissima ciuilis sapientia: et qd caetera bene res istis legum latores sint, q vita ac morum magistri, et q artes excellentiores sunt, eo accuratius explicanda rerg erudita erant; Sed ad rem, sic puto: cum in furem vltimi supplicij sit fuerit nulla poena: in raptorem tm severius et ita animad. versum, vt licet vide in l. 21. ff. de poen. et N. just. 34. Re deinceps paree mutata, et in furem poena legi recepta, eam mansisse: ut, in istum raptorem poena gladij. Hic qm de persona horum judicio non disputo. Et forte interptum opinationes moverunt. Attg parum saltem examinemus istorum voces. Dicunt alij: Fur clam facit; Raptor palam: Ergo iste gravioren sit poenam. Attg raptator vult durioren vel ciorem leviorem ee poenam rapina, ita textg e apertissimus. Et videamus regulam judicij atgs Syllogismum. Qui clam facit magis peccat qz qui palam. Fur clam facit. Ergo fur magis peccat. Maior Xapt ee in jis q sint dubitoen. Sicut dz, q male agit odit lucem. Sed in jis q manifestum sint delictum, falsa

ce constat. pp audaciam et atrocitatem. Non valet
igr conclusio ex falsis pmissis. Alij at dixerunt, raptor
expomit se graviori periculo. Fac Syllogismus et animad-
vtes et captionem hic. Cur n et adferunt illud. Raptor
cordate ut vir accedit. Alij adferunt; furtum fit sapie:
Sed qd ef ad ten: et negare licet. Atq oes isti ssuppo-
nunt raptorem leviori pena dignum, ut grant postea
cur sic. Aut n hoc textum, qm explicandum sumis,
euertere. Sed nunc ad vba alia textq vi. Et si, inq,
qs vnam rem licet minimam rapuerit x. Et hoc loco for-
se extrnit qs n qsidandum parum an multum qs sit
furatq: q, nos eio supra spectendum putaumer. Eq
etsi veteres illi legum interptes et fcti phiam unice
amplexi ft; et nostr in eam sola n placuit horbq po-
liticis indormire: vt ipsor subtilitatibq accesceret
et pcipue stoicorum. oportuit ad plura respicere: et
ad eorum horum gsociationem. Vanissimum igr illud ut
peccata oia ceserentur equalia, procul fuit a
foro arcendum. Et licet peccatum peccatum semper
sit; tn circumstantijs et quantitate qualitateq
crescere debe sciunt. n igr ad poenam ptinet hic
locus: et sic periculose imo turpiter aberrabit pa-
tronus cauz q tali textu: Sed de ipso peto longe
sive multum sive parum qs furatq sit furt: et tu
de poena ura privata: q, ad poenam publicam non
eio trahendum z. Et oppono text. in l. 3. ff. de bon.
eor. et sibi mort. consc.

Quia tamen ita competit x.

Ut furtum non fit sine dolo. Sic nec rapina. Si eo absit dolus rapina non est commissa. Proponit a. sup. casum eum, cum quis rem suam ab altero per vim aufert putans se ea sua id, an teneatur in hoc crimen non incidit. Sed, ut dixi, de re sua id accipe, de qua putat suam; Nam quod rem alienam velit rapere quod id liceret, minus turpiter erraret, nempe in jure non facto, et error non potest excusari. Sed etsi isto casu actio de qua dixi, actio vi bonor. rapt. non est: Fit tamen factum sic, sed aliter mulctabitur l. x. ff eod. Justin. hic indicat, eo impune processo ad majora, apiri fenestram et ad fortem et furtorum ipsum respicere observasse inveniatur, inquit, via, et quam raptores impune suam exercerent avaritiam. Audi eo graviorem constituo eum. Si quis vi non sine judice suum auferat, Si sua ea res sit, ea restituta cadit dolium. Quin erit aliena, cum putaret suam, eam restituet cum altero tanto: idque tam in rebus mobilibus, quae proprie rapiuntur, quam in immobilibus, quae invasione occupantur, obtinebit. huc pertinet gravissima lex, quae inscribitur, Si quis tantam. C. unde vi. Sed quid nunc novum fit, ubi leges fere coquntur silere inter arma.

Sane in hac actione.

Sane quitur actio ista vi bonor raptorum, poenae persecutoria, cum dolo datur: Et additis supra prolixiora de actione furti. Datur igitur haec actio non illi dolo cujus in bonis res rapta est, sed et cujus ex bonis est: ita hic loquitur. In bonis. a. est id quod nostrum est, et cujus dominium nostrum est: Ex bonis est quod nostrum quia

dolio v̄ e, sed in quo tm̄ fus habemus et quorum ꝑiculum ad nos pertinet ibi ure intersit nor auferri, et hec sunt supra satis declarata. vide post text. in l. 2. ff. Eod.

Titulus. 3. De Lege aquilia.

Tertium delictum vocauit damnum: sed ꝓmissa ft furta et rapina: Et de damnis aljs hac modo accipiamus. Sit hoc dictum de methodo ꝙsequtia: De his a damnis vindicandis bona fuere leges: Sed tandem de ea Gallꝰ Aql. seruiꝰ rogauit: Est n. id plebiscitum. Et sic hs et aliꝫ titulꝰ. Et fria quidem gstitit de hoc capitꝫ: quorum tm̄ dm abolitum, vt duo sint in vsu: in qbꝫ damnoꝝ differa sit ꝙ maioris sunt momenti, grauius et vindicentꝫ. Et primum caput ꝓtinet ad damna ꝙ data ft interfectione siue cadē hois, nempe libri. Nam id ad aliud ꝓtinet judicium. Sed rerum vrarꝫ, veluti pecudum. Scias autem vel potiꝰ scis, ꝙs ꝙs studio discendi sedulo teneris bene, seruos his aggregan: quos ea in re Lex ꝓ nullis ht vt in l. q. attinet. ff. de Reg. jur. Et in hoc tit. in π. dr, seruos quadrupedibꝫ exaquari. Et animalium qdem et eades huc ꝓtinet; sed eoꝝ tm̄, q ff quadrupedis pecudum numero. Et q pecudum numero sint, ꝙfi expsse: ea ff q gregatim ita pascunt, vt maxime et vsui nobis sint. De suibꝫ qrebatur: q de re testimonium siue autoritas homeri adducit: q orsus de Vlisse redeunte ex longa ꝑegrinatione, vbi inuenire dat Eunoeum Subulcum Suum, scribit, ipsum assidue suibꝫ, q pascunt ad Saxum Coraxis. Quid a. de his autoritatibꝫ propē sine testibus extrinsecus assumptis sentiendū sit, alibi audiuisti: Non sane sues huc pertinent.

Hic agitur de damnis, q̄ vindicantur per l. Aq̄liam.

Primo ca

quia homerus dixit: Sed qa confirmabit, eas quoqz
gregatim pasci, fetq sua interpte ad 2. hanc adiunxit. Eo si quis istorum aliquem qd occidit, vel si alienum
seruum, incidit in 2. Aql. Et dolo, cui damnum est
datum, tenetr: Sed de modo tm videndum: Nam ex
eo discrimen est: Et tum bidebimus de poena. inquit
inquam in 1. Aql. Sed hoc ita, si iniuria fecit. Iniuria est a. hic n modo dolus: sed et culpa: Et hoc de
inceps p species explicat haec lex plane. Et qui
igr sine iniuria factum, ex vindictam e. Hic. v. observabis adhuc et aliam huig legis distinctionem, subtilem
aqe atqz elegantem. Ex quo vel lex ipsa locum hr,
sic lata: vel etsi ibi lata legis deficiunt, aqtas ro ex sententia dominatur. Nam si vere tu can
damni vidi potens, veluti si tu damnum dedis tuo
corpore, in corpus valet lex oimodo. Sin n sit ita
factum, sed tm a te datum negari n potis, quia
caa aliqua q. remota dep sendat, vel potius occasio (quam quidem a caa non oio segregat.) damnum
tm a te datum e: Et ex aequitate ces ante directas
utilis actio ea q. datur. Ubi qra. Tu corpore in corpus
vulnus n intulisti, sed pecus forte meum n jure inclusisti ut damnum accipet, vel ita agitasti, ut rumperet:
Huc et misericordia ducit qd seruum a me spectatum fugisti, qfugit facta expta posteriores loci. Et
de his elegantur in §. fin. Hunc de poena: Sed prius
moneam us de cap. 3. d igr ptinet ad alia quis damnas, bstiones, fractiones, ruptionem jet si qd est
oio aliud. Sed videamus q actio, ea poenalis e, legis
Aquiliae 2. iam ex capite primo igr ego (sic enim nunc

licear appellare, sublato uno cap.) Et hoc qdem poenale non uno modo explicatur. Primum tñ et principaliter sic se habet si damnum dedisti, veluti servum occidisti, solues dñi quanti res fuit plurimi, retro intra annum: Finge, servus hodie tua culpa interemptus astimari poterit saltem decem, quinta et triginta. Solues igo. Ex 2do capite respicitur ad mensem, quanti fuerit res plurimi intra mensem. Sed et ita amplius poenale vr ee, quod teneatur is de damno, et, quod veluti ex consequenti incidit, cuius ipse sit q. qdam causa est et occasio. Veluti gra, si occidisti servum hedem scriptum, quo interempto fuit coniturus hereditate, tenuum et erit hoc pstare: Et ita ff in § illud ff ex his. Sed et inficiando crescit hic his nisi damnum ante datum ne quaeris et postea convictus sis, solues in duplum q ante soluisses in simplum, et ita et supra lib. 3. tto pen. § ult.

Iniuria. a. occidere

Dixit adhuc impatibe hac actione in quae et simpliciter: Et si aliud adjecerit in initio, damni iniuria actio. Nunc diligentius distinguit, neg. n. ex omni damno illato & haec actio, sed si sit iniuria factum. Jo ff bum explicat ex hoc loco. Iniuria, inqt, non jure: Quod accipe de dolo, et culpa. Et in his iniurijs vitia haec, ira, odium sunt incrementa. Culpa. v. in l. Aquilian venit et leuissima. Et ff est fere locus, q culpam latius examinet atq haec lex Aql: Et sane singula § deinceps peculiarii sumus. Dignus hic locus, qui oibq modis diligenter excutiatr; et occurrunt q sunt ex peculio illo jure illo civili. Bene a. dicebat Plato, Beatum, cui vel in senectute ptigit

vas fenera semp opiniones, adeo, sicut dicebat Democritus, ueritas in profundo ē posita. Et ad hoc igitur data ff diuisus cetera artes: nempe linguarum, judicij, q̄ eo respiciunt, et ad hunc finem, ut in reb⁹ his vitæ hum. necessarijs de nata, de moribus, de vita recte instituenda, investigare felicius possimus. Sed fortasse de hoc aliq̄d Postea. In summa propo nuntur iam varia capita, de eo q̄ hoiem occidit sine lasit, necessitate defensionis sui, q̄ aliquā negligentia in suo munere hoc ipsum fecit, atq̄ et impitia eius q̄ scire debuit, vbi de medico in pito; et de alijs, q̄ infirmitate ēt: q̄ casu talia fecit; Quæ prope singula singulos postulabant dies, si non aliq̄d amplius. Sed videbimus vt moderate tñ in his: Et q̄ tempus nobis ñ gradi, ars tractandi cumulatione argutiæ ñ nunq̄. Suppaditat.

Itaque qui latronem &c.

Superest inserire parvis et magnis. Faciam breuia Syllogismē: faciam rursus distinctione et tñ succincta. Ecce sic ratiocinatur. Iniuria occidit, q̄ nullo jure occidit, q̄ latronem insidiatorem occidit, jure id facit. Ergo ñ iniuria: Ad 2. igr sine ad vindictam id non ptinet. Et sic impator hic de cæde. de qua caput 1. Et si hoc ita, longe aliq̄ ad caput alterum transferes: Nempe q̄ vulnerauit, lasit sine iniuria ñ tenetur. Et sic hs infra §. cap. 3. vbi illud palam est. Seis aut de qua re agamus? nempe de vno quomis hoie, in ñ. de magistratu loqtur. Sed hæc sic nunc assumpta

difficultatem. Et maxime ubi opponitur ꝓceptum n occides: et id, ut Cic. ꝓ Milone; fas n aiunt luce interi eum q hoiem a se occisum fatetur. Sed jubeo te ꝓpositionis singula verba spectare q et legibg sunt comprobanda. Propositio igr e hæc latronem insidiatorem licet occidere. Iterum dico, de magistratu n loquitur: id. n. oi caret dubio: sed de hoie quouis priuato.) Latronem, ingt, insidiatorem. Et eo intellige n agi de latrone homicida; nam adhuc ueniremus ad magistratum: uel ꝙ dare uiderentur jus gladij priuato. Sd de eo intelligat, q hois ingenium petit: q hoi insidiatur, cum gladio petit. Et hunc igr intelligit ꝙ insidiatorem. Et sic dr ff eod. tit. l. 4. jtaq, ingt, si seruu tuu latronem insidiantem mihi occidero, securus ero. Et Gallieng jurisp. si, ingt, latrocinantem demisti, dubiu non e eum, q inferenda e cædis uoluntate ꝓcesserat, jure casum uidi. l. 4. C. ad l. Corneli. de Sicarijs. Sed nunc uideamus cognatas cum hac l. sanctias, et proprie eam, ne ex limites uagemur. Et regit sane hæc res ingenium et diligentiam, neqꝫ nobis hæc stinguunt facile. Item et certa modatio adhuc adhibetur. Jul. s. ff. nro tit. scribit Vlp. Sed et si quicunq alium ferro se petentem qs occiderit, n uidebitur iniuria occidisse. Et si metu qs mortis furem occiderit, n dubitatr, q. l. aq. s. n feneatr. (nota agi ibi de l. aqlia.) Et C. d. tit. l. is q aggressorem 2. Jo, ingt, q aggressorem, uel q cunq alium in dubio uitæ constitutq occiderit, nullam ob id factam calumniam metuere dt. Et tum inl. Si qs. 3. Si qs, ingt, ꝓcus sotem ad se uenientem gladio repulerit, n ut homicida

tenetur. Colligz nunc qmcunqꝫ igr loiem te ꝛuitamqꝫ tuam gladio ꝓ petentem occide plurissum ꝛ. Sed tñ q̃ritur, q̃ sit amplior adiuncta rei ratio. In d. l. 4 ff. cod. Sic additur: Nam adꝛs ꝑiculum natalis ro ꝑmittit se defendere. Et in d. l. 3. Cod. asscribuntꝛ hæc: q a defensor propria salutis in nullo peccasse ꝛ. Colligé sine gl̃a de. Eo ad defendandam salutem tuam et vita ꝑiculum effugiendum id ꝑmissum ꝛ: et nequaquam ad vindicandum se met ipsum, et sic in l. scientiam 45. § q cum alter ff. cod. tit. illum solum, inqt, q vim intulit ferire concediꝛ: Et hoc sic tuendi dumtaxat, ñ ulciscendi, et ea factum sit: Et sic dꝛ iam. Vi vi defendere oes leges, oiaqꝫ jura ꝑmittunt d. l. 45. § citato. Et hoc multis admodum locis repetitur (citandis amplius supersedeo cum id proꝑe ad ostentationem videaꝛ facere) injure qꝫ pontificio. Et cum primis et Florentinus ſctg id jus nota ee scribit, ut bim atqꝫ injuriam propulsemus l. ut vim. 3. ff. de just. et jur. Et hoc tñ ad eas ꝑsonas ꝑtinet, q̃ privata ꝑtate agunt. Et sic dicitꝛ, q̃ jure ꝑtectis a magistratu sunt, ad intentiam ñ ꝑtinent l. 13. ff. de injuriis. (Sufficiamen et hic remedia, de qbꝫ alibi.) Colligé ad hæc et conclude. Ergo ꝓpositum occidendi rectiquam probatur. Sic igr lex. Si cum poct ꝑcutere (loquitur ibi de fure, qm ꝓhensum occidere licet) maluit occidere, magis ut injuria feci esse videatur l. 5. ff. cod. tit. Et Vlpian. in l. 9. ff. ad l. Cornel. de Sycar. Si parcere, inqt, ei sine ꝑiculo suo non poct. Et sic iam iterum impator et hic. Si aliter ꝑiculum effugere non ꝑt. Colligé ex hoc ꝓ, si qui patitur.

vim vi repellere licet.

internallum non patitur defensionem inter arma privata

impetum: q laditur, post aliquod internallum ad tuas dā
num inferat, qñ metam defensionis ē positam saltem mo
or iniuriā bz senectipsum vlcisci posse: q leges non
concedunt, et sic in l. 3. ff. de vi, cum ante fil. repetitum
ēst illud, bim bi repellere licere jure nata q paratum ē,
scribitur, Sed hoc confestim non ex internallo. Et sic
igr colligitur inculpata tutela: q suum ꝯ tt modamē
ut scribitur in l. 1. C. unde vi: Cui interptes igitur
assentiunt hac, ut fiat defensionis cā, et in continen
ti saltem: Addunt et isti, paribz armis. Sane si tu
cederti te lenitet, veluti colapho, statim obsistat ꝯ
morte feris armis occideres, nec tuti videreris tui defe
endi cā fecisse. Et ita te justa definitio in cul
pata tutelā facile defendet: Et aliq tū q scri
bitur in d. l. 3. ff. de vi, q cum armis venit possumus
armis repellere, ad alia vz et id respicere. Ha
bes breuiter locum hunc ad legitimam defensionem
ptinentem: Et nobis admodum ē ista cā; quam e
git Cic. pro Milone, et q comprimis agenda magna
ai gtentione: ut hic valeant advocatorum vires:
sicut Justin. scribit C. tit. de advoc. Miscant cas
patroni, qui gloriosa vocis confisi minime labo
rantium spem vitam et posteros defendunt. Et p.
ijs q expōsita ff recte ꝓceptis, n erit difficile, illa
q hanc thesin nram sive ꝓpositionem, latronem
insidiatorem licitum ē occidere, afferunt di in
are. De certibz legum loquor: de jure nata ff. Quod. a.
objiciebat, Non occides, eius ꝯs hic remissionem, genus hac
specie limitatur. Quod ap. Cic. adducit, id ipse refuta
uit adductis et gtrarijs exemplis, scadium Romā im
punitarum. Et male argumentantur sic ~~tur~~ a genera ad spem.

Et regulariter, Generi p̄ speciem derogatur l. in toto jure. 80. ff. de reg. jur. Plura si quis petit de legitima defensione videre poterit, q̄ ante annum gratificandi discant b̄g l. de tractabi. Et non puto et ge sacris literis ondi poe. de fensionem hanc ee damnatam: Etsi id ad forum fortassis parum et ptineret. Et tñ ad Scholas q̄ attinet, de his et videamus oportet. Objici pt illud chi, Dico vobis ne resistat manu, sed si q̄s te cedat in dexteram tuam maxillam, obuerte et alteram. Respondet pontifex, consilium n̄ preceptum ee. Sed impite illi Sane: Alij et dicunt ondi, quales ee debeamus: Sed n̄ puto suffice re hoc: Alij hypothesem ee dixerunt: id vero nisi sane intelligas, peccatis oic: Non mandatur sane a Deo, q̄ fieri non vult a pijs. Sensus igr hic vr esse: Ut eq̄ aliquid tñ ipsius vindicandi causa faciat, potius accipito alteram q̄ plagam: Da Deo vindictam: Dei. q. loco e magistratus. Et bene et de legitima defensione dr, si q̄ expectare velit, ante iniusta poena luenda erit, q̄ justa repetenda. Cic. p milone: Et facit C. tit. qn̄ liceat unicuiq̄ se sine jud. vind. in l. 1. Sed ad Solutionem obiectionis: Prohibetur ibi vindicta privata: non defensio hac oib̄g legib̄g p̄missa.

Hc ne is quidem hac.

Hd hanc l. ptinet dolus et culpa: Non necessitas, de qua dixi, q̄ defensionis: non et casus. Casu nemo fit noxius. Sed definiendus e casus. Js e cui humana industria obsistere non potuit, et eum qui casu occidit, libat et l. ex divina, ut Exod. 21. cum

aljs multis. Verum unumq; hic casui casam phet hois negligentia et culpa; Et de eo nunc varie, obi simul nobis, si culpa talis n accesserit, casu te habe. Ecce si dum jaculis ludit, a Sagittarijs occurrentem in mediam feriat qs et occidat, impune hoc e: non. n. voluit ladere: Sz tn fiat eo loco, eo tempore, quo n solet, aut n debuit fieri, ab eo hoie et, q in istis n exercetur, culpa se implicabit: Et dixit et lenissimam culpam in hanc l. venire: Sed tn poena est astimanda delicto, exilio solent multari. Jur Sax. ff et in talib poenam werigeldi, de q lib. 2. Saxon. art. 14. et 38. Et hic eo tz regulam, et de casu fortuito, qm qs sua culpa fabricauit tenebit: Et, vt dz, fabr sit sua fortuna. Sic post in §. seq. regula e de eo: vt obseruas diligenter oia q sunt obseruanda, et sic demum de eo casu non tenearis. Putator arborum dejecto ramo hoiem occidit, q: ritur an sit reus: interest, vtrum fecerit in via pub ca et vicinali; an vero privata; Et eo q e, si anima vertarit p terentum clamare, id qs, mature vt sibi cauere poss; Notus e ille loc diogenis ap Laert. Si tn seorsim a via putauerit arbores, sibi imputet q lesus est. Sed tu hic observa vulgy elegantem admodum juris regulam: Dolus praponderat culpa. Si qui absit in via seorsim, ipse in culpa erit in eo loco obversans, Sed tu tn dolose eum lade n debes. Proponit et alia regula, de inscitia, et infirmitate. Non dt qui affectare, in quo intelligit, vel intelligere dz,

Dolus praponderat culpa.

infirmitatem suam alijs fore pnicio sam. Sic si impe-
fu mularum, quas impitia tua, vel infirmitate
reg[ere] non possis, ff equo vectg hoiem gtriueris,
ten lege hac ff teneris p. Et de his in hoc nro §.
et in § seq. item in §. impetu gg. Atq usus hac
rapum, docebit ad singulas textuum sertias, ino
singula ꝓba attende, Et ff his similia adhuc
multa alia, in legib. vt ff. eod. fit.

Præterea,

Culpa annumeratur incuria et negligentia, in officio, ftem
ossitantia qdam, tum infirmitas et impitia rei q̄ suscipis:
hic adhuc de alia agit impitia nempe eius artis, quam
profiteris. Et regula est, impitia culpa annumeratur l.
impitia. 132. ff. de regulis juris. Et ante ex facto in l. idem
juris 8. ff. nro tit. Addit non debet qs affectare in quo
vel intelligit, vel intelligere debet infirmitatem et impe
ritiam suam alij periculosam futuram. Ergo et medicg im-
peritia medicandi peccans se obligat: et ita occidens ser-
uulum nrum, l. aqlia tenetur, vt hic item in l. 7. §. finali. et
l. sequti 8. ff. nostro tit. Memini hoiem doctum aliquando
mihi hac docenti[re] mittentem disputare impitiam male nos
culpam annumerare, cum magis et doctus viri debeat
sine pro dolo haberi. Verum non ego credulus et nunc
istis. Imo ne imperitiam semper pro culpa habebo. Videndum
igr magis de qua impitia loquantr: et in quo homine.
Et sic et bene fatebor dolo proximam nonnunquam
haberi. Locus dignus, qui ab omnibus diligenter cog-
noscatur, in quo de artibus et artificijs et observandum
est: vbi vero eam rem melig cognoscamus, aspiciamg rursg

illud Jcti nostri in l. hoc edicto. 2. ff. quod q̄sq; juris in alium statuerit; ubi scribit, assessorem ex imperitia juris teneri judicem ipsum non teneri. q̄d ita. Nempe iste juris scientiam habere debuit; in judice id non requirebat. Non itaq; oēs oia sciunt, aut scire aut (nec. n.) id datum est hoī: nec ab eo requiritur. Recte quidam Cic: in suo de Orat. Non est interdictum aut a rerum nīa, aut alege aliqua, aut more, ut singulis hoīb; na amplius q̄ singulas artes sapiat: sed tm̄ id non ōe datum idem alio loco & extra illam suam ideam oratoris versans facile gcedit: ut in Orat. p Planc. Item p Balb. Et p. Mur. Ubi et Sen et ipsum, Jctum de huiusce consulere oportet. Et docet nos ipse spiritg vitatis, spiritus, inq̄. sanctg diversa ōa dona, de quo et Sapiens ille Syrac. cap. 39. Et eo respicientes dicebant tres singulæ ætates singulos dant grammaticos, q̄ postea et Curtius scripsit de Jctis in poemio digestorum. Ita ergo bnus homo, vir rei scitissimi, mihi q̄ magna et pclara ingenia de oibus aliq̄d degustare possunt, Et tm̄ longe tum distant ab jis q̄ toti sua in re, suoue in gre studiorum fuerunt, de q̄bus tunc illud dici solet, Hic homo alibi non habitauit. Et p̄mirosum sane ab jis nascitur Error, q̄ in istis se vendidant, in q̄bus p̄ri tm̄ non sunt: ut pulcherrimæ dicatur quam q̄sq; didicit, in hac se exercuit arte: Et sic tum et hæc inter artifices magna est differentia, ut Jctus in l. inter artifices. 31. ff. de solutis. Sic igr vides q̄ imperitia culpæ annumeratur, q̄ et propæ dolum ōa pari: Nempe si id q̄ te scire profiteris parum recte scias ac facias, culpa dño est. Si id affectas, quod tui et

muneris non ē, fretus tua audacia, propē dolum rectē dicere versatus. Et hinc ēt ptinat illa regula altera. Culpa ē, inquit, immiscere se rebus ad se non ptinentibus l. culpa ē. 36. ff. de R. jur. Et sic Cic. iger in ea de qua dixi p. plane. Dens inqt, Eiusmodi artes in ijs reprehendunt, qui cum professi fuerint, satisfacere non possunt. Non in his, q abfuisse ab istis studijs se confitentur. Et sic rursus in quaest. Tusc. 2. Ut si grammaticum se professus aspiam, Barbare loquantr. aut si absurde canat is, q se haberi velit Musicum, hoc turpior fit, quod in ea peccat, cuius profitetur scientiam; Sic phgr. Et p Balbo. Quinto Scaevola, inqt, cum de jure pdiatorio consuleretur homo jurisperitissimus, consultores suos non nunq ad Furium et Cassellium pdiatores rejiciebat. Et tum poterit efficiunt usus rei dedit[us] & ingenium saepe et artem vincit. Et in hunc iger modum Scevo in l. illicitas. 6. §. veluti medico. ff. de offic. p fidis. Praetextus inqt, humana fragilitatis delictum decipientis in periculo boies innoxium ee ñ debet. Et vulgo citant interptes sic in ff quis, q ñ didicit, bene cum tam grami hois periculo pfiteri: & de hois vita temere iudicat. Atq hoc loco negligentiam & imperitiam medici accusat. Medici, sane ē circa aegrum et circumspectum ee, atq et diligentem et assiduum. Scimus a medicos olim fuisse notatos, triplices de quo affingit Cic. in Lucullo. Scimus et chyrurgicam ptem fuisse medicinae. Sane optimi sunt, q experientia et ratione nitunt. Sed Syrac. requirit et, ut Deus det successum. quod spare possunt soli pij. cap. 35. Porro quod inqt textus noster praeparam medicamentum dederit, de eo pulchre

vetustas hic in π. Medicamenta ob inconsideratione[m] dantis venena sunt: sicut ad d. l. illicitas, citant, Mali medici experimenta per mortes agunt. Sed dices, quid an Medico imputari debet casus immortalitatis? an medicos hoc dt pstare? imo non id asseueramus, Sed, vt dictum ē, cum se profitetur, ac profitari velit medicum, ijs sedulo discendis insistet, q ad hanc rem sunt necessaria: sicut sine multis alijs literis et artibus ad hoc non pueritur: quidm nec ad alia studia et ptessiones illas summas, vt jurisprudentiam, Sed hoc videat, ne dum non necessaria appetit necessaria ignoret. Et hæc vbi prætiterit fecisse, dubo agat, vt faciat ea q sunt facienda: Cætera communis prouidentia diuina. nam Euentus rei in potestate ipsius non est; sicut dicitur, non ē medico semper venia detur vt agat: interdum docta plus valet arte manu. Et sic ego ideo dcta in d. l. illicitas, Medico, inqt, imputari euentus mortalitatis non debent; Et sic dicimus et de iurisconsulto, ipsius est, recte cauere et ea consultare, q sciat cum legum sententia congruere. Et non semp obtineat, quum sæpe plus judicis fauor valeat, vel odium, opinionum et diuersitas possit abripe. Et sic sane recte alibi Aristoteles putans finem Medicinæ esse sanitatem. 1. lib. Ethicorum. cap. 1. Rectius idem ille lib. 1. Topicorum. cap. 2. Item Quintilianus lib. 2. cap. 17. de oratore loquens. Sed ex curro fortassis nimium. Vnum adhuc saltem addam. Quærit Dn. Othomannus, qua fide agant de medicis hoc titulo, et non et de jurisconsulto et medico impiè judicante (de quo agitur

in quasi delictis infra.) Scimus tria esse, in quibus homines plerunq; sua studia ponunt, animi bona, corporis, & tum fortunæ atq; pecuniæ vt Plut. lib. 5. de legibus. Putandum igitur est (sicut quidam dixerunt) quia Iurisconsulti circa bona fortunæ ac diuitias versantes, ea vero postremo habeantur loco; idcirco eorum artem minoris esse periculi et momenti. q. Si vero dicam in quo seculo ipsi hoc agunt, nonne in eo q. opes et diuitias fere summo loco honorat. Sed nolo tam subtiliter a rigide philosophari. Nego verum esse. Iurisconsultos tantum circa opes et pecunias hominum occupari. Et id fortsitan etiam Aristoteles spectans, alio loco scribit: honorabiliorem esse atq; præstantiorem facultatem ciuilem ipsa medicina. Sic lib. 1. Ethicorum c. vltimo. Sane vt non possimus dicere magistratum tantum de bonis hominis curare, sic nec de Iurisconsultis dicere licebit. Sed omissa longiori quæstione dicemus nos (si quis melig aliquid habeat, ostendat.) titulo forte saltem res differre non poena. Medicus culpa peccans. Lege Aglia tenetur: non tamen poena aliqua corporali: Iurisconsultus etiam satis duriter punitur, item faciens suam: Nisi tamen q; et dicere velit, agi de damnis q inferuntur in corpus et res nostras, rumpendo, frangendo. De Iurisconsultis autem post suo loco.

His autem verbis legis

Vidimus, quæ sunt præcipua: jam exponit verba textus: quæ si id in eo anno plurimi fuerit: quod supra dixi. Ex quo colligit, pœnalem videri actionem: Et tum et in hæredem non dari. Sed has regulas ex consequentia aliud caput explicabit: caput in quam de actionibus.

illud non ex verbis

Illiam huius actionem rationem, quo ad pœnam commonstrat, de quo etiam supra dixi.

Liberum a est ei.

Ob hominem occisum ex capite primo agitur: Sed licet servus sit, homo tñ ē q ad natam attinet: itaq; et L. Cornelia agitur ad pœnam capitis, sed de L. Cornelia suo loco.

Capite tertio.

Dixi, quorsum respiciat caput tertium: Notabis saltem hic de vocibus, q proprie et accipiuntur et sargē, q sumptum est ex l. 27. in gl. Lex, rei pœn. ff. eod.

Cæterum placuit.

Audit nunc, quatenus ipsa actio legis Aquiliæ ex verbis legis locum habuerit quatenus et ex ætate in casibus longe diversis, etsi lege non ita cautum sit, data ipsis actio saltem utilis et factum detur, ac instar illius actionis, ~~ex instar illius~~ directæ: sed de actionum natura alius erit juris nostri locus.

Titulus 4. De iniurijs.

Quartum delictum

quartum delictum recitatum e injuria. Et primo q̃tem ẽdogꝫ de precepto diuino, n̄ furaris, m̄ agistratui, et magistratu sanciten ℞: Tertio, et id, n̄ occides: quartum hoc ad secundum pariter, tertium, quartum et quintum tabula secunda pcepta respicit. Porro, q̃ hic iniuria accipiat, imprimis ondit jmp̃ator: nempe pro contumelia, q̃ dz a q̃temnendo. Et q̃ d̃ indignius, quam contemnere hoiem et primum. Cum. n. oes (vt loq̃t scriptura.) una simus caro et frs, cur alij alios p se contemnunt atq; despiciunt? Et id et non simpliciter. Nam hoc recte dicitur, contemptim eos habi poe, in quibus nihil ℞ virtutis, q̃ nec sibi nec alijs prosit: in q̃bus nullg labor, nulla industria, nulla cura ℞, vt Cic. 2. offic. Atq vt ita exordiamur haec iustissima roe fieri puto, vt ff in schola haec juris, quam viderunt ef veteres oium maxime ppetuo conseruandam, futurg vir politicg eruditꝫ et ipse, vt intelligat, et assi- dendo magistratui suo nunquam desit legitimo officio; eruditꝫ inquam de moribg, de virtutibg, et ciuilis vitae moderatione. Et continet oio haec disputatio de iniurijs satis multa, magnaq;. Diuidamus. a. nunc cumprimis titulum; nempe docet Jmp. post notationem nois, primo loco, q̃ quot et quam multis modis fiat haec iniuria; et ℞ locus copiosus de iniuriae varia diuisione. Tum docet 2do loco, p quos oio nobis iniuria fiat, et q̃bg itidem iniuria fieri dicatꝫ, vel n. qui et iniuriam facere dicantur. Tertio demum agit, de actione ff

iniuriam et de poena. Atq in eo loco tum q̃, de criminali
et iniurijs iudicio. Vltimo, q̃o iniuria et iniuriarum
hac actio, q̃ singularem aliquam et nitorem, aboleatq.
Sed nunc videamus de diuisione, siue distinctione
iniuriarum, post tum exponenda ff diligentius, tã
varia illa exempla: Et atrocitas verum indicã-
da. Vbi iterum videre licebit, Romani juris humanam
humanitatem et Sanctimoniam. iniuria dr fieri
aut re, aut ꝑbis. vt in l. 1. ff eod. fit: vbi iterum
ff, Aut inq̃t, in corpus infertur; Aut ad dignita-
tem aut ad infamiam ptinet. Autor ad ttrenium
sic scribit, iniuria est, q̃ aut pulsatione cor-
pus, aut conuitio aures, aut aliqua turpitudine
vitam cuiusquam violat. Iustinianus hic ondit, in
iuriam fieri ꝑbis, literis, id e, scripto, gestib̃q
et re ipsa. q̃ n summa, iniuria e, q̃dq̃ ad infama-
dam hoiem fit: ita q̃ Iustinianus varias hoc
loco maximeq̃ insignes species recẽset, Et obsr
uandum, iniuriam dici aliam atrocem, aliam minus atro
cem, q̃ spectat ex circumstantijs, Personis, loco et
tempore, re et ipsa: Et id proponit in § atrox
iniuria. infra. Possumus et id dicere, iniuriam a-
liam esse cum damno: Aliam sine damno. r diminutio-
ne rerum ipsarum. Antequam ꝑgam ad iustinianum
nostrum et hoc obserua, iniuriam non fieri sine
animo iniuriandi, sua sine dolo et proposito, atq̃
et n nisi fiat q̃ bonos mores, vt in l. 3. et l. 15. ff.
eod. fit. Atq ex hoc principio plurq̃ deinceps

extremus. Nunc ad Iustinianum. iniuria, inqt, committit, cum qs pugno pulsatus aut fustibus caesus, aut verberatus erit: Et in his faciunt differam; Pulsare dicunt latius ea, q̃ verberare, et verberatione et vulneratio ꝙtinetur, de quo vide in l. 5. §. et g. ff. eod. Et sic Saxo facit et differam vulnerum, de q̃ lib. 1. §. 8. cum alijs, et vide ad tit. 16. lib. 2. Atq; haec ea species, q̃ fit re, atq; et, ut dixi, cum damno. Subjait Porro imperator, Sed etsi cui gbitum factum fuerit. id verbis fit: Et q̃ritur hic, qd sit gbitum. Et observabis hic, g̃ vsquam strictam Etymologiam nobis (conbitum inqt, q. convotium.) consuetudine fr̃ obtinere, Etsi non sit ita in multis dictum, factum, quicium ea, q̃ fr̃ ipse manust dici, infamandi ca dictum. Sed n̄ de fr̃ maledictum sive convitium ad hanc actionem ꝙtinet: Sed, ut dixi, q̃ contra bonos mores fit (illud a. monere nihil admodum necessum habeo, q̃ si puer, si furiosus, si morigerum dixerit, huc n̄ ꝙtinere: Dolo n. et affectu tali caret ut in d. l. 3.) contra bonos mores aut n̄ fit, si pater filio, si dns servo, si praeceptor discipulo convicium dicat, corrigendi, sive emendandi ca animo: Nam alias fr̃ atrocitas movere potest praetor. de q̃ inl. 7. et 11. ff. eod. Et de his forte plura et, cum ad famosa scripta veniemus. Pergimus modo in hoc textu: Sive, inqt, cuig bona, quasi debitoris, qui nihil debet, possessa fuerint, obnotabis, et id ad iniuriam ꝙtinere, quasi calicat

Hüts vnnd blůts vründ Samnung volundt

ut pauper, q̃ soluendo n̄ simul, vel et ꝑficiæ alicuius rei traducamus mandatarium: et de eo in l. 15. §. Sigs bona et l. 20. ff. eod. Subjaciꝫ vel si q̃s ad infamiam alicuius scripserit. Sed de hoc postea. Et sequitur nunc, siue q̃s matronam familias, aut ꝓtextatum ꝓtextatamue assectatus fuerit: Sinecuig pudicitia attentata esse dicetur. Ergo et pudicitiam hoīs attentare: imo assectari, q. dñr ea, ad infamiam ꝓtinēt, et actione vindicatur. Attentare pudicitiam est, cum id agitur, ut ex pudica faciamus scrimpudicam. idem id dicimus appellare de pudicitia: hoīs attentare pudicitiam. Assectari minus est: Sed ꝑ illa insolentior et frequens assectatio nonnullam ꝑt ignominiam, et vī notam quandam attentatæ pudicitiæ secum adferre. Et tolnare veteres puellas vix in publicum prodire, nisi tectas. jam et hoc scribitur. Si quis ap virginem furtiuā ꝙ̄ hoīs sit tꝰus, etsi n̄ appellauerit, iniuriarum tenetꝫ, vt in d. l. 15. Sed quid q̃ dī, matronam familias aut prætextatam (de eo q̃ ait ꝓtextatum, pudor ē dicere, quanquam et alitor res interpretari possit.) Vtebantꝫ ingenui pueri prætexta: sicut honestæ matronæ sua stola. Et hoc loco vī materfamilias accipi ꝓ ea, q̃ ipsa vitæ honestate commendabilem se reddit: Sicut et matronam dicimus, nota autoritatis, ꝙ̄spectataq̃ faminam honestatis vide ff. tit. de his in d. l. 15. ff. eod. vnde et matronalis habitus dicitur est, vt in d. l. 15. Et vide Valerium maximum lib. 6. tit. 1. de pudicitia. Intelligit igr eas fœminas, atq̃ puellas, q̃ q. ipso habitu

pueris ingenuitatem p se ferant, ut ita eis occasio excusationis sit prima: quia poet sumi a habitu inso lentiore. Et sic ingt Iteq in d. l. 15. Si quis virginem appellasset, si tu anicillari veste vestitam minus peccare videtur, et minus et si meretricia veste. Non eqdem, q ob habitum statim liceat quis petulantibus: sed, ut dicimus, res ea plet accusato de iniuria aliquid excusationis: Et vestis facit virum, sicut et facies ordit animum. Sed nunc ago. Subjcit imperator: Et damq alijs plurimis modis fit iniuria. Quis oia referre poet. Dixi quidquid fit ad infamandum hominem, vel in contumeliam, vel in gremptum iniuria est. infra q l. Cornelia referunt, adhuc singulares species: Etiam si quis vi domum suam introitam dicat: qsq domi suæ q. Rex est. Sed de eo ibi. Redeo nunc ad interiectam speciem, de qua tu dicturus reuertor ad principium: de gnitijs: quorum alia dictas alia et scripta, jngemur hic locum copiosum: et cuius exitum ppemodum vix video: Sed tu plurimum interes, dehis, licet non postaturos in foro, moneri tu juuentutem, hoc pertim tempore: Et multa pauca eis paucis. Primum, de voce gnitij ante monui, et q tu nunc obtineat consuetudine fori. Neq tu rursum ob q libet statim obum amarum litem moueri concedendum est: qn. n. unquam judicium q alig daretur? Recte igr dicit ptor, ea cognita dabo judicium: item, pro ut q res erit, animadvertam: ita in d. l. 15. §. ait prætor.

Et §. prafor ait. Tum sicut supra monui, sine dolo et animo injuriandi convicium n accipimus, ut si furioso si fatuo qd dicat: Nec ot dixi, si pater filio, et cio personas, q legitimam aliquam exercet potestatem. Huc ptinet, et si qd dictum sit p jocum, q ad iniuriam non ptinere docetur, quo referimus et jramiam. Et eo respicit textg in l. si non quicq. §. C. eod. tit. Si non convicij, inqt, consilio, te aliquid iniuriosum dixisse probare ps, fides veri a calumnia se defendet. Huc ptinet ad huc dictum Calore jracundia vtin rixa. Quo et strictas referetz, quae solet dici voluntaria insaniaj, ot n male Bart. ab irato ad ebrium argumentatur. Et sic igr in d.l. si non convicij. §. a. in rixam inconsulto calore prolapsus. Et huc ptinet l. qui. de calore iracundiae. 48. ff subtit. de R. juris. Sed qd, admittemus ne hic et excusabimus statim petulantiam jocantis, forte illiberaliter, irati, ebrij: imo sic a. Si ebrium per se e iniuriosum, dicat vero reus, se joco dixisse, in animo injuriandi psumptione ti ipsum onerari gstat, qua quo ipsum mat excusare hoc oportare constat. Quod si ebrium dubium, et fit in ironijs, agens potig iniuria ca dictum demonstrabit. De alijs scribitz Sic. Quidqd calore jracundiae vel fit, vel dz n prius ratum a s t, quam si pseverantia apparuerit judicium animi fuisse l. qd qd calore iracundiae. 48. ff. de Reg. jur. Ergo isti utcunq excusantur: et poenitentia sine revocatione abolent iniuriam:

Dicant ff se iracundo et irato animo dixisse, ex Ebri-
etate dixissum et nolle factum ita vide in constitut
Principis ff. pr. 4. constit. 42. Vonderm wieder-
rüff. in Prax. Clariani Semming c. 28. nu. 4. et
in legib. longobard. lib. 1. tit. 5. de convicijs.
Et ita Terentius in Adelph. act. 2. scen. 1. Nolle
inquit, factum. Atq hic cum, q iniuriam passus est,
memorem se deceat, illius culpae remittite, et remittet
vobis: Et est q scribit Livius lib. 5. decad. 5. Virum
gravem et cordatum non oportet quibet maledicto mo-
veri. Sed hic occurrit tm quaestio difficilis: anne
infamia aliqua metuenda sit illi, q ad eius con-
vicium conticuit, ne se purgat. Sed de eo postea.
Prius addam hoc. Sicut ista igr de quib dixi ad in-
iuriam non pertinent; ita nec hoc ad iniuriam pertinet,
si quis tum dicat, legitimo modo. Nec. n. (et
et ad obiectiones respiciat nra explicatio) cum
jubet nos Deus non judicare, non condemnare, et re-
mitti jubet; Sed malum malum dicere licet: Tantum
finis spectatur, quo ff aio dicas: Et circumstantiae
aliae, quis dicat, de quo dicat: Et pertinet huc et, qd
id sit, quod dz. Nunq ferendum est, ut quo ista et Deus sub-
jecit exprobrent suis maioribus sua vitia? q, in spem longe
latego deduci poest. Nunq et rationis est pt, ut qs exprobet
alteri defectus corporis: Et alia ratione q tm in se non sunt
crimen, Et q bonos peccatum: veluti, q quis sit coecus,
q claudus, q, indoctus, maxime ubi non erit hoc eius
professionis (de qua re superiori lib. dictum) Sed quid

ego de his sunq; et alia errata expiari poe gvemt. Et qs e sine vitio
vt ait Poeta, Et hoies boni sua huf Errata. q vero si thg eignodi
commitiaforibg Et reprehensoribg aliqn scribat suo digito in terram, ſ
vt Joh. 8. Dico igr etsi ita sunt, q convicij ea objiuntur, spectandum
fn ee qs dicat, de q dicat, q dicat: quo ptinet et id, quo fine: Va
in jis, de qbg adhuc notaui, qo pf ee thg aliq finis, quam iratj
animi furor. Imo na crimina quidem ita objici ciuj-
le est: Verum vt delegantur, vt et puniantur,
Et Respublica etiam vt ab injuria vindicetq.
Quoquin tn (sicut et supra capi dicere) si is q ptatem
in alium exercet (vt tbis fieri vtar) veluti r thg in li
bertum, v in istum et iuste ira correctionis et emen
dois ea dicat quitium, q romia m ea dicendi sine ex fraudi
et iracta; et amicg in delinquentem iuste goty 2: id in
crimen trahi neq quaquam pt. Imo si q ea in re cul-
pe erit, id magis imputari pt malæ disciplinæ ciuita-
tis: quia n a severa animadversio in istorum pculantiam
et contumaciam, de q tn et grauiter leges publicæ:
Nec possunt iusta tam leuiter ggsuetudine excusari; q
n. stultitia allegare gsuetudinem q id q decet, q pul-
chrum e, q ad mores sine legem moratem ptinere no-
cit, de q eleganter imperator scribit. C. de gsuetudine.
Atq hic opæ puto et nos ptium facturos, si id adduca
mus, q elegantissime thg scribit: Ciuilem hanc dram
ea principem aliquarum artium: et disciplinæ at do-
mesticæ: vt ex illa qs et in ea re accipiat magis-
tratus suum munq. Neq a q qs dicat, imo ad
ministerium sacrum ptinere hoc, psonas eiusmodi quas
Deos subiectas ee voluit, sui officij seuere gonere,

juxta locum ad Ephes. 6. Cum n. sint pauci, q moneantur
istis diuinis et apostolicis admonitionibq, &c ex legibq
positis maneat, ut saltem metuant isti magistratum, ut
pulchre Apostlq docet.) ita igr de hoc facto scribit.
Non dt, ingt, ferre magistratq qrentem a duo siue
haro sibi qvicium dictum l. 7. cum alijs ff. eod. titulo.
quod si ferre n dt qrentem, multo magis ipsq et
ect magistratq, seuere animadvertere in nocentem
accusatum ap se. Ergo ficte dicis qvicijs q chiurh
ablis q ptaten exercenti. Et tum dicis, q vera et
sunt, sed vel exptan siccat, vel n siccat. Et alioqn
rursus n oportet, parum qpta, vano saltem et inco-
sta tum ore ipsa, et q adhuc et n satis getat, quo a-
nimo sint dicta et facta corvicq loco exptari.
Et huc ptinet c. estote misericordes. de R. juris
in decretalib.. Ht q pt ita ex posita recta putari
l. difficilis. sub n. eod. tit. Eum. ingt, q nocen-
tem infamauit, n est bonum aquum ob eam rem
damnari: Peccata .n. nocentum nota ee opor-
tet et expedit l. eum q nocentem. ff. eod. titulo.
Postremo e et illud sine crimine qvicq, q, qs sui
purgandi ca adversus iniuriantem obiecerit: q,
tn adhuc n tam vam a dicendo, quam ciuli modo
fiat oportet: Quod tum et maxime necesse est
cum mung, in q versaris, et vocatio tua ibi eo pur
dsiderat. Ht ostatum e ut dicamus: Te improbu
calumniatorem ee dico, dum ec ista vaneces, aut
si ab alio fa habere putas eum mihi nominas.
Sic possumus dicere, Martinis id, cum ti alias

ad iniuriam continear. verbum Nor. n. meritz. vir bonus, vt Gellius lib. 11. cap. 11. Et sic et dicimus: durum est, q̃ n defendit famam suam, vt in c. u. ff. audiendi. 11. q̃st. 3. Et ibidem Augustinus, Nolis singulis necessaria ꝛc vita nra, ffs bona) aliq̃s fama. Sed hic nunc et incidit vsitata et crebro agita q̃stio, an si q̃s goritio ſcar cius modi audito se n̄ purget, ob id infamia sit matuanda ipsi. Quid optarem magis, quam instillare opiniones veras et legibus rectis consentaneas: Nec et decet hoiem in jure explicando versantem, tm̄ qd moribus obtineat hic vel alibi. Et sæpe non satis iustis. Docere, Lex inq̃t, sis non es nunciator verari non debes, ne ea pe q̃ iniuria faciendæ gra, qdam se velut delatorem ee dixerunt, opinionis tua maculata sit. l. si n̄ es nunciator. 3. C. nostro tit. Referam ego et hoc q̃ Constant. Imperator a, sibi pulchrè scribit, innocens potiq̃ creditæ cur defuit accusator cum non deceat inimicq̃. Ex qbus iam satis comprobatur, non ob id de quo q̃rebaing, statim metuendam infamiæ aliq̃s maculam: Sicut plerique male pdicantes (sic n. cum ipsis loquamur.) putant. Et qd si vulgo satis sit notum, cum q̃ a malis traducitur hoiem ee bonum. Et integræ frontis sæpe boni viri n̄ est audire calumnias. Sed pt fn̄ et fieri, vt adversus delatum sit iusta aliqua suspicio, Et sic vera repetamus, q̃ ante a nobis indicatum e, convitium ee vel de re magna, Et qua ferri impune n̄ potst in hoie vel de vera lingula q̃, si crimen magnum sit obiectum. Et de quo d. l. illa. n. 18. Sane purgatione opus ee, Sed nunc iterum quæritz

de modo, vt judicio adversus injuriantem Expiaris putant illi. Sed q̃ in his difficultas sit, nobis notum est. Dicam igr, q̃, si aquum judicem cãd non sis habiturus, ñ alienum ee ad judicium saltem legitimum te offerre jurejurando purgare ee paratum, provocare interea et ad tribunal Dei. Et scimus illud quoq̃ non maledictum, apta mendacia non sunt refutatione digna, Et vides igr quid velit Lex nostra C. si non es nunciator. Sed diximus ſ̃ de eo q̃ quem non oio aliena ast suspicio sive praesumptio in ea et graui: Voluerunt eqdem, vt ille sese certa ratione purgaret: q̃, hodie fit p̃ jusjur. vetere, p̃sertim et Saxones, vsi sunt aqua ferrente, ferro candente: de que jus Sax. Et Sabing in jure Longobardico Feudali. Sed in eo praua ſ̃ aliqua rarco. ζιλία sine certo mandato Dei. Extant ſ̃ in jure Pontif. de purgatione vulgari; Et ſ̃ de purgatione Canonica. Memores autores graues in Sabinia fontem fuisse, Ex quo q̃ furti atque banz̃. si se fecisse negarent, atq̃ improbe mentirentz̃ oculos abluere jubebantur, atq̃ sic coeci fierent et rei depsentantur. Referunt hoc ũri in furto p̃ lancem & ẋcium. Sed tu id alio, vt intelligis, reſpicito. Nagis ego nunc de talibg ingrio. Non attingo nunc et locum de qstionibg et formentis: Satis igr de isto capite. Et nunc ad famosos libellos. Haec ſ̃ quitia scripta et picta, o et ob id et gramiora, quod quod litera scripta manet, vox audita cito diffluit.

Adde, q latig sparguntr ista, q fiunt maiore detrhoe. Adde postremo, q quia num dicens latere non potest, ut adversus eum defur facultas se purgandi. q, in istis scriptis n ista accidit. Et fiunt sine noie fere, magis igr impune, cum n minus et noxie. Et pulchre Cic. de his scribens lib. 4. de Rep. judicijs, inqt, Et magistratuum discriptionibq proposita vitam: non poetarum ingenijs habere debemus. Nec probrum (audi, et Observa id bene) nisi ea lege, ut rudere liceat et se defendat, Et hue ille de quo s dixi imp. Constantinq. Innocens potius videtur, cui defuit accusator, cum non deesset inimicq. fit. de famos. lib. C. Theodos. Cic. inprimis poetas nominat; Et scimus quam sibi ptatem sumpserint isti, psertim Satyrici: De quo et juvenalis Satyr. sua 2. Quidqd agunt homines nostra farrago libelli. Sed qd tn magis inaudite, q si isti abutantur hac sua ptate, pro suo libidine traducendo et canendo quidvis de quovis. Et parum compta et cognita atq explorata ad populum. Et notum illud Poetę, de quo solebat Poeta, n cas agere, sic n. se dicere posse credidit, q ipse nesciret. Sapph et alijs verbe pulsi ff poeta. de quo et plato scribit; sed n debuit ars et exercitium otium scamis. gtemn pp sceleratum abusum istorum. Sed ad propositum. Eo. p. et hae species iniuriae cumprimis et notatr ut hic in text. et in ff. in l. s. §. si quis librum. et l. 6. eod. tit. item in l. ob carmen. 2. ff. de festibq. l. 18. ff. de statuis. Et C. tit. de famos. libell. Et ap Julium Paul. in sent. lib. 5. tit. 4. et in jure Graecorum, ubi notatr in art. 16. lib. 2. Et pt etiam p alijs poenam insignem: latęq etiam vagatur

vt ñ is fm ob famosum libell. gstringat, severissime
hoc judicio, qui gposuit, et finxit id, sive carmen,
sive historiam, sive simile q̃, sed et q edidit, qui
vendidit, emendum vendendumq; curaverit, de q̃ l.
15. §. fin. l. 15. §. generaliter: imo et q̃ statim cor
rupit, vel igne consumpserit, sed divulgaverit, vt
ex constit. d. tit. C. de fam. libell. Sed qro an ne ea
lis admittenda ꝑpte superior distinctio, ea inq; ex l. eum,
q̃ nocentem. Accursig negat: Ego hic subsisto. Res
gravis est iterum veltem imbutos vos opinionibq, non q̃
laxent vlla tenus disciplinam; nec tu q̃ stabiliant
immanem sevitiam. Re multa gsitit in definioe
certa famosor libell. de quo multum certatum est.
Notum satis notum est, Famosy de libellq, q. quo alte
rig fama. vbona existimatio lædit. Sed q̃ ad veram
definioem attinet, q̃d si quis alterius audax facinq
scripto indicat, anne id ita damnabimq; ipsa sane
et accusare non licebit. Attq accusoem legiti
marum vtilitas endens est, de qua re multa Cic. p
Rosc. Amoen. Et cur id ñ liceat, vt vitari possint mali
et seductores: vt trahi ad legitimum judicium: sicut
multa et vidit nra etas in quorsys theologicis.
Etsi (ꝓbolum!) multa simul aliena et ꝑsuadig
misceant. Eo pro famosi libelli scriptore non sta
tim damnabimq, si q̃s alterius crimina scripto de
tegit. Et transferemq hue ita q̃s d l. et, cumq
nocentem. Dicunt si scripsit ñ expresse noie, vel
ficto aliquo noie. Sed q̃ et eiusmodi scripta

vidit nra ætas ꝛ inōtilitatē Reip. et Ecclīæ subitē de re grauī necessaria admonetꝰ Ecclīa a Deo, q̄ sine detrimento būblico adīte non potest nomen) si tollas rursus necessa-
ꝑsonā tiā de q̄bꝫ satis ante ad euidentiorem et huiꝰ loci intel-
lectum. Nam et hoc tenendum erat, uel debere fieri, q̄
ante de poetis notauimus. Ergo nec hoc adhuc
simpliciter notam famosi scripti faciꝫ Et ſ plerunq;
magis id agendum foret, ab eo q̄ peccare ea in re
nō vult, ut ſ suum ꝑfiteatur nomen ꝑ cās de q̄bꝫ
ante dixiꝫ in initio huiꝰ locī de famosis scriptis.
Et puto igr hoc potissm at hic videndum, Vtrum de
re minime necessaria, et ad rempūbl. nō oīo ptinen-
te q̄ bonos mores (in quo ſpectanꝫ circumstantiās
de q̄bꝫ s dixi; q̄s, de quo, quomodo). sic scriptum, et
ab eo q̄ nomen non audet profiteri: ut sic sit fa-
mosꝫ libellꝫ, legibꝫ punierdꝫ: in q̄ et ꝑ q̄mitti crimen
læsæ maiestatis: Sicut id ondit cic. lib. 3. Epist.
famil. Epist. 11. Et ut ex his et crescat crimen.
Et si quis infamauit eo crimine, q̄ nō sit ita mag-
num, dicam famosum libellum q̄dem ꝓ hoc vocari ex π. ad
ac non statim et adm̄ ꝑstituendꝰ Principis. Et oīo
sit circumspectꝰ iudex ne q̄d seuerius faciat. No-
tum e, q̄ animose sē tyrannidi potentiarū ea in
re opposuerint olim sancti Episcopi, ut Flauiā. n.
Theodos. alīꝫ. de q̄ legimus in c. ap Thessal. 11.
q̄st. 3. Hæc igr et de famosis libellis: Et de toto
genere conuitiorum ex petulanti irrisione et ex pro-
pria vitiorum, vel corporis, vel animi, vel fortunæ

Patitur autem quis

Hoc loco ondit Imp. iniuriam pluribg modis ad nos et pinere: et n solum si nobis ipsis fiat, veluti gritum dicat. in summa. a iniuria ad nos ptinet ex psonis uro iuri subiectis: quales ff libi nri, et serui: imo uxori et iniuria facta ad maritum ptinet: et sponsa ad sponsum. Et ex tali fundamento et hoc fit, ut ex una iniuria plurib sit actio. Ubi gra, si fiat iniuria. filiafamil. alteri g uxori, actio est patri: Actio et marito. Ex aliorum uero nullo iniuria ita demum in nos redundat ea res, si uro respectu et in gtumeliam uram id factum sit. Docet et nullis iniuriam similiter fieri, etsi forte convitium ipsis sit dictum: tales sunt serui: Atrox tn iniuria et in his vindicat. Hac e ijr dra sequntium §. usq ad locum de poena

Rgla. uxores n debere a maritis dotem. di n. a. maritis ab uxoribg. certum est.

Poena iniuriarum

Sequi nunc locus de ipsa actione iniuriarum, de quid defi: et q sit poena iniuriarum. Hec actio poenalis a: et datur ad sup̃biam coercendam. (ut scribit dn Cuiacius.) Dixi n. de contumelia ee, q et a fumio dr, bt ait ille; Et agit actio hec privati doloris cam, ut Cic. p Cecinna, q. notabit idem Cuiatig. Sed de poena: Ea duplex est, et vetg: et nova. Jus vetus habuit talionem: Talio q. dicat tale quale tu fecisti, beluti magnum p manu. Verum id in gravioribg iniuriis, ut membri rupti: Os fractum poenam habuit summariam. Quod inqt, q. in magna veterum paupertate, non satis capio q. conveniat, nisi subintelligas poenam fuisse nummariam, exigua tn pca: Et tum id forte eo tempore, quum nedum tanta copia, invento nummo pca getaret. Quid alias ottoman. scribat Scio et.

Quod et dicit, membrum ruptum et os fractum, et hoc difficultatem caret. Sed sequor adhuc distinctionem eorum. Et membrum intelligimus, veluti manum, pedem: in quo ff plura ossa: Et ruptum accipe, vel fractum, vel ademptum. Os tum, quod sit, notum est. Dixi ad tum precedentem de distinctione vulnerum ex jure Sax. Porro ob os dbe eratum (ubi loquitur de ore, in genetivo casu, oris:) sive at ob convitium levior erat pecuaria poena: nempe 25 aeris a assium, qui efficiunt circiter quadrantem dolari. Et hac erat vetus poena, quae olim ex fertia quodam pecoris parum constabat: de qua tamen ita fabienis, de quo ap Gell. lib. vlt. c. 1. quam tu ut aestimam Deus gdbat et plerung exegit: olim iudicio habebatur. de quo idem Gell. in persona Neracij Adolescentis. Verum hoc jus marine videtur retinuisse Saxones, poena & pecuaria, de qua lib. 3. Landr. art. 45 Et in atrocioribus injurijs realibus invenit aestimatio mang, ut art. 16. lib. 2. Landr. nono. a. nro jure receptum est, ut quis quae suam aestimet iniuriam, quam deinde aestimatam judex per circumstantias diligenter consideratis, moderetur: habita tum rei et personae utriusque et ipsius iniuriae. Quare hae in re requiritur judex vir bonus et prudens. Et ita jure docetur hoc ex n. de noua poena. Porro, ut post in §. in Summa; sit quis per iniuriam vult civiliter agere: vel criminaliter adevindictam publicam. Et hoc cum fit, poena est vel ordinaria et arbitraria, pro modo iniuriae. Docet a. Vetus exilij, poenam esse aut relegationis temporalis: in humioribus ut fustigantur (quod tum fuit in usu.) Serui flagellis caedunt. ita in l. antepen. et vlt. ff. hoc tit. Famosi carminis et libelli scriptor fit et intestabilis ex pand. l. ob carmen. 21. ff. de test. l. 5. §. vlt. ff. hoc titulo.

De voce intestabilis dixi alio loco. Et constitucib⁹ capitalis & poena, vt in l. unic. C. de famos. libell. An idem de poena vltimi supplicij accipi debeat, dubitari pt: Non n. semp poena capitalis sigt vltimum supplium, ut vt ex Cic. licet videre in oree p Cluen. 3mo et ex l. licet capit. 103. ff. de vb. sign. Sed tñ rem apit Lex vlt. C. de fam. lib. ap Theodos. Vtorem, inqt, suis cervicib⁹ gladium reformidet. Et ita tt jus Caesareum Caroli 5ti: item jus Saxon. Vide cur supra tam diligenter monere voluerint de conditis et scriptis eiusmodi famosis. Et tu ista in brevitate non oia satis explicare ꝯcedit̃r: q quidem, ubi ad praxin ventum erit, ut vt innocentes, at minos et noxios prociuio defende et excusare: vel scelerator̃ audaciam vindicare oportebit, necessum e scire. Quis judex aliqu indifferenter statim audeat tam severam ex seq hic poeram. Iuding fieri ob famosos libellos et q visum lib. non illico corrupit, et manifestauerit? Quis hoc ausit in primum extende (sicut videmus tentari) Quis accipe aliter, q si sit in isto hoie et dolus: Quis ob rem aliquam non magn aliqu momenti et petulantiam aliquam tam severe vindicauit. Et memores sint ipsi potentiores, cig, q tam humaniter de se scripsere principes. Si, inqt Theodosig, ex levitate processerit, ꝯtemnendum e: Si ex insania missorationc C. 1
Dignum. Si ab iniuria remittendum. s. brevia; Si q male dixerit Imperatori. Et in l. 7. ff. de famos. lib. scribit idem: Hoc crimen a judicib⁹ non in occasionem maiestatis principalis veneratioñ habendum e: sed ex vitate. Et q sic ea dicentem et monentem et ad remp. pinent: fig, in talem trahet illico poenam, etsi forte sine noia scriptum sit. Saltem boni viri, q p subitc publica

sic se certare putant, videre debeant, ne dum alienæ et tam gravis cæ patrocinium suscipiunt, liten faciunt suam. O vir pstans, qm S. Dei sapientia tali instruxit, cum ita se et famosos libellos legitimè refutavit. Et licet hic nobis recte phari. Nonne isti verè sunt æstimandi famosi libelli q in contumeliam nois divini spectant: quales hodie multos vidimus. Hic ipsorum et erat principum animadvertere: Et iniuriam chi vindicare, q suam ferim iniuriam fam severe solent exseq. Sed comprimo me, et celudo. Dixi igr famosos libell. gladio vindicandos judicari debere multis istis gerreritibg, si atrox crimen objiciat ab eo, q inimicum se odit, cum accusatorem pstare n audeat. Sicut supra dixi. Hinc n sane meminit et gl. juris Saxon. pronunciatum de virgis: Et de eo d Constit. Carol. 5ti: item Princ. Sax. ista eo poena moderanda e p facto? Et alias tñ ne quaquam ferenda e ingemin. petulantiq. Sit satis. Pergo de actione urd et de poena. Adhuc in usibg feudor recitat p vulnerce graviori poena amputois manus: tit. de pac. ten. lib. 2. Et jus e Sax. Do rinn Dem andern beginnt der wunden, ut dixi lib. 5 et lib. 2. art. 16. Illud certum e cum hac actione iniuriar concurrere et actionem ex l. aq. de damno, cum d damnatum illatum ex iniuria, nempe cignodi reali. Et nota sit celebris l. vlt. sub tto ff. de his q deiecerint: Ex qua tenetur damnum dans hoi libo, de impensis in curationem factis, et pp op as interea amissas. Verba sit hæc. Cum liberi hois corpi lasum fuerit, judex computat mercedes medicis pstitas, cæteraq impendia q in curatione sunt facta: Pterea op as q hber caruit ant caiturg a, ob id q inutilis factg e:

Cicatrycum aut deformitatis nulla fit aestimatio, qa liberum nullum recipit aestimationem. Et hoc vt profectum ex l. mosaica Exod. 21. Porro jus Sax. durum et saepe inconditum alias pro oi iniuria sive civiliter, sive criminaliter agatur, poenam pecuniam 30 solidorum, q efficiunt fere duos nostrates Thaleros, et tam judici et simul mulctam vel et 60 solidos vt lib. 2. Constit. art. 16. et lib. 3. art. 63. et 64. Sed emendata ista et praclare ad jus nrum coe revocata in electorata Saxonia, et in constit. eiusdem. Hactenus de poenis variarum iniuriarum et de actione hac. Ad actionem porro q attinet, tenenda alia de eig nata. Est ista actio dexijs q infamat. Sed et hoc singulare, q civilis, et criminalis ita spectant, vt altera alteram excludat, vtrumq; n. ad vindictam tendit: jungeden et ö dat: Et praetoria plerung; actio ideoq; annalis. Hoc et singulare, quod hanc actionem criminaliter intentare liceat civis illustribus per procuratorem. Sed hoc fundamentum ad materiam actionum spectat.

Sed et lex Cornelia

Praetor de iniurijs dixit, actionemq; dat: nam vt s audivimus abolita poena civili ex l. 12. tab., praetoria deinceps obtinuit. Et a ipsa haec actio annalis, vt iam dixi. Sed et l. Cornelia, auctore Cornelio Sylla, specialim de tribus casibus sanxit, vt hic: Et caeterus videbatur ee actionem perpetuam. Placuit tn magis interruptibus annalem esse et. Licet Saxonici iuris interpres diversum statuerint.

Atrox iniuria aestimatr.

Diximus s de iniuria, atrocioren eam fieri ex circumstantijs; id modo explicat

jn summa sciendum.

De criminali hoc et ante dixi. §. seqns inhil ff difficultatis
et vide heat ea tit. de furtis q diximus, de iis qui faciunt et
qui consilio jũant vel instruunt

Hac actio dissimulatione.

Postmodũ loca, qũ actio iniuriar cessat: q ff aliq̃ sin-
gulare. Annalem ee, et ideo post annũ n dari q diximꝰ:
Et interee iniuriarum fieri citius oblivionem. Pacto et ot
transactione abolere iniurias facile constiterit vid inl.
ri. ff. eod. Verum docetur hic abolevi eam dissimulõe: dissi-
mulatiõe: q. non curas negligere et fugere, cuiꝰ grimꝰe
ad animũ revocare, q a quo iniuria accipe q. minari fe
acturum: q. et facere se odit, q cum iniuriatore suo fa-
miliariter conversari. Videtꝰ hoc mirabile: Forte causa
e de qua §. Dicam ago fortassis et non debasse fictos
dolum assentatorum. Porro hic discentes scire oportet
gruntꝰ multa annotatis observnde digna. Certum e q
hoc textꝰ iniuriam semel remissam n pot revocari q rit
Acursiꝰ, cum qs graviter lasus et decumbens q. mori
turq remisit ei q lasit, an ne restitetꝰ; seu ubi cum
valuit, potit agere. Hic gittimus facile calliam acci-
pere. Agit contra eum eo odit. Non segtꝰ pt esse
iudicialis actio sine ethnico et illicito odio: Rancorem
igr (vel vocatꝰ) remittere dicimus, q tũ n remisit iꝭ
suum et actionem. Quod tũ ad animum revocaverit,
hoc et qritur. Dico n ee necesse oio his debis uti, ad
animũ revoco (quid moris qdam sit, scio) neq; tũ et
cum glossographo sentio, iratum ea oportere, et
non reconciliari: Et hec oia mimine sunt chiang.

Nec admitto, aut sic adversus ciuilem actionem agendum est aut jus actionis remissum videri debet. Est medium, quo credat, qui tu non odit, iniuriam se neque quam sibi factam. Haec fuerunt q̄ glossas nras

Tit. 5: De obligoīb, quæ qua si ex delicto nascuntur.

Obligoum tres species absoluimus: ex contractu, et q.q̄ etu. Item ex delicto: vbi quatuor delictoz spes exposita ff: Furtum: Rapina: damnum iniuria datum et iniuria. Est ato obligoum spes, q ex q. delictis existunt. Quasi delictum accipit, vbi non oio proprie et vere delictum e ex dolo: Sed magis vt delictum aliq et q primis ex culpa: Et recenset species has. Si judex p imperitiam male judicauerit. Si cui ex domo qd dejectum effusumve fuerit, quo alteri ps pteriunt damnum datum erit. Si qd et suppositum vel suppositu alteri damni fit. Tum postremo si qd a nau caupona vel stabulo istorum, q pstant, culpa subtatum sit. de his nunc ordine.

Si iudex litem suam

Primum e expm de judice imperitia peccante. Nam e putandum, cum s dixerit ff. ad l. agl. de imperitia medici, de jure respondentium et judicantium imperitiam oio impune abire. Sed cur tu de eo hoc saltem loco, cum de medicis ad locum de delictis? Dixi aliqd ibi. Pote et hoc obseruari, proclniorem ee, in his et mediocribq oio lapsum. Imo pt et haec culpa p appellois remedium emendari. quod in ita videre e in re medica: Vt prsq ijs videndum, ne temere iudant de vita hois. Ad rem. De imperitia agitur judicantis. Ju

eo, qui dolo fecit, odio vel gra, obsordes et quaritium: q
les proh malum, vbi multi) aperta e malitia et fraus oi.
detestõe dignissimum. Et pulchre comparat eum Syracides
illi, qui virginem, cuig pudicitia servanda grssa e, ipse stu-
prat. cap. 20. Et in hunc pt atrocissimã qpoenã legib.
nris, de qbg nunc n agimus. Aptiz. n. hic de impitia ma-
le iudicantis. Et cui impitia imputa in dat, s cap l. aq
plenius dixi; inq et peccabit, q judicis ptes sibi sumit, si-
cut et de eo, q ptes mediat. Sed hoc tñ interes, q, ju-
dicandi ptes magis vbig frequtatz necessarias, et non
rapiantur semp et oi in loco piti. Et videmus nunc n
sine magno rei p. inõdo has ptes sape obeundas hoib,
ideotis, et illiteratis: vnde et fit vt hoc judicium et hec
actio ming frequtetur. interim nemo tñ prohibetur, si
impitiam ista hanc actione, in factum, accusare velit, id illi
ex hoc loco posse. Et igitur sic maxime, habente judice
suos assessores vt in l. 2 qd qsq iuris in talium dixer.
vel. cum judices delecti, et pedanei (vt vocabant) judica-
bant, vt de eo in Nou. Et tñ adhuc difficilis, fatear,
erit rei executio, pp opinionum diuersitatem; nisi accipe vel-
mus: si deprehendatur q manifestam justiciam, et q jus
naturã: vel alias oibg, vt in ciuitate roe certa receptã
sentiam dixisse. Intelligere oio et posumg de iis, q
negligenta (q cod. modo culpa annumeratz.) meritu cã,
vt vocãt, non satis diligere laborantes, pperam judicarũt.
Nostri alias et scripserunt, in tãta opinionum diuersitate,
tum locum fore actioni huic, si g eam opinionem judicet,
et sic culpam hanc deprehendi, q tñ n oio gcedendum e.
Sed de eo lib. 1. copiose disputam, ad vsum fori ppe
fũm. Ergo judex pperam judicans ex q. delicto tenet,

et litem suam facit: Litem suam facere dr hic, q alienam litem judicans sibi litem creat, et litis igr damnum in se transfert. Sed quitur nunc de poena. Dixi de eo cui g evidens deprehendit frag, et sordes, ut vel pperam judicet, vel negligat jus reddere. Is oio tenet ad universam litis estimationem: Vel at criminali judicio: de talione. Vide C. tit. de poen. jud. q male judicavit. Et in ff. et C. in tit. ad l. juliam repetundar. Iste a. de q nunc agim damnabit in id q religione judicantis videt fl aquum: Quod cum dicim, modum culpe spectandum agnoscim. Et monet interptes in qua l. peccaverit: in difficili vel facilori. Et hac igr de inscitia judicis.

Item is, ex cuius coenaculo.

Secundum e exemplum. Et ff isfa ex tto ff. de his q deiecerint vel effuderint: de quo sic legitur. Summa utilitate id Pretorem edixisse nemo e q negabit. Publice n. utile e sine metu et periculo p itinera comeare. Parui a. interet an publicq sit an privatus, dummodo p eum fiat: qa iter facientibus p̄spicitur non publicis viis studetur. Sic in l. 1. ff. d. tit. de his q deiecerint. q verba ideo notabis: ut ex illis intelligas finem Edicti. Et cum tlg e, de his q deiecerint, vides n velle Pretorem in eu locum, q vulgo iter fit, aliqd eiici vel effundi ex q pferentibus damnum inferunt: noceri potit. Et isto noie n si tale quid fiat, judicium pollicetur, actionemq dat, ut in d. l. 1. Sed q erit actio n. cui oio isfa actio datur, in qm, ad quid st q rei acquisas. De his restat vide. Datur actio pœso, sine cui nocitum: agitur n. de ciuslibet modo judicijs. Et q magis sit cautum et p̄spectum ambulantibus placuit et in nullis popularem ee actionem, q datur cuius e populo. In quem

datur sine competat hæc actio comprimis videndum est, ne gfunda-
mus leges, et edicta, actiones qz. Equidem si quis dolo vel culpa p
pria damnum dedit prospectum est isto negocio et casui in ipsum
p l. agl. da qua §. Apparet a singulari vbe Prætorem at hoc edictum
proposuisse adversus inhabitatorem domus; quoniam laso gsulendum
fuit. cui difficile e alias autorem semper sure et ingrere. ff quo
cunqz igr damnum datum fit adversus inhabitatorem ipse q istit
in quo. q quo ff hac voce habitatoris intelligatur, pluribz in ffis π.
Et ita qdem bene pspectum e inhabitatori Caso, q a quocunqz
damnum datum fit certum grit inhabitatorem domq. Sed q æqtas
iam ex adversa parte, vt is semp teneat, et qdem et satis du-
riter, vt audiamus? Eadem culpa penes eum ee pt alicuig ne-
gligentia, et maxime et hac q vtitur improbiori familia
sive domesticis eiusce modi, et debuit providere, quales secum
habeat ministros. Et de eo §. 1. 2. et 5. vides, nam et id
nos monere debet, ex eo, excpte dra Ethicis qualem bonos
voluerint ee familiam. Sed nunc ad qd dcta actio. De eo, inqt,
quod dejectum effusumve e dupli, quanti ea res fuit, constituta e actio. Ob hoiem. v. liberum occisum poena gstituit 50.
100 ßer valent. aureos (quorum singuli erant 25 denarios sive 100 sestertiorum:)
si. v. viuat, nocitumqz ei ee dicatur, qm ob eam rem æquum
judici videtur actio datur. Et qd hoc judex, inqt, gparare
debet mercedes medicis pstitas, cæteraqz impendia, q in curatione
facta ff; preterea opas, quibz caruit aut caritura e ob id, quod
inutilis factus e; ita hæc ex d. fit. π. Et hæc e illa celebris
lex, qua in damnis hoi in corpz datis, vtimur, quam et § citatus.
Stq adhuc ambiget quis plurimum de ætate hac abi in eum
qui ob itinerum securitatem. Et pr famen et inhabitator ff
ipsemet ingrere de hac in domo sua: vel et adversus ipsum
agendo indemnitatem poscere. Sed et excepto hic e ea, si

quid ibi eiectum vel effusum dicatur (sine dolo fuisse) ut in d. l. 1. Memorabilis extat historia apud Gell. cap. 14. lib. 4. Fulg hostibus aedilis curulis fuit. Is Manilius metrecii diem ad populum dixit quid de ambulacro eius noctu lapide ictus esset, vulgusque ex eo lapide ostentabat. Manilius ad Tribunos plebis provocavit; apud eos dixit comessatorem hostilium ad suas aedes venisse cum sibi recipere non voluisse in aede sua sed cum vi erumpere lapidibus depulsum. Tribuni decreverunt aedilem ex eo loco iure deiectum quo eum venire non decuisset.

Cui similis est &c.

Non modo Praetor consultum voluit damnum alterius culpa et imprudentia passis sed et prospicere voluit damnis futuris et iniustis, quae fieri sive accidere possunt; ita quod et actionem in eum dedit qui habet quid suspensum et appositum (speculose) quod cadere posset et nocere; in eumque qui tale quid appositum habet, actionem ei 10 aureos; quae et popularis est actio, de qua in l. 5. §. Praetor ait d. tit. Portio est enim huius edicti

Si filiusfamilias
seorsum a patre habitet &c.

Quomodo et qui ex facto filiifamilias in patrem fit actio suo loco audies in materia de actionibus.

Item si exercitor
navis, aut cauponae, aut stabuli &c.

Aliud exemplum. Edictum extat sic. Nautae, Caupones, Stabularii, quae cuiusque salvum fore receperint nisi restituant in eos iudicium dabo. ff. tit. Nautae, Caupones, stabularii quae recepta restituant.

ff. sunt

hi sunt igr ad quos itinerantes (sicut hoc e solum in mundo sors et condicio) diuertunt et diuertere necesse habt: et qb. se, suaque gitunt. Et scribit Vlpianꝰ sic. Maxima vtilt, e hui edicti: vtilitas, qa necesse e plerunq; eoꝝ fidem sequi et res eorum custodiã eoꝝ gittere. Quid. inde ipsorum fraude et furto agitur? Non ifamio vindicantur ista satis pcedentibꝰ edictis et hic ex delictis. Sed hæc actio in factum adversus eos ex culpa magis aliena e, et familiæ ipsorum (vt latius post dicemꝰ) Et sequi igr ap vlpianꝰ q sequam putet graviter hoc adversꝰ eos constitutum: Nam ipsum in arbitrio ne qm recipiant (a repugnantib.) et nisi hoc fiat statutum mata daret cum furibꝰ ad ipsos eos, quos recipiunt cocundi vel spirandi; cum ne (amplificio a pparatis) nunc quidem huiusmodi fraudibus abstineant. Hæc vbi. jam igr videndum, q teneant: Et vnde sit obligatio: Et q. quidq; actio. Hæc actio datur in ipsum nautam in cauponem: nautam q hoies valit: Caupo e q cauponam exercet: q et stabularius, q stabulum et diuersorium exercet. Licet is sit et, qui iumenta ad stabulari mittit. Observatis. a. aliud e cauponem, aliud, sicut vocamus, hospitem, ad qm quis vt amicum et familiarem diuertit, vel et cum q vixit et victitat aliquandiu, vt Cic. de diuinat. et alibi ostendit. Hæc q si ipsi, vel nautæ, caupo, stabularius pp ipsi, quos receperunt vehendos, vel qui hospitandi causa diuertunt, dni aliq detint, ipsoꝝ res interuertendoꝝ ordinaria est actio non furti. Sed etsi quid ipsoꝝ receptum custodiendum, actio e depositi, locati, q dicet, vel si q alia ex gentibꝰ de qb. satis a nobis expositum e. Et ita vel pœnalis e ex delicto, vel ad rei psecutionem tinens actio. Sed hic agit de q. delictis.

ex quibꝫ quis et ex aliena culpa obligat. Et ē tu ⁊ et
poenale judicium. Ergo ⁊ pſens nra hāc obligis etactione, non
si ipſimet qđ ito gſerint: sd ſi ipſorum familia damnum de
derit. Et ex eo in ipſos nautas, ſiue cauponem actio poenalis
ē in duplum, qñti res ē, et damni datum ē. Sd qnam ro, et
ætas eiuſmodi actionis. Edictum habuit ſic, nam in ipſor
arbitrio ē ne qm recipiant. Jd imprimis varie explicatꝫ
quod inqt, in arbitrio ne quem recipiant, Acurſiꝰ refert
n ad neceſſitatem recipiendi, q. dicat, non decet repel
lere, pt ff. Dr. dicit. cogi pōe, vt recipiat, licet n cogatꝫ
abinitio ea fauno. Jd Bꝛo verum ē putat in ijs cauno
nibꝫ, q. ſingulis plerunqꝫ longo itinere interiecto cauno
rantur in pagis ad viam publicam. Et ſcimus n nunquam
alios et quoſlibet cogi recipe hoſpites, vt ff. tit. de nūnaib.
et honorib. l. 3. Sd q ad nrum l̄ēm legitur aliter ḡ hoc, q
Acurſiꝰ adfert. Cauponem non pōe repellere iterauten
vt ff. tit. ffadverſꝫ nautas ē. Verum vt explicio praece
dens aliena ē ꝓpoſito: Et puto igr, qꝫ ſcribit, in arbi
trio ē ne qm recipiant, ad familiam propriē referri, et
Cic. in 4ta Verrina. Et ita igr vides culpam in arbitrio
ē quos recipiant in familiam ſuam: quos et dēpheſos
improbiores, poſſunt a ſe abigere et dimittere. Et qui
ſolent tu fere iſtiohoides diſſolutionis vitæ et diſciplinæ
dēpheſi. Et notauit Bꝛtꝫ ſcortoribꝫ ſuppectas miniſtras
ibi cum primis repiri: Et ꝓpātores cum iſtis adulteranteꝫ
mitius et puniunt vt l. 2ꝫ. de adult. vides eam dicti
et ætatem actionis. Cur n ff. de honeſta et bona fa
mīa magis ſolliciti. Et obſerua mihi rurſꝫ illud Ethicum.
Porro et victorum more teneriꝫ iſti, qꝫ alio delicto: Sd
actiona prui ꝓſecut. Et hoc et tit. ff. furti. adverſꝫ nautas ē.

Porro actio hæc in factum ob damnum datum a familia, tredi golen
bt date: sed ñ in tredem. Et sic locum sequtem ex l. vlt. d
lit. nauta campon placet accipe cum Theophilo.

Tit: Quibus modis obligio tollatr

Obligantur hoies variis ex cais, variisq; modis: Qua de re hic bsq; a-
Inst. lib. 3ij. 14. audiming. Et in summa (Et sicuti una res pluribg mo-
dis pt dimitti) vel rbis, vel factis: Et vel volentes ex gsensu, vel inui-
ti. Et definita e obligatio juris vinculum q necessitate astringimur
alicuig rei soluenda, sive ad alicuius rem soluendam, scdm ciuitatis nre
jura. Quid sit ipsamet definitio, ad quid obligentur hoies: non ut ita
astringantr semp et mangant vincti: sed ut sese inde expediant et
exsoluant. Et eo vbi nunc caa gstituentes obligoem exposita fu-
ere, ondet impator iterum nunc et aurio cas et modos eigda
dissoluendi. Et regula hinc in pte celebris hæc: Prout vnum-
quodq; colligatum e, eod. modo dissolui dt. l. pbt 80. ff. de soluti.
et lib. 50. Ex quo regla juris e in l. nihil tam natale. 35. ff. de R.
juris. Nihil, inqt, tam naturale est quam eodem gre dissolui
quo est colligatum; inimirum re lita in priorium acta. Innata inquit
contrioz. Sciendum tñ duob. modis et generatim dissolui obli-
goem: quoz de altero hic agitur: nempe quum obligio ipso
jure, et pse, oiog dissoluatur. Eos a modos refert Justin.
solennes, et maximos hos 4tuor: Solucem eig, q debetr: Ac-
ceptilationem, nouationem; Et Consensum; de qbg videndum tam.

Tollitur autē omnis

Primus e modg, et thesis. Ois obligatio solūtr solutione
eig qui debetr: Sic n. recte loqmur, q; pro eo qui hic dicit tolli
tur: vbi observa bis, rbum soluendi diuerso tñ sensu: Solutione
ffs materiali, solitur. r dissoluit et tollitur obligatio. Obli-
gatio, inqt, ois: Obligatio eo sive re, sive rbis, sive literis,

sine consensu confecta erit, Si id solvisti q̄ dis: nempe q̄ acceperim, q̄ promisisti ꝓ liberatq̄ es et solutq̄ ab eo vinculo, ut amplius q̄pes-si et coqi non possis. Et dixit quod si obligatio sit constituta ex delicto vel q. ff. qua de re huc usq̄ dictum e a lib. 4: ita e, et hic solvōe aig, q dis n̄ soluta re et poena tua liberasti fe. Videsne cur tiraquellum istum in hunc locum reiecerim. Solet etiam id affirmari: Quia obligat vel ad obedientiam, vel ad poenam: Sed id secretiori quadam sensu. Et ad haec forte n̄ ptrahendum. Nos pgamus in negocio nro forensi. Solutione, inqt, et rectiq̄ quā si dixisset satisfactione. Est quidem et satisfactio pro solutione, sed aliud tu est solvere q dis (quia maxime est naturalis modo satisfaciendi:) aliud satisfacere, vide. in l. satisfactio. 52. ff. de solut. Adde et l. solvendo ff. 176. ff. eam l. liberis. 48. ff. de vb. sign. Adhuc, q inqt, eis obligato late putati, ut intelligas hoc modo plenam contingere liberationem, ut cum principali obligōe dissoluta sit eius q accessio fi-que obligatio accessoria, ut pignorum, fideiussorum: Et hoc ita si ipse met reus et principalis solvit rem eam debitam, fideiussor obligatus amplius n̄ e: pignora et obligata sf. Sed, si fideiussor solvit, liberatq̄ adhuc e principalis a creditore suo. Sed pgo, et aspiciendum adhuc vba nra thesis: Solutione eig, q debet: Imprimis eo aliud pro alio solvere invito creditori n̄ gcedit̄. Sed et cum inqt solvendo eig, q debet solvit, eius obligatio: Observa hic n̄ debitorem si solutum sit eo id debitum: neq tu interea ipse solvat, an alius pro eo sit, et si non sit fideiussor: Sed prorsus alienus ab ea obligōe. Atq, et si solvat eo insalo, imo et invito. Et hic q̄ingit ut invito beneficium. Et vide de hoc in l. solvere 53. ff. de solut. l. solvendo. 39. ff. de negoc. gestis. Sed tu utrum ita solvat pro me, q ad obligōem tuam. hic q̄ra.

invito n̄ datur beneficium.

non ptenet, an potig fideiuſsor, interse; q prior me ois obligan liberauit: fideiuſsor hbat qd a creditore, sed ab ipso p medan= te, redimam me, adhuc oportet; nisi tn fideiuſsor donandi et ea fecerit: Sicuti faciunt fere, quę χαρεστ soluunt. quod, ut id pro tempre moneam, hs in filio Dei seruatore nostro, qui saltem rę grit a nobis gratitudinem.) Pergo adhuc: dici= mus solutione eig, q debetur: Non igr, ut et ante dixi, aliud pro alio soluendum est inuito: nonnung quam ds: q fit re, loco, tempre, et cāā. de quo it in l. 2. §. 1. et 2. ff. de reb. creditis. jtem ff. tit. de eo, q certo loco. l. pen. et infra tit. de act. §. plus. a. Et quod in singulis gčtib dbr debeat, iam ante di= dicistis. jn cōmodato: deposito: Pignore. species dbr, r idem id reddendum ē: jn mutuo genus debet; porro huic rei conueni= unt nobiles istę qstiones, q disputant a nris: An reci= pę oporteat pticulam solutionem: An et quatenus solu= tionem in alia moneta. Et q tempg estimois monetę spectandum sit. Sed de. ijs alig erit oportunior locg: neq. n. res patit, nos in eiusmodi qstiones euagari. Habemq satis multa in prima explicoe rgtę. Solutur inqt ois obligio. Diximus qs. soluere debeat, ut contingat hbio, uidendum et cui. Is soluere ds, cui ds: Non alij ipso inuito. l. in= bito. 12. ff. de solut. Adiecto tn licet soluere: ut si dic= tum sit, mihi, aut Titio dabis: De quo s tit. de inutil. stip. Ignorantia qz iusta excusat: ut si solues alterig seruo dispensatori, qm tn ignoras manumis sum fuit: de quo s tit. de mandato. §. recte qz. Et in l. dispensatori. 51. ff. de solu= tion. is et q mihi dbr, pt meo creditori soluere. Sed a me tn non liberat, si id faciat me inuito. mihi n. solue re debuit; Ego possum meis soluere.) q si saltem me ig= norante et non mandante fecit, qri pt de actione negociorum gestor. q ps utiliter sic mea negocia

gasserit de q̊ vide in l. 12. et l. 49. ff. de solut. l. vlt. C. de negoc. gestis. Sed cesso plura adde: Et sic ifag̃ didicisti, qd, et quam varium sit illud, et de multis te admoneat: Solutione cig, q dr̃ tollitur, sive solut̃ ois obligatio. quod dixi de delictis, ad delicta de quibg agimus, refert. Nam agimus de crimin ibg; q publicam sunt vindictam: Et sum e suo modo, q, citatum e i 2gr obligat ad obediendam vt ad poenam; Quod cum facto sic intelligo: Qui in legem peccat, si poenam sustinuit legi prescriptam: ut cum 2gr ff, ut fustibg castigetur, deinceps absolut̃, ita in l. 7. ff. de jur. patronatg. Qui inde fabricant, q' poenam sustinuit, iam e acsi non deliquit, placeant sibi in suis delictis: non e mens ffi. Sed hec obiter.

Item per acceptilationē.

Sequt̃ acceptilatio, q dr̃ imaginaria solutio, ex consensu tt. modis dissolvendi obligois solennis et civilis. Solennis dico et civilis, quam q ff acceptiloe, ita pt et fieri naturaliter, pacto de remittendo, et n petendo. Sed hic intbe, quod placuit tali pacto, non primi obligoem solvi et effectū. Supe. n. petitio, q elidit̃ exceptione: de qua suo loco: sed hoc modo primit̃ ois oio obligatio iuxta ttum. Et nam tt ea ab acceptum ferre. Sicut dicimus et expensilatio. i. ex persum, ferre, vide tt adrian Cardinal. de lingua latina. Est eo acceptilatio cum creditor acceptum tt, q, ti revera datum n e: qua fit p stipuloem, hoc modo: Quod tibi debeo acceptumne habes; habeo. Sed quia regula e, Prout unumquodque colligatum e dissolvi debet, et acceptilatio verbis fallatur fit: non pt illa aliud dissolvere, qm q verbis colligatum e;

ut q re ḡctum ē, verbis dissoluendum ñ videatr. Vtr ḡ oig oio obligatio recte tollatr ciuscemodi remissione p acceptilationem cauenda juris cons. Galg Agl. formulam inuenit, qua poit fieri, ut qcungꝫ sit obligatio, p acceptilationem tollatur. Jd fit ut primum fiat transformatio, at tum sequatr huiusmodi acceptilatio: q dicta ē ab autore, Aquiliana stipulatio. Cuig formula plena hic pponitr, in q, his singulis vbis ~~utilitas~~ sit opꝫ sed ut sciamꝫ nihil ee, q ñ poit ita ex pediri, siue ex ḡctu, re, vbis, siue alio modo constituta sit obligatio, Siue in rem fit petitio: siue in pSonam actio: vel alia quis et persecutio. Et fit, vbi qra, sic. Quod ex mutuo mihi ds, idue dare promittis? promitto, inqt ille. Et tum iste, q tibi promisi ac debeo id ne tu accepfum habes? acceptum habeo. Jam a dissoluta eis hac obligatio. ~~Et de modo 2do~~ iuxta ftum de acceptilationibꝫ. Et hac igr de solue pa et trah: Et rursus altera imaginaria animo remittendi; vel alia quauis ex ca, ita tꝫ consentiente et volente creditore. Est et aliud in nungꝫ loco solutionis, invito et illo: Et eo et casu, ut usuras curse ces set ap morosum creditorem. Et sic igr oblatio pca, consignatio, depositio in loco solutionis ee pt, vt C. de solut. l. g. Et C. de usuris. l. 19. item l. 7. de pact. int. emp. et vend. cum simil. Sic et interitu rei sine culpa debitoris, cum species dtr, nr individuum liberali dicatr debitor, ut in l. pen. ff. de solut. l. 23. ff. de reb. obl. Facit et dictum creditoris: vt debitor a solue presenti liber sit, de q s fit. de rapin. Ita et confusione tollitr obligatio: ut si debitor creditori hares existat vel q: de q in l. 150. ff de Fideiuss. Porro q, et prescriptio tollat obligacn sicut et gpensatio, suo loco audiemg.

Præterea nouatione.

Sequitur modo ḡhius, nouatio, q̄ dicta ē a nouo, q̄. dicas nova obligatio. Est igr nouatio, obligois in obligoem transſatio. Et sic prior obligatio ſublata ē, ſedita vt ſuccedat eiq̄ loco alia. Quod qdem (vt finem videas.) faciunt hoiēs, dum volunt priorem obligoem paulo forte rectē obſeruem addendo, detrahendoue: vel ſaltem rectē firmiorem in verboꝝ ſſ ſolennem obligoem transferendo, q̄ factum erat ſine stipulōe: vel et mutando p̄ſonam, vt in delegatione, cum alium debitorem pro alio accipio. Et hic dici ſolet, nouagem iſtam fieri tribꝰ maxime modis, Et videbis ff. de nouat. in pr. et C. Sed q̄ri poſt. anne tm quoties coīs noui q̄ritaſit transſata obligoe in obligoem, et p̄ſonam aliam, q̄ri, dico, pt, an ne ideo prior obligatio, ſubl̄ata dicta statim debeat, reſpondemus ita ſane: Si tm posterior obligatio valeat, et ſubsistat: Nam si posterior nulla ē, manebit potius prior: Et id ſubijcitz in explo de ſeruo, q̄ n obligatz: Quod ſi pro alio ſubstituatur nonꝰ p̄ debitor pupillꝰ, valet sane nouio: ſufficit. n. posteriorem obligoem aliquam ee: obligatz. n. pupillꝰ ſaltem utiliter. n. iure gentiū. Et hoc ē, q̄ ſuo loco diximus: vtilis obligatio: Etſi alias n ſatis efficax, ad nouandum tm ſatis valet. n. vt ēt adahāc, ſicut ibi diximus. Sed vide nunc et maiorem huiꝰ rei effectum. Nouatio tollit priorem obligoem: ſublata obligoe principali tollit̄ et accesſio, veluti fideiuſſio. Hinc igr exiſtebat matꝰ litis. Finge tu ſtig ff. so, q̄ noia et fideiuſſorem eē: Proroganda ſolutionis caā priori obligoi facta pure, addicꝰ ē poſtea dies: veluti ſolues poſt annum: Hunc poterunt exceptione se deinceps fueri fideiuſſores: Ac ſe nouoe facto ſint liberati. Certum ē hoc noui q̄ ee factum: Et dē nouatio a nouando, dum n ita rem inteſſexere ſcti,

sed si nouandi animo et fieret: Et idē raro inuenit Iaud. ipse. sed qō gstabit hic aiam̄g Si id non exprimatr? Ex psumptionib. et coiecturis de hoc estimare licet: Sed adhuc pbat materiam litigandi, visum e. eo gprimis tmp: nouoem ita demū probatam, si id expssum ondi poit, de quo in l. fin. C. eod. Habes itaq; nunc trēs istos modos: Solucem erg, q debet: Acceptilcem: Et hanc nouoem, q solet itidem fieri p stipulcem: Sicut et in Aqliana stipulc cognoiam̄g

Hoc amplig eæ obligationes ꝛ.

Postmo ondit et gsensu tolli obligcem. r solo gsensu: vt nec pssens aliqua numeratio interpenat, nec solennis illa acceptilatio. in quo tñ spectat regula ante se pig dicta: Prout vnumq; gq; coalligatum ita dissolui pt. l. prout. 80. ff. de solut nempe ea obligoes q solo consensu gbunt, grio consensu facile dissoluunt. Contrio dico consensu, non vnig solig voluntate: Et grio gsensu rabg maxime integris. Rabg non integris, r ea aliqua subsecuta dissolui tñ adhuc pt posst, aquatinus voluntate erab. vetro traditis. pb. gri, Si erit gcta emptio et venditio, constituto pr certo prio, certaq; dicta merce, etsi nihil adhuc subsecutum est, si alter discedere velit altero inuito, id sine poena non licet, vt suo loco audiuistis: mutata. r. vtriq; voluntate gctg dis rescindit. Quod si sit res tradita, nec forte pfium solutum, pt at sic vti discedi a gctu (nec emptio et venditio intelligatur.) si placeat merces iterum ad se recipe. pida d lus d in l. Regul. jur. ab empt. 58. ff. de pact. l. 2. ff. de rescind. vendit. Quod eo gsensu gbitur, grio consensu dissolui pt. Regula autem juris, q semel placuit amplig dissolui non pt, intelligenda erit, de vnig solig ~~voluntat~~ dissensu. Erabat tñ de gctu

sponsalioz et nuptiaz, q itidem solo constant consensu. v spō
salia, et nuptiæ solo contrahunt gsēsu. De vnig dissensu
res a expedita magis. Seing nuptias gprimis ita non
poe dissolui: quos .u. Deus ginxit, homo separare n
De sponsalib. diversum jus indicam suo loco ex jure nro, n
quidem ex lenitate, sed ex cais. Quod pontificium jus
induxit ea in re, de discrimine inter sponsalia de
futuro et psenti. Nescio q juris fundamento nitat:
nisi sudant volcabulis: Sed, ut dixi, grebat de mu
tuo consensu. Et jure nro Civili sic ter dissolvebat
mtrm, bona gra, ut ipsi loqbantur. Sed puta tu
negs sponsalia: negs tsertim mtrm sic posse dissolui.
Notum cum et otio hac lectione abundem q sicet doc
tioribus. pserim et rez solicitiores pverstigantibg ali
qd diligentig indicare. Atq. et licet nti phica liberta
te: Sicut hoies cordati et ingenui in tesioys hum.
nunqs probarunt illud, dēlicta ē Poe. Dico igr tm
aliqm Scriptura aptum (quod sane arbitror) in q
rium non ee: Sed tu justa gsequtia illud colligi.
Paulg dicit ad Cor. c. 7. non ht vir ptatem sui cor
poris, nec mulier itidem sui: Non pt igr fieri et
ex mutuo consensu dissolutio; vt alio ptant mtrioio,
et pix aliud credi pt. Si tu vir et mulier castum
coelibatum ēbent et pstitui sint, quis prohibebit
mutuo consensu dissolvere q sunt sine liberis matre.
(Nam ad multa respicimus) Ad sponsalia et quod
affinet, dicunt, sponsa pro uxore ē: Sed ego tu q.
ztum quid hoc ee dictum, n simpliciter. Et in eo

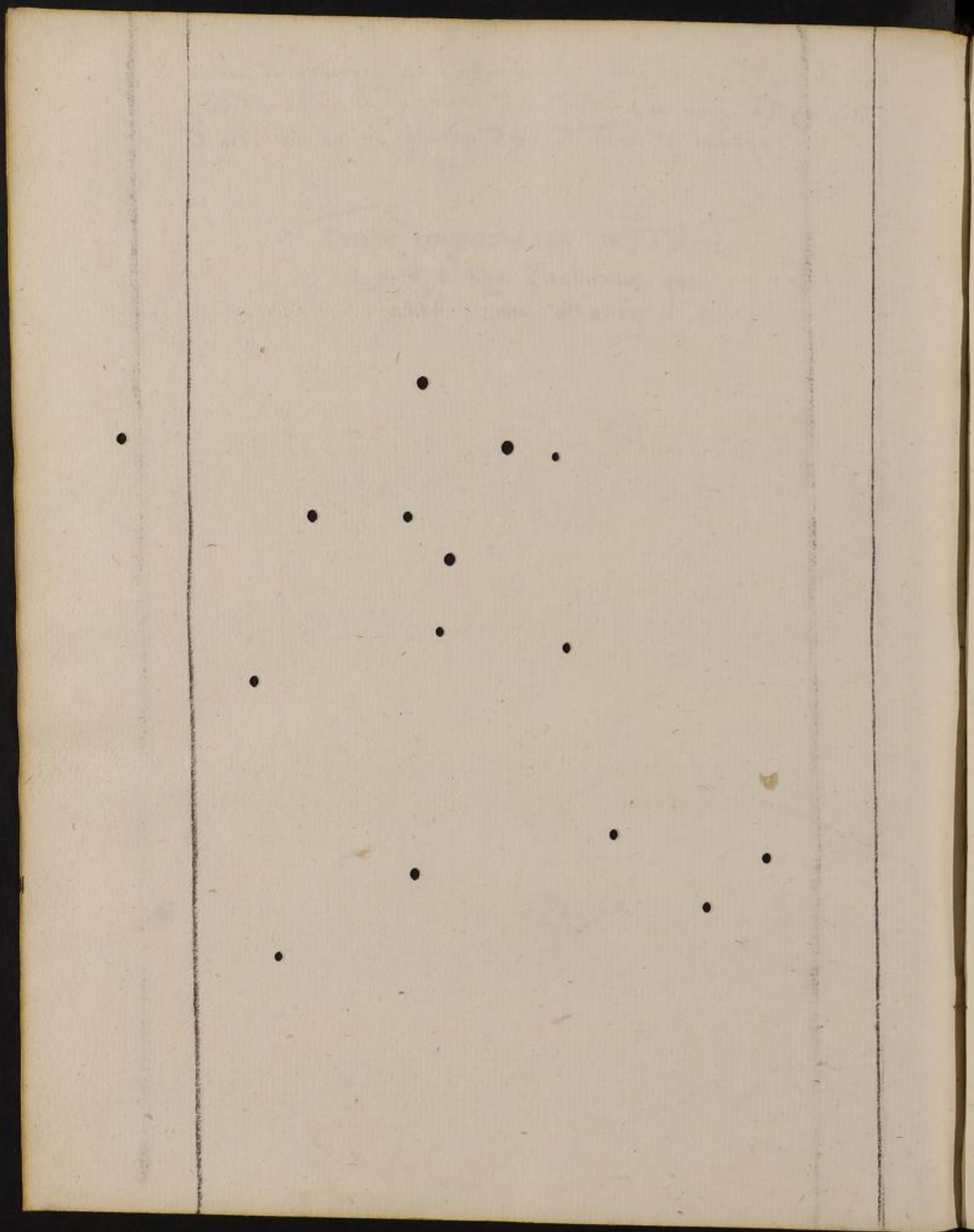
multum pt abarrari ab jmpijs oribg. Atq hac ego dixi doctis, quid sit aliás at in vrbe scio: Etsi non vbiq modoq code id acti: De ea re pluribg dixi ad Flum de nuptijs.

Finis jmpositus Hodni
1586. Die Zachariæ qui
erat 14. Martij.

octis,
code

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

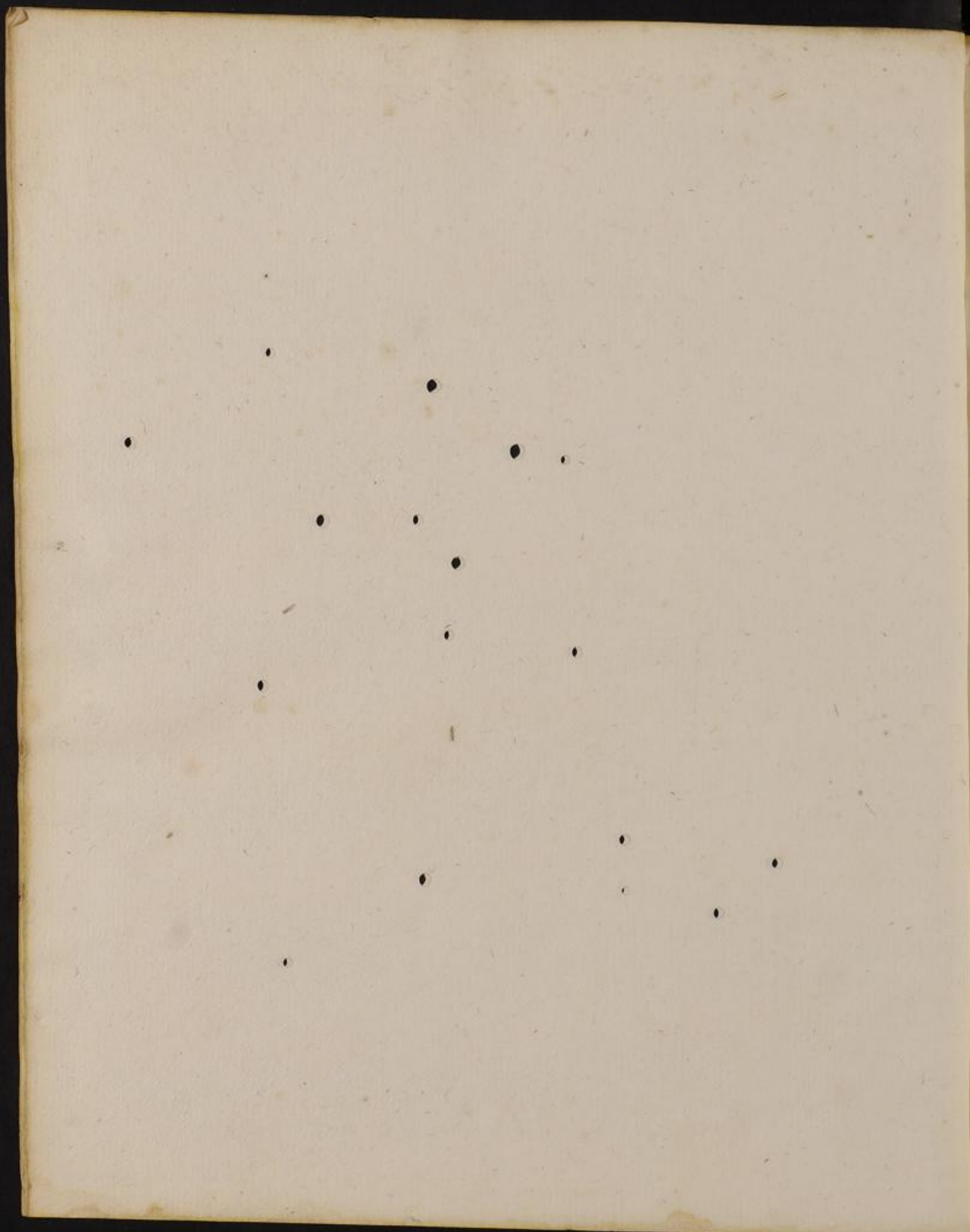
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

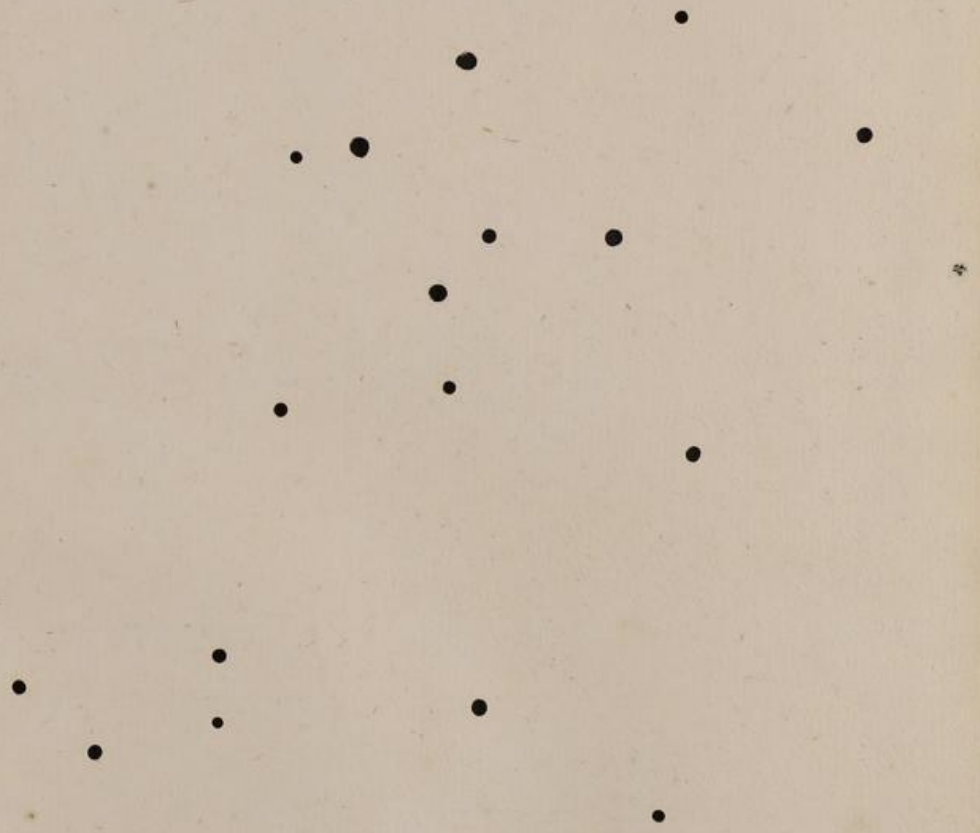
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

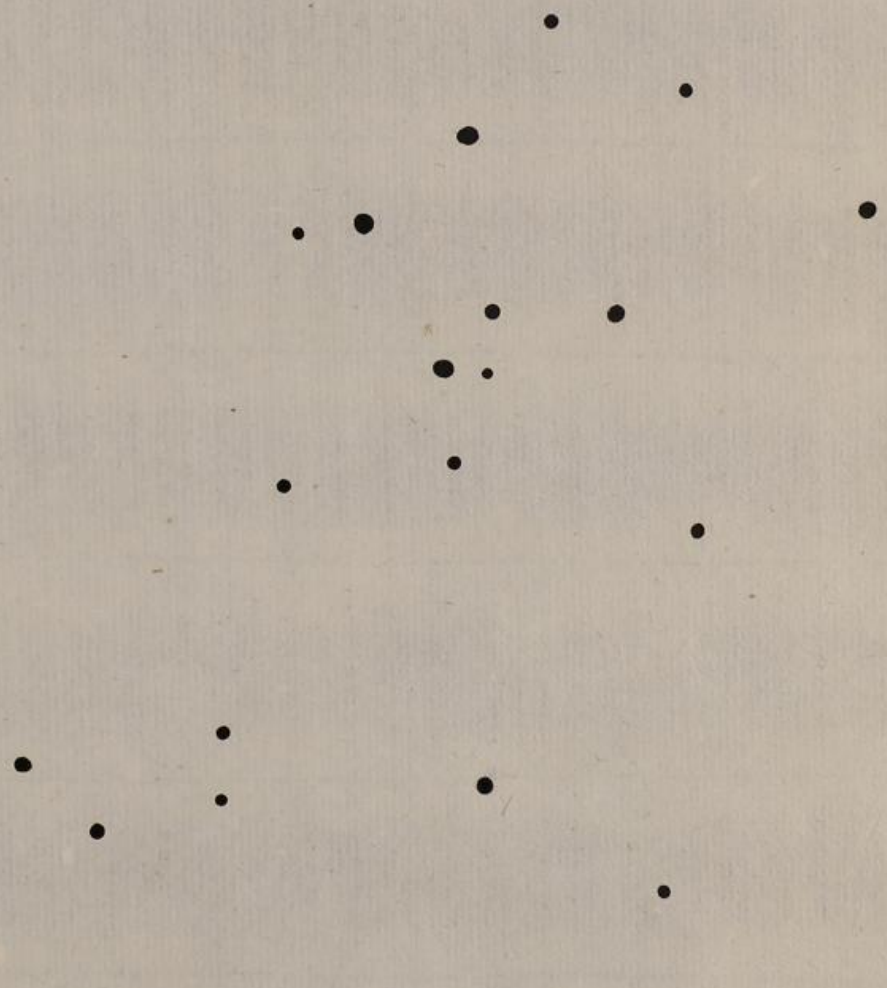
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

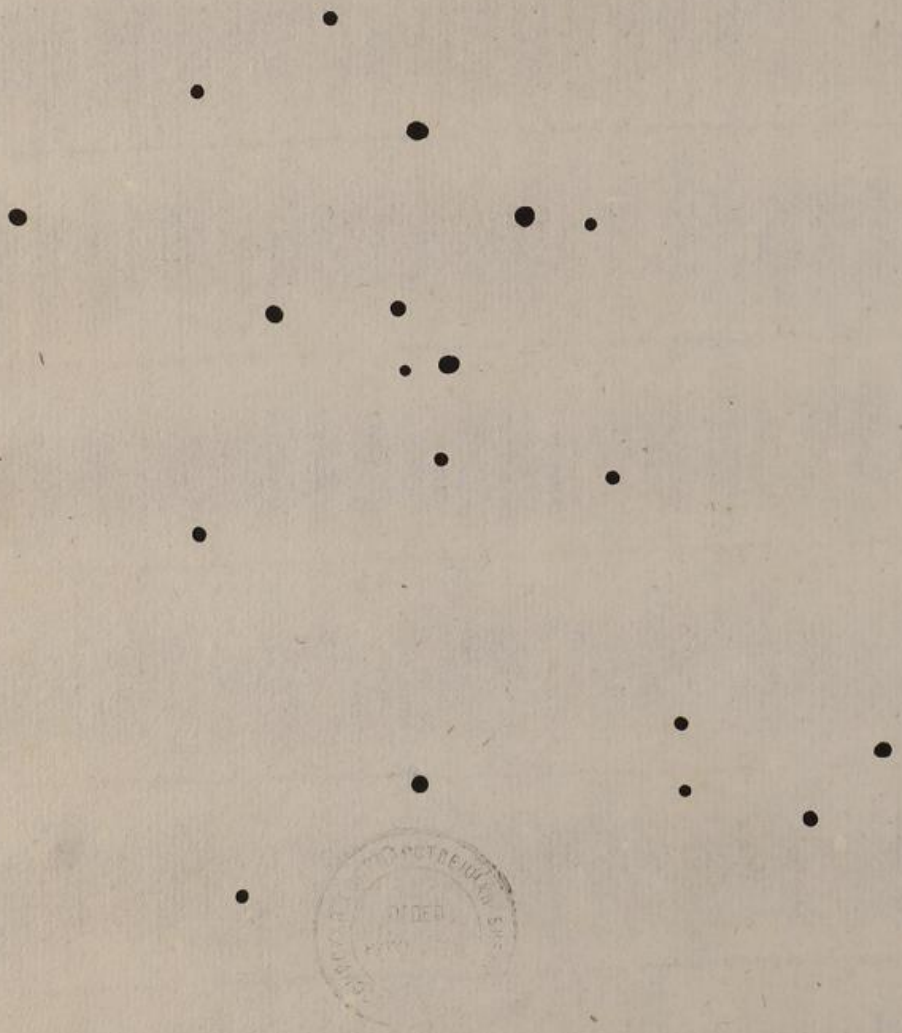
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

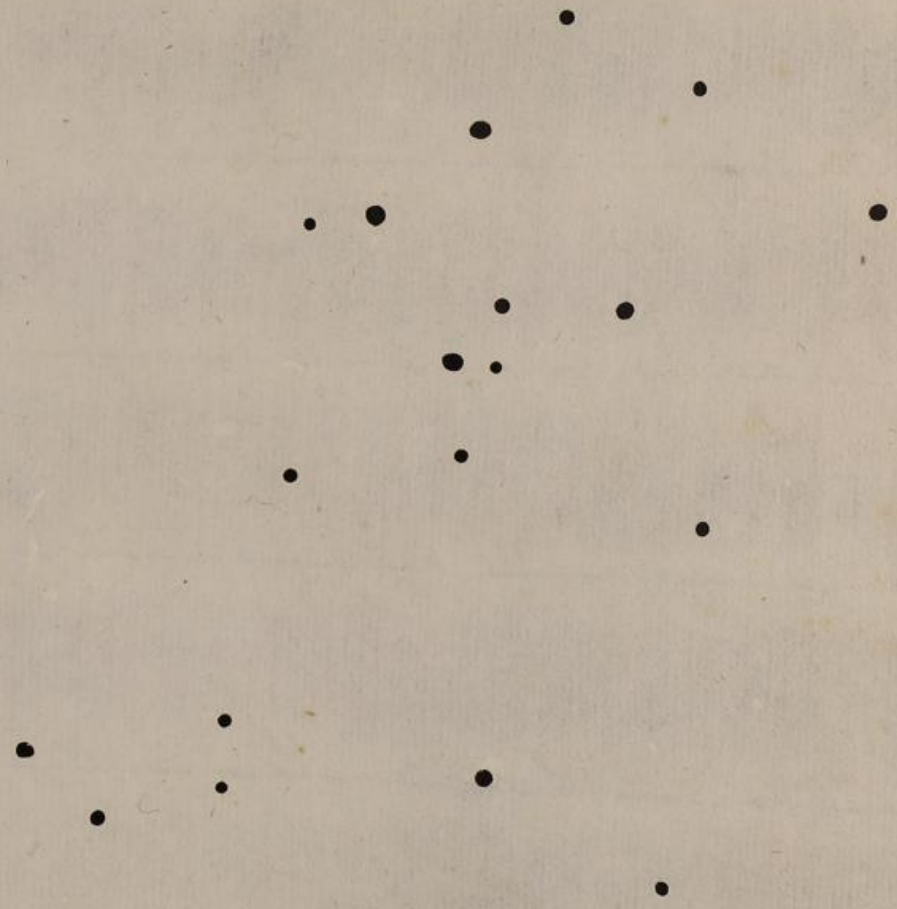
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

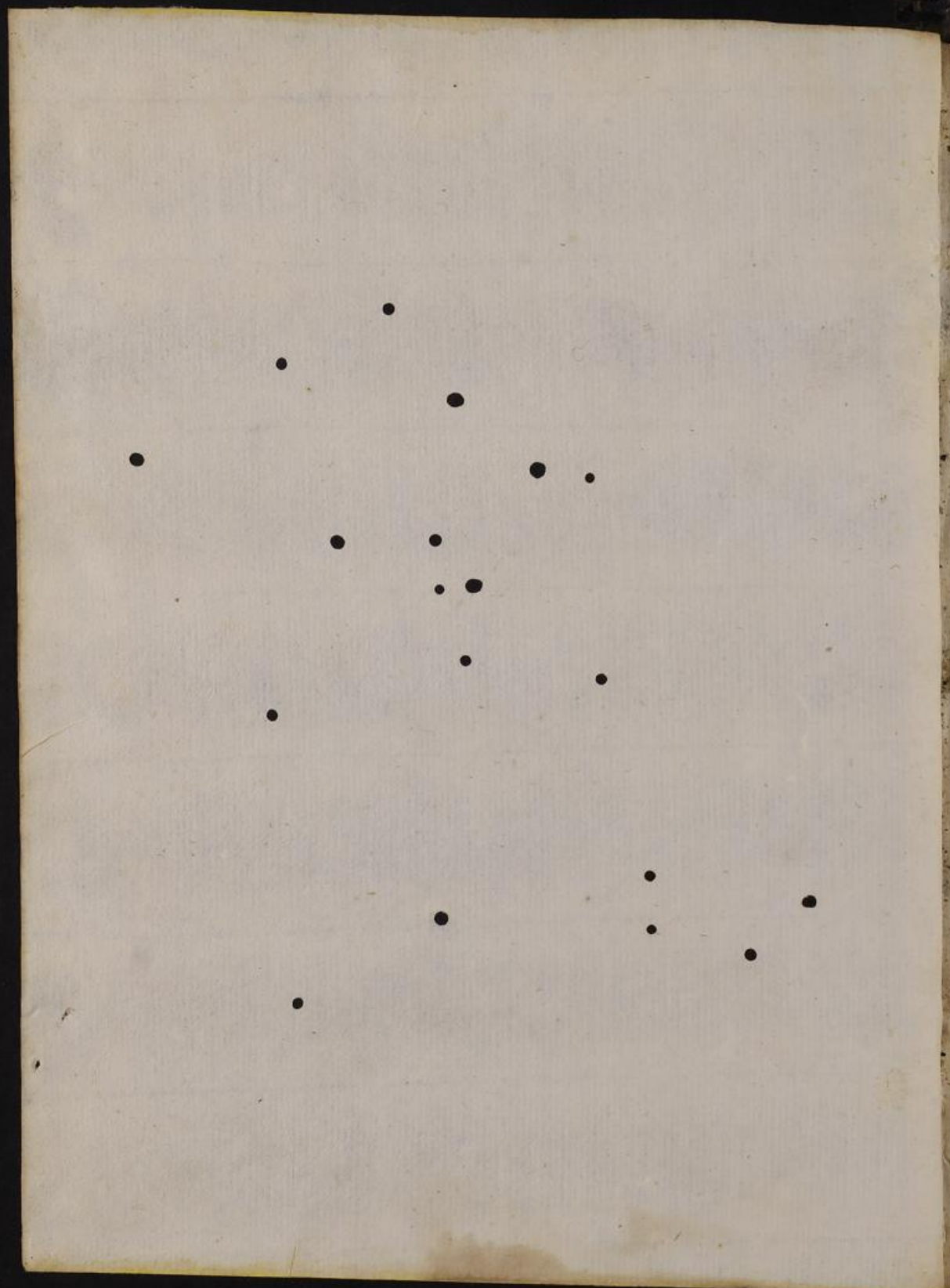
Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen